PARAMATTHA DÍPANI

THERA-GÁTHÁ

(PART II.)

BY

BHADANTÁCARIYA DHAMMAPÁLA THERO

OF

BADARA TITTHA MAHA VIHARE.

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරගාථට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

Vol. XVIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

PARAMATTHA DÍPANI
THERA-GÁTHÁ

(PART II.)

BY

BHADANTÁCARIYA DHAMMAPÁLA THERO
OF
BADARA TITTHA MAHA VIHARE.

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරගාථට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහාභිධානෙන වාෘති

විහි භොගනෙහි

තිපිටකමුද්‍රාලයෙ මුද්‍රාපෙත්වා

පාකටීකතා.

බු: ව: 2468.
ක්‍රි: ව: 1925.

මිල175/=

(තිපිටකමුද්දණකණෙ අට්ඨාරසමං පොත්ථකං)

බදරතිත්ථමහාවිහාරාධිවාසිනා භදන්තාචරිය
ධම්මපාලමහාථෙරවරෙන කතා

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරගාථට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

කොළම්බනගරෙ දෙමටගොඩ මහාවිසුද්ධාරාමපරිවෙණෙ
උපාචරියපදප්පත්තෙන
රේරුකානනාමගාමජෙන අරියඤාණත්ථෙරෙන
සංසොධිතානි සබ්බනාච.

මහාවිසුද්ධාරාමපරිවෙණාධිපතිනා
ආචරිය අරංගල සිරිධම්මත්ථෙරවරෙන
ඔසාන සුද්ධිපත්තාවලොකනෙන
පටිග්ගහීතා.

සයිමන් හේවාවිතාරණ මහාසයාණනෙතහි
චාර්ලස් අල්විස් හේවාවිතාරණාභිධානෙන
ආඩගලායුබ්බෙදචරියෙන චෙව
සිරිනාථ කුමාරදස මුනසිංහාභිධානෙන චාති
වීහි සොගතෙහි
තිපිටක මුද්දලයෙ මුද්දපෙත්වා
පාකටීකතා.

බු: ව: 2468.
ක්‍රි: ව: 1925.

ToC

Vol. XVIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

PARAMATTHA DÍPANI

OR

THE COMMENTARY ON THE

THERA-GÁTHÁ

(PART II.)

BY

BHADANTÁCARIYA DHAMMAPÁLA THERO

OF

BADARA TITTHA MAHA VIHARE.

EDITED BY

RÉRUKÁNE ARIYAÑÁNA THERO,

Assistant Teacher

Maha Visuddhárâma Pirivena

Colombo.

FINALLY REVISED BY

THE VENERABLE ÁCARIYA A. SIRIDHAMMA THERO,

Principal

Maha Visuddhárâma Pirivena.

PUBLISHED BY THE TRUSTEES

DR. CHARLES ALWIS HEWAVITARNE

SRINATH KUMARADAS MOONESINGHE ESQ.

THE TRIPITAKA PUBLICATION PRESS,

SARASWATI HALL, PETTAH.

COLOMBO, CEYLON.

B. E. 2468

C. E. 1925.

ToC

III වන මුද්‍රණය - 500

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaika
Nanda Amerasinghe
Parinda Ranasinghe

24.12.2008

Somawati Hewavitarane Trust Office,
130, Maligakanda Road, Colombo-10,
SRI LANKA.

ToC

FOREWORD.

I have much pleasure in placing before the public the 2nd part of the Thera Gāthā Commentary. The first part of the Commentary was published in 1918 and at that time I found that the work was not complete and I could place before the public only up to the 14th Nipāta. I am very happy to say that the Venerable A. Siridhamma Thero of the Maha Visuddhārāma, Demetagoda, Colombo has come to my assistance and has enabled me to fulfil my great desire of issuing the complete Edition. It is stated in the Thera Gāthā Commentary that there is no 15th Nipāta. This work begins with the 16th Nipāta and finishes with the 70th. The Venerable Thero on finding that the previous edition of the Thera Gāthā Commentary was not complete inquired from the Maha Thero Ukkansa living at the Dhammikārāma Monastery at the Village of Sabyegam known in Burma as Thabyegam in the Hansāvati District of the "Rāmañña Desa" (Lower Burma) if he had the complete book; the said Thero sent him with the greatest kindness a copy of this second part from the 16th to the 70th Nipātas. There is no Sinhalese copy of this part of the Thera Gāthā Commentary extant in Ceylon, so the public are under a deep debt of gratitude to the Burmese Sangha.

The complete Thera Gāthā Text contains 1360 Gāthās. Of these the first part of the Commentary consisted of 442 Gāthās, the remainder 918 are to be found in this Volume. These Gāthās refer to nineteen Theros.

Two Burmese Theras, Aggadhammābhivansa Thero, and Kosallābhivansa Thero, who had come on a pilgrimage to Ceylon from the Mahavisuddhārāma, Mandalay were of great assistance in comparing this edition with several other copies of the Thera Gāthā Commentary. This work is edited by Ariyañāna Thero the distinguished pupil of Arangala Siridhamma Thero who has revised the final proofs. Siridhamma Thero is well-known in Ceylon and Burma. He was born at Arangala in the Kandyan District and

entered the order under Naranpanāwe Indajotiyasabha Maha Thero of the Rāmañña Ṇikāya. In 1895 he went to Rangoon and received his Upasampadā under the Sāsanālankāra Saddhammābhiwansa Siripawara Kavidhaja Maha Dhamma Rājādhi Rājaguru Maha Nāyaka Thero of the Maha Dhammadipikārāma Monastery. He returned to Ceylon in 1911 and became the head of the Visuddhārāma Pirivena which he himself founded. He is well-known as a Teacher of the Abhidhamma. I have to place on record my thanks and grateful affection to the Maha Thero who has supplied a long felt want and rendered a unique service in perpetuating a work which was thought to have been lost to the world.

Colombo,
1, June $\frac{2469}{1925}$

C. A. Hewavitarne.

ථෙරගාථට්ඨකථාසඤ්ඤත්ති.

PREFACE.

සිරිඝනසුගතතථාගතස්ස අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස සුත්තගෙය්‍යාදිකස්ස නවඞ්ගසාසනවරස්ස යා ගාථාඞ්ගිභූතා **ථෙරගාථාපාළි** පඨමමහාසඞ්ගීතිකාලෙ අනුබුද්ධ**මහාකස්සප**ත්ථෙරපමුඛෙහි පභින්නපටිසම්භිදෙහි විඤ්ඤාතසත්ථුසාසනෙහි පඤ්චසතමත්තෙහි මහාඛීණාසවත්ථෙරවරෙහි නිපාතවග්ගාදිවසෙන සඞ්ගීතා සුත්තන්තපිටකස්ස අවයවභූතෙ ඛුද්දකනිකායෙ සඞ්ගහිතා.

සා ඛො පනායං **ථෙරගාථාපාළි** තස්ස භගවතො සම්මාසම්බුද්ධස්සොරසපුත්තෙහි සාපදානාපදානෙහි **සුභූති**ත්ථෙරාදීහි **වඞ්ගීස**ත්ථෙරපරියොසානෙහි විසතචතුස්සට්ඨිමත්තෙහි ඛීණාසවෙහි යථාධිගතමග්ගඵලානඤ්ච සමාපත්තිවිහාරානඤ්ච පච්චවෙක්ඛණතො උදානවසෙනෙව පුච්ඡාවසෙන ච පරිනිබ්බානසමයෙ සාසනස්ස නිය්‍යානිකත්තවිභාවනාවසෙන ච භාසිතාහි තිසතසට්ඨ්‍යධිකසහස්සමත්තාහි ගාථාහි පතිමණ්ඩිතා.

තස්සායං **පරමත්ථදීපනී** නාම අට්ඨකථා පරමවිමුත්තිරසසුදනී මධුරත්ථප්පකාසිනී සනිරුත්තිපථාවගාහිනී දක්ඛිණජම්බුදීපෙ **නාගපට්ටන**පුරෙ සබ්බජනසමුද්ධටසොකෙන **අසොකෙන** ධම්මරාජෙන සකලජම්බුදීපචක්කවත්තිනා කාරාපිත**බදරතිත්ථා**භිධානමහාවිහාරමජ්ඣාවසන්තෙන විසදතරපඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්නාගතෙන **ආචරියධම්මපාලත්ථෙරවරෙන** කතා පොරාණට්ඨකථාමග්ගමනුගම්ම මහාවිහාරවාසීනං ථෙරවංසාවතංසානං.

සො ඛො පනායං **ධම්මපාලාචරියවරො** ථෙරීගාථා, උදාන, ඉතිවුත්තක, විමානවත්ථු, පෙතවත්ථු, චරියාපිටක, නෙත්තිප්පකරණට්ඨකථානඤ්ච දීඝමජ්ඣිමසංයුත්තට්ඨකථානං පුරාණටීකානං පරමත්ථමඤ්ජූසාය නාම විසුද්ධිමග්ගමහාටීකාය අභිධම්මමූලටීකානුසංවණ්ණනාය අනුටීකාය සච්චසඞ්ඛෙපප්පකරණස්ස චා'ති එවමාදීනං අට්ඨකථාටීකානුටීකාපකරණානඤ්ච කත්තුභාවෙන විහිතොදාරසුවිදිතලොකසාසනත්ථො විබුධජනමානනීයො මහාථෙරවරො අහොසි.

තථාගතස්ස අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස පරියත්තිසාසනාවරෙන අසෙසජනානං විසෙසත්ථසාධනාභිලාසී ලොකත්ථචරියං චරිතුකාමො **සයිමන් ඇලැක්සැන්ඩර් හේවාවිතාරණාභිධානො** පරමසොගතො සිරිමතො අනගාරිකධ**ම්මපාලා**භිධානස්ස මහාසයස්ස වීරවරස්ස කණිට්ඨභාතුභූතො තදත්ථායුස්සුක්කමාපන්නො සමානො අන්තරා සමුට්ඨිතෙන රොගෙන සග්ගපරායණො අහොසි.

තථාපි තදජ්ඣාසයඤ්ඤූහි තබ්භාතිකාදීහි තදත්ථසිද්ධියා පතිට්ඨාපිතාය **තිපිටකමුද්දණසභාය** සා එකකනිපාතතො පට්ඨාය යාව චුද්දසකනිපාතපරියන්තා මුද්දාපිතා අහොසි. තස්සුත්තරා පඤ්ඤාසතෙව චුත්තසෙඤ්හතං තස්සොධකෙහි තස්සඤ්ඤාපනෙ: "ඉමිස්සා සුද්ධිං සමාරභතා හි මයා තදත්ථං පටිපොත්ථකානි පරියෙසතා බහූනි පොත්ථකානි ලද්ධානිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං විසදිසානිචෙවාපරිපුණ්ණානිචාහෙසුං තෙසෙව කච්චෙවසු පොත්ථකෙසු තිකනිපාතතොව කත්ථචි පඤ්චකනිපාතතොව කත්ථචි දසකනිපාතතොව කත්ථචි චුද්දසකනිපාතතොව උද්ධං සබ්බෙව නිපාතා අභාවප්පත්තා"ති. අථ මහාකම්මාචරියො කොළඹනගරෙ **මහාවිසුද්ධාරාම**මජ්ඣාවසන්තො මහාථෙරවරෙ එතමත්ථං විදිත්වා "අප්පෙව නාම ඉමිස්සා අට්ඨකථාය පාරිපූරියා පරියත්තිසාසනස්ස අනුග්ගහං කරෙය්‍යං"ති සඤ්ජාතුස්සාහො අත්තනො පියමිත්තභූතං **රාමඤ්ඤ**රට්ඨෙ හංසාවතිමණ්ඩලෙ **සබ්‍යොගං** ඉච්චාභිධාන මහාගාමෙ **ධම්මිකාරාම**මජ්ඣාවසන්තං ආචරිය**ලඞ්කාංසාභිධානමහාථෙරවරං** තමත්ථං සාසනපණ්ණෙන නිවෙදෙසි. තෙනච මහාථෙරවරෙන සාසනානුග්ගහපුබ්බඞ්ගමෙන චෙතසා පෙසිතොයං සොළසකනිපාතතො පට්ඨාය සත්තතිනිපාතපරියන්තො ථෙරගාථට්ඨකථාදුතියභාගො. අථ මහාකම්මාචරියවරෙන තං දුල්ලභතරං ථෙරගාථට්ඨකථාදුතියභාගං සාසනොදයකාමිනං සප්පුරිසානං හත්ථගතං කත්තුකාමෙන තමත්ථං නිවෙදිතො **තිපිටකමුද්දණසභා**ජ්ඣක්ඛො ආඞ්ගලායුබ්බෙදාචරියො **චාර්ලස් අල්විස් හේවාවිතාරණාභිධානො** මහාසයො පීතිසොමනස්සජාතො තං සම්මානමඞ්ගීකත්වා තස්ස මුද්දාපනොකාසමකාසි. අථාචරියවරෙන ලිපිබ්භමනිරාකරණාදිනා තප්පටිසඞ්ඛරණෙ නියොජිතොහං ඉතො චිනනං සංවච්ඡරානං පුබ්බෙ චෙතියවන්දනාදිනාමත්ථාය ලඞ්කාදීපමුපාගතස්ස පණ්ඩිතජනමණ්ඩලමණ්ඩනායමානෙ **මරම්මර**ට්ඨෙ **මන්තලා**පරනාමධෙය්‍යෙ **රතනපුඤ්ඤ**පුරෙ ආපුණ්ණසිරිසමුබ්භවෙ පච්ඡිමදිසායං **මහාවිසුද්ධාරාමෙ** ගණවාචකෙන පරියත්තිධම්මාචරියපදප්පත්තෙන **අග්ගධම්මාභිවංසත්ථෙරවරෙන** චෙව තප්පදප්පත්තෙන ගණවාචකෙන **කොසල්ලාභිවංසත්ථෙරවරෙන**ච සාසනානුග්ගහබුද්ධිප්පභවෙන උළාරානුග්ගහෙන අනුග්ගහිතො කතිපයපටිපොත්ථකෙහි සංසන්දිත්වා තමත්ථං සම්පාදෙසිං යථාමති යථාබලං.

මුද්දණසමයෙ පන ආචරියවරෙන ච සුද්ධිපත්තාවලොකනෙනානුග්ගහිතොචෙව පටිග්ගහිතොචායං ථෙරගාථට්ඨකථාදුතියභාගො'ති. හොන්ති චෙත්ථ :-

සම්බුද්ධසාසනවරෙන සදෙවකස්ස
ලොකස්ස අත්ථචරණෙ විහිතාභියොගො,
යො සග්ගුණී විතරණාභිරතොසි **සයිමන්**
හෙවාවිතාරණසමඤ්ඤසුධී සධඤ්ඤො.

දානාය ධම්මරතනස්ස මහාජනස්ස
දත්වා උළාරවිභවං තිදිවං පයාතො,
තබ්භාතිකාථ ගුණිනො තදනුස්සරන්තා
මුද්දාපනාය පිටකත්තයපොත්ථකානං.

ආසිට්ඨමත්ථම්පි භාතුවරස්ස දත්ති
සම්පාදයන්ති ජිනසාසනවුද්ධිකාමා,
තෙසං පධානධුරිනා භිසජ්ජුත්තමෙන
හෙවාවිතාරණසමඤ්ඤමහාසයෙන.

අජ්ඣෙසිතො පවරඅට්ඨකථාය ථෙර-
ගාථාය දුල්ලභතරස්සිධ සීහලස්මිං,
සංසොධනායුපරිභාගවරස්ස තස්ස
ඔබ්භාසකස්ස පරියත්තිකසාසනස්ස.

රම්මෙ **මිරම්බ**විසයෙ තු **මහාවිසුද්ධා-**
රාමෙ ගණාචරියතං සමුපාගතස්ස,
ලඞ්කාගතස්ස ගුණිනො පරියත්තිධම්මා-
චෙරපපදං සමුපගස්ස විසාරදස්ස.

ථෙරාවලීසමුදිතගගමණිහඅග්ග
ධම්මාභිවංසථිරස්ස තථාවිධස්ස,
කොසල්ලමාදි**අභිවංස**සමඤ්ඤිතස්ස
ථෙරස්සචාපි පරියත්තිවිසාරදස්ස.

කොළම්බනාමනගරෙපි තථා **විසුද්ධා-**
රාමෙ ගණිස්සරපදං සමුපාගතස්ස,
සත්ථෙසු තීසු පිටකෙසු විසාරදස්ස
කල්‍යාණමිත්තිතිකරස්ස ගුණාකරස්ස.

ලද්ධාන සාධු ගුරුනො **සිරිධම්ම**ථෙර-
පාදස්සචාපි උපදෙසමලඞ්ඝනීයං,
සංසොධිතො සුවිහිතො'ත්‍ර පරිස්සමො මෙ
හොතං සදෙවජනතායහිමඞ්ගලාය.

රාමඤ්ඤමණ්ඩලවරමහිතු හංසවත්‍යා
සංඛ්‍යගම්වහනිගමට්ඨවිහාරවාසී,
උක්කංසථෙරපවරො පහිණ්ඩ යං සො
ගන්ථං අහොසි ජිනසාසනජොතනත්ථං

යස්මා විසුද්ධපරියත්තිසුධාකරස්ස
සම්පුණ්ණතා භවති යස්ස කලායිමාය,
පුඤ්ඤෙන තෙන නිඛිලා ජනතාපි සන්තිං
පප්පොන්තු පෙච්ච පරිපුණ්ණමනොවිතක්කා.

ජිනනිබ්බුතියා පතෙන
ජාතවාරම්හි ගායතෙ
සංසොධසිම්මං සම්මා
අරියඤාණො සුසංයමී'ති

1st April $\frac{2468}{1925}$

සුද්ධිපත්තං.

ERRATA

පිටුව.	පංක්තිය.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
5	14	චතුභූමකා	චතුභූමිකා
,,	15	තෙභූමක	තෙභූමික
18	2	අධිමුච්චතෙ	අධිමුච්චතො
21	11	අනුස්සරන්තො	අනුස්සරන්තො
,,	32	ඉච්ඡිසති	ඉච්ඡිසද්දෙති
22	4	ඉච්ඡිරසසඞ්ගගො	ඉච්ඡිරසසඞ්ගහො
,,	23	අත්ථා	අත්වා
,,	37	මක්ඛන්දිත්වා	මක්ඛන්දිත්වා
23	24	අවික්ඛෙපකක්ඛණං	අවික්ඛෙපලක්ඛණං
24	13	භික්ඛුනී	භික්ඛුනී
,,	26	සාරමහ	සාරම්භ
,,	37	තෙකිච්චං	තෙකිච්ඡං
26	23	වෙදයීස්සති	වෙදයිස්සති
27	1	විකඛත්තුං	විකඛත්තුං
29	34	අභිජ්ජා	අභිජ්ඣා
30	13	උප්පජ්ජිත්වා	උප්පජ්ජිත්වා
,,	24	පූක්ඛුද්දූති	පුක්ඛුද්දූති
,,	28	සංසාරන්තො	සංසරන්තො
,,	34	කූරූ	කුරූ
,,	35	කූල	කුල
31	11	මහා	මහා
,,	13	ව්‍යා	වියා
32	5	පරිභූ	පරිභු
44	22	පභූතං	පහුතං
45	20	කාතතුකාමො	කත්තුකාමො
46	2	චතුසච්ච	චතුසච්චං
51	15	ජිඝච්ඡිතො	ජිඝච්ඡිතො
63	14	ගණ්හ !	ගණ්හා
,,	19	කරොන්ත	කරොන්තු

පිටුව.	පංක්තිය.	අශුද්ධ.	ශුද්ධ.
64	3	දමයන්තිති	දමයන්තීති
,,	21	පමදං	පමාදං
,,	31	අප්පමදං	අප්පමාදං
65	4	ඛායන්තො	ඛායන්තො
66	27	මහරාජ	මාහරාජ
,,	31	නිධිකුම්භියෙං	නිධිකුම්භියො
68	17	ථෙරසෙසවෙතා	ථෙරසෙසවෙතා
70	4	ලද්ධාමහි	ලද්ධාමහි
,,	35	තන්ත	තන්ත
71	4	පාචින	පාචීන
73	14	ඣාලිනී	ජාලිනී
77	19	ජීවිතාණං	ජීවිතානං
78	5	අවජීඤෙ	අවජ්ඣෙ
80	35	බහිභූතා	බහිභූතා
85	16	ඵමහි	ඵමහි
87	12	සමුච්ඡ්තා	සමුච්ඡිතා
,,	27	කලෙ	කාලෙ
90	24	භාවනා	භාවනා
91	22	විචතිමහ	විචරිමහ
,,	34	භික්ඛු	භික්ඛූ
94	30	භික්ඛූ	භික්ඛු
,,	14	කුම්භිලා	කුම්භීලා
96	11	කුම්භිලා	කුම්භීලා
109	18	භික්ඛවෙ	භික්ඛවෙ
113	33	ජින්න	ඡින්න
128	12	වාරයින්ත	වාරයින්ත
130	24	ජීවහගෙග	ජීවහගෙග
139	26	චාරෙත	චාරෙත
140	29	චාරෙ	චාරෙ
153	8	නච්ඡන්ති	නච්ඡන්ති
155	8	භවත්තය	භවත්තය
163	13	ජරායුපද්දුතං	ජරායුපද්දුතං
157	33	මයුර	මයූර
165	9	ගහෙත්ව	ගහෙත්වා
166	23	බෙජ්ඣඞ්ග	බොජ්ඣඞ්ග
168	25	කකං	කතං
174	19	ආරක්ඛදකා	ආරක්ඛදිකා
178	21	පිණ්ඩපතෙන	පිණ්ඩපාතෙන

පිටුව.	පංක්තිය.	අසුද්ධි.	සුද්ධි.
189	10	පජ්ජලිති	පජ්ජලති
191	20	ගොතෙතන	ගොත්තෙන
196	26	යන්තිකෙ	සන්තිකෙ
197	7	සික්ඛිත	සික්ඛිතා
"	26	හුත්වා	හුවා
199	24	ආසීතං	ආසිතං
200	36	සකෙකාච	සක්කොච
201	12	ඨොතං	ධොතං

215—පඨමපන්ති දුතියා, දුතියා ච පඨමා හුත්වා පතිතා තා යථාට්ඨානෙ කත්වා පඨිතබ්බා.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

ToC

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS

VOWELS.

අa ආa ඉi ඊī උu ඌū එé ඔó

CONSONANTS.

	කka	ඛkha	ගga	ඝgha	ඞṅa		
	චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤña		
	ටta	ඨtha	ඩda	ඪdha	ණna		
	තta	ථtha	දda	ධdha	නna		
	පpa	ඵpha	බba	භbha	මma		
යya	රra	ලla	වva	සsa	හha	ළḷa	අං an

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kū	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khū	ඛෙ khé	ඛො khó
ගga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	ඤඤ ñña	ත්ව tva, ත්‍ර tra	මඵ mpha
කඛ kkha	ඤහ ñha	දද dda	මබ, ඹ mba
ක්‍ය kya	ඤච, ච ñca	දධ, ධ ddha	මභ mbha
ක්‍රි kri	ඡ ඤඡ ñcha	ද්‍ර dra	මම mma
ක්ව kva	ජ, ඤජ ñja	ද්ව dva	මහ mha
ඛ්‍ය khya	ඤඣ ñjha	ධව dhva	යය, ය්‍ය yya
ඛව khva	ටට ṭṭa	නත nta	යහ yha
ගග gga	ටඨ, ඨ ṭṭha	නථ ntha	ලල lla
ගඝ ggha	ඩඩ ḍḍa	නද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra, ඞක ṅka	ඩඪ ḍḍha	නධ ndha	ලහ lha
ඞඛ ñkha	ණණ ṇṇa	නන nna, නහ nha	වහ wha
ඞග ṅga	ණට ṇṭa	පප ppa	සස ssa
ඞඝ ṅgha	ණඨ ṇṭha	පඵ ppha	සම sma
චච cca	ණඩ, ඬ nda	බබ bba	සව swa
චඡ ccha	ණහ ṇha	බභ bbha	හම hma
ජජ jja	තත tta	බ්‍ර bra	හව hva
ජඣ jjha	තථ ttha	මප mpa	ළහ ḷha

ා á ි i ී ī ු u ූ ū ෙ é ො ó

ToC

පරමත්ථදීපනී

නාම

ථෙරගාථට්ඨකථා

දුතියො භාගො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

සොළසනිපාතෙ **"එසභිය්‍යො"**ති ආදිකා ආයස්මතො **අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤ**[1]**ත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී**නගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං අත්තනො සාසනෙ පඨමං පටිවිද්ධධම්මරත්තඤ්ඤූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස සත්ථුනො සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණිධාන මකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායතං දිස්වා භාවිනං සම්පත්තිං බ්‍යාකාසි. සො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ චෙතියෙ පතිට්ඨාපියමානෙ අන්තො චෙතියෙ රතනඝරං කාරෙසි චෙතියං පරිවාරෙත්වා සහස්සරතනග්ඝියානි ච කාරෙසි එවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙව මනුස්සෙසු සංසරන්තො **විපස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ **මහාකාළො**නාම කුටුම්බිකො හුත්වා අට්ඨ කරීසමත්තෙ ඛෙත්තෙ සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිතසාලිතණ්ඩුලෙහි අසම්භින්නඛීරපායාසං සම්පාදෙත්වා තත්ථ මධුසප්පිසක්ඛරාදයො පක්ඛිපිත්වා බුද්ධප්පමුඛස්ස සංඝස්ස අදාසි. සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිතග්ගහිතට්ඨානං පුනපූරති. පුථුකකාලෙ පුථුකග්ගං නාම අදාසි. ලායමානෙ ලායනග්ගං, වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං, කලාපාදිකරණෙ[2] කලාපග්ගං, ඛලග්ගං, භණ්ඩග්ගං, මිනග්ගං, කොට්ඨග්ගන්ති එවං එකසස්සෙ නව වාරෙ අග්ගදානං නාම අදාසි. තම්පි සස්සං අතිරෙකතරං සම්පන්නං අහොසි. එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො පුරෙතරමෙව **කපිලවත්ථු**නගරස්ස අවිදූරෙ දොණවත්ථුනාමකෙ ගාමෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස **කොණ්ඩඤ්ඤො**ති ගොත්තතො ආගතං නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා ලක්ඛණ

1. අඤ්ඤාසි කොණ්ඩඤ්ඤ ඉති සද්දනීති- අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ ඉතිපි අත්ථි.
2 කලාපාදීසු ඉති අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.

මනෙත්වාව පාරං අගමාසි. සො අම්හාකං බොධිසත්තෙ තුසිතපුරතො චවිත්වා කපිලපුරෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා තස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ අට්ඨුත්තරසතබ්‍රාහ්මණෙසු ආනීතෙසු යෙ අට්ඨ ජනා ලක්ඛණපරිග්ගහණත්ථං මහාතලං උපනීතා තෙසු සබ්බනවකො හුත්වා මහාපුරිසස්ස ලක්ඛණනිප්ඵත්තිං දිස්වා එකංසෙන අයං බුද්ධො භවිස්සතීති නිට්ඨං කත්වා මහාසත්තස්ස අභිනික්ඛමණං උදික්ඛන්තොව විචරි. බොධිසත්තොපි ඛො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪමානො අනුක්කමෙන වුඩ්ඪිප්පත්තො ඤාණපරිපාකං ගතො එකූනතිංසෙ වස්සෙ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛන්තො අනොමානදීතීරෙ පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන උරුවෙලං ගන්ත්වා පධානං පදහි, තදා කොණ්ඩඤ්ඤමාණවො මහාසත්තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා ලක්ඛණපරිග්ගහණබ්‍රාහ්මණානං පුත්තෙහි වප්පමාණවාදීහි සද්ධිං අත්තපඤ්චමො පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන බොධිසත්තස්ස සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා ඡබ්බස්සානි තං උපට්ඨහන්තො තස්ස ඔළාරිකාහාරපරිභොගෙන නිබ්බින්දන්තො අපක්කමිත්වා ඉසිපතනං අගමාසි. අථ ඛො බොධිසත්තො ඔළාරිකාහාරපරිභොගෙන ලද්ධකායබලො වෙසාඛපුණ්ණමායං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අභිසම්බුද්ධො හුත්වා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙයෙව වීතිනාමෙත්වා පඤ්චවග්ගියානං ඤාණපරිපාකං ඤත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමායං ඉසිපතනං ගන්ත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. අථ පඤ්චමියං පක්ඛස්ස අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තදෙසනාය අරහත්තං සච්ඡාකාසි. තෙනවුත්තංඅපදානෙ:–

“පදුමුත්තරසම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං විනායකං,
බුද්ධභූමිං අනුප්පත්තං පඨමං අද්දසං අහං.

යාවතා බොධියා මූලෙ යක්ඛා සබ්බෙ සමාගතා,
සම්බුද්ධං පරිවාරෙත්වා වන්දන්ති පඤ්ජලීකතා.

සබ්බෙ දෙවා තුට්ඨමනා ආකාසෙ සඤ්චරන්ති තෙ,
බුද්ධො අයං අනුප්පත්තො අන්ධකාරතමොනුදො.

තෙසං හාසපරෙතානං මහානාදො පවත්තථ,
කිලෙසෙ ඣාපයිස්සාම සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ.

දෙවානං ගිරමඤ්ඤාය වාචාසභිමුදීරිතං,
හට්ඨො හට්ඨෙන චිත්තෙන ආදිභික්ඛමදාසහං.

මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො,
දෙවසංඝෙ නිසීදිත්වා ඉමා ගාථා අභාසථ.

සත්තාහං අභිනික්ඛම්ම බොධිමජ්ඣගමං අහං,
ඉමං මෙ පඨමං භත්තං බ්‍රහ්මචාරිස්ස යාපනං.

තුසිතාහි ඉධාගන්ත්වා යො මෙ භික්ඛං උපානයි,
තමහං කිත්තයිස්සාමි සුණාථ මම භාසතො.

තිංස කප්පසහස්සානි දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
සබ්බෙ දෙවෙ අභිභොත්වා තිදිවං ආවසිස්සති.

දෙවලොකා චවිත්වාන මනුස්සත්තං ගමිස්සති,
සහස්සධා චක්කවත්ති තත්ථ රජ්ජං කරිස්සති

කප්පසතසහස්සම්හි ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම ගොත්තෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තිදසා සො චවිත්වාන මනුස්සත්තං ගමිස්සති,
අගාරා පබ්බජිත්වාන ඡබ්බස්සානි වසිස්සති.

තතො සත්තමකෙ වස්සෙ බුද්ධො සච්චං කථෙස්සති,
කොණ්ඩඤ්ඤො නාම නාමෙන පඨමං සච්ඡිකාහිති.

නික්ඛන්තෙනානුපබ්බජිං පධානං සුකතං මයා,
කිලෙසෙ ඣාපනත්ථාය පබ්බජිං අනගාරියං.

අභිගන්ත්වාන සබ්බඤ්ඤු බුද්ධො ලොකෙ සදෙවකෙ,
ඉමිනා මෙ[1] මිගාරඤ්ඤෙ අමතං භෙරිමාහනි.

සො දානි පත්තො අමතං සන්තිපදමනුත්තරං,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය විහරාමි අනාසවො.
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ භික්ඛුසංඝමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො පටිවිද්ධධම්මභාවං දීපෙන්තො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං රත්තඤ්ඤූනං යදිදං අඤ්ඤාත කොණ්ඩඤ්ඤො"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. සො ද්වීහි අග්ගසාවකෙහි අත්තනි කරීයමානං පරමනිපච්චකාරං ගාමන්තසෙනාසනෙ ආකිණ්ණවිහාරඤ්ච පරිහරිතුකාමො විවෙකාභිරතියා විහරිතුකාමො ච අත්තනො සන්තිකං උපගතානං ගහට්ඨපබ්බජිතානං පටිසන්ථාරකරණම්පි පපඤ්චං මඤ්ඤමානො සත්ථු ආරොචෙත්වා ඡද්දන්තෙහි උපසීයමානො ඡද්දන්තදහතීරෙ ද්වාදසසංවච්ඡරානි වසි එවං තත්ථ වසන්තං ථෙරං[2] එකදිවසං සක්කො දෙවරාජා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ඨිතො එවමාහ. "සාධු බො භන්තෙ අය්‍යො ධම්මං දෙසෙතූ"ති. ථෙරො තස්ස චතුසච්චගබ්භං තිලක්ඛණාහතං සුඤ්ඤතපටිසංයුත්තං නානානයවිචිත්තං අමතොගධං බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා සක්කො අත්තනො පසාදං පවෙදෙන්තො :-

"එස භීයො පසීදාමි සුත්වා ධම්මං මහාරසං,
විරාගො දෙසිතො ධම්මො අනුපාදාය සබ්බසො"ති.

---

1. ඉමං නාම-ඉමඤ්ච මෙ තිපි. 2. ථෙරසන්තිකන්ති කත්ථචි.

පඨමං ගාථමාහ.

තත්ථ **"එස භිය්‍යො පසීදාමි සුත්වා ධම්මං මහාරස"**න්ති: යදිපි අනෙකවාරං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා තත්ථ අභිප්පසන්නො ඉදානි පන තුම්හෙහි කථිතාය නානානයවිචිත්තාය අසෙචන[1]කථාය එව මහාරසං ධම්මං සුත්වා එසො අහං තතො භිය්‍යො පසීදාමි. **"විරාගො දෙසිතො ධම්මො අනුපාදාය සබ්බසො"**ති: සබ්බසංකිලෙසතො සබ්බසඞ්ඛාරතො ච විරජ්ජනතො විරාගජනනතො විරාගො තතො එව රූපාදීසු කිඤ්චිධම්මංඅනුපාදායඅග්ගහෙත්වා විමුත්තිසාධනවසෙන පවත්තනතො සබ්බසො අනුපාදාය දෙසිතො. එවං සක්කො දෙවරාජා ථෙරස්ස දෙසනං ථොමෙත්වා අභිවාදෙත්වා සකට්ඨානමෙව ගතො. අථෙකදිවසං ථෙරො මිච්ඡාවිතක්කෙහි අභිභුය්‍යමානානං එකච්චානං පුථුජ්ජනානං චිත්තචාරං දිස්වා තප්පටිපක්ඛභූතස්ස අනුක්කමං අනුස්සරිත්වා අත්තනො ච සබ්බසො තතො විනිවත්තමානසත්තං ආවජ්ජෙත්වා තදත්ථං දීපෙන්තො:–

"බහූනි ලොකෙ චිත්‍රානි අස්මිං පථවිමණ්ඩලෙ,
මථෙන්ති මඤ්ඤෙ සඞ්කප්පං සුභං රාගූපසංහිතං.

රජමුහතඤ්ච වාතෙන යථා මෙඝොපසම්මයෙ,
එවං සම්මන්ති සඞ්කප්පා යදා පඤ්ඤාය පස්සතී"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **"බහූනි ලොකෙ චිත්‍රානී"**ති: රූපාදිවසෙන තත්ථාපි නීලපීතාදිවසෙන ඉත්ථිපුරිසාදිවසෙන අනෙකානි ලොකෙ චිත්ත විචිත්තානි ආරම්මණජාතානි. **"අස්මිං පථවිමණ්ඩලෙ"**ති: පච්චක්ඛභූතං මනුස්සලොකං සන්ධාය වදති. **"මථෙන්ති මඤ්ඤෙ සඞ්කප්ප"**න්ති: තජ්ජං පුරිසවායාමසහිතං අරණිසහිතං විය අග්ගිං අයොනිසො මනසිකාරාභිසඞ්ඛතානි මිච්ඡාසඞ්කප්පානි මථෙන්ති මඤ්ඤෙ මථෙන්තානි විය තිට්ඨන්ති. කීදිසං? **සුභං රාගූපසංහිතං** කාමවිතක්කන්ති අත්ථො. සොහි සුභාකාරග්ගහණෙන සුභොති වොහරීයති. **රජමුහතඤ්ච වාතෙනා"**ති: ච ඉති නිපාතමත්තං යථා ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ වාතෙන උහතං උට්ඨිතං රජං මහාමෙඝො වස්සන්තො උපසම්මයෙ වූපසමෙය්‍ය **"එවං සම්මන්ති සඞ්කප්පා යදා පඤ්ඤාය පස්සතී"**ති: යදා අරියසාවකො තානි ලොකචිත්‍රානි සමුදයතො අස්සාදතො ආදීනවතො නිස්සරණතො ච යථාභූතං පඤ්ඤාය පස්සති අථ යථා තං රජං උහතං මෙඝෙන එවං සම්මන්ති පඤ්ඤාය සබ්බෙපි මිච්ඡාසඞ්කප්පා, තස්මිං උප්පන්නාය සම්මාදිට්ඨියා මිච්ඡාසඞ්කප්පා පතිට්ඨං ලභන්ති. යථා පන පඤ්ඤාය පස්සති තං දස්සෙන්තො:–

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා.

1. කථිත නානානය විචිත්තාය ආසෙචනාති කත්ථචි.

සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා.

සබ්බෙ ධම්මා අනත්තාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා"ති.

තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ "**සබ්බෙ සඞ්ඛාරා**"ති: ඡළාරම්මණ සඞ්ගහා සබ්බෙ තෙභූමකා පඤ්චක්ඛන්ධා "**අනිච්චා**"ති: ආදිමජ්ඣන්තවන්තතො අනච්චන්තිකතො තාවකාලිකතො තත්ථ තත්ථ භිජ්ජනතො නානිච්චාති යදා විපස්සනාපඤ්ඤාය පස්සති. "**අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ**"ති: අථ ඉමස්මිං වට්ටදුක්ඛෙ නිබ්බින්දති නිබ්බින්දන්තො දුක්ඛපරිජානනාදිවිධිනා සච්චානි පටිවිජ්ඣති. "**එස මග්ගො විසුද්ධියා**"ති: එස යථාවුත්තො විපස්සනාවිධි ඤාණදස්සනවිසුද්ධියා අච්චන්තවිසුද්ධියා ච මග්ගො අධිගමූපායො. "**දුක්ඛා**"ති සප්පටිභයතො උදයබ්බයසප්පටිපීළනතො දුක්ඛමතො සුඛපටික්ඛෙපතො ච දුක්ඛා. සෙසං වුත්තනයමෙව "**සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා**"ති: සබ්බෙපි චතුභූමකා ධම්මා අනත්තා ඉධ පන තෙභූමකධම්මාව ගහෙතබ්බා. තෙහි අසාරතො අවසවත්තනතො සුඤ්ඤතො අත්තපටික්ඛෙපතො ච අනත්තාති විපස්සිතබ්බා. සෙසං පුරිම සදිසමෙව. එවං විපස්සනා විධිං දස්සෙත්වා තෙනවිධිනා කතකිච්චං අත්තානං අඤ්ඤං විය කත්වා දස්සෙන්තො:-

"බුද්ධානුබුද්ධො යො ථෙරො **කොණ්ඩඤ්ඤො** තිබ්බනික්කමො,
පහීනජාතිමරණො බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී.

ඔඝපාසො දළ්හඛිලො පබ්බතො දුප්පදාලයො,
ඡෙත්වා ඛිලඤ්ච පාසඤ්ච සෙලං භෙත්වාන දුබ්භිදං,
තිණ්ණො පාරඞ්ගතො ඣායී මුත්තො සො මාරබන්ධනා"ති.

ගාථාද්වයමාහ.

තත්ථ "**බුද්ධානුබුද්ධො**"ති: බුද්ධානං අනුබුද්ධො සම්මාසම්බුද්ධෙහි බුජ්ඣිතානි සච්චානි, තෙසං දෙසනානුසාරෙන බුජ්ඣතීති අත්ථො. ථිරෙහි අසෙක්ඛෙහි සීලසාරාදීහි සමන්නාගතොති ථෙරො. "**කොණ්ඩඤ්ඤො**"ති: ගොත්තකිත්තනං. "**තිබ්බනික්කමො**"ති: දළ්හවීරියො ථිරපරක්කමො ජාතිමරණානං පහීනකාරණත්තා පහීනජාතිමරණො "**බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී**"ති: මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස අනවසෙසං අනවසෙසතො වා මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස පාරිපූරකො. අථවා කෙවලීනාම කිලෙසෙහි අසංමිස්සතාය මග්ගඤාණං ඵලඤාණංච තං ඉමස්මිං අත්ථීති කෙවලී. යස්මා පන තදුභයම්පි මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස වසෙන හොති න අඤ්ඤථා තස්මා බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලීති වුත්තං. "**ඔඝපාසො**"ති: "කාමොඝො භවොඝො දිට්ඨොඝො අවිජ්ජොඝො"[a]ති එවං වුත්තා චත්තාරො ඔඝා "අන්තලික්ඛචරො පාසො ය්වායං චරති මානසො"[b]ති එවං වුත්තො රාගපාසො ච "**දළ්හඛිලො**"ති: "සත්ථරි

a. ධම්මසඞ්ගණී නික්ඛෙපකණ්ඩ-   b. සං. නි. සගාථව: මාරසං: 2වග්ග5සුත්ත

කඞ්ඛති ධම්මෙ කඞ්ඛති සඞ්ඝෙ කඞ්ඛති සික්ඛාය කඞ්ඛති සබ්‍රහ්මචාරීසු කුපිතො හොති අනත්තමනො ආහතචිත්තො ඛිලජාතො"[a]ති එවං වුත්තො දළ්හො ථිරො පඤ්චවිධො චෙතොඛිලොච පචුරජනෙහි පදාලෙතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය දුප්පදාලයො තතො එව පබ්බතසදිසතාය පබ්බතොති ච සඞ්ඛං ගතො. **"දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණ"**න්ති[b] ආදිනා වා නයෙන වුත්තො අඤ්ඤාණප්පභෙදො ච ඉති එතං සබ්බං ඡෙත්වා ඛිලඤ්ච පාසඤ්චාති එතෙසු චතුබ්බිධෙසු සංකිලෙසධම්මෙසු යො ඛිලඤ්ච පාසඤ්ච අරියමග්ගඤාණාසිනා ඡින්දිත්වා. **"සෙලං භෙත්වාන දුබ්භිදං"**න්ති: යෙන කෙනචි අඤ්ඤාණෙන භින්දිතුං අසක්කුණෙය්‍යං අඤ්ඤාණසෙලං වජිරූපමඤාණෙන භින්දිත්වා චත්තාරොපි ඔඝෙ තරිත්වා තෙසං පරතීරෙ නිබ්බානෙ ඨිතත්තා තිණ්ණො පාරඞ්ගතො ආරම්මණූපනිජ්ඣාන ලක්ඛණෙන ලක්ඛණූපනිජ්ඣානලක්ඛණෙනාති දුවිධෙනපි ඣායී. **"මුත්තො සො මාර බන්ධනා"**ති: සො එවරූපො ඛීණාසවො සබ්බසමාපි කිලෙසමාරබන්ධනා මුත්තො විප්පමුත්තො විසංයුත්තොති අත්තානමෙව සන්ධාය ථෙරො වදති. අථෙකදිවසං ථෙරො අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං එකං භික්ඛුං අකල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන කුසීතං හීනවිරියං උද්ධතං උන්නළං විහරන්තං දිස්වා ඉද්ධියා තත්ථ ගන්ත්වා තං "මා ආවුසො! එවං කරි අකල්‍යාණමිත්තෙ පහාය කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තො සමණධම්මං කරොහී"ති ඔවදී සො ථෙරස්ස වචනං නාදියි. ථෙරො තස්ස අනාදියනෙන ධම්මසංවෙගප්පත්තො පුග්ගලාධිට්ඨානාය කථාය මිච්ඡාපටිපත්තිං ගරහන්තො සම්මාපටිපත්තිං විවෙකවාසඤ්ච පසංසන්තො:-

"උද්ධතො චපලො භික්ඛු මිත්තෙ ආගම්ම පාපකෙ,
සංසීදති මහොඝස්මිං ඌමියා පටිකුජ්ජිතො.

අනුද්ධතො අචපලො නිපකො සංවුතින්ද්‍රියො,
කල්‍යාණමිත්තො මෙධාවී දුක්ඛස්සන්තකරො සියා.

කාලපබ්බඞ්ගසඞ්කාසො කිසො ධමනිසන්ථතො,
මත්තඤ්ඤූ අන්නපානස්මිං අදීනමානසො නරො.

ඵුට්ඨො ඩංසෙහි මකසෙහි අරඤ්ඤස්මිං බ්‍රහාවනෙ,
නාගො සඞ්ගාමසීසෙව සතො තත්‍රාධිවාසයෙ.

නාභිනන්දාමි මරණං–පෙ–පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා–පෙ–
යස්සත්ථාය පබ්බජිතො අගාරස්මානගාරියං,
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො කිං මෙ සද්ධිවිහාරිනා"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **"උද්ධතො"**ති උද්ධච්චයුත්තො අසමාහිතො වික්ඛිත්තචිත්තො **"චපලො"**ති: පත්තචීවරමණ්ඩනාදිනා චාපල්‍යෙන සමන්නාගතො ලොලපකතිකො. **"මිත්තෙ ආගම්ම පාපකෙ"**ති: අකල්‍යාණමිත්තෙ

---

[a] අභිධම්ම ඛුද්දකවත්ථුවිභඞ්ග- [b]. සං: නි. නිදාන. සං: බුද්ධවග්ග 5 සුත්ත,

නිස්සාය සමණධම්මං අකරොන්තො. **"සංසීදති මහොඝස්මිං ඌමියා පටිකුජ්ජිතො"**ති: යථා මහාසමුද්දෙ පතිතපුරිසො සමුද්දවීචීහි ඔත්ථටො සීසං උක්ඛිපිතුං අලභන්තො තත්ථෙව සංසීදති එවං සංසාරමහොඝස්මිං පරිබ්භමන්තො කොධූපායාසඌමියා පටිකුජ්ජිතො ඔත්ථටො විපස්සනාවසෙන පඤ්ඤාසීසං උක්ඛිපිතුං අලභන්තො තත්ථෙව සංසීදති. **"නිපකො"**ති: නිපුණො අත්තත්ථපරත්ථෙසු කුසලො. **"සංවුතින්ද්‍රියො"**ති මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං සංවරණෙන පිහිතින්ද්‍රියො. **"කල්‍යාණමිත්තො"**ති: කල්‍යාණෙහි මිත්තෙහි සමන්නාගතො, **"මෙධාවී"**ති: ධම්මොජපඤ්ඤාය සමඞ්ගීභූතො **"දුක්ඛස්සන්තකරො සියා"**ති: සො තාදිසො සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකරො භවෙය්‍ය. **"කාලපබ්බඞ්ගසඞ්කාසො"**ති: ආදි විවෙකාභිරති කිත්තනං. **"නාභිනන්දි"**ති: ආදි පන කතකිච්චභාවදස්සනං තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. ඔසානෙ පන **"කිං මෙ සද්ධිවිහාරිනා"**ති: අත්තනො සද්ධිවිහාරිකං සන්ධාය වුත්තං. තස්මා ඊදිසෙන දුබ්බචෙන අනාදරෙන සද්ධිවිහාරිනා කිං මෙ පයොජනං? එකවිහාරොයෙව මය්හං රුච්චතීති අත්ථො. එවං පන වත්වා ඡද්දන්තදහමෙව ගතො තත්ථ ද්වාදසවස්සානි වසිත්වා උපකට්ඨෙ පරිනිබ්බානෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පරිනිබ්බානං අනුජානාපෙත්වා තත්ථෙව ගන්ත්වා පරිනිබ්බායී.

අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

"මනුස්සභූත"න්ති ආදිකා ආයස්මතො **උදායිත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපචිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කපිලවත්ථුස්මිං** බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා **උදායීති** ලද්ධනාමො වයප්පත්තො සත්ථු ඤාතිසමාගමෙ බුද්ධානුභාවං දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තයොහි ඉමෙ උදායිත්ථෙරා අමච්චපුත්තො පුබ්බෙ ආගතො කාළුදායී, කොවරියපුත්තො[1] ලාළුදායී, අයං බ්‍රාහ්මණපුත්තො මහාඋදායීති. **සචායං** එකදිවසං සත්ථාරා සෙතවාරණංසබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතං මහාජනෙන පසංසීයමානං අබ්භුප්පත්තිං කත්වා නාගොපමසුත්තන්තෙ[a] දෙසිතෙ දෙසනාපරියොසානෙ අත්තනො ඤාණබලානුරූපං සත්ථුගුණෙ අනුස්සරිත්වා බුද්ධාරම්මණාය පීතියා සමුස්සාහිතමානසො අයං මහාජනො ඉමං තිරච්ඡානගතං නාගං පසංසති න බුද්ධමහානාගං හන්දාහං බුද්ධමහානාගස්ස හත්ථිනො ගුණෙ පාකටෙ කරිස්සාමීති සත්ථාරං ථොමෙන්තො:-

"මනුස්සභූතං සම්බුද්ධං අත්තදන්තං සමාහිතං,
ඉරිමානං බ්‍රහ්මපථෙ චිත්තස්සූපසමෙ රතං.

---

1. තාවකාචරිය පුරොහිතකාළෙචි. a අං-නි-ඡක්කනි-5 ධම්මිකවග්ග 1 සුත්ත.

යං මනුස්සා නමස්සන්ති සබ්බධම්මානපාරගුං,
දෙවාපි තං නමස්සන්ති ඉතිමෙ අරහතො සුතං.

සබ්බසංයොජනාතීතං වනා නිබ්බානමාගතං,
කාමෙහි නෙක්ඛම්මරතං මුත්තං සෙලාව කඤ්චනං.

සවෙ අච්චරුචි නාගො හිමවාවඤ්ඤෙ සිලුච්චයෙ,
සබ්බෙසං නාගනාමානං සච්චනාමො අනුත්තරො.

නාගං වො කිත්තයිස්සාමි න හි ආගුං කරොති සො,
සොරච්චං අවිහිංසාව පාද නාගස්ස තෙ දුවෙ.

සති ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච චරණා නාගස්ස තෙ පරෙ,
සද්ධාහත්ථො මහානාගො උපෙක්ඛාසෙතදන්තවා.

සතිගීවා සිරෙපඤ්ඤා වීමංසා ධම්මචින්තනා,
ධම්මකුච්ඡි සමාවාසො විවෙකො තස්ස වාලධී.

සො ඣායී අස්සාසරතො අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො,
ගච්ඡං සමාහිතො නාගො ඨිතො නාගො සමාහිතො.

සයං සමාහිතො නාගො නිසින්නොපි සමාහිතො,
සබ්බත්ථ සංවුතො නාගො එසානාගස්ස සම්පදා.

භුඤ්ජති අනවජ්ජානි සාවජ්ජානි න භුඤ්ජති,
ඝාසං අච්ඡාදනං ලද්ධා සන්නිධිං පරිවජ්ජයෙ.

සංයොජනං අණුං ථූලං සබ්බං ඡෙත්වාන බන්ධනං,
යෙන යෙනෙව ගච්ඡති අනපෙක්ඛොව ගච්ඡති.

යථාපි උදකෙ ජාතං පුණ්ඩරීකං පවඩ්ඪති,
නොපලිම්පති තොයෙන සුචිගන්ධං මනොරමං

තථෙව ච ලොකෙ ජාතො බුද්ධො ලොකෙ විහරති,
නොපලිම්පති ලොකෙන තොයෙන පදුමං යථා.

මහාගිනි පජ්ජලිතො අනාහාරොපසම්මති,
අඞ්ගාරෙසු ච සන්තෙසු නිබ්බුතොති පවුච්චති.

අත්ථස්සායං විඤ්ඤුපනී උපමා විඤ්ඤූහි දෙසිතා,
විඤ්ඤිස්සන්ති මහානාගා නාගං නාගෙන දෙසිතං.

වීතරාගො වීතදොසො වීතමොහො අනාසවො,
සරීරං විජහං නාගො පරිනිබ්බිස්සත්‍යනාසවො,,ති.

ඉමාගාථා අභාසි.

තත්ථ "මනුස්සභූත" න්ති: මනුස්සෙසු භූතං නිබ්බත්තං මනුස්සත්ත භාවං වා පත්තං. සත්ථා හි ආසවක්ඛය ඤාණාධිගමෙන සබ්බගති විමුත්තොපි චරිමත්තභාවෙ ගහිතපටිසන්ධිවසෙන මනුස්සොත්වෙව

වොහරීයන්තීති. ගුණවසෙන පන දෙවානං අතිදෙවො බ්‍රහ්මානං අතිබ්‍රහ්මා. **සම්බුද්ධ**න්ති සයමෙව බුජ්ඣිතබ්බබුද්ධවන්තං; **අත්තදන්ත**න්ති අත්තනා යෙව දන්තං; භගවා හි අත්තනායෙව උප්පාදිතෙන අරියමග්ගෙන චක්ඛුතොපි-පෙ-මනතොපි උත්තමෙන දමථෙන දන්තො. **සමාහිත**න්ති අට්ඨවිධෙන සමාධිනා මග්ගඵල සමාධිනා ච සමාහිතං; **ඉරියමානං බ්‍රහ්මපථෙ**ති චතුබ්බිධෙපි බ්‍රහ්මවිහාරපථෙ, බ්‍රහ්මෙ වා සෙට්ඨෙ ඵල සමාපත්තිපථෙ සමාපජ්ජනවසෙන පවත්තමානං; කිඤ්චාපි භගවා න සබ්බකාලං යථාවුත්තෙන බ්‍රහ්මපථෙ ඉරියති. තත්ථ ඉරියසාමත්ථියං පන තංනින්නතඤ්ච උපාදාය ඉරියමානන්ති වුත්තං. **චිත්තස්සූපසමෙ රත**න්ති චිත්තස්ස උපසමහෙතුභූතෙ සබ්බසඞ්ඛාරසමථෙ නිබ්බානෙ අභිරතං; **යං මනුස්සා නමස්සන්ති සබ්බධම්මාන පාරගු**න්ති යං සම්මා සම්බුද්ධං සබ්බෙසං ඛන්ධායතනාදිධම්මානං අභිඤ්ඤාපාරගූ පරිඤ්ඤාපාරගූ පහානපාරගූ භාවනාපාරගූ සච්ඡිකිරියාපාරගූ සමාපත්ති පාරගූති ඡබ්බිධං පාරගුං පරමුක්කංසගතසම්පත්තිං ඛත්තියපණ්ඩිතාදයො මනුස්සා **නමස්ස**න්ති ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා පූජෙන්තා කායෙන වාචාය මනසා ච තන්නින්නා තප්පොණා තප්පබ්භාරා හොන්ති. **දෙවාපි තං නමස්සන්තී**ති න කෙවලං මනුස්සා එව අථ ඛො අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු දෙවාපි තං නමස්සන්ති. **ඉති මෙ අරහතො සුත**න්ති එවං මයා ආරකත්තාදීහි කාරණෙහි අරහතො භගවතො ධම්මසෙනාපති ආදීනඤ්ච 'සත්ථා දෙවමනුස්සාන'න්ති ආදිකං වදන්තානං සන්තිකෙ එවං සුතන්ති දස්සෙති. **සබ්බසංයොජනාතීත**න්ති සබ්බානි දසපි සංයොජනානි යථාරහං චතූහි මග්ගෙහි සහවාසනාය අතික්කන්තං; **වනා නිබ්බානමාගත**න්ති කිලෙස වනතො තබ්බිරහිතං නිබ්බානං උපගතං; **කාමෙහි නෙක්ඛම්මරත**න්ති සබ්බසො කාමෙහි නික්ඛමිත්වා පබ්බජ්ජාඣානවිපස්සනාදිභෙදෙ නෙක්ඛම්මෙ අභිරතං; **මුත්තං සෙලාව කඤ්චන**න්ති අසාරතො නිස්සටසාරසභාවත්තා සෙලතො නිස්සටකඤ්චනසදිසං; **දෙවාපි තං නමස්සන්තී**ති යොජනා. **ස වෙ අච්චන්තරුචි නාගො**ති සො එකංසතො ආගුං නකරොති පුනබ්භවං න ගච්ඡති නාගොවිය බලවාති නාගොති ලද්ධනාමො සම්මාසම්බුද්ධො අච්චන්තරුචි අත්තනො කායරුචියා ඤාණරුචියාච සදෙවකං ලොකං අතික්කමිත්වා රුචි සොභි; යථාකිං? **හිමවාවඤ්ඤෙ සිලුච්චයෙ** යථාහි හිමවා පබ්බතරාජා අත්තනො විරගරුමහාසාර භාවාදීහි ගුණෙහි අඤ්ඤෙ පබ්බතෙ අතිරොචති, එවං අතිරොචතීති අත්ථො. **සබ්බෙසං නාග නාමාන**න්ති අහිනාග හත්ථිනාග පුරිසනාගානං සෙක්ඛාසෙක්ඛපච්චෙක බුද්ධනාගානං වා; **සච්චනාමො**ති සච්චෙනෙව නාගනාමො; තං පන සච්චනාමතං "නහි ආගුංකරොතී"ති ආදිනා සයමෙව වක්ඛති. ඉදානි බුද්ධ නාගං අවයවතොච දස්සෙන්තො නාමතො තාව දස්සෙතුං **න හි ආගුං කරොති සො**ති ආහ. යස්මා ආගුං පාපං සබ්බෙනසබ්බං නකරොති තස්මා නාගොති අත්ථො. **සොරච්ච**න්ති සීලං; **අවිහිංසා**ති කරුණා;

තදුභයං සබ්බස්සපි ගුණරාසිස්ස පුබ්බඞ්ගමන්ති කත්වා බුද්ධනාගස්ස පුරිමපාදභාවො තස්ස යුත්තොති ආහ **පාදා නාගස්ස තෙ දුවෙති**. අපරපාදභාවෙන වදන්තො **සතිඤ්ච සම්පජඤ්ඤඤ්ච චරණා නාගස්ස තෙ පරෙති** ආහ. ත්‍යාපරෙතිවා පාඨො. තෙ අපරෙතෙව පදවිභාගො. අනවජ්ජධම්මානං ආදානෙ සද්ධා හත්ථො එතස්සාති සද්ධාහත්ථො. සුපරිසුද්ධ වෙදනාසඞ්ඛාතප්පභෙදා උපෙක්ඛා සෙතදන්තා එතෙ එතස්ස අත්ථීති උපෙක්ඛා සෙතදන්තවා. උත්තමඞ්ගං පඤ්ඤා තස්ස අධිට්ඨානං සතීති ආහ **සති ගීවා සිරො පඤ්ඤාති**. **වීමංසා ධම්මචින්තනාති** යථා ඛාදිතබ්බාඛාදිතබ්බස්ස සොණ්ඩාය පරාමසනං සායනඤ්ච හත්ථිනාගස්ස වීමංසා නාම හොති. එවං බුද්ධනාගස්ස කුසලාදි ධම්මවිචින්තනා වීමංසා; සමාවසන්ති එත්ථාති සමාවාසො භාජනං. කුච්ඡි එව සමාවාසො අභිඤ්ඤාසමාපත්තීනං ආධානභාවතො සමථවිපස්සනා සඞ්ඛාතො ධම්මො කුච්ඡිසමාවාසො එතස්සාති ධම්මකුච්ඡිසමාවාසො. **විවෙකොති** උපධිවිවෙකො; **තස්සාති** බුද්ධනාගස්ස; වාලධි පරියොසානඞ්ගභාවතො. **ඣායීති** ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙනච ඣායනසීලො; **අස්සාසරතොති** පරමස්සාසභූතෙ නිබ්බානෙ රතො; **අජ්ඣත්තං සුසමාහිතොති** විසයජ්ඣත්තෙ ඵල සමාපත්තියං සුට්ඨුසමාහිතො; තයිදං සමාධානං සුට්ඨු සබ්බකාලිකන්ති දස්සෙතුං **ගච්ඡං සමාහිතො නාගොති** ආදි වුත්තං. භගවා හි සබ්බසො උද්ධච්චස්ස පහීනත්තා වික්ඛෙපාභාවතො නිච්චං සමාහිතොව තස්මා යං යං ඉරියාපථං කප්පෙති තං තං සමාහිතොව කප්පෙසීති. **සබ්බත්ථාති** සබ්බස්මිං ගොචරෙ සබ්බස්මිඤ්චවාරෙ; සබ්බසො පිහිත වුත්ති. තෙනාහ "සබ්බං කායකම්මං ඤාණපුබ්බඞ්ගමං ඤාණානුපරිවත්ත"[a]න්ති ආදි. **එසා නාගස්ස සම්පදාති** එසා "න හි ආගුං කරොති සො"ති ආදිනා "සම්බුද්ධ"න්ති ආදිනා එවං යථාවුත්තා වක්ඛමානාව බුද්ධ ගන්ධහත්ථිනො සම්පත්තිගුණා පරිපුණ්ණා. **භුඤ්ජති අනවජ්ජානීති** සම්මාජීවස්ස උක්කංසපාරමිප්පත්තියා භුඤ්ජති අගරහිතබ්බානි; මිච්ඡාජීවස්ස සබ්බසො සවාසනානඤ්ච පහීනත්තා සාවජ්ජානි ගරහිතබ්බානි නභුඤ්ජති. **අනවජ්ජානි භුඤ්ජිත්වා සන්නිධිං පරිවජ්ජයං භුඤ්ජතීති** යොජනා. **සංයොජනන්ති** වට්ටදුක්ඛෙන සද්ධිං සන්ධානං සංයොජනතො වට්ටෙ ඔසීදාපනසමත්ථං දසවිධම්පි සංයොජනං; **අණුංථූලන්ති** ඛුද්දකඤ්චෙව මහන්තඤ්ච; **සබ්බං ඡෙත්වාන බන්ධනන්ති** මග්ගඤාණෙන අනවසෙසං කිලෙසබන්ධනං ඡින්දිත්වා; **යෙනයෙනෙවාති** යෙන යෙන දිසාභාගෙන; යථාහි උදකෙ ජාතං පුණ්ඩරීකං උදකෙ පවඩ්ඪති නොපලිම්පති තොයෙන අනුපලෙපසභාවත්තා තථෙව ලොකෙ ජාතො බුද්ධො ලොකෙ විහරති නොපලිම්පති ලොකෙන තණ්හාදිට්ඨිමානලෙපාභාවතොති යොජනා. **සිඛීති** අග්ගි; **අනාහාරොති** අනින්ධනො; **අත්ථස්සායං විඤ්ඤාපනීති** සත්ථු ගුණසඞ්ඛාතස්ස උපමෙය්‍යත්ථස්ස විඤ්ඤාපනී පකාසනී අයං නාගූපමා. **විඤ්ඤූහීති** සත්ථුපටිවිද්ධ

---

[a] අඨාරස බුද්ධධම්ම-පාළි.

චතුසච්චධම්මං පරිජානන්තෙහි; අත්තානං සන්ධාය වදති. **විසුද්ධිස්සන්තී**ති ආදි කාරණවචනං. යස්මා නාගෙන මයා දෙසිතං නාගං තථාගතගන්ධහත්ථිං මහානාගා ඛීණාසවා අත්තනො විසයෙ ඨත්වා විජානිස්සන්ති තස්මා අඤ්ඤෙසං පුථුජ්ජනානං ඤාපනත්ථං අයං උපමා අම්හෙහි භාසිතාති අධිප්පායො. **සරීරං විජහං නාගො පරිනිබ්බිස්සත්‍යනාසවො**ති බොධිමූලෙ සඋපාදිසෙසපරිනිබ්බානෙන අනාසවො සම්මාසම්බුද්ධනාගො ඉදානි සරීරං අත්තභාවං විජහන්තො ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායිස්සතීති එවං චුද්දසහි උපමාහි මණ්ඩෙත්වා සොළසහි ගාථාහි චතුසට්ඨියා පදෙහි සත්ථුගුණෙ වණ්ණෙන්තො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා දෙසනං නිට්ඨාපෙසි.

උදායිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

සොළසනිපාතවණ්ණනා සමත්තා.

වීසතිනිපාතෙ **යඤ්ඤත්ථං වා**ති ආදිකා ආයස්මතො **අධිමුත්තත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො **අත්ථදස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ භික්ඛුසඞ්ඝං උපට්ඨහන්තො මහාදානානි පවත්තෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ආයස්මතො **සංකිච්චත්ථෙරස්ස** භගිනියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. **අධිමුත්තො**තිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො මාතුලත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සාමණෙරභූමියං යෙව ඨිතො අරහත්තං පාපුණි. තෙනවුත්තං අපදානෙ :-

“නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හි **අත්ථදස්සී** නරුත්තමෙ,
උපට්ඨිං භික්ඛුසංඝං විප්පසන්නෙන චෙතසා.

නිමන්තෙත්වා සංඝරතනං[1] උජුභූතං සමාහිතං,
උච්ඡුනා මණ්ඩපං කත්වා භොජෙසිං සඞ්ඝමුත්තමං.

යං යං යොනුපපජ්ජාමි දෙවත්තං අථ මානුසං,
සබ්බෙ සත්තෙ අතිහොමි පුඤ්ඤකම්මස්සිදං ඵලං.

අට්ඨාරසෙ කප්පසතෙ යං දානමදදිං තදා,
දුග්ගතිං නාභිජානාමි උච්ඡුදානස්සිදං ඵලං.
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

---

1. ‘භික්ඛුසංඝං’-අපදානපාළි.

අරහත්තං පන පත්වා සමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙන්තො උපසම්පජ්ජිතුකාමො ‘මාතරං ආපුච්ඡිස්සාමී’ති මාතුසන්තිකං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ දෙවතාය බලිකම්මකරණත්ථං මංසපරියෙසනං චරන්තෙහි පඤ්චසතෙහි චොරෙහි සමාගච්ඡි. චොරා ච තං අග්ගහෙසුං “දෙවතාය බලි භවිස්සතී”ති. සො චොරෙහි ගහිතොපි අභීතො අඡම්භී විප්පසන්නමුඛොව අට්ඨාසි. තං දිස්වා චොරගාමණී අච්ඡරියබ්භුතචිත්තජාතො පසංසන්තො :-

“යඤ්ඤත්ථං වා ධනත්ථං වා යෙ හනාම මයං පුරෙ,
අවසෙ තං භයං හොති වෙධන්ති විලපන්ති ච.

තස්ස තෙ නත්ථි භීතත්තං භිය්‍යො වණ්ණො පසීදති,
කස්මා න පරිදෙවෙසි එවරූපෙ මහබ්භයෙ”ති.

මෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ **යඤ්ඤත්ථ**න්ති යජනත්ථං; දෙවතානං බලිකම්මකරණත්ථං වා. වාසද්දො විකප්පනත්ථො. **ධනත්ථ**න්ති සාපතෙය්‍යහරණත්ථං; **යෙ හනාම මයං පුරෙ**ති යෙ සත්තෙ මයං පුබ්බෙ හනිම්හ; අතීතත්ථෙ හි ඉදං වත්තමානවචනං. **අවසෙ**ති අවසෙ අසෙරිකෙ කත්වා; **ත**න්ති තෙසං; **අවසෙස**න්තිපි පඨන්ති. අම්හෙහි ගහිතෙසු තං එකං ඨපෙත්වා අවසෙසානං; අයමෙව වා පාඨො. **භයං හොතී**ති මරණභයං හොති; යෙන තෙ වෙධන්ති විලපන්ති චිත්තුත්‍රාසෙන වෙධන්ති “සාමි තුම්හාකං ඉදඤ්චිදඤ්ච දස්සාම දාසා භවිස්සාමා”ති ආදිකං වදන්තා විලපන්ති. **තස්ස තෙ**ති යො ත්වං අම්හෙහි දෙවතාය බලිකම්මත්ථං ජීවිතා වොරොපෙතුකාමෙහි උක්ඛිත්තාසිකෙහි සන්තජ්ජිතො තස්ස තෙ; **භීතත්ත**න්ති භීතභාවො; භයන්ති අත්ථො. **භිය්‍යො වණ්ණො පසීදතී**ති පකතිවණ්ණතො උපරිපි තෙ මුඛවණ්ණො විප්පසීදති. ථෙරස්ස කිර තදා සචෙ ඉමෙ මාරෙස්සන්ති ඉදානෙවාහං අනුපාදාය පරිනිබ්බායිස්සාමි දුක්ඛභාරො විගච්ඡිස්සතී’ති උළාරං පීතිසොමනස්සං උප්පජ්ජි. **එවරූපෙ මහබ්භයෙ**ති එදිසෙ මහති මරණභයෙ උපට්ඨිතෙ; හෙතුඅත්ථෙ වා එතං භුම්මවචනං. ඉදානි ථෙරො චොරගාමණිස්ස පටිවචනදානමුඛෙන ධම්මං දෙසෙන්තො :-

“නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛං අනපෙක්ඛස්ස ගාමණි,
අතික්කන්තා භයා සබ්බෙ ඛීණසංයොජනස්ස වෙ.

ඛීණාය භවනෙත්තියා දිට්ඨෙධම්මෙ යථා තථෙ,
නභයං මරණෙ හොති භාරනික්ඛිපනෙ[1] යථා.

සුචිණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං මෙ මග්ගො චාපි සුභාවිතො,
මරණෙ මෙ භයං නත්ථි රොගානමිව සඞ්ඛයෙ.

සුචිණ්ණං බ්‍රහ්මචරියං මෙ මග්ගො චාපි සුභාවිතො,
නිරස්සාදා භවා දිට්ඨා විසං පිත්වාව ඡඩ්ඩිතං.

පාරගූ අනුපාදානො කතකිච්චො අනාසවො,
තුට්ඨො ආයුක්ඛයා හොති මුත්තො ආඝාතනා යථා.

1. ‘භාරනික්ඛෙපනෙ’තිපි අත්ථි.

උත්තමං ධම්මතං පත්තො සබ්බලොකෙ අනත්ථිකො,
ආදිත්තාව ඝරාමුත්තො මරණස්මිං න සොචති.

යදත්ථි සඞ්ගතං කිඤ්චි භවො වා යත්ථ ලබ්භති,
සබ්බං අනිස්සරං එතං ඉති වුත්තං මහෙසිනා.

යො තං තථා පජානාති යථා බුද්ධෙන දෙසිතං,
න ගණ්හාති භවං කිඤ්චි සුතත්තංව අයොගුළං.

න මෙ හොති අහොසින්ති භවිස්සන්ති න හොති මෙ,
සඞ්ඛාරා විගමිස්සන්ති[1] තත්ථ කා පරිදෙවනා.

සුද්ධං ධම්ම සමුප්පාදං සුද්ධං සඞ්ඛාර සන්තතිං,
පස්සන්තස්ස යථාභූතං න භයං හොති ගාමණි.

තිණකට්ඨසමං ලොකං යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
මමත්තං සො අසංවින්දං නත්ථි මෙති න සොචති.

උක්කණ්ඨාමි සරීරෙන භවෙනම්හි අනත්ථිකො,
සොයං භිජ්ජිස්සති කායො අඤ්ඤො ච න භවිස්සති.

යං වො කිච්චං සරීරෙන තං කරොථ යදිච්ඡථ,
න මෙ තප්පච්චයා තත්ථ දොසො පෙමඤ්ච හෙහිතී”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි

“තස්ස තං වචනං සුත්වා අබ්භුතං ලොමහංසනං,
සත්ථානි නික්ඛිපිත්වාන මාණවා එතදබ්රවු”න්ති.

අයං සඞ්ගීතිකාරෙහි වුත්තගාථා. ඉතො පරා තිස්සො චොරානං ථෙරස්ස ච වචනපටිවචන ගාථා :–

“කිං භදන්තෙ කරිත්වාන කො වා ආචරියො තව,
කස්ස සාසන මාගම්ම ලබ්භතෙ තං අසොකතා.

සබ්බඤ්ඤූ සබ්බදස්සාවී ජිනො ආචරියො මම,
මහාකාරුණිකො සත්ථා සබ්බලොක තිකිච්ඡකො.

තෙනායං දෙසිතො ධම්මො ඛයගාමී අනුත්තරො,
තස්ස සාසන මාගම්ම ලබ්භතෙ තං අසොකතා.

සුත්වාන චොරා ඉසිනො සුභාසිතං
නික්ඛිප්ප සත්ථානි ච ආවුධානි ච
තම්හා ච කම්මා විරමිංසු එකෙ
එකෙ ච පබ්බජ්ජ මරොචයිංසු.

තෙ පබ්බජිත්වා සුගතස්ස සාසනෙ
භාවෙත්ව බොජ්ඣඞ්ගබලානි සබ්බසො
උදග්ගචිත්තා සුමනා කතින්ද්‍රියා
ඵුසිංසු නිබ්බානපදං අසඞ්ඛත”න්ති.

ඉමා සඞ්ගීතිකාරෙහි වුත්ත ගාථා.

1. ‘විභවිස්සන්තී’ති කත්ථචි.

තත්ථ නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛං අනපෙක්ඛස්ස ගාමණීති ගාමණි! අපෙක්ඛාය තණ්හාය අභාවෙන අනපෙක්ඛස්ස මාදිසස්ස ලොහිත සභාවො පුබ්බාචිය චෙතසික දුක්ඛං දොමනස්සං නත්ථි. දොමනස්සාභාවා පදෙසෙන භයාභාවං වදති. තෙනාහ "අතික්කන්තා භයාසබ්බෙ"ති. **අතික්කන්තා භයා සබ්බෙති** ඛීණසංයොජනස්ස අරහතො පඤ්ච වීසති මහාභයා අඤ්ඤෙ ච සබ්බෙපි භයා එකංසෙන අතික්කන්තා අතීතා අපගතාති අත්ථො. **දිට්ඨෙ ධම්මෙ යථාතථෙති** චතුස්සච්චධම්මෙ පරිඤ්ඤා පහාන සච්ඡිකිරිය භාවනා වසෙන මග්ගපඤ්ඤාය යථා භූතං දිට්ඨෙ; **මරණෙති** මරණහෙතු; **භාරනික්ඛෙපනෙ යථාති** යථා කොචි පුරිසො සීසෙ ඨිතෙන මහතා ගරුභාරෙන සංසීදන්තො තස්ස නික්ඛිපනෙ අපනයනෙ න භායති. එවං සම්පදමිදන්ති අත්ථො. වුත්තං හෙතං භගවතා :-

"භාරා හවෙ පඤ්චක්ඛන්ධා භාරහාරො ච පුග්ගලො,
භාරාදානං දුඛං ලොකෙ භාරනික්ඛිපනං සුඛ"න්ති. a

සුචිණ්ණන්ති සුට්ඨුචරිතං; **බ්‍රහ්මචරියන්ති** සික්ඛත්තයසඞ්ගහං සාසන බ්‍රහ්මචරියං; තතො එව මග්ගො චාපි සුභාවිතො අට්ඨඞ්ගිකො අරියමග්ගොපි සම්මදෙව භාවිතො. **රොගානමිව සඞ්ඛයෙති** බහූහි රොගෙහි අභිභූතස්ස ආතුරස්ස රොගානං සඞ්ඛයෙ පීතිසොමනස්ස මෙව හොති එවං ඛන්ධරොගසඞ්ඛයෙ මරණෙ මාදිසස්ස භයං නත්ථි. **නිරස්සාදා භවාදිට්ඨාති** තීහි දුක්ඛතාහි අභිභූතා එකාදසහි අග්ගීහි ආදිත්තා තයො භවා නිරස්සාදා අස්සාදරහිතා මයාදිට්ඨා; **විසං පිත්වාව ඡඩ්ඩිතන්ති** පමාදවසෙන විසං පිවිත්වා තාදිසෙන පයොගෙන ඡඩ්ඩිතං විය මරණෙ මෙ භයං නත්ථීති අත්ථො. **මුත්තො ආඝාත නාව යථාති** යථා චොරෙහි මාරණත්ථං ආඝාතනං නීතො කෙනචි උපායෙන තතො මුත්තො හට්ඨතුට්ඨො හොති එවං සංසාරපාරං නිබ්බානං ගතත්තා පාරගූ චතූහිපි උපාදානෙහි අනුපාදානො පරිඤ්ඤා දීනං සොළසන්නං කිච්චානං කතත්තා කතකිච්චො. කාමාසවාදීහි අනාසවො ආයුක්ඛයා ආයුක්ඛයහෙතු තුට්ඨො සොමනස්සිකො හොති. **උත්තමන්ති** සෙට්ඨං; **ධම්මතන්ති** ධම්මසභාවං; අරහත්තෙන සිද්ධෙ සිජ්ඣනහෙතුං ඉට්ඨාදීසු තාදීසභාවං **සබ්බලොකෙති** සබ්බ ලොකස්මිංපි දීඝායුකසුඛබහුලතාදි වසෙන සංයුත්තෙපි ලොකෙ; **අනත්ථිකොති** අනපෙක්ඛො; **ආදිත්තාව ඝරා මුත්තොති** යථා කොචි පුරිසො සමන්තතො ආදිත්තතො පජ්ජලිතතො ගෙහතො නිස්සටො තතො නිස්සරණ නිමිත්තං න සොචති. එවං ඛීණාසවො මරණනිමිත්තං න සොචති. **යදත්ථි සඞ්ගතං කිඤ්චීති** යං කිඤ්චි ඉමස්මිං ලොකෙ අත්ථි විජ්ජති උපලබ්භති සඞ්ගතං සත්තෙහි සඞ්ඛාරෙහි වා සමාගමො සමොධානං. සඞ්ඛතන්තිපි පාඨො. තස්ස යං කිඤ්චි පච්චයෙහි සමෙච්ච සම්භූය කතං පටිච්ච සමුප්පන්නන්ති අත්ථො. **භවො වා යත්ථ ලබ්භතීති**

a. සං: නි: ඛන්ධවග්ග 3 භාරවග්ග 3 සුත්ත.

යස්මිං සත්තනිකායෙ යො උප්පත්තිභවො ලබ්භති; **සබ්බං අනිස්සරං එතන්ති** සබ්බමෙතං ඉස්සරරහිතං; න එත්ථ කෙනචි එවං හොතූති ඉස්සරියං වත්තෙතුං සක්කා. **ඉති වුත්තං මහෙසිනාති** 'සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා'තිa.[1] එවං වුත්තං මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන; තස්මා අනිස්සරං එතන්ති පජානන්තො මරණස්මිං න සොචතීති යොජනා. **න ගණ්හාති භවං කිඤ්චීති** යො අරියසාවකො 'සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා'තිb. ආදිනා යථා බුද්ධෙන භගවතා දෙසිතං තථා තං භවත්තයං විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය පජානාති සො යථා කොචි පුරිසො සුඛකාමො දිවසං සන්තත්තං අයොගුළං හත්ථෙන න ගණ්හාති එවං කිඤ්චි ඛුද්දකං වා මහන්තං; වා භවං න ගණ්හාති; න තත්ථ තණ්හං කරොතීති අත්ථො. **න මෙ හොති අහොසින්තීති** අතීතමද්ධානං අහං ඊදිසො අහොසින්ති අත්තදිට්ඨිවසෙන මෙ චිත්තප්පවත්ති නත්ථි; දිට්ඨියා සම්මදෙව උග්ඝාටිතත්තා ධම්මසභාවස්ස ච සුදිට්ඨත්තා. **භවිස්සන්ති න හොතීමෙති** තතො එව අනාගතමද්ධානං අහං එදිසො කථන්නු ඛො භවිස්සන්ති භවෙය්‍යන්ති එවම්පි මෙ න හොති; **සඞ්ඛාරා විගමිස්සන්තීති** එවං පන හොති "යථාපච්චයං පවත්තමානා සඞ්ඛාරාව න එත්ථ කොචි අත්තා වා අත්තනියං වා තෙ ච ඛො විගමිස්සන්ති විනස්සිස්සන්ති, ඛණෙ ඛණෙ භිජ්ජිස්සන්තී"ති. **තත්ථ කා පරිදෙවනාති** එවං පස්සන්තස්ස මාදිසස්ස තත්ථ සඞ්ඛාරගතෙ කා නාම පරිදෙවනා; **සුද්ධන්ති** කෙවලං; අත්තසාරෙන අසම්මිස්සං. **ධම්මසමුප්පාදන්ති** පච්චයපච්චයුප්පන්නධම්මසමුප්පත්තිං අවිජ්ජාදිපච්චයෙහි සඞ්ඛාරාදිධම්මමත්තප්පවත්තිං; **සඞ්ඛාරසන්තතින්ති** කිලෙසකම්මවිපාකප්පභෙදසඞ්ඛාරප්පබන්ධං; **පස්සන්තස්ස යථාභූතන්ති** සහවිපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය යාථාවතො ජානන්තස්ස; **තිණකට්ඨසමං ලොකන්ති** යථා අරඤ්ඤෙ අපරිග්ගහෙ තිණකට්ඨෙ කෙනචි ගය්හමානෙ අපරස්ස "මය්හං සන්තකං අයං ගණ්හාතී"ති න හොති. එවං සො අස්සාමිකතාය තිණකට්ඨසමං සඞ්ඛාරලොකං යදා පඤ්ඤාය පස්සති සො තත්ථ මමත්තං අසංවින්දං අසංවින්දන්තො අලභන්තො අකරොන්තො. **නත්ථි මෙති** "අහු වත මෙසො හං තං මෙ නත්ථී"ති න සොචති. **උක්කණ්ඨාමි සරීරෙනාති** අසාරකෙන අභිනුදෙන දුක්ඛෙන අකතඤ්ඤුනා අසුචිදුග්ගන්ධජෙගුච්ඡපටිකූලසභාවෙන ඉමිනා කායෙන උක්කණ්ඨාමි; ඉමං කායං නිබ්බින්දන්තො එව තිට්ඨාමි. **භවෙ නාමහි අත්ථිකොති** සබ්බෙන පි භවෙන අනත්ථිකො අම්හි; න කඤ්චි භවං පත්ථෙමි. **සො යං භිජ්ජිස්සති කායොති** අයං මම කායො ඉදානි තුම්හාකං පයොගෙන අඤ්ඤථා වා අඤ්ඤත්ථ භිජ්ජිස්සති; **අඤ්ඤො ච න භවිස්සතීති** අඤ්ඤො කායො මය්හං ආයතිං න භවිස්සති; පුනබ්භවාභාවතො. **යං වො කිච්චං සරීරෙනාති** යං තුම්හාකං ඉමිනා සරීරෙන පයොජනං; තං කරොථ

1. 'සබ්බසඞ්ඛාරා අවසවත්තනතාය අනත්තා'ති කත්ථචි.

a. ධම්මපද 20 මග්ගවග්ග. b. අං: නි: තික: 14. යොධාජීවවග්ග 3. සුත්ත.

යදිච්ඡථ ඉච්ඡථ වෙ. **න මෙ තපපච්චයා**ති තං නිමිත්තං ඉමස්ස සරීරස්ස තුම්හෙහි යථිච්ඡිතකිච්චස්ස කරණහෙතු; **තුම්හා**ති තෙසු කරොන්තෙසු අකරොන්තෙසු ච; **දොසො පෙමඤ්ච හෙහිතී**ති යථාක්කමං පටිඝො අනුනයො න භවිස්සති අත්තනො භවෙ අපෙක්ඛාය සබ්බසො පහීනත්තා ති අධිප්පායො. අඤ්ඤූපපච්චයා අඤ්ඤත්ථ ච පටිඝානුනයෙසු අසන්තෙසු පි තපපච්චයා. තත්ථාති වචනං යථාධිකත වසෙන වුත්තං. **තස්සා**ති අධිමුත්තත්ථෙරස්ස; **තං වචන**න්ති ‘නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛ’න්ති ආදිකං මරණෙ භයාභාවාදිදීපකං තතො එව අබ්භුතං ලොමහංසනවචනං සුත්වා. **මාණවා**ති චොරා; චොරා හි මාණවාති වුච්චන්ති. ‘මාණවෙහි පි සමාගච්ඡන්ති කතකම්මෙහි පි අකතකම්මෙහිපී’ති[a]. ආදීසු විය **කිං භදන්ත කරිත්වානා**ති භන්තෙ කිං නාම තපොකම්මං කත්වා; කො වා තව ආචරියො කස්ස සාසනං ඔවාදං නිස්සාය අයං අසොකතා මරණකාලෙ සොකාභාවො **ලබ්භතී**ති එතං අත්ථං අබ්‍රවුං පුච්ඡාවසෙන කථෙසුං භාසිංසු. තං සුත්වා ථෙරො තෙසං පටිවචනං දෙන්තො “සබ්බඤ්ඤූ”ති ආදිමාහ. තත්ථ **සබ්බඤ්ඤූ**ති පරොපදෙසෙන විනා සබ්බප්පකාරෙන සබ්බධම්මාවබොධන සමත්ථස්ස ආකඞ්ඛායත්තපටිබද්ධවුත්තිනො අනාවරණඤාණස්ස අධිගමෙන අතීතාදිභෙදං සබ්බං ජානාතීති සබ්බඤ්ඤූ; තෙනෙව සමන්තචක්ඛුනා සබ්බස්ස දස්සනතො සබ්බදස්සාවී; යං හි අනාවරණඤාණං තදෙව සබ්බඤ්ඤුතඤාණං නත්වෙව අසාධාරණඤාණපාළියා විරොධො විසයුප්පත්තිමුඛෙන අඤ්ඤෙහි අසාධාරණභාවදස්සනත්ථං එකසෙසව ඤාණස්ස විධා උද්දිට්ඨත්තා. යං පනෙත්ථ වත්තබ්බං තං ඉතිවුත්තකවණ්ණනායං විත්ථාරතො වුත්තමෙවාති. තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **පඤ්චන්න**ම්පි මාරානං විජයතො ජිනො, හීනාදිවිභාගභින්නෙන සබ්බස්මිං සත්තනිකායෙ අධිමුත්තිවුත්තිනාය මහතියා කරුණාය සමන්නාගතත්තා මහාකාරුණිකො, දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි යථාරහං විනෙය්‍යානං අනුසාසනතො සත්ථා, තතො එව සබ්බලොකස්ස කිලෙසරොගතිකිච්ඡනතො සබ්බලොකතිකිච්ඡකො, සම්මාසම්බුද්ධො ආචරියො මමාති යොජනා. **ඛයගාමී**ති නිබ්බානගාමී; එවං ථෙරෙන සත්ථු සාසනස්ස ච ගුණෙ පකාසිතෙ පටිලද්ධසද්ධා එකච්චෙ චොරා පබ්බජිංසු. එකච්චෙ උපාසකත්තං පවෙදෙසුං. තමත්ථං දීපෙන්තො ධම්මසඞ්ගාහකා සුත්වාන චොරාති ආදිනා වෙ ගාථා අභාසිංසු. තත්ථ **ඉසිනො**ති අධිසීලසික්ඛාදීනං එසනට්ඨෙන ඉසිනො අධිමුත්තත්ථෙරස්ස; **නික්ඛිපා**ති පහාය; **සත්ථානි ච ආවුධානි චා**ති අසිආදිසත්ථානි චෙව ධනුකලාපාදිආවුධානි ච; **තම්හා ච කම්මා**ති තතො චොරකම්මතො; **තෙ පබ්බජිත්වා සුගතස්ස සාසනෙ**ති තෙ චොරා සොභනගමනත්තාදීහි සුගතස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජ්ජං උපගන්ත්වා භාවනාවිසෙසාධිගතාය ඔදග්‍යලක්ඛණාය පීතියා සමන්නාගමෙන උදග්ගචිත්තා; **සුමනා**ති සොමනස්සප්පත්තා; **කතිඤ්ජියා**ති

---

a, ම: නි: ම: පණ්ණාස 2 වග්ග 6 ලටුකිකොපමසුත්ත.

භාවිතින්ද්‍රියා; **ඵුසිංසූති** අග්ගමග්ගාධිගමෙන අසඞ්ඛතං නිබ්බානං අධිගච්ඡිංසු; **අධිමුත්තො** කිර චොරෙ නිබ්බිසෙවනෙ කත්වා තෙ තත්ථෙව ඨපෙත්වා මාතුසන්තිකං ගන්ත්වා මාතරං ආපුච්ඡිත්වා පච්චාගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බාජෙත්වා උපසම්පදං අකාසි. අථ තෙසං කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. තෙ නචිරස්සෙව අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. තෙන වුත්තං :- "තෙ පබ්බජිත්වා-පෙ-අසඞ්ඛත"න්ති.

අධිමුත්තත්ථෙරගාථා වණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

සමණස්ස අහු චින්තාති ආදිකා ආයස්මතො **පාරාපරියත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **සාවත්ථියං** අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. **තස්ස** වයප්පත්තස්ස ගොත්තවසෙන **පාරාපරියො**ත්වෙව සමඤ්ඤා අහොසි. **සො** තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං ගතො **එකදිවසං** සත්ථු ධම්මදෙසනාකාලෙ ජෙතවනවිහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි. සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා ඉන්ද්‍රියභාවනා **සුත්තං**[a] දෙසෙසි. සො තං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජි. තං සුත්තං **උග්ග**හෙත්වා තදත්ථමනුචින්තෙසි යථා පන අනුචින්තෙසි ස්වායමත්ථො ගාථාසු එව ආවි භවිස්සති. සො තථා අනුවිච්චින්තෙන්තො ආයතනමුඛෙන **විපස්ස**නං පට්ඨපෙත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො අපරභාගෙ **අත්ත**නා චින්තිතාකාරං පකාසෙන්තො :-

"සමණස්ස අහු චින්තා **පාරාපරියස්ස** භික්ඛුනො,
එකකස්ස නිසින්නස්ස පවිවිත්තස්ස ඣායිනො

කිමානුපුබ්බං පුරිසො කිං වතං කිං සමාචරං
අත්තනො කිච්චකාරිස්ස නච කිඤ්චි විහෙඨයෙ.

ඉන්ද්‍රියානි මනුස්සානං හිතාය අහිතාය ච,
අරක්ඛිතානි අහිතාය රක්ඛිතානි හිතාය ච

ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛං ඉන්ද්‍රියානි ච ගොපයං,
අත්තනො කිච්චකාරිස්ස නච කිඤ්චි විහෙඨයෙ.

චක්ඛුන්ද්‍රියං චෙ රූපෙසු ගච්ඡන්තං අනිවාරයං,
අනාදීනවදස්සාවී සො දුක්ඛා න හි මුච්චති.

සොතින්ද්‍රියං චෙ සද්දෙසු ගච්ඡන්තං අනිවාරයං,
අනාදීනවදස්සාවී සො දුක්ඛා න හි මුච්චති.

---

a. මජ්ඣිමනිකාය උපරි : 5වග්ග : 10-සුත්ත.

අනිස්සරණදස්සාවී ගන්ධෙ ච පටිසෙවති,
න සො මුච්චති දුක්ඛම්හා ගන්ධෙසු අධිමුච්ඡිතො.

අම්බිලං මධුරග්ගඤ්ච තිත්තකග්ගමනුස්සරං,
රසතණ්හාය ගත්ථිතො හදයං නාවබුජ්ඣති.

සුභාන්‍යප්පටිකූලානි ඵොට්ඨබ්බානි අනුස්සරං,
රත්තො රාගාධිකරණං විවිධං වින්දතෙ දුඛං

මනං චෙ තෙහි ධම්මෙහි යො න සක්කොති රක්ඛිතුං,
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති සබ්බෙහෙතෙහි පඤ්චහි.

පුබ්බලොහිතසම්පුණ්ණං බහුස්ස කුණපස්ස ච,
නරවීරකතං වග්ගුසමුග්ගමිව චිත්තිතං.

කටුකං මධුරස්සාදං පියනිබන්ධනං දුඛං,
ඛුරංච මධුනාලිත්තං උල්ලිහං නාවබුජ්ඣති.

ඉත්ථිරූපෙ ඉත්ථිසරෙ ඵොට්ඨබ්බෙපි ච ඉත්ථියා,
ඉත්ථිගන්ධෙසු සාරත්තො විවිධං වින්දතෙ දුඛං.

ඉත්ථිසොතානි සබ්බානි සන්දන්ති පඤ්ච පඤ්චසු,
තෙසමාවරණං කාතුං යො සක්කොති වීරියවා.

සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො සො දක්ඛො සො විචක්ඛණො,
කරෙය්‍ය රමමානො පි කිච්චං ධම්මත්ථසංහිතං.

අථො සීදති සංයුත්තං වජ්ජෙ කිච්චං නිරත්ථකං,
න තං කිච්චන්ති මඤ්ඤිත්වා අප්පමත්තො විචක්ඛණො.

යඤ්ච අත්ථෙන සංයුත්තං යා ච ධම්මගතා රති,
තං සමාදාය වත්තෙථ සා හි වෙ උත්තමා රති.

උච්චාවචෙහුපායෙහි පරෙසමභිජිගීසති,
හන්ත්වා වධිත්වා අථ සොචයිත්වා ආලොපති සාහසා යො පරෙසං

තච්ඡන්තො ආණියා ආණිං[1] නිහන්ති බලවා යථා,
ඉන්ද්‍රියානි ඉන්ද්‍රියෙහෙව නිහන්ති කුසලො තථා.

සද්ධං වීරියං සමාධිඤ්ච සතිං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
පඤ්ච පඤ්චහි හන්ත්වාන අනීඝො යාති බ්‍රාහ්මණො.

සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො කත්වා වාක්‍යානුසාසනිං,
සබ්බෙන සබ්බං බුද්ධස්ස සො නරො සුඛමෙධතී"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

---

1. 'අණියා අණි'න්තිච කත්ථචි.

තත්ථ **සමණස්සාති** පබ්බජිතස්ස; **අහූති** අහොසි; **චින්තාති** ධම්මචින්තා ධම්මවිචාරණා; **පාරාපරියස්සාති** පාරාපරගොත්තස්ස; පාරාසරියස්සාතිපි පඨන්ති. **භික්ඛුනොති** සංසාරෙ භයං ඉක්ඛණසීලස්ස; **එකකස්සාති** අසහායස්ස; එතෙන කායවිවෙකං දස්සෙති. **පවිවිත්තස්සාති** පවිවෙකහෙතුනා කිලෙසානං වික්ඛම්භනෙන විවෙකං ආරද්ධස්ස; එතෙන චිත්තවිවෙකං දස්සෙති. තෙනාහ **ඣායිනොති** ඣායනසීලස්ස යොනිසො මනසිකාරෙසු යුත්තස්සාති අත්ථො. සබ්බමෙවෙතං ථෙරො අත්තානං පරං විය කත්වා වදති. **කිමානුපුබ්බන්ති** ආදිනා තං චින්තනං දස්සෙති. තත්ථ පඨමගාථායං තාව **කිමානුපුබ්බන්ති** අනුපුබ්බං අනුක්කමො අනුපුබ්බමෙව චඞ්කමානෙසු වතසමාචාරෙසු කො අනුක්කමො යෙන අනුක්කමෙන පටිපජ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො. **පුරිසො කිං වතං කිං සමාචරන්ති** අත්ථකාමො පුරිසො සමාදියිතබ්බට්ඨෙන වතන්ති ලද්ධනාමං කීදිසං සීලං සමාචරං සමාචරන්තො අත්තනො කිච්චකාරී කත්තබ්බකාරී අස්ස. කිඤ්චි සත්තං න ච විහෙඨයෙ න බාධෙය්‍යාති අත්ථො. අත්තනො කිච්චං නාම සමණධම්මො සඞ්ඛෙපතො සීලසමාධිපඤ්ඤා. තං සම්පාදෙන්තස්ස පරවිහෙඨනාය ලෙසොපි නත්ථි තාය සති සමණභාවස්සෙව අභාවතො. යථාහ භගවා "න හි පබ්බජිතො පරූපඝාතී න සමණො හොති පරං විහෙඨයන්තො"[a]ති. එත්ථ ච වතග්ගහණෙන චාරිත්තසීලං ගහිතං සමාචාරග්ගහණෙන සමාචරිතබ්බතො වාරිත්තසීලෙන සද්ධිං ඣානවිපස්සනාදි තස්මා චාරිත්තසීලං පධානං තත්ථාපි ච යස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරෙ සිද්ධෙ සබ්බං සීලං සුරක්ඛිතං සුගොපිතමෙව හොති තස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං තාව දස්සෙතුකාමො ඉන්ද්‍රියානං අරක්ඛණෙ රක්ඛණෙ ච ආදීනවානිසංසෙ විභාවෙන්තො "ඉන්ද්‍රියානි මනුස්සාන"න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඉන්ද්‍රියානීති** රක්ඛිතබ්බධම්මනිදස්සනං; තස්මා චක්ඛාදීනි ඡ ඉන්ද්‍රියානීති වුත්තං හොති. **මනුස්සානන්ති** රක්ඛණයොග්‍යපුග්ගලනිදස්සනං; **හිතායාති** අත්ථාය; **අහිතායාති** අනත්ථාය; හොන්තීති වචනසෙසො. කථං පන තානි යෙව හිතාය ච අහිතාය ච හොන්තී?ති ආහ **රක්ඛිතානීති** ආදි. තස්සත්ථො "යස්ස චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි සතිකවාටෙන අපිහිතානි තස්ස රූපාදීසු අභිජ්ඣාදිපාපධම්මප්පවත්තියා වාරභාවතො අනත්ථාය පිහිතානි තදභාවතො අත්ථාය සංවත්තන්තී"ති. **ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛන්ති** යස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරො පරිපුණ්ණො සීලසම්පදං පරිපූරෙති සීලසම්පදා පරිපුණ්ණා සමාධිසම්පදං පරිපූරෙති සමාධිසම්පදා පරිපුණ්ණා පඤ්ඤාසම්පදං පරිපූරෙති තස්මා ඉන්ද්‍රියාරක්ඛා අත්තහිතප්පටිපත්තියා මූලන්ති දස්සෙන්තො ආහ **ඉන්ද්‍රියානෙව සාරක්ඛන්ති** සතිපුබ්බඞ්ගමෙන ආරක්ඛෙන සංරක්ඛන්තො යොනිසො මනසිකාරෙන ඉන්ද්‍රියානි එව තාව සම්මදෙව රක්ඛන්තො යථා අකුසලචොරා තෙහි තෙහි ද්වාරෙහි පවිසිත්වා චිත්තසන්තානෙ කුසලභණ්ඩං න විලුම්පන්ති තථා තා පිදහන්තොති අත්ථො. **සාරක්ඛන්ති** ච

---

a. ධම්මපද 14 බුද්ධවග්ග.

සංසද්දස්ස සභාවං කත්වා වුත්තං "සාරගො"ති ආදීසු විය. "සංරක්ඛ"න්ති ච පාඨො. **ඉන්ද්‍රියානි ච ගොපය**න්ති තස්සෙව පරියායවචනං. පරියායවචනෙ පයොජනං නෙත්තිඅට්ඨකථායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **අත්තනො කිච්චකාරිස්සා**ති ඉමිනා අත්තහිතප්පටිපත්තිං දස්සෙති. **න ච කිඤ්චි විහෙඨයෙ**ති ඉමිනා පරහිතප්පටිපත්තිං. උභයෙනාපි වා අත්තහිතප්පටිපත්තිමෙව දස්සෙති පරවිහෙඨනස්සාපි අත්තහිතප්පටිපත්තිභාවතො අථ වා පදද්වයෙනපි අත්තහිතප්පටිපත්තිං දස්සෙති පුථුජ්ජනස්ස සෙක්ඛස්ස ච පරහිතප්පටිපත්තියා පි අත්තහිතප්පටිපත්තිභාවතො. එවං රක්ඛිතානි ඉන්ද්‍රියානි හිතාය හොන්තීති වොදානපක්ඛං සඞ්ඛෙපෙනෙව දස්සෙත්වා අරක්ඛිතානි අහිතාය හොන්තීති සංකිලෙසපක්ඛං පන විභජිත්වා දස්සෙන්තො "චක්ඛුන්ද්‍රියං චෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **චක්ඛුන්ද්‍රියං චෙ රූපෙසු ගච්ඡන්තං අනිවාරයං අනාදීනවදස්සාවී**ති යො නීලපීතාදිභෙදෙසු ඉට්ඨානිට්ඨෙසු රූපායතනෙසු ගච්ඡන්තං යථාරුචි පවත්තන්තං චක්ඛුන්ද්‍රියං අනිවාරයං තඤ්ච අනිවාරෙන්තො අප්පටිබාහන්තො තථා පවත්තියං ආදීනවදස්සාවී න හොති චෙ දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච ආදීනවං දොසං න පස්සති චෙ; **ගච්ඡන්තං අනිවාරෙන අනිස්සරණදස්සාවී**ති ච පාඨො. තත්ථ යො "දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සතී"[අ]ති වුත්තවිධිනා දිට්ඨමත්තෙනෙව ඨත්වා සතිසම්පජඤ්ඤවසෙන රූපායතනෙ පවත්තමානො. සො තත්ථ නිස්සරණදස්සාවී නාම. වුත්තවිපරියායෙන අනිස්සරණදස්සාවී දට්ඨබ්බො. **සො දුක්ඛා න හි මුච්චතී**ති සො එවරූපො පුග්ගලො වට්ටදුක්ඛතො න මුච්චතෙව; එත්ථ ච චක්ඛුන්ද්‍රියස්ස අනිවාරණං නාම යථා තෙන වාරෙන අභිජ්ඣාදයො පාපධම්මා අන්වාස්සවෙය්‍යුං තථා පවත්තනං අත්ථතො පන සතිසම්පජඤ්ඤස්ස අනුට්ඨාපනං දට්ඨබ්බං. සෙසින්ද්‍රියෙසුපි එසෙව නයො. **අධිමුච්ඡිතො**ති අධිමත්තතණ්හාය මුච්ඡං ආපන්නො; **අම්බිල**න්ති අම්බිලරසං; **මධුරග්ග**න්ති මධුරරසකොට්ඨාසං; තථා තිත්තකග්ගං. **අනුස්සර**න්ති අස්සාදවසෙන තං තං රසං අනුවිචින්තෙන්තො; **ගන්ථිතො**ති රසතණ්හාය තස්මිං තස්මිං රසෙ ගන්ථිතො බද්ධො; "ගධිතො"ති ච පඨන්ති ගෙධං ආපන්නොති අත්ථො. **හදයං නාවබුජ්ඣතී**ති "දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සාමී"ති පබ්බජ්ජාදික්ඛණෙ උප්පන්නං චිත්තං නජානාති නසල්ලක්ඛෙති සාසනස්ස හදයං අබ්භන්තරං අනවජ්ජධම්මානං සම්මද්දනරසතණ්හාය ගධිතො නාවබුජ්ඣති නජානාති න පටිපජ්ජතීති අත්ථො. **සුභානී**ති සුන්දරානි; **අප්පටිකූලානී**ති මනොරමානි ඉට්ඨානි; **ඵොට්ඨබ්බානී**ති උපාදින්නකානුපාදින්නකප්පභෙදෙ එසෙස; **රත්තො**ති රජ්ජනසභාවෙන රාගෙන රත්තො; **රාගාධිකරණ**න්ති රාගහෙතු; **විවිධං වින්දතෙ දුඛ**න්ති රාගපරිළාහාදිවසෙන දිට්ඨධම්මිකඤ්ච නිරයසන්තාපාදිවසෙන සම්පරායිකඤ්ච නානප්පකාරං දුක්ඛං පටිලභති. **මනංචෙතෙහී**ති මනඤ්ච එතෙහි රූපාරම්මණාදීහි ධම්මාරම්මණප්පභෙදෙහි ච; **න**න්ති

අ. සං: නි: සළායතන 5 වග්ග 2 සුත්ත,

පුග්ගලං; **සබ්බෙහීති** සබ්බෙහි පඤ්චහිපි; ඉදං වුත්තං හොති “යො පුග්ගලො මනං මනොද්වාරං එතෙහි යථාවුත්තෙහි රූපාදීහි පඤ්චහි ධම්මෙහි ධම්මාරම්මණප්පභෙදතො ච තත්ථ පවත්තනකපාපකම්මනිවාරණෙන රක්ඛිතුං ගොපිතුං නාසක්කොති තතො තස්ස අරක්ඛණතො තං පුග්ගලං තංනිමිත්තං දුක්ඛං අන්වෙති අනුගච්ඡති අනුගච්ඡන්තඤ්ච එතෙහි පඤ්චහි පි රූපාරම්මණාදීහි ඡළාරම්මණෙහි සද්ධිං සබ්බෙහි පි ආරම්මණප්පච්චයභූතෙහි අනුගච්ඡතී”ති. එත්ථ චක්ඛුන්ද්‍රියං සොතින්ද්‍රියඤ්ච අසම්පත්තගාහීභාවතො ගච්ඡන්තං අනිවාරයන්ති වුත්තං. ඉතරං සම්පත්තගාහීති ගන්ධෙ ච පටිසෙවතීති ආදිනා වුත්තං. තත්ථාපි ච රසතණ්හා ච ඵොට්ඨබ්බතණ්හා ච සත්තානං විසෙසතො බලවතීති **රසතණ්හාය ගධිතො, ඵොට්ඨබ්බානි අනුස්සරන්තොති** වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං.

එවං අගුත්තද්වාරස්ස පුග්ගලස්ස ඡහිද්වාරෙහි ඡසුපි ආරම්මණෙසු අසංවරනිමිත්තං උප්පජ්ජනකදුක්ඛං දස්සෙත්වා ස්වායමසංවරො යස්මා සරීරසභාවානවබොධෙන හොති තස්මා සරීරසභාවං විභාවෙන්තො **පුබ්බලොහිතසම්පුණ්ණන්ති** ආදිනා ගාථාචයමාහ. තස්සත්ථො “සරීරං නාමෙතං පුබ්බෙන ලොහිතෙන ච සම්පුණ්ණං හරිතං මෙදසෙදෙන ච පිත්තසෙම්හාදිනා බහුනා කුණපෙන තයිදං නරවීරෙසු ඡෙකෙන සිප්පාචරියෙන කතං වග්ගු මට්ඨං ලාඛාපරිකම්මාදිනා චිත්තිතං අන්තො පන ගූථාදි අසුචිභරිතං සමුග්ගං විය ඡවිමත්තමනොහරං, බාලජනසම්මොහං, දුක්ඛසභාවතාය නිරයාදිදුක්ඛතාපනතො ච කටුකං, පරිකම්මසම්භවෙන අමූලකෙන අස්සාදමත්තෙන මධුරතාය මධුරස්සාදං, තතො එව පියභාවනිබන්ධනෙන පියනිබන්ධනං, දුස්සහතාය අප්පතිකතාය ච දුක්ඛං, ඊදිසෙ සරීරෙ අස්සාදලොභෙන මහාදුක්ඛං පච්චනුභුය්‍යමානං අනවබුජ්ඣන්තො ලොකො මධුරගිද්ධො ඛුරධාරාලෙහකපුරිසො විය දට්ඨබ්බො”ති.

ඉදානි එතෙ චක්ඛාදීනං ගොචරභූතා රූපාදයො වුත්තා තෙසු විසෙසතො පුරිසස්ස ඉත්ථිපටිබද්ධා කමනීයාති තත්ථ සංවරො කාතබ්බොති දස්සෙන්තො ඉත්ථිරූපෙති ආදිමාහ. තත්ථ **ඉත්ථිරූපෙති** ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානිකරූපායතනසඞ්ඛාතෙ වණ්ණෙ අපි ච යො කොචි ඉත්ථියා නිවත්ථස්ස අලඞ්කාරස්ස වා, ගන්ධවණ්ණකාදීනං වා, පිළන්ධනමාලානං වා, කායපටිබද්ධො වණ්ණො පුරිසස්ස චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස ආරම්මණභාවාය උපකප්පති සබ්බමෙතං ඉත්ථිරූපන්තෙව වෙදිතබ්බං. **ඉත්ථිසරෙති** ඉත්ථියා ගීතලපිතහසිතරුදිතසද්දෙ අපිච ඉත්ථියා නිවත්ථවත්ථස්සපි, අලඞ්කතඅලඞ්කාරස්ස පි, ඉත්ථිපයොගනිප්ඵාදිතවෙණුවීණාසඞ්ඛපණවාදීනම්පි සද්දා ඉධ ඉත්ථිසරග්ගහණෙන ගහිතාති වෙදිතබ්බා සබ්බෙපෙතෙ පුරිසස්ස චිත්තං ආකඩ්ඪන්තීති. ඉත්ථිරසෙති පන පාළියං චතුසමුට්ඨානිකරසායතනවසෙන වුත්තං. ඉත්ථියා කිංකාරපටිස්සාවිතාදිවසෙන අස්සව රසොජව පරිභොගරසො ච ඉත්ථිරසොති එකෙ. යො පන ඉත්ථියා ඔට්ඨමංස සම්මක්ඛිතඛෙළාදිරසො යො ච තාය පුරිසස්ස දින්නයාගු

හත්තාදීනං රසො සබ්බො පෙසො ඉත්ථිරසොත්වෙව වෙදිතබ්බො. ඵොට්ඨබ්බෙ පිච ඉත්ථියා කායසම්ඵස්සො ඉත්ථිසරීරාරුළ්හානං වත්ථාලඞ්කාරමාලාදීනං ඵස්සො ඉත්ථිඵොට්ඨබ්බොත්වෙව වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච යෙසං ඉත්ථිරූපෙ ඉත්ථිසරෙති පාළි තෙසං අපි සද්දෙන ඉත්ථිරසසඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. **ඉත්ථිගන්ධෙසූ**ති ඉත්ථියා චතුසමුට්ඨානිකගන්ධායතනෙසු; ඉත්ථියා සරීරගන්ධො නාම දුග්ගන්ධො එකච්චා ඉත්ථී අස්සගන්ධිනී හොති එකච්චා මෙණ්ඩගන්ධිනී එකච්චා පෙතගන්ධිනී එකච්චා සොණිතගන්ධිනී තථාපි තාසු අන්ධබාලො රජ්ජතෙව. චක්කවත්තිනො පන ඉත්ථිරතනස්ස කායතො චන්දනගන්ධො වායති මුඛතො උප්පලගන්ධො අයං න සබ්බාසං හොතීති. ඉත්ථියාසරීරෙආරූළ්හා ආගන්තුකො අනුලිම්පනාදිගන්ධො ඉත්ථිගන්ධොති වෙදිතබ්බො. **සාරත්තනා**ති සුවණ්ණරත්තා ගධිතා මුච්ඡිතා; ඉදං ඉත්ථිරූපෙතිආදිසුපි යොජෙතබ්බං. **විවිධං වින්දතෙ දුඛ**න්ති ඉත්ථිරූපාදීසු සරාගනිමිත්තං දිට්ඨධම්මිකවධබන්ධනාදිවසෙන සම්පරායිකපඤ්චවිධබන්ධනාදිවසෙන නානප්පකාරං දුක්ඛං පටිලභති. **ඉත්ථිසොතානි සබ්බානී**ති ඉත්ථියා රූපාදිආරම්මණානි සබ්බානි අනවසෙසානි පඤ්ච තණ්හාසොතානි සන්දන්ති. **පඤ්චසූ**ති පුරිසස්ස පඤ්චසු ද්වාරෙසු; **තෙස**න්ති තෙසං පඤ්චන්නං සොතානං; **ආවරණ**න්ති සංවරණං; යථා අසංවරෙ න උප්පජ්ජති එවං සතිසම්පජඤ්ඤං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සංවරං පවත්තෙතුං යො සක්කොති සො විරියවා ආරද්ධවීරියො අකුසලානං ධම්මානං පහානාය කුසලානං ධම්මානං උපසම්පදායාති අත්ථො.

එවං රූපාදිගොචරෙ පබ්බජිතස්ස පටිපත්තිං **දස්සෙත්වා** ඉදානි ගහට්ඨස්ස දස්සෙතුං “සො අත්ථවා”ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **සො අත්ථවා සො ධම්මට්ඨො සො දක්ඛො සො විචක්ඛණො**ති සො පුග්ගලො ඉමස්මිං ලොකෙ අත්ථවා බුද්ධිමා ධම්මෙ ඨිතො ධම්මෙ දක්ඛො ධම්මෙ ඡෙකො අනලසො විචක්ඛණො ඉති කත්තබ්බෙසු කුසලො නාම. **කරෙය්‍ය රමමානොපි කිච්චං ධම්මත්ථසංහිත**න්ති ගෙහරතියා රමමානොපි ධම්මත්ථසංහිතං ධම්මතො අත්ථතො ච අනපෙතමෙතන්ති කත්තබ්බං අනුප්පන්නානං භොගානං උප්පාදනං උප්පන්නානං පරිපාලනං පරිභොගඤ්ච කරෙය්‍ය; අඤ්ඤමඤ්ඤං අවිරොධෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං අබාධෙන්තො තිවග්ගත්ථං අනුයුඤ්ජෙය්‍යාති අධිප්පායො. අයඤ්ච නයො යෙසං පටිපත්ති අවිරොධෙන තිවග්ගත්ථස්සවසෙන වත්තති බිම්බිසාරාදීනං විය තෙසං වසෙන වුත්තො. න යෙසං කෙසඤ්චිවසෙනාති දට්ඨබ්බං. **අතො සීදති සංයුත්ත**න්ති යදි ඉධ ලොකෙ සූපසංහිතං දිට්ඨධම්මිකං අත්ථං පරිග්ගහෙත්වා ඨිතං; **වජ්ජෙ කිච්චං නිරත්ථක**න්ති සංපරායිකත්ථරහිතං අනත්ථූපසංහිතං කිච්චං සබ්බෙ පි විසජ්ජෙය්‍ය පරිච්චජෙය්‍ය; **න තං කිච්චන්ති මඤ්ඤිත්වා අප්පමත්තො විචක්ඛණො**ති සතිඅවිප්පවාසෙන අප්පමත්තො විචාරණපඤ්ඤාසමන්නාගතො විචක්ඛණො අනත්ථූපසංහිතං තං කිච්චං මයා න කත්තබ්බන්ති මඤ්ඤිත්වා විවජ්ජෙය්‍ය; විවජ්ජෙත්වා පන “යඤ්ච අත්ථෙන සංයුත්තං යා ච ධම්මගතා රතී තං සමාදාය වත්තෙථා”ති යං කිඤ්චි දිට්ඨධම්මික සම්පරායිකප්පභෙදෙන

අත්ථෙන හිතෙන සංයුත්තං තදුභයහිතාවහං යා ච අධිකුසලධම්මගතා සමථවිපස්සනාසහිතා රති තදුභයං සම්මා ආදියිත්වා පරිග්ගහං කත්වා වත්තෙතය්‍යා; "සබ්බංරතිං ධම්මරති ජිනාතී"[a]ති වචනතො සා හි එකංසෙන උත්තමත්ථස්ස පාපනතො උත්තමා රති නාම. යං පන කාමරතිසංයුත්තං කිච්චං නිරත්ථකන්ති වුත්තං තස්සා අනත්ථූපසංහිතභාවං දස්සෙතුං උච්චාවචෙහීති ආදි වුත්තං තත්ථ **උච්චාවචෙහීති** මහන්තෙහි චෙව ඛුද්දකෙහි ච; **උපායෙහීති** නයෙහි; **පරෙසමභිජිගීසන්ති** පරෙසං සන්තකං අභිහරිතුං ඉච්ඡන්ති පරෙ වා සබ්බත්ථ හාපෙති ජිනාපෙති; පරං **හන්ත්වා වධිත්වා අථ සොචයිත්වා ආලොපති සාහසා යො පරෙසං** ඉදං වුත්තං හොති. "යො පුග්ගලො කාමහෙතු පරෙ හනන්තො ඝාතෙන්තො සොචෙන්තො සන්ධිච්ඡෙදනසන්ධිරුහනපසය්හාවහාරාදීහි නානූපායෙහි පරෙසං සන්තකං හරිතුං වායමන්තො සාහසාකාරං කරොති ආලොපති ජිගීසති සාපතෙය්‍යවසෙන පරෙ හාපෙති තස්ස තං කිච්චං කාමරති සන්නිස්සිතං අනත්ථූපසංහිතං එකන්තනිහීන"න්ති එතෙන තප්පටි පක්ඛතො ධම්මගතාය රතියා එකංසතො උත්තමභාවං යෙව විභාවෙති.

ඉදානි යං "තෙසමාවරණං කාතුං යො සක්කොතී"ති ඉන්ද්‍රියානං ආවරණං වුත්තං තං උපායෙන සහ විභාවෙන්තො **තච්ඡන්තො ආණියා ආණිං නිහන්ති බලවා යථා**ති ආහ. යථා බලවා කායබලෙන ඤාණබලෙන ච සමන්නාගතො තච්ඡකො රුක්ඛදණ්ඩගතං ආණිං නීහරිතුකාමො තතො බලවතිං ආණිං කොට්ටෙන්තො තතො නීහරති තථා කුසලො භික්ඛු චක්ඛාදීනි ඉන්ද්‍රියානි විපස්සනාබලෙන නිහන්තු කාමො ඉන්ද්‍රියෙහි එව නිහන්ති. කතමෙහි පනා?ති ආහ **සද්ධන්ති** ආදි. තස්සත්ථො "අධිමොක්ඛලක්ඛණං සද්ධං, පග්ගහලක්ඛණං වීරියං, අවික්ඛෙප ලක්ඛණං සමාධිං, උපට්ඨානලක්ඛණං සතිං, දස්සනලක්ඛණං පඤ්ඤන්ති ඉමානි විමුත්තිපරිපාචකානි පඤ්චින්ද්‍රියානි භාවෙන්තො වඩ්ඪෙන්තො එතෙහි පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි චක්ඛාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානි අනුනයපටිඝාදි කිලෙසුප්පත්තියා වාරභාවවිහතෙන හන්ත්වා අරියමග්ගෙන තදුපනිස්සයෙ කිලෙසෙ සමුච්ඡින්දිත්වා තතො එව අනීඝො නිද්දුක්ඛො බ්‍රාහ්මණො අනුපාදිසෙසපරිනිබ්බානමෙව යාති උපගච්ඡතී"ති. **සො අජ්ජවා**ති සො යථාවුත්තො බ්‍රාහ්මණො උත්තමත්ථෙන සමන්නාගතත්තා අජ්ජවා; තං සම්පාපකෙ ධම්මෙ ඨිතත්තා ධම්මට්ඨො සබ්බෙන සබ්බං අනවසෙසෙන විදිත්වා අනවසෙසං බුද්ධස්ස භගවතො වාක්‍යභූතං අනුසාසනිං කත්වා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජිත්වා ඨිතො තතො එව සො නරො උත්තමපුරිසො නිබ්බානං සුඛඤ්ච එධති බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙතීති.

එවං ථෙරෙන අත්තනො චින්තිතාකාරවිභාවනාවසෙන පටිපත්තියා පකාසිතත්තා ඉදමෙවස්ස අඤ්ඤබ්‍යාකරණං දට්ඨබ්බං.

පාරාපරියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

---

a. ධම්මපද 24 තණ්හාවග්ග.

චිරරත්තංවතාතාපීති ආදිකා ආයස්මතො **තෙලකානිත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සත්ථු අභිජාතිතො පුරෙතරංයෙව **සාවත්ථියං** අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා **තෙලකානීති** ලද්ධනාමො වයප්පත්තො හෙතුසම්පන්නතාය කාමෙ ජිගුච්ඡන්තො ඝරාවාසං පහාය පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා විවට්ටජ්ඣාසයො **කො සො පාරඞ්ගතො ලොකෙති** ආදිනා විමොක්ඛපරියෙසනං චරමානො තෙ තෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡති තෙ න සම්පායන්ති තෙන අනාරාධිතචිත්තො විචරති. අථ අම්හාකං භගවති ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කෙ ලොකහිතං කරොන්තෙ එකදිවසං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. සො එකදිවසං භික්ඛූහි සද්ධිං නිසින්නො අත්තනා අධිගතවිසෙසං පච්චවෙක්ඛිත්වා තදනුසාරෙන අත්තනොපටිපත්තිං අනුස්සරිත්වා තංසබ්බං භික්ඛූනං ආචික්ඛන්තො :-

"චිරරත්තං වතාතාපී ධම්මං අනුවිචින්තයං,
සමං චිත්තස්ස නාලත්ථං පුච්ඡං සමණබ්‍රාහ්මණෙ.

කො සො පාරඞ්ගතො ලොකෙ කො පත්තො අමතොගධං,
කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමි පරමත්ථවිජානනං.

අන්තොවඞ්කගතො ආසි මච්ඡොව ඝසමාමිසං,
බද්ධො මහින්දපාසෙන වෙපචිත්‍යසුරො යථා.

අඤ්ඡාමි නං න මුඤ්චාමි අස්මා සොකපරිද්දවා,
කො මෙ බන්ධං මුඤ්චං ලොකෙ සම්බොධිං වෙදයිස්සති.

සමණං බ්‍රාහ්මණං වා කං ආදිසන්තං පභඞ්ගුනං,
කස්ස ධම්මං පටිච්ඡාමි ජරාමච්චුපවාහනං.

විචිකිච්ඡාකඞ්ඛාගථිතං සාරම්භබලසඤ්ඤුතං,
කොධප්පත්තමනත්ථද්ධං අභිජප්පප්පදාරණං

තණ්හාධනුසමුට්ඨානං ද්වෙච පන්නරසායුතං,
පස්ස ඔරසිකං බාළ්හං භෙත්වාන යදි තිට්ඨති.

අනුදිට්ඨීනං අප්පහානං සඞ්කප්පපරතෙජිතං,
තෙන විද්ධො පවෙධාමි පත්තංව මාලුතෙරිතං.

අජ්ඣත්තං මෙ සමුට්ඨාය ඛිප්පං පච්චති මාමකං,
ඡඵස්සායතනකායො යත්ථ සරති සබ්බදා.

තං න පස්සාමි තෙකිච්ඡං යො මෙ තං සල්ලමුද්ධරෙ,
නානාරජ්ජෙන සත්ථෙන නාඤ්ඤෙන විචිකිච්ඡිතං

කො මෙ අසන්ථො අවණ්ණො සල්ලමබ්භන්තරපස්සයං,
අහිංසං සබ්බගත්තානි සල්ලං මෙ උද්ධරිස්සති.

ධම්මප්පති හි සො සෙට්ඨො විසදොසප්පවාහකො,
ගම්භීරෙ පතිතස්ස මෙ ථලං පාණිඤ්ච දස්සයෙ.

රහදෙහමස්මි ඔගාළ්හො අහාරියරජමත්තිකෙ,
මායාඋසූය සාරම්භථිනමිද්ධපත්ථටෙ.

උද්ධච්චමෙඝථනිතං සංයොජනවලාහකං,
වාහාවහන්ති කුද්දිට්ඨිං[1] සඞ්කප්පාරාගනිස්සිතා.

සවන්ති සබ්බධි සොතා ලතා උබ්භිජ්ජ තිට්ඨති,
තෙ සොතෙ කො නිවාරෙය්‍ය තං ලතං කො හි ඡෙච්ඡති.

වෙලං කරොථ භද්දන්තෙ! සොතානං සන්නිවාරණං,
මා තෙ මනොමයො සොතො රුක්ඛංව සහසා ලුවෙ.

එවං මෙ භයජාතස්ස අපාරාපාරමෙසතො,
තාණො පඤ්ඤාවුධො සත්ථා ඉසිසඞ්ඝනිසෙවිතො.

සොපානං සුකතං සුද්ධං ධම්මසාරමයං දළ්හං,
පාදාසි වුය්හමානස්ස මා භායීති ච අබ්‍රවි.

සතිපට්ඨානපාසාදං ආරුය්හ පච්චවෙක්ඛිසං,
යන්තං පුබ්බෙ අමඤ්ඤිස්සං සක්කායාභිරතං පජං.

යදා ච මග්ගමද්දක්ඛිං නාවාය අභිරූහනං,
අනධිට්ඨාය අත්තානං තිත්ථමද්දක්ඛිමුත්තමං

සල්ලං අත්තසමුට්ඨානං භවෙ නෙත්තිපභාවිතං,
එතෙසං අප්පවත්තාය දෙසෙසි මග්ගමුත්තමං

දීඝරත්තානුසයිතං චිරරත්තමධිට්ඨිතං,
බුද්ධො මෙපානුදීගන්ථං විසදොසං පවාහනො”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **චිරරත්තං** වතාති චිරකාලං වත; **ආතාපීති** වීරියවා, විමොක්ඛධම්මපරියෙසනෙ ආරද්ධවීරියො; **ධම්මං අනුවිචින්තයන්ති** කීදිසො නු ඛො විමොක්ඛධම්මො කථං වා අධිගන්තබ්බො?ති විමුත්තිධම්මං අනුවිචින්තෙන්තො ගවෙසන්තො; **සමං චිත්තස්ස නාලත්ථං පුච්ඡං සමණබ්‍රාහ්මණෙති** තෙ තෙ නා නා තිත්ථියෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ විමුත්තිධම්මං පුච්ඡන්තො පකතියා අනුපසන්තසභාවස්ස චිත්තස්ස සමං වූපසමභූතං වට්ටදුක්ඛනිස්සරණං අරියධම්මං නාලත්ථං නාධිගඤ්ඡින්ති අත්ථො. “කොසොපාරඞ්ගතො”ති ආදි පුච්ඡිතාකාරදස්සනං. තත්ථ **කො සො පාරඞ්ගතො ලොකෙති** ඉමස්මිං ලොකෙ තිත්ථකාර පටිඤ්ඤෙසු සමණබ්‍රාහ්මණෙසු කොනුඛො සො සංසාරස්ස පාරං නිබ්බානං

1. දුද්දිට්ඨිං-ධම්මපද.

උපගතො? **කො පථො අමතොගධ**න්ති නිබ්බාන පතිට්ඨං
විමොක්ඛමග්ගං කො පථො? අධිගතොති අත්ථො. **කස්සධම්මං**
පටිච්ඡාමීති කස්ස සමණස්සවා බ්‍රාහ්මණස්සවා ඔවාදධම්මං
පටිග්ගණ්හාමි පටිපජ්ජාමි?; **පරමත්ථවිජානන**න්ති පරමත්ථස්සවිජා
නනං අවිපරීතප්පවත්තිනිවත්තියො පවෙදෙන්තන්ති අත්ථො. **අන්තො**
වඞ්කගතො ආසීති වඞ්කං වුච්චති දිට්ඨිගතං මනො වඞ්ක
භාවතො සබ්බෙපි වා කිලෙසා අන්තොති පන හදයවඞ්කස්ස
අන්තො හදයබ්භන්තරගතකිලෙසවඞ්කො වා අහොසීති අත්ථො.
මච්ඡොව ඝසමාමිසන්ති ආමිසං ඝසන්තො ඛාදන්තො මච්ඡො
විය; ගිලබළිසො මච්ඡොවියාති අධිප්පායො. **බද්ධො මහින්දපාසෙන**
වෙපචිත්‍යසුරොයථාති මහින්දස්ස සක්කස්ස පාසෙන බද්ධො යථා
වෙපචිත්තිඅසුරින්දො අසෙරිවිහාරී මහාදුක්ඛප්පත්තො එවං **පුබ්බෙ කිලෙස**
පාසෙන බද්ධො ආසිං අසෙරිවිහාරී; මහාදුක්ඛප්පත්තොති අධිප්පායො.
අඤ්ඡාමීති ආකඩ්ඪාමි; **න**න්ති කිලෙසපාසං; **නමුඤ්චාමී**ති නමො
චෙමි; **අස්මා සොකපරිද්දවා**ති ඉමස්මා සොකපරිදෙවවට්ටතො; ඉදං
වුත්තං හොති. "යථා පාසෙන බද්ධො මිගො සූකරො වා මොච
නූපායං අජානන්තො පරිඵන්දමානො තං අඤ්ඡන්තො බන්ධනං දළ්හං
කරොති එවං අහං පුබ්බෙ කිලෙසපාසෙන පටිමුක්කො මොචනූපායං
අජානන්තො කායසඞ්ඛොභනාදිවසෙන පරිඵන්දමානො තං නාමොචෙසිං
අඤ්ඡඤ්ඡන්තො තං දළ්හං කරොන්තො සොකාදිනා පරං කිලෙසං එව පාපු
ණි"න්ති. **කොමෙ බන්ධං මුඤ්චං ලොකෙ සම්බොධිං වෙදයිස්සතී**ති
ඉමස්මිං ලොකෙ එතං කිලෙසබන්ධනෙන බන්ධං මුඤ්චන්තො සම්බුජ්ඣති
එතෙනාති සම්බොධීති ලද්ධනාමං විමොක්ඛමග්ගං කො මෙ වෙදයිස්සති
ආචික්ඛිස්සතී?ති අත්ථො. **බන්ධමුඤ්ච**න්තිපි පඨන්ති බන්ධනා බන්ධස්ස
වා මොචකං සම්බොධින්ති යොජනා. **ආදිසන්ත**න්ති දෙසෙන්තං;
පභඞ්ගුනන්ති පභඤ්ජනං කිලෙසානං විද්ධංසනං පභඞ්ගුනං වා ධම්මප්ප
වත්තිං ආදිසන්තං කථෙන්තං; ජරාය මච්චුනො ච පවාහනං කස්ස
ධම්මං **පටිච්ඡාමි** පටිපජ්ජාමීති වා පාඨො සො එවත්ථො. **විචිකිච්ඡා**
කඞ්ඛා ගන්ථිතන්ති "අහොසිං නු ඛො අහමතීතමද්ධාන"න්ති[a] ආදි
නයප්පවත්තාය විචිකිච්ඡාය ආසප්පනපරිසප්පනාකාරවුත්තියා කඞ්ඛාය
ච ගන්ථිතං; **සාරම්භබලසඤ්ඤුත**න්ති කරණුත්තරියකරණලක්ඛණෙන
බලප්පත්තෙන සාරම්භෙන යුත්තං; **කොධප්පත්තමනත්ථද්ධ**න්ති සබ්බත්ථ
කොධෙන යුත්ත මනසා ථද්ධභාවං ගතං; **අභිජ්ඣප්පදාරණ**න්ති
ඉච්ඡිතාලාභාදිවසෙන හි තණ්හා සත්තානං චිත්තං පදාලෙන්තී විය
පවත්තති දූරෙ ඨිතස්සාපි විජ්ඣනූපායතාය තණ්හා එව ධනු
සමුපට්ඨන්ති උප්පජ්ජති එතස්මාති **තණ්හාධනුසමුට්ඨානං**. **දිට්ඨි**
සල්ලං. තං පන යස්මා වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි දසවත්ථුකා
මිච්ඡාදිට්ඨීති තිංසප්පභෙදං; තස්මා වුත්තං "වෙවපන්නරසායුත"න්ති

---

a. මජ්ඣිමනිකායමූල : 1. වග්ග 2 සබ්බාසවසුත්ත.

වික්ඛත්තුං පහාරසහෙදවනන්තන්ති අත්ථො. **පස්ස ඔරසිකං බාළ්හං භෙත්වාන යදි තිට්ඨතීති** යං උරසම්බන්ධනීයතාය ඔරසිකං බාළ්හං බලවතරං භෙත්වාන හදයං විනිවිජ්ඣිත්වා තස්මිංයෙව හදයෙ තිට්ඨති; **තං පස්සාති** අත්තානමෙව ආලපති; **අනුදිට්ඨීනං අප්පහානන්ති** අනුදිට්ඨිභූතානං සෙසදිට්ඨීනං අප්පහානකාරණං; යාව හි සක්කායදිට්ඨි සන්තානතො නවිගච්ඡති තාව සස්සතදිට්ඨිආදීනං අප්පහානමෙවාති. **සඞ්කප්පපරතෙජිතන්ති** සඞ්කප්පෙන මිච්ඡාවිතක්කෙන පරෙ පරජනෙ නිස්සයලක්ඛණංපති පතිතෙ තෙජිතං උස්සාහිතං; **තෙන විදෙධා පවෙධාමීති** තෙන දිට්ඨිසල්ලෙන යථා හදයං ආහච්ච තිට්ඨති එවං විදෙධා පවෙධාමි සඞ්කප්පාමි සස්සතුච්ඡෙදාදිවසෙන ඉතො චිතො ච පරිවත්තාමි; **පත්තංව මාලුතෙරිතන්ති** මාලුතෙන වායුනා එරිතං වණ්ටතො මුත්තං දුමපත්තං විය; **අජ්ඣත්තං මෙ සමුට්ඨායාති** යථා ලොකෙ සල්ලං නාම බාහිරතො උට්ඨාය අජ්ඣත්තං නිම්මථෙත්වා බාධති න එවමිදං; ඉදං පන අජ්ඣත්තං මෙ මම අත්තභාවෙ සමුට්ඨාය සො අත්තභාවසඞ්ඛාතො ඡඵස්සායතනකායො යථා ඛිප්පං සීඝං පච්චති ඩය්හති යථා කිං? අග්ගි විය සන්නිස්සයදහකො තං යෙව **මාමකං** මම සන්තකං අත්තභාවං දහන්තො **එත්ථ** උප්පන්නො තත්ථෙව **සරති** පවත්තති. **තං න පස්සාමි තෙකිච්ඡන්ති** තාදිසාය තිකිච්ඡාය නියුත්තතාය තෙකිච්ඡං සල්ලකත්තං භිසක්කං තං නපස්සාමි; **යො මෙතං සල්ලමුද්ධරෙති** යො භිසක්කො එතං මෙ දිට්ඨිසල්ලං කිලෙසසල්ලඤ්ච උද්ධරෙය්‍ය උද්ධරන්තො ච **නානා රජ්ජෙන** රජ්ජුසදිසසඞ්ඛාතාය එසනිසලාකාය පවෙසෙත්වා න සත්ථෙන කන්තිත්වා නාඤ්ඤෙන මන්තාගදප්පයොගෙන; "**විචිකිච්ඡිතං** සල්ලං තිකිච්ඡිතුං සක්කා"ති ආහරිත්වා යොජෙතබ්බං. **විචිකිච්ඡිතන්ති** ච නිදස්සනමත්තමෙතං සබ්බස්සපි කිලෙසසල්ලස්ස වසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. **අසත්ථෙනාති** සත්ථවිරහිතො; **අවණෙනාති** වණෙන විනා; **අබ්භන්තරපස්සයන්ති** අබ්භන්තරසඞ්ඛාතං හදයං නිස්සාය සිතං; **අහිංසන්ති** අපීළෙන්තො; **අහිංසාති** ච පාඨො. හිංසාය අපීළනෙනාති අත්ථො. අයංහෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො "කො නු ඛො කිඤ්චි සත්ථං අග්ගහෙත්වා වණඤ්ච අකරොන්තො තතො එව සබ්බගත්තානි අබාධෙන්තො මම හදයබ්භන්තරගතං පීළාජනනතො අතෙතා තුදනතො අන්තොආරුජ්ජනතො ච පරමත්ථෙනෙව සල්ලභූතං කිලෙසසල්ලං උද්ධරිස්සතී"ති. එවං දසහි ගාථාහි පුබ්බෙ අත්තනා චින්තිතාකාරං දස්සෙත්වා පුනපි තං පකාරන්තරෙන දස්සෙතුං **ධම්මප්පති හි සො සෙට්ඨොති** ආදිමාහ. තත්ථ **ධම්මප්පතීති** ධම්මනිමිත්තං ධම්මහෙතු; **හීති** නිපාතමත්තං; **සො සෙට්ඨොති** සො පුග්ගලො උත්තමො; **විසදොසප්පවාහකොති** මය්හං රාගාදිකිලෙසස්ස පවාහකො උච්ඡින්දකො; **ගම්භීරෙ පතිතස්ස මෙ ථලං පාණිඤ්ච දස්සයෙති** කො නු ඛො අතිගම්භීරෙ සංසාරමහොඝෙ පතිතස්ස මය්හං "මා භායී"ති අස්සාසෙන්තො නිබ්බානථලං තංසම්පාපකං අරියමග්ගහත්ථඤ්ච දස්සෙය්‍ය? **රහදෙ**

තස්මිං ඔගාළ්හොති මහති සංසාරරහදෙ අහමස්මි සත්තනිම්මුජ්ජනවසෙන ඔතිණ්ණො අනුපවිට්ඨො; **අහාරියරජමත්තිකෙති** අපනෙතුං අසක්කුණෙය්‍යො රාගාදිරජො මත්තිකාකද්දමො එතස්සාති අහාරියරජමත්තිකො රහදො, තස්මිං රහදස්මිං; **අහාරියරජමන්තිකෙති** වා පාඨො අනන්තකෙ සිතරාගාදීසු දුන්නීහරණීයරාගාදිරජෙති අත්ථො; සන්තදොස පටිච්ඡාදනලක්ඛණා මායා පරසම්පත්ති අසහනලක්ඛණා උසූයා කරණුත්තරියකරණලක්ඛණො සාරම්භො චිත්තාලසියලක්ඛණං ථීනං කායාලසියලක්ඛණං මිද්ධන්ති ඉමෙ පාපධම්මා පත්ථටා යං රහදං තස්මිං[1] **මායා උසූය සාරම්භථීනමිද්ධමපත්ථටෙ** මකාරො පෙත්ථ පදසන්ධිකරො වුත්තො. යථාවුත්තෙහි ඉමෙහි පාපධම්මෙහි පත්ථටෙති අත්ථො. **උද්ධච්චමෙඝථනිතං සංයොජනවලාහකන්ති** වචනවිපල්ලාසෙන වුත්තං. භන්තසභාවඋද්ධච්චමෙඝත්ථනිතං මෙඝගජ්ජිතං එතෙසන්ති උද්ධච්චමෙඝත්ථනිතා දසවිධා සංයොජනා එව වලාහකා එතෙසන්ති සංයොජනවලාහකා **වාහා** මහාඋදකවාහසදිසා **රාගනිස්සිතා** මිච්ඡාසඞ්කප්පා සුභාදීසු සිතා; **කුද්දිට්ඨිං මං වහන්ති** අපායසමුද්දමෙව උද්දිස්ස ආකඩ්ඪන්තීති අත්ථො. **සවන්ති සබ්බධි සොතාති** තණ්හාසොතො දිට්ඨිසොතො මානසොතො අවිජ්ජාසොතො කිලෙසසොතොති ඉමෙ පඤ්චපි සොතා. චක්ඛුද්වාරාදීනං වසෙන සබ්බෙසු රූපාදීසු ආරම්මණෙසු සවන්තො රූපතණ්හා-පෙ-ධම්මතණ්හාති ආදිනා සබ්බභාගෙහි වා සවන්තො සබ්බධි සවන්ති. **ලතාති** පලිවෙඨනට්ඨෙන සංසිබ්බනට්ඨෙන ලතා වියාති ලතා තණ්හා; **උබ්භිජ්ජ තිට්ඨතීති** ඡහි ද්වාරෙහි උබ්භිජ්ජිත්වා රූපාදීසු ආරම්මණෙසු තිට්ඨති; **තෙ සොතෙති** තණ්හාදිකෙ සොතෙ; මම සන්තානෙ සන්දන්තෙ මග්ගසෙතුබන්ධනෙන කො පුරිසවිසෙසො නිවාරෙය්‍ය? **තං ලතන්ති** තණ්හාලතං; මග්ගසත්ථෙන කො **ඡෙච්ඡති** ඡින්දිස්සති? **වෙලං කරොථාති** තෙසං සොතානං වෙලං සෙතුං කරොථ; **සොතනිවාරණං භද්දන්තෙ!**ති ආලපනාකාර දස්සනං. **මා තෙ මනොමයො සොතොති** උදකසොතො ඔළාරිකො තස්ස බාලමහාජනෙනපි සෙතුං කත්වා නිවාරණං සක්කා. අයං පන මනොමයො සොතො සුඛුමො දුන්නිවාරණො සො යථා උදකසොතො වඩ්ඪන්තො කූලෙ ඨිතං **රුක්ඛං** පාතෙත්වාව නාසෙති එවං තුම්හෙ අපායතීරෙ ඨිතෙ තත්ථ **සහසා** පාතෙත්වා අපායසමුද්දං පාපෙන්තො **මා ලුවෙ** මා විනාසෙය්‍ය මා අනයබ්‍යසනං පාපෙය්‍යාති අත්ථො. එවං අයං ථෙරො පුරිමත්තභාවෙ පරිමද්දිතසඞ්ඛාරත්තා ඤාණපරිපාකං ගතත්තා පවත්තිදුක්ඛං උපධාරෙන්තො යථා විචිකිච්ඡාදිකෙ සංකිලෙසධම්මෙ පරිග්ගණ්හි තමාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ජාතසංවෙගො කිංකුසලගවෙසී සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා යං විසෙසං අධිගඤ්ඡි තං දස්සෙන්තො **එවං මෙ භයජාතස්සාති** ආදිමාහ. තත්ථ **එවං භයජාතස්සාති** එවං වුත්තප්පකාරෙන සංසාරෙ ජාතභයස්ස **අපාරා** ඔරිමතීරතො සප්පටිභයතො සංසාරවට්ටතො

1 "යස්ස රහදස්ස සොති" සත්ථ වි.

කථං තුම්හෙ මුඤ්චෙස්සථාති? **පාරං** නිබ්බානං එසතො ගවෙසතො **තාණො** සදෙවකස්ස ලොකස්ස තාණභූතො කිලෙසසමුච්ඡෙදනී **පඤ්ඤා** ආවුධො **එතස්සාති පඤ්ඤාවුධො** දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථෙන සත්තානං යථාරහං අනුසාසනතො **සත්ථා** ඉසිසඞ්ඝෙන අග්ගසාවකාදිඅරියපුග්ගලසමූහෙන නිසෙවිතො පයිරුපාසිතො **ඉසිසඞ්ඝනිසෙවිතො. සොපාන**න්ති දෙසනාඤාණෙන සුවඩ්ඪිතත්තා අභිසඞ්ඛතත්තා **සුකතං** උපක්කිලෙසවිරහිතතො **සුද්ධං** සද්ධාපඤ්ඤාදිසාරභූතං **ධම්මසාරමයං** පටිපත්තිභි අචලනීයත්තා **දළ්හං** විපස්සනාමයං සොපානං; මහොඝෙන **වුය්හමානස්ස** මය්හං සත්ථා **පාදාසි** දදන්තොව "ඉමිනා තෙ සොත්ථි භවිස්සතී"ති සමස්සාසෙන්තො "මා භායී"ති ච **අබ්‍රවී** කථෙසි. **සතිපට්ඨානපාසාද**න්ති තෙන විපස්සනාසොපානෙන කායානුපස්සනාදිනා ලද්ධබ්බචතුබ්බිධසාමඤ්ඤඵලවිසෙසෙන චතුභූමිසම්පන්නානං සතිපට්ඨානපාසාදං ආරුහිත්වා **පච්චවෙක්ඛිසං** චතුසච්චධම්මං මග්ගඤාණෙන පතිඅවෙක්ඛිං පටිවිජ්ඣිං; **යං තං පුබ්බෙ අමඤ්ඤිස්සං සක්කායාභිරතං පජ**න්ති එවං පටිවිද්ධසච්චො යං සක්කායෙ "අහං මමා"ති අභිරතං පජං නිස්සයජනං තෙන පරිකප්පිතඅත්තානඤ්ච පුබ්බෙ සාරතො අමඤ්ඤිස්සං; **යදා ච මග්ගමද්දක්ඛිං නාවාය අභිරූහන**න්ති අරියමග්ගනාවාය අභිරූහනුපායභූතං යදා විපස්සනාමග්ගං යාථාවතො අද්දක්ඛිං තතො පට්ඨාය තං නිස්සයජනං **අත්තානඤ්ච අනධිට්ඨාය** චිත්තෙන අට්ඨපෙත්වා අග්ගහෙත්වා **තිත්ථං** නිබ්බානසඞ්ඛාතස්ස අමතමහාපාරස්ස තිත්ථභූතං අරියමග්ගදස්සනං සබ්බෙහි මග්ගෙහි සබ්බෙහි කුසලධම්මෙහි **උත්තමට්ඨං අද්දක්ඛිං** යාථාවතො අපස්සින්ති අත්ථො.

එවං අත්තනො අනුත්තරං මග්ගාධිගමං පකාසෙත්වා ඉදානි තස්ස දෙසකං සම්මාසම්බුද්ධං ථොමෙන්තො **සල්ලං අත්තසමුට්ඨාන**න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **සල්ල**න්ති දිට්ඨිමානාදිකිලෙසසල්ලං; **අත්තසමුට්ඨාන**න්ති අහන්ති මානවත්ථාය අත්තාතිච ලද්ධනාමෙ අත්තභාවෙ සම්භූතං; **භවනෙත්තිප්පභාවිත**න්ති භවතණ්හා සමුට්ඨිතං භවතණ්හා සන්නිස්සයං; සා හි දිට්ඨිමානාදීනං සම්භවො. **එතෙසං අප්පවත්තායා**ති යථාවුත්තානං පාපධම්මානං අප්පවත්තියා අනුප්පාදාය; **දෙසෙසි මග්ගමුත්තම**න්ති උත්තමං සෙට්ඨං අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං තදුපායඤ්ච විපස්සනාමග්ගං කථෙසි; **දීඝරත්තානුසයිත**න්ති අනමතග්ගෙ සංසාරෙ චිරකාලං සන්තානෙ අනුසයිතං කාරණලාභෙන උප්පජ්ජනාරහභාවෙන ථාමගතං; තතො ච **චිරරත්තං අධිවසිතං** සන්තානං අජ්ඣාරූහ සයිතං; **ගන්ථ**න්ති අභිජ්ඣාකායගන්ථාදිං මම සන්තානෙ ගන්ථභූතං කිලෙසවිසදොසං; **පවාහනො** බුද්ධො භගවා අත්තනො දෙසනානුභාවෙන **අපානුදී** පරිජහාපෙසි ගන්ථෙසු හි අනවසෙසතො පහීනෙසු අප්පහීනො නාම කිලෙසො නත්ථීති.

තෙලකානිත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

පස්ස චිත්තීකතන්ති[1] ආදිකා ආයස්මතො **රට්ඨපාලත්ථෙරස්ස** ගාථා අයං කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව **හංසවතී** නගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො පිතුඅච්චයෙන ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතො රතනකොට්ඨාගාරකම්මිකෙන දස්සිතං අපරිමාණං කුලවංසානුගතං ධනං දිස්වා "ඉමං එත්තකං ධනරාසිං මය්හං අය්‍යකපය්‍යකාදයො පරලොකං ගච්ඡන්තා ගහෙත්වා න ගතා. මයා පන අත්තනා සද්ධිං ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටතී"ති චින්තෙත්වා කපණද්ධිකාදීනං[2] මහාදානං අදාසි සො අභිඤ්ඤාදඤ්ඤුතං එකං තාපසං උපට්ඨහන්තො තෙන දෙවලොකාධිගමමග්ගෙ උය්‍යොජිතො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො තත්ථ දෙවලොකෙ දෙවරජ්ජං කාරෙන්තො යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකෙ භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථස්ස කුලස්ස එකපුත්තකො හුත්වා නිබ්බත්ති. තෙන ච සමයෙන **පදුමුත්තරො** භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො විනෙය්‍යසත්තෙ නිබ්බානමහානගරසඞ්ඛාතං ඛෙමන්තභූමිං සම්පාපෙසි. අථ සො කුලපුත්තො අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගතො සත්ථාරං ධම්මං දෙසෙන්තං දිස්වා පසන්නභාවිතො පරිසපරියන්තෙ නිසීදි තෙන ච සමයෙන සත්ථා එකං භික්ඛුං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. තං දිස්වා සො පසන්නමානසො තදත්ථාය චිත්තං ඨපෙත්වා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස භගවතො මහතා සක්කාරෙන සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණිධානං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායෙන ඉජ්ඣනභාවං දිස්වා "අනාගතෙ **ගොතමස්ස** නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො භවිස්සතී"ති බ්‍යාකාසි. සො සත්ථාරං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. සො තත්ථ යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වානවුතෙ කප්පෙ **ඵුස්සස්ස** භගවතො කාලෙ සත්ථු වෙමාතිකභාතිකෙසු තීසු රාජපුත්තෙසු සත්ථාරං උපට්ඨහන්තෙසු තෙසං පුඤ්ඤකිරියාය කිච්චං අකාසි. එවං තත්ථ තත්ථ භවෙ තං තං බහුං කුසලං උපචිනිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කුරුරට්ඨෙ ථුල්ලකොට්ඨික** නිගමෙ රට්ඨපාලසෙට්ඨිගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථෙ කුලෙ නිබ්බත්තත්තා **රට්ඨපාලො**ති වංසානුගතමෙව නාමං අහොසි. සො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪන්තො අනුක්කමෙන යොබ්බනප්පත්තො මාතාපිතූහි පතිරූපෙන දාරෙන සංයොජෙත්වා මහන්තෙ යසෙ පතිට්ඨාපිතො දිබ්බසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං පච්චනුහොති. අථ භගවා **කුරුරට්ඨෙ** ජනපදචාරිකං චරන්තො **ථුල්ලකොට්ඨිකං** අනුපාපුණි. තං සුත්වා **රට්ඨපාලො** කුලපුත්තො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සත්තාහං භත්තච්ඡෙදං[3] කත්වා කිච්ඡෙන කසිරෙන මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්ක

---

1 "පස්සචිත්තකත"න්තිපි අත්ථි. 2. "කපණද්ධිකාදීන"න්තිපි අත්ථි
3 "සත්තභත්තච්ඡෙදෙ"ති කත්ථචි.

මිත්වා සත්ථු ආණාය අඤ්ඤතරස්ස ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යොනිසො මනසිකාරෙන කම්මං කරොන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

තෙන වුත්තං අපදානෙ :-

“**පදුමුත්තරස්ස** භගවතො ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො,
වරනාගො මයා දින්නො ඊසාදන්තො උරූළ්හවා.

සෙතච්ඡත්තො සො පධිකො සීදබ්බතො[1] සහත්ථිපො,
අග්ඝාපෙත්වාන තං සබ්බං සඞ්ඝාරාමං අකාරයිං.

චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි පාසාදෙ කාරයිං අහං,
මහග්ඝඤ්ච[2] කරිත්වාන නිය්‍යාතෙසිං මහෙසිනො.

අනුමොදි මහාවීරො සයම්භූ අග්ගපුග්ගලො,
සබ්බෙ ජනෙ හාසයන්තො දෙසෙසි අමතං පදං.

තං මෙ බුද්ධො ව්‍යාකාසි ජලජුත්තරනාමකො,
භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වා ඉමා ගාථා අභාසථ.

චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි පාසාදෙ කාරයී අයං,
කථයිස්සාමි විපාකං සුණොථ මම භාසතො.

අට්ඨාරසසහස්සානි කූටාගාරා භවිස්සරෙ,
බ්‍යම්හුත්තමම්හි නිබ්බත්තා සබ්බසොණ්ණමයා ච තෙ.

පඤ්ඤාසක්ඛත්තුං දෙවින්දො දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
අට්ඨපඤ්ඤාසක්ඛත්තුං ච චක්කවත්තී භවිස්සති.

කප්පසතසහස්සම්හි ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

දෙවලොකා චවිත්වාන සුක්කමූලෙන චොදිතො,
අඩ්ඪෙ කුලෙ මහාභොගෙ නිබ්බත්තිස්සති තාවදෙ.

සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන සුක්කමූලෙන චොදිතො.
රට්ඨපාලොති නාමෙන හෙස්සති සත්ථුසාවකො.

පධානපහිතත්තො සො උපසන්තො නිරූපධි,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය නිබ්බායිස්සති නාසවො.

උට්ඨාය අභිනික්ඛම්ම ජහිත්වා භොගසම්පදං,
ඛෙළපිණ්ඩංව භොගම්හි පෙමං මය්හං න විජ්ජති.

වීරියං මෙ ධුරධොරය්හං යොගක්ඛෙමාධිවාහනං,
ධාරෙමි අන්තිමං දෙහං සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ.
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

---

1. සාදබ්බිතො’ති පාළි. 2. මහාඝඤ්ඤා’ති පාළි.

අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරං අනුජානාපෙත්වා මාතාපිතරො පස්සිතුං **ථුල්ලකොට්ඨිකං** ගන්ත්වා තත්ථ සපදානං පිණ්ඩාය චරිත්වා පිතු නිවෙසනෙ ආභිදොසිකං කුම්මාසං ලභිත්වා අමතං විය භුඤ්ජන්තො පිතරා නිමන්තිතො ස්වාතනාය අධිවාසෙත්වා දුතියදිවසෙ පිතු නිවෙසනෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා අලඞ්කතපටියත්තෙන ඉත්ථාගාරවීරජනෙන උප ගන්ත්වා "කීදිසා නාම තා අය්‍යපුත්ත! අච්ඡරායො යාසං ත්වං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරසී"ති ආදීනි වත්වා පලොභනීයකම්මං කත්තුමාරද්ධෙ තස්ස අධිප්පායං පරිවත්තෙත්වා අනිච්චතාදිපටිසංයුත්තං ධම්මං කථෙන්තො :-

"පස්ස චිත්තීකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං,
ආතුරං බහුසඞ්කප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති.

පස්ස චිත්තීකතං රූපං මණිනා කුණ්ඩලෙන ච,
අට්ඨිං තචෙන ඔනද්ධං සහ වත්ථෙහි සොභති.

අලත්තක කතා පාදා මුඛං චුණ්ණකමක්ඛිතං,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අට්ඨපදකතා කෙසා නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතා,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අඤ්ජනීව නවා චිත්තා පූතිකායො අලඞ්කතො,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

ඔදහි මිගවො පාසං නාසදා වාගුරං[1] මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම කන්දන්තෙ මිගබන්ධකෙ.

ඡින්නො පාසො මිගවස්ස නාසදා වාගුරං මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම සොචන්තෙ මිගලුද්දකෙ"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **චිත්තීකත**න්ති චිත්තංකතං චිත්තීකතං; වත්ථාභරණමාලාදීහි විචිත්තං කතන්ති අත්ථො. **බිම්බ**න්ති දීඝාදිභාවෙන යුත්තට්ඨානෙසු දීඝාදීහි අඞ්ගපච්චඞ්ගෙහි මණ්ඩිතං අත්තභාවං; **අරුකාය**න්ති නවන්නං වණමුඛානං ලොමකූපානඤ්ච වසෙන විස්සන්දමානඅසුචිං සබ්බසොව අරුභූතං වණභූතං අරුතං වා කායං; **සමුස්සිත**න්ති තීහි අට්ඨිසතෙහි සමුස්සිතං; **ආතුර**න්ති සබ්බකාලං ඉරියාපථන්තරාදීහි පරිහරිතබ්බතාය නිච්චං ගිලානං; **බහුසඞ්කප්ප**න්ති බාලජනෙන අභූතං ආරොපෙත්වා බහුධා සඞ්කප්පිතබ්බං; **යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිතී**ති යස්ස කායස්ස ධුවභාවො ඨිතිසභාවො නත්ථි එකංසතො භෙදනවිකිරණවිද්ධංසන ධම්මොයෙව; **තං පස්සා**ති සමීපෙ ඨිතං ජනං; අත්තානමෙවවා සන්ධාය වදති. **රූප**න්ති සරීරං; සරීරම්පි හි "අට්ඨිඤ්ච පටිච්ච නහාරුඤ්ච

1. "වාකරා" තිපි අත්ථි.

පටිච්ච මංසඤ්ච පටිච්ච චම්මඤ්ච පටිච්ච ආකාසො පරිවාරිතො රූපන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡතී”[a]ති ආදීසු රූපන්ති වුච්චති. **මණිනා කුණ්ඩලෙන චාති** සීසූපගාදිආභරණගතෙන මණිනා කුණ්ඩලෙන **චිත්තීකතං; අට්ඨිං තචෙන ඔනද්ධන්ති** අල්ලචම්මෙන පරියොනද්ධං අතිරෙකතිසතභෙදං අට්ඨිං; **පස්සාති** යොජනා. **කුණ්ඩලෙනචාති** චසද්දෙන සෙසාභරණාලඞ්කාරෙ සඞ්ගණ්හාති. **සහ වත්ථෙහි සොභතීති** තයිදං රූපං මණිනා චිත්තීකතම්පි වත්ථෙහි පටිච්ඡාදිතමෙව සොභති; න අප්පටිච්ඡාදිතන්ති අත්ථො. යෙ පන **අට්ඨිං තචෙනාති** පඨන්ති තෙසං අට්ඨී තචෙන ඔනද්ධං සොභති ඔනද්ධත්තා අට්ඨිස්ස තචෙනාති අත්ථො. **අලත්තකකතාති** අලත්තකෙන කතරඤ්ජනා ලාභාය සංරඤ්ජිතා; **පාදාති** චරණා; **මුඛං චුණ්ණකමක්ඛිතන්ති** මුඛං චුණ්ණකෙන මක්ඛිතං; යං මණ්ඩනමනුයුත්තා සාසපකක්කෙන මුඛපිළකාදීනි හරිත්වා ලොණමත්තිකාය දුට්ඨලොහිතං හරිත්වා මුඛචුණ්ණකවිලෙපනං කරොන්ති තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **අලන්ති බාලස්ස** අන්ධපුථුජ්ජනස්ස **මොහො ච පාරගවෙසිනො** වට්ටාභිරතස්ස **මොහාය** සම්මොහනාය සමත්ථං තස්ස චිත්තං මොහෙතුං පරියත්තං; පාරගවෙසිනො පන විවට්ටාභිරතස්ස නෙව අලං නපරියත්තං. **අට්ඨපදකතාති** අට්ඨපදාකාරෙන කතා සඤ්චිතා පුරිමභාගෙ කෙසෙ කප්පෙත්වා නලාටස්ස පටිච්ඡාදනවසෙන කතා කෙසරචනා අට්ඨපදංනාම යං **අලකන්තිපි** වුච්චති. **නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතාති** උභොපි නයනානි අන්තො බහි ච යථා අඤ්ජනවජ්ජායො දිස්සන්ති එවං අඤ්ජිතඤ්ජනානි; **අඤ්ජනීව නවා චිත්තා පූතිකායො අලඞ්කතොති** යථා අඤ්ජනී අඤ්ජනනාළිකා නවා අභිනවා මාලාකම්මමකරදන්තාදිවසෙන චිත්තා බහි මට්ඨා උජ්ජලා දස්සනීයා අන්තො පන නදස්සනීයා හොති එවමෙවායං කායො න්හානානුලිත්තවත්ථාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කතො බහිඋජ්ජලො අන්තො පන පූතිනානප්පකාරඅසුචීහි හරිතො තිට්ඨතීති අත්ථො. **ඔදහීති** ඔඩ්ඩෙසි; **මිගවොති** මිගලුද්දකො; **පාසන්ති** දණ්ඩවාගුරං; **නාසදාති** න සඞ්ඝට්ටෙසි; **වාගුරන්ති** පාසං; **නිවාපන්ති** මිගානං ඛාදනත්ථාය ඛිත්තං තිණාදිඝාසං; උපමා ඛො අයං ථෙරෙන කතා අත්ථස්ස විඤ්ඤාපනාය. අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො “යථා මිගානං මාරණත්ථාය දණ්ඩවාගුරං ඔඩ්ඩෙත්වා තත්ථ නිවාපං විකිරිය මිගලුද්දකෙ නිලීනෙ ඨිතෙ තත්ථෙකො ජවපරක්කමසම්පන්නො ඡෙකො මිගො පාසං අඵුසන්තො එව යථාසුඛං නිවාපං ඛාදිත්වා “වඤ්චෙසි වත මිගො”ති **මිගබන්ධකෙ** විරවන්තෙ එව ගච්ඡති. අපරො මිගො බලවා ඡෙකො ජවසම්පන්නො තත්ථ ගන්ත්වාව නිවාපං ඛාදිත්වා තත්ථ තත්ථ පාසං ඡින්දිත්වා “වඤ්චෙසි වත මිගො පාසො ඡින්නො”ති **මිගලුද්දකෙ** සොචන්තෙ එව ගච්ඡති එවං මයම්පි පුබ්බෙ පුථුජ්ජනකාලෙ මාතාපිතූහි ආසජ්ජනත්ථාය නිය්‍යාතිතෙ භොගෙ භුඤ්ජිත්වා තත්ථ තත්ථ ආසජ්ජමානා නික්ඛන්තා ඉදානි පන සබ්බසො ඡින්නකිලෙසා අපාසා හුත්වා ඨිතා තෙහි දින්නං භොජනං භුඤ්ජිත්වා තෙසු සොචන්තෙසු එව **ගච්ඡාමාති**. එවං ථෙරො

a. ම: නි: මූල: 3. වග්ග 8. මහාහත්ථිපදොපමසුත්ත.

මිගලුද්දකං විය මාතාපිතරො, හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ඉත්ථාගාරඤ්ච වාගුරජාලං විය, අත්තනා පුබ්බෙ භුත්තභොගෙ ඉදානි භුත්තභොගෙ ච නිවාපතිණං විය, අත්තානං මහාමිගං විය ච කත්වා දස්සෙති. ඉමා ගාථා වත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රඤ්ඤො **කොරබ්‍යස්ස** මිගාජිනඋය්‍යානෙ මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ නිසීදි. ථෙරස්ස කිර පිතා සත්තසු ද්වාරට්ඨානෙසු අග්ගළං දාපෙත්වා පුරිසෙ ආණාපෙසි "නික්ඛමිතුං මා දෙථ කාසායානි අපනෙත්වා සෙතකානි නිවාසෙථා"ති. තස්මා ථෙරො ආකාසෙන අගමාසි. අථ රාජා **කොරබ්‍යො** ථෙරස්ස තත්ථ නිසින්නභාවං සුත්වා තං උපසඞ්කමිත්වා සම්මොදනීයං කථං සාරණීයං වීතිසාරෙත්වා "ඉධ භො **රට්ඨපාල**! පබ්බජන්තො ජරාපාරිජුඤ්ඤං වා ව්‍යාධිභොගඤාතිපාරිජුඤ්ඤං වා පත්තො පබ්බජති ත්වං පන කිඤ්චිපි පාරිජුඤ්ඤං අනුපගතො එව කස්මා පබ්බජිතො?"ති පුච්ඡි. අථස්ස ථෙරො "උපනීයති ලොකො අද්ධුවො, අතාණො ලොකො අනභිස්සරො, අස්සකො ලොකො සබ්බං පහාය ගමනීයං, ඌනො ලොකො අතිත්තො තණ්හාදාසො"[a]ති ඉමෙසං චතුන්නං ධම්මුද්දෙසානං අත්තනා විදිතභාවං කථෙත්වා තස්සා දෙසනාය අනුගීතිං කථෙන්තො:-

"පස්සාමි ලොකෙ සධනෙ මනුස්සෙ
ලද්ධාන විත්තං න දදන්ති මොහා,
ලුද්ධා ධනං සන්නිචයං කරොන්ති
භිය්‍යොව කාමෙ අභිපත්ථයන්ති.

රාජා පසය්හප්පථවිං විජෙත්වා
සසාගරන්තං මහිමාවසන්තො[1],
ඔරං සමුද්දස්ස අතිත්තරූපො
පාරං සමුද්දස්සපි පත්ථයෙථ.

රාජා ච අඤ්ඤෙ ච බහූ මනුස්සා
අවීතතණ්හා මරණං උපෙන්ති,
ඌනාව හුත්වාන ජහන්ති දෙහං
කාමෙහි ලොකම්හි නහත්ථි තිත්ති.

කන්දන්ති නං ඤාතී පකිරිය කෙසෙ
අහො වතා නො අමරාති චාහු,
වත්ථෙන නං පාරුතං නීහරිත්වා
චිතං සමොධාය තතො ඩහන්ති

සො ඩය්හති සූලෙහි තුජ්ජමානො
එකෙන වත්ථෙන[2] පහාය භොගෙ,
න මීයමානස්ස භවන්ති තාණා
ඤාතීව මිත්තා අථ වා සහායා.

---

a. ම: නි: මජ්ඣිම: 4. වග්ග 2. සුත්ත. 1. මහියාවසන්තො'ති සං: පාළි.
2. එතෙන ගච්ඡන්තකා'තිපි අත්ථි.

දායාදකා තස්ස ධනං හරන්ති
සත්තො පන ගච්ඡති යෙන කම්මං,
න මීයමානං ධනමන්වෙති කිඤ්චි
පුත්තා ච දාරා ච ධනඤ්ච රට්ඨං.

න දීඝමායුං[1] ලභතෙ ධනෙන
න චාපි විත්තෙන ජරං විහන්ති,
අප්පඤ්හි තං ජීවිතමාහු ධීරා
අසස්සතං විප්පරිණාමධම්මං.

අඩ්ඪා දලිද්දා ච ඵුසන්ති ඵස්සං
බාලො ච ධීරො ච තථෙව ඵුට්ඨො,
බාලො හි බාල්‍යාවධිතොව සෙති
ධීරො ච න වෙධති ඵස්සඵුට්ඨො.

තස්මා හි පඤ්ඤාව ධනෙන සෙය්‍යා
යාය වොසානමිධාධිගච්ඡති,
අබ්‍යොසිතත්තාහි[2] භවාභවෙසු
පාපානි කම්මානි කරොති මොහා.

උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං
සංසාරමාපජ්ජ පරම්පරාය,
තස්සප්පපඤ්ඤො අභිසද්දහන්තො
උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං.

චොරො යථා සන්ධිමුඛෙ ගහීතො
සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මො,
එවං පජා පච්ච පරම්හි ලොකෙ
සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මා.

කාමා හි චිත්‍රා මධුරා මනොරමා
විරූපරූපෙන මථෙන්ති චිත්තං,
ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා
තස්මා අහං පබ්බජිතොම්හි රාජ!

දුමප්ඵලානෙව පතන්ති මානවා
දහරා ච වුඩ්ඪා ච සරීරභෙදා,
එතම්පි දිස්වා පබ්බජිතොම්හි රාජ!
අපණ්ණකං සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යො.

සද්ධායාහං පබ්බජිතො උපෙතො ජිනසාසනෙ,
අවඤ්ඣා මය්හං පබ්බජ්ජා අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං.

කාමෙ ආදිත්තතො දිස්වා ජාතරූපානි සත්ථතො,
ගබ්භවොක්කන්තිතො දුක්ඛං නිරයෙසු මහබ්භයං

1. ශං දීඝමායු'න්ති සී: ම: ති: මුද්දිතපාළි.   2. අසොසිතත්තා'තිපි තථෙව.

එතමාදීනවං ඤතවා සංවෙගං අලභිං තදා,
සොහං විදධො තද සනතො සමපතතො ආසවකඛයං.

පරිවිණෙණා මයා සතථා කතං බුදධසස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙතති සමූහතා.

යසසතථාය පබබජිතො අගාරසමානගාරියං,
සො මෙ අතථො අනුපපතතො සබබසංයොජනකඛයො”ති.

ඉමා ගාථා අවොච.

තතථ **පසසාමි ලොකෙති** අහං මහාරාජ! ඉමසමිං ලොකෙ **සධනෙ** ධනසමපනෙන අඩෙඪ **මනුසෙස** පසසාමි; තෙ පන **ලදධාන විතතං** ධනං ලභිතවා භොගසමපතතියං ඨිතා සමණබ්‍රාහමණාදීසු කසසචි **කිඤචිපි න දදනති**. කසමා? **මොහා** කමමසසකතාපඤඤාය අභාවතො; **ලුදධා** ලොභාභිභූතා යථාලදධං **ධනං සනනිචයං** සබබසො නිචෙතබබං නිධෙතබබං **කරොනති**. **භියෙයාව** යථාධිගතකාමතො උපරි **කාමෙ** කාමගුණෙ “තථාහං එදිසෙව භොගෙ පටිලභෙයය”නති **අභිපතථයනති** පචචාසීසනති තදතථඤච වායාමං කරොනතීති. භියෙයා කාමපතථනාය උදාහරණං දසෙසනෙතා **රාජාති** ආදිමාහ. තතථ **පසයහ පථවිං විජෙතවාති** අතතනො වංසානුගතං පථවිං බලකකාරෙන අභිවිජිය; **ආවසනෙතාති** පසාසෙනෙතා; **ඔරං සමුදදසසාති** අනවසෙසං සමුදදසස ඔරභාගං ලභිතවාපි තෙන **අතිතතරූපො පාරං** සමුදදසස දීපනතරමපි පතථෙයය; **අවීතතණහාති** අවිගතතණහා; **ඌනාවාති** අපරිපුණණමනොරථාව; **කාමෙහි ලොකමහි න හතථි තිතතීති** තණහාවිපනනානං ඉමසමිං ලොකෙ වතථුකාමෙ තිතති නාම නතථි; **කනදනතීති** මතපුරිසං උදදිසස තසස ගුණෙ කිතෙතනතා කනදනං කරොනති; **අහො වතා නො අමරාති චාහූති** අහො වත අමහාකං ඤාතී අමරා සියුනති ච කථෙනති; ගාථාසුඛතථං පනෙතථ **වතා** ඉති දීඝං කතවා වුතතං. **සො ඩයහතී සූලෙහි තුජජමානොති** සො මතසතෙතා ඡවඩාහකෙහි සමමා ඣාපෙතුං සූලෙහි තුජජමානො; **තාණාති** පරිතතාණකරා; **යෙන කමම**නති යථාකමමං; **ධන**නති ධනායිතබබං යංකිඤචි වතථු; පුන**ධන**නති හිරඤඤසුවණණං සනධාය වදති. **නාදීසමාසු**නති ආදිනා කාමගුණසස ජරාය පටිකාරාභාවං වතවා පුන තසස එකනතිකභාවං දසෙසතුං **අපපඤඤිනති** ආදි වුතතං. **ඵුසනතීති** අනිටඨඵසසං ඵුසනති පාපුණනති; තතථ අඩඪදලිදදතා අකාරණනති දසෙසති. **ඵසසං බාලොච ධීරොච තථෙව ඵුටෙඨාති** යථා බාලො ඉටඨා නිටඨ සමඵසසං ඵුටෙඨා තථෙව ධීරො ඉටඨානිටඨඵසසං ඵුටෙඨා හොති. න එතථ බාලපණඩිතානං කොචි විසෙසො. අයං පන විසෙසො **බාලො හි බාලයාවවධිතොව සෙතීති** බාලපුගගලො කෙනචි දුකඛධමෙමන ඵුටෙඨා සොචනෙතා කිලමනෙතා උරතතාළිං කනදනෙතා බාලභාවෙන වධිතො පීළිතොව හුතවා සෙති සයති ඉතො චිතො ආවටටනෙතා විවටටනෙතා විරොධෙනතා වෙධති; **ඵසසඵුටෙඨාති** ධීරො පන පණඩිතො දුකඛසං ඵසෙසන ඵුටෙඨා නවෙධති කමපනමතතමපි තසස නහොතීති..

තස්මාති යස්මා බාලපණ්ඩිතානං ලොකධම්මෙ එදිසී පවත්ති **තස්මා හි පඤ්ඤාව ධනෙන සෙය්‍යා; යාය වොසානමිධාධිගච්ඡතීති** පඤ්ඤාව ධනතො පාසංසතරා යාය පඤ්ඤාය වොසානං භවස්ස පරියොසානභූතං නිබ්බානං අධිගච්ඡති. **අබ්‍යොසිතත්තාහීති** අනධිගතනිට්ඨත්තා; **භවා භවෙසූති** මහන්තාමහන්තෙසු භවෙසු; **උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං සංසාරමාපජ්ජ පරම්පරායාති** යො පාපානි කත්වා අපරාපරං සංසාරමාපජ්ජිත්වා උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං ගබ්භසෙය්‍යාය පරලොකුප්පත්තියා ච න මුච්චති **තස්ස** පාපකම්මකාරිනො පුග්ගලස්ස කිරියං **අභිසද්දහන්තො** "අත්තා ච මෙ හොතී"ති පත්තියායන්තො අඤ්ඤොපි **අප්පපඤ්ඤො** බාලො තථා පටිපජ්ජිත්වා **උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං** න තතො පරිමුච්චති; **චොරො යථාති** යථා චොරො **පාපධම්මො** සන්ධිං ඡින්දන්තො **සන්ධිමුඛෙ** ආරක්ඛකපුරිසෙහි **ගහිතො සකම්මුනා** තෙන අත්තනො සන්ධිච්ඡෙදනකම්මුනා කාරණභූතෙන කසාදීහි තාළනාදිවසෙන **හඤ්ඤති** රාජපුරිසෙහි බාධීයති බජ්ඣතිච. **එවං පජාති** එවං මහාසත්තලොකො ඉධ පාපානි කරිත්වා **පෙච්ච** පත්වා තෙන කම්මුනා **පරම්හි ලොකෙ** නිරයාදීසු හඤ්ඤති. පඤ්චවිධබන්ධනකම්මකරණාදිවසෙන බාධීයති.

එවමෙත්තාහි එකාදසහි ගාථාහි යථාරහං චත්තාරො ධම්මුද්දෙසෙ පකාසෙත්වා ඉදානි කාමෙසු සංසාරෙ ච ආදීනවං දිස්වා සද්ධාය අත්තනො පබ්බජිතභාවං පබ්බජිතකිච්චස්ස ච මත්ථකප්පත්තිං විභාවෙන්තො "කාමා හී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **කාමාති** වත්ථුකාමා මනාපියා රූපාදයො ධම්මා කිලෙසකාමා සබ්බෙපි රාගප්පභෙදා; ඉධ පන වත්ථුකාමා වෙදිතබ්බා. තෙ හි රූපාදිවසෙන අනෙකප්පකාරතාය **චිත්‍රා;** ලොකස්සාදවසෙන ඉට්ඨාකාරතාය **මධුරා;** බාලපුථුජ්ජනානං මනං රමෙන්තීති **මනොරමා; විරූපරූපෙනාති** විවිධරූපෙන; අනෙකවිධසභාවෙනාති අත්ථො. තෙ හි රූපාදිවසෙන චිත්‍රා නීලාදිවසෙන විවිධරූපා එවං තෙන විරූපරූපෙන තථා තථා අස්සාදං දස්සෙත්වා **මථෙන්ති චිත්තං** පබ්බජ්ජාය අභිරමිතුං න දෙන්තීති ඉමිනා අප්පස්සාදබහුදුක්ඛතාදිනා **ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා තස්මා** තං නිමිත්තං **අහං පබ්බජිතොම්හි. දුමප්ඵලානි** පක්කකාලෙ අපරිපක්කකාලෙ ච යත්ථ කත්ථචි පරූපක්කමතො සරසතො වා **පතන්ති** එවං සත්තා **දහරා ච වුඩ්ඪා ච සරීරස්ස භෙදා** පතන්ති **එව. එතම්පි දිස්වාති** එතං අනිච්චතම්පි පඤ්ඤාචක්ඛුනා දිස්වාන; න කෙවලං අප්පස්සාදතාදිතාය ආදීනවමෙවාති අධිප්පායො. **අපණ්ණකන්ති** අවිරද්ධනකං; **සාමඤ්ඤමෙව** සමණභාවොව **සෙය්‍යො** උත්තරිතරො; **සද්ධායාති** කම්මං කම්මඵලං බුද්ධසුබුද්ධතං ධම්මසුධම්මතං සඞ්ඝසුප්පටිපත්තිඤ්ච සද්දහිත්වා; **උපෙතො ජිනසාසනෙති** සත්ථුසාසනෙ සම්මාපටිපත්තිං උපගතො; **අවඤ්ඣා මය්හං පබ්බජ්ජා** අරහත්තස්ස අධිගතත්තා තතො එව **අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං** නික්කිලෙසවසෙන සාමිභාවතො සාමිපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජන්තො. **කාමෙ ආදිත්තතො දිස්වාති** වත්ථුකාමෙ

කිලෙසකාමෙව එකාදසහි අග්ගීහි ආදිත්තභාවතො දිස්වා; **ජාතරූපානි සත්ථතොති** කතාකතප්පභෙද සබ්බසුවණ්ණවිකතියො අනත්ථාවහතාය නිසිතසත්ථතො; **ගබ්භවොක්කන්තිතො දුක්ඛන්ති** ගබ්භවොක්කන්තිතො පට්ඨාය සබ්බසංසාරප්පවත්තිදුක්ඛං; **නිරයෙසු මහබ්භයන්ති** සඋස්සදෙසු අට්ඨසු මහානිරයෙසු ලබ්භමානං මහබ්භයඤ්ච; සබ්බත්ථ **දිස්වාති** යොජනා. **එතමාදීනවං ඤත්වාති** එතං කාමානං ආදිත්තතාදිං සංසාරෙ ආදීනවං දොසං ඤත්වා; **සංවෙගං අලභිං තදාති** තස්මිං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මස්ස සුතකාලෙ භවාදිකෙ සංවෙගං අලත්ථං; **විද්ධො තදා සන්තොති** තස්මිං ගහට්ඨකාලෙ රාගසල්ලාදීහි විද්ධො සමානො ඉදානි සත්ථුසාසනං ආගම්ම **සම්පත්තො ආසවක්ඛයං**, විද්ධො වා චත්තාරිසච්චානි පටිවිද්ධොති අත්ථො. සෙසං අනන්තරන්තරාදීසු වුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. එවං ථෙරො රඤ්ඤො **කොරබ්‍යස්ස** ධම්මං දෙසෙත්වා සත්ථු සන්තිකමෙව ගතො. සත්ථා ච අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති.

රට්ඨපාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

රූපං දිස්වා සති මුට්ඨාති ආදිකා ආයස්මතො **මාලුක්‍යපුත්තත්ථෙරස්ස**[1] ගාථා. **ඉමස්ස** ආයස්මතො වත්ථු හෙට්ඨා ඡක්කනිපාතෙ වුත්තමෙව. තා පන ගාථා තත්ථ ථෙරෙන අරහත්තෙ පතිට්ඨිතෙන ඤාතීනං ධම්මදෙසනාවසෙන භාසිතා. ඉධ පන පුථුජ්ජනකාලෙ "සාධු මෙ භන්තෙ භගවා සඞ්ඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙතූ"ති යාචිතෙන සත්ථාරා "තං කිං මඤ්ඤසි **මාලුක්‍යපුත්ත!** යෙ තෙ චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා රූපා අදිට්ඨා අදිට්ඨපුබ්බා න ච පස්සසි න ච තෙ හොති පස්සෙය්‍යන්ති අත්ථි තෙ තත්ථ ඡන්දො වා රාගො වා පෙමං වා?ති නො හෙතං භන්තෙ! යෙ තෙ සොතවිඤ්ඤෙය්‍යා සද්දා-පෙ-ඝාණජිව්හාකායමනොවිඤ්ඤෙය්‍යා ධම්මා අවිඤ්ඤාතා අවිඤ්ඤාතපුබ්බා න ච විජානාසි න ච තෙ හොති විජානෙය්‍යන්ති අත්ථි තෙ තත්ථ ඡන්දො වා රාගො වා පෙමං වා?ති නො හෙතං භන්තෙ! එත්ථ ච තෙ **මාලුක්‍යපුත්ත!** දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සති සුතෙ සුතමත්තං මුතෙ මුතමත්තං විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති යතො ඛො තෙ **මාලුක්‍යපුත්ත!** දිට්ඨසුතමුතවිඤ්ඤාතබ්බෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං සුතෙ සුතමත්තං මුතෙ මුතමත්තං විඤ්ඤාතෙ විඤ්ඤාතමත්තං භවිස්සති තතො ත්වං **මාලුක්‍යපුත්ත!** න තෙන, යතො ත්වං **මාලුක්‍යපුත්ත!** න තෙන, තතො ත්වං **මාලුක්‍යපුත්ත!** න තත්ථ, යතො ත්වං **මාලුක්‍යපුත්ත!** න තත්ථ, තතො ත්වං **මාලුක්‍යපුත්ත!** නෙවිධ, න හුරං, න උභයමන්තරෙන එසෙවන්තො දුක්ඛස්සා"ති[a] සඞ්ඛිත්තෙන ධම්මෙ දෙසිතෙ තස්ස ධම්මස්ස සාධුකං උග්ගහිතභාවං පකාසෙන්තෙන:-

---

a. සං: නි: සළායතන: 5 සළවග්ග 2 සුත්ත. 1. සී: මාලුඞ්ක්‍ය'තිපි.

“රූපං දිස්වා සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො,
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා රූපසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

සද්දං සුත්වා සතිමුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො,
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා සද්දසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

ගන්ධං ඝත්වා සතිමුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො,
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා ගන්ධසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

රසං භොත්වා සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො,
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා රසසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

ඵස්සං ඵුස්ස සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො,
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා ඵස්සසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

ධම්මං ඤත්වා සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසිකරොතො.
සාරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා ධම්මසම්භවා,
අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤති,
එවමාචිනතො දුක්ඛං ආරා නිබ්බාන වුච්චති.

න සො රජ්ජති රූපෙසු රූපං දිස්වා පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

යථාස්ස පස්සතො රූපං සෙවතොචාපි වෙදනං,
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

නසො රජ්ජති සද්දෙසු සද්දං සුත්වා පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

යථාස්ස සුණතො සද්දං සෙවතො චාපි වෙදනං,
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

නසො රජ්ජති ගන්ධෙසු ගන්ධං ඝත්වා පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

යථාස්ස ඝායතො ගන්ධං සෙවතොචාපි වෙදනං,
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

නසො රජ්ජති රසෙසු රසං භුත්වා පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති

යථාස්ස සායතො රසං සෙවතොචාපි වෙදනං;
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

නසො රජ්ජති ඵස්සෙසු ඵස්සං ඵුස්ස පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

යථාස්ස ඵුසතො ඵස්සං සෙවතොචාපි වෙදනං,
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චති.

නසො රජ්ජති ධම්මෙසු ධම්මං ඤත්වා පටිස්සතො,
විරත්තචිත්තො වෙදෙති තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨති.

යථාස්ස ජානතො ධම්මං සෙවතො චාපි වෙදනං,
ඛීයති නොපචීයති එවං සො චරතී සතො,
එවං අපචිනතො දුක්ඛං සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චතී”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **රූපං දිස්වා**ති චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං චක්ඛුද්වාරෙන උපලභිත්වා; **සති මුට්ඨා පියං නිමිත්තං මනසි කරොතො**ති තස්මිං රූපෙ දිට්ඨමත්තෙ එව අට්ඨත්වා සුභනිමිත්තං මනසි කරොතො සුභාකාරගහණවසෙන අයොනිසො මනසිකරොතො සති මුට්ඨා හොති. තථා ච සති **සාරත්තචිත්තො වෙදෙති** තං රූපාරම්මණං රත්තො ගිද්ධො ගධිතො හුත්වා අනුභොති අස්සාදෙති අභිනන්දති. තථාභූතො ච **තඤ්ච අජ්ඣොස්ස තිට්ඨති**ති තඤ්ච රූපාරම්මණං අජ්ඣොසාය “සුඛං සුඛ”න්ති අභිනිවිස්ස ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා තිට්ඨති; **තස්ස වඩ්ඪන්ති වෙදනා අනෙකා රූපසම්භවා**ති තස්ස එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස

රූපසම්භවා රූපාරම්මණා සුඛාදිභෙදෙන අනෙකා වෙදනා කිලෙසුප්පත්තිහෙතුභූතා වඩ්ඪන්ති; **අභිජ්ඣා ච විහෙසා ච චිත්තමස්සූපහඤ්ඤතී**ති පියරූපෙ සාරජ්ජනවසෙන උප්පජ්ජමානාය අභිජ්ඣාය අප්පියරූපෙ ව්‍යාපජ්ජනවසෙන ච පියරූපස්සෙව විපරිණාමඤ්ඤථාභාවා උප්පජ්ජමානාය සොකාදිලක්ඛණාය විහෙසාය ච අස්ස පුග්ගලස්ස චිත්තං උපහඤ්ඤති බාධීයති; **එවමාචිනතො දුක්ඛ**න්ති වුත්තප්පකාරෙන තං තං වෙදනස්සාදවසෙන භවාභිසඞ්ඛාරං ආචිනතො වට්ටදුක්ඛං පවත්තති. තෙනාහ භගවා: "වෙදනාපච්චයා තණ්හා-පෙ-දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොතී"[a]ති තථාභූතස්ස **ආරා** ආරකා දූරෙ; **නිබ්බානං වුච්චති**. තස්ස තං දුල්ලභන්ති අත්ථො. **සද්දං සුත්වා**ති ආදිගාථාසුපි වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ **ඝත්වා**ති ඝායිත්වා; **භොත්වා**ති සායිත්වා; **ඵුස්සා**ති ඵුසිත්වා; **ධම්මං ඤත්වා**ති ධම්මාරම්මණං විජානිත්වා; එවං ඡද්වාර ගොචරෙ සාරජ්ජන්තස්ස වට්ටං දස්සෙත්වා ඉදානි තත්ථ විරජ්ජන්තස්ස විවට්ටං දස්සෙන්තො: "න සො රජ්ජති රූපෙසූ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **න සො රජ්ජති රූපෙසු රූපං දිස්වා පතිස්සතො**ති යො පුග්ගලො රූපං දිස්වා ආපාථගතං රූපාරම්මණං චක්ඛුද්වාරිකෙන **විඤ්ඤාණ**සන්තානෙන ගහෙත්වා චතුසම්පජඤ්ඤවසෙන සම්පජානකාරිතාය පතිස්සතො හොති සො රූපාරම්මණෙසු න රජ්ජති රාගං න ජනෙති අඤ්ඤදත්ථු විරත්තචිත්තො වෙදෙති රූපාරම්මණම්හි සමුදයාදිතො යථාභූතං පජානන්තො නිබ්බින්දති නිබ්බින්දන්තො තං තදුපපන්නවෙදනඤ්ච **විරත්තචිත්තො වෙදෙති**. තථාභූතො ච **තඤ්ච නාජ්ඣොස්ස තිට්ඨ**ති තං රූපාරම්මණං සම්මදෙව විරත්තචිත්තතාය අජ්ඣොසාය න තිට්ඨති "එතං මම එසොහමස්මි එසො මෙ අත්තා"ති තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන නාභිනිවිසති. **යථාස්ස පස්සතො රූප**න්ති අස්ස යොගිනො යථා තත්ථ අභිජ්ඣාදයො නප්පවත්තන්ති එවං අනිච්චාදිතො රූපං පස්සන්තස්ස; **සෙවතො චාපි වෙදන**න්ති තං ආරබ්භ උප්පන්නං වෙදනං තං සම්පයුත්තධම්මෙ ච ගොචරසෙවනාය සෙවතො චාපි; **ඛීයතී**ති සබ්බං කිලෙසවට්ටං පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡති; **නොපචීයතී**ති න උපචීයති න ආචයං ගච්ඡති; **එවං සො චරති සතො**ති එවං කිලෙසාපනයන පටිපත්තියා සතො සම්පජානො හුත්වා චරති විහරති; **එවං අපචිනතො දුක්ඛ**න්ති වුත්තනයෙන අපචයගාමිනියා මග්ගපඤ්ඤාය සකලං වට්ටදුක්ඛං අපචිනන්තස්ස; **සන්තිකෙ නිබ්බාන වුච්චතී**ති සඋපාදිසෙසඅනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුසමීපෙයෙවාති වුච්චති. අසඞ්ඛතාය ධාතුයා සච්ඡිකතත්තා; **න සො රජ්ජති සද්දෙසූ**ති ආදීසුපි ඉමිනා ච නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. එවං ථෙරො ඉමාහි

a. සං: නි: නි: වග්ගසංයුත්ත.

ගාථාහි සත්ථු ඔවාදස්ස අත්තනා උපධාරිතභාවං පවෙදෙත්වා උට්ඨායාසනා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගතො නචිරස්සෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

මාලුක්‍යපුත්තත්ථෙර ගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පරිපුණ්ණකායොති ආදිකා ආයස්මතො **සෙලත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො ගණපාමොක්ඛො හුත්වා තීණි පුරිසසතානි සමාදපෙත්වා තෙහි සද්ධිං සත්ථු ගන්ධකුටිං කාරෙත්වා කතපරියොසිතාය ගන්ධකුටියා සභික්ඛුසඞ්ඝස්ස භගවතො මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්ථාරං භික්ඛූ ච තිචීවරෙන අච්ඡාදෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ එව වසිත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **අඞ්ගුත්තරාපෙසු ආපණෙ** නාම බ්‍රාහ්මණගාමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා **සෙලො**ති ලද්ධනාමො අහොසි. සො වයප්පත්තො තීසු වෙදෙසු බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු ච නිප්ඵත්තිං ගන්ත්වා තීණි මාණවකසතානි මන්තෙ වාචෙන්තො **ආපණෙ** පටිවසති. තෙන ච සමයෙන සත්ථා සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා අඩ්ඪතෙළස භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං **අඞ්ගුත්තරාපෙසු** චාරිකං චරන්තො **සෙලස්ස** අන්තෙවාසිකානඤ්ච ඤාණපරිපාකං දිස්වා අඤ්ඤතරස්මිං වනසණ්ඩෙ විහරති. අථ **කෙණියො** නාම ජටිලො සත්ථු ආගමනං සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙන සත්ථාරං ස්වාතනාය නිමන්තෙත්වා සකෙ අස්සමෙ පහූතං ඛාදනීයං භොජනීයං පටියාදෙසි. තස්මිඤ්ච සමයෙ **සෙලො** බ්‍රාහ්මණො සද්ධිං තීහි මාණවසතෙහි ජඞ්ඝාවිහාරං අනුවිචරන්තො **කෙණියස්ස** අස්සමං පවිසිත්වා ජටිලෙ කට්ඨඵාලනුද්ධනසම්පාදනාදිනා දානූපකරණං සජ්ජෙන්තෙ දිස්වා "කිං නු ඛො තෙ **කෙණිය!** මහායඤ්ඤො පච්චුපට්ඨිතො?"ති ආදිං පුච්ඡිත්වා තෙන "බුද්ධො භගවා මයා ස්වාතනාය නිමන්තිතො"ති වුත්තෙ බුද්ධොති වචනං සුත්වාව හට්ඨො උදග්ගො පීතිසොමනස්සජාතො තාවදෙව මාණවෙහි සද්ධිං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කතපටිසන්ථාරො එකමන්තං නිසින්නො භගවතො කායෙ ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි දිස්වා ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො රාජා වා හොති චක්කවත්තී බුද්ධො වා ලොකෙ විවටච්ඡදො. අයං පන පබ්බජිතො න ජානාමි බුද්ධො වා නො වා?ති. සුතං ඛො පන මෙතං "යෙ තෙ භගවන්තො අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා තෙ සකෙ වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තානං පාතුකරොන්තී"ති අසම්මාසම්බුද්ධො හි සම්මුඛෙ ඨත්වා බුද්ධගුණෙහි අභිත්ථවියමානො සාරජ්ජති මඞ්කුභාවං ආපජ්ජති අවෙසාරජ්ජප්පත්තතාය අනනුයොගක්ඛමත්තා. "යන්නූනාහං සමණං ගොතමං සම්මුඛා සාරුප්පාහි ගාථාහි අභිත්ථවෙය්‍ය"න්ති එවං පන චින්තෙත්වා :

"පරිපුණ්ණකායො සුරුචි සුජාතො චාරුදස්සනො,
සුවණ්ණවණ්ණොසි භගවා සුසුක්කදාඨො[1] විරියවා.

නරස්ස හි සුජාතස්ස යෙ භවන්ති වියඤ්ජනා,
සබ්බෙ තෙ තව කායස්මිං මහාපුරිසලක්ඛණා.

පසන්නනෙත්තො සුමුඛො බ්‍රහා උජු පතාපවා,
මජ්ඣෙ සමණසඞ්ඝස්ස ආදිච්චොව විරොචසි.

කල්‍යාණදස්සනො භික්ඛු කඤ්චනසන්නිභත්තචො,
කිං තෙ සමණභාවෙන එවං උත්තමවණ්ණිනො.

රාජා අරහසි භවිතුං චක්කවත්තී රථෙසභො,
චාතුරන්තො විජිතාවී ජම්බුසණ්ඩස්ස[2] ඉස්සරො.

ඛත්තියා භොගා රාජානො අනුයන්තා භවන්ති තෙ,
රාජාභිරාජා මනුජින්දො රජ්ජං කාරෙහි ගොතමා"ති.

ඡහි ගාථාහි භගවන්තං අභිත්ථවි. තත්ථ **පරිපුණ්ණකායොති** අභිබ්‍යත්තරූපානං ද්වත්තිංසාය මහාපුරිසලක්ඛණානං පාරිපූරියා අහීනඞ්ගපච්චඞ්ගතාය පරිපුණ්ණසරීරො; **සුරුචීති** සුන්දරසරීරප්පභො; **සුජාතොති** ආරොහපරිණාහසම්පත්තියා සණ්ඨානසම්පත්තියා ච අභිජාතරූපො; **චාරුදස්සනොති** සුචිරම්පි පස්සන්තානං අතිත්තිජනකං අප්පටිකූලං රමණීයං චාරුදස්සනං අස්සාති චාරුදස්සනො; කෙචි පනාහු: **චාරුදස්සනොති** සුන්දරනෙත්තොති; **සුවණ්ණවණ්ණොති** සුවණ්ණස්ස ජාතරූපස්ස සදිසවණ්ණො; **අසීති** භවසි; ඉදං පදං පරිපුණ්ණකායො අසීති ආදිනා සබ්බ පදෙහි යොජෙතබ්බං. **සුසුක්කදාඨොති** සුට්ඨු සුක්කදාඨො; භගවතො හි දාඨාහි චන්දකිරණා විය ධවලරස්මියො නිච්ඡරන්ති. **විරියවාති** විරියපාරමිපාරිපූරියා චතුරඞ්ගසමන්නාගතවීරියාධිට්ඨානතො චතුබ්බිධස්ස සම්මප්පධානස්ස සම්පත්තියා ච අතිසයයුත්තො; **නරස්ස හි සුජාතස්සාති** සමත්තිංසාය පාරමීනං අරියස්සවා චක්කවත්තිවත්තස්ස පරිපූරිතත්තා සුට්ඨු සම්මදෙව ජාතස්ස නරස්ස මහාපුරිසස්සාති අත්ථො; **සබ්බෙ තෙති** යෙ මහාපුරිසභාවං ලොකෙ අග්ගපුග්ගලභාවං බ්‍යඤ්ජයන්තීති බ්‍යඤ්ජනාති ලද්ධවොහාරා සුප්පතිට්ඨිතපාදතාදිබාත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසඞ්ඛාතා තම්බනඛතුඞ්ගනඛතාදිඅසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනසඞ්ඛාතා ච රූපගුණා; තෙ අනවසෙසා **තවකායස්මිං** සන්තීති සෙසො. **මහාපුරිසලක්ඛණාති** පුබ්බෙ වුත්තබ්‍යඤ්ජනානෙව වචනන්තරෙන නිගමෙන්තො ආහ. ඉදානි තෙසු ලක්ඛණෙසු අත්තනා අභිරුචිතෙහි ලක්ඛණෙහි භගවන්තං ථොමෙන්තො **පසන්නනෙත්තොති** ආදිමාහ. භගවා පඤ්චවණ්ණපසාදසම්පත්තියා පසන්නනෙත්තො පරිපුණ්ණචන්දමණ්ඩලසදිසමුඛතාය **සුමුඛො** ආරොහපරිණාහසම්පත්තියා **බ්‍රහා** බ්‍රහ්මුජුගත්තතාය **උජු** ජුතිමන්තතාය **පතාපවා** ඉදානිතමෙව පතාපවන්තතං ආදිච්චූපමාය විභාවෙන්තො : "මජ්ඣෙ සමණසඞ්ඝස්සා"ති

1. සුසුක්කදාඨොසී'ති සුත්තනිපාතසෙලසුත්ත. 2. ම-ණ්ඩස්සාති කත්ථචි.

ආදිමාහ. තත්ථ **ආදිච්චොව විරොචසී**ති යථා ආදිච්චො උග්ගච්ඡන්තො සබ්බං තමගතං විධමිත්වා ආලොකං කරොන්තො විරොචති එවං ත්වම්පි අන්තොචෙව බහි ච සබ්බං අවිජ්ජාතමං විද්ධංසෙත්වා ඤාණාලොකං කරොන්තො විරොචසි; දස්සනීයරූපතාය අභිගතානං දස්සන සම්පත්තීනං ආවහනතො කල්‍යාණෙහි පඤ්චහි දස්සනෙහි සමන්නාගතත්තා ච කල්‍යාණදස්සනො; **උත්තමවණ්ණිනො**ති උත්තමවණ්ණ සම්පන්නස්ස; **චක්කවත්තී**ති චක්කරතනං වත්තෙති චතූහි චක්කෙහි වත්තෙති තෙහි ච පරෙ වත්තෙති පරහිතාය ඉරියාපථචක්කානං වත්තො එතස්මිං අත්ථීති චක්කවත්තී. අථවා චතූහි අච්ඡරියධම්මෙහි ච සඞ්ගහ වත්ථූහි ච සමන්නාගමෙන පරෙහි අනභිභවනීයස්ස ආණාචක්කස්ස වත්තො එතස්මිං අත්ථීතිපි චක්කවත්තී; **රථෙසභො**ති රථිකෙසු ආජානීය උසභපුරිසො මහාරථිකොති අත්ථො. **චාතුරන්තො**ති චතුසමුද්දන්තාය පථවියා ඉස්සරො; **විජිතාවී**ති විජිතවිජයො; **ජම්බුසණ්ඩස්සා**ති ජම්බු දීපස්ස; පාකටෙනහි ඉස්සරියාති දස්සෙන්තො එවමාහ. **චක්කවත්තී** පන සපරිත්තදීපානං චතුන්නම්පි මහාදීපානං ඉස්සරොව. **ඛත්තියා**ති ජාතිඛත්තියා; **භොජා**ති භොගියා; **රාජානො**ති යෙ කෙචි රජ්ජං කාරෙන්තා; **අනුයන්තා**ති අනුගාමිනො සෙවකා; **රාජාභිරාජා**ති රාජූනං පූජනීයො අධිරාජා හුත්වා; චක්කවත්තීති අධිප්පායො. **මනුජින්දො**ති මනුස්සාධිපති; මනුස්සානං පරමිස්සරොති අත්ථො. එවං **සෙලෙන** වුත්තො භගවා "යෙ තෙ භවන්ති අරහන්තො සම්මාසම්බුද්ධා තෙ සකෙ වණ්ණෙ භඤ්ඤමානෙ අත්තානං පාතුකරොන්තී"ති ඉමං **සෙලස්ස** මනොරථං පූරෙන්තො :-

"රාජාහමස්මි **සෙලා!** (ති භගවා) ධම්මරාජා අනුත්තරො,
ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි චක්කං අප්පටිවත්තියං"ති.

ඉමං ගාථමාහ. තත්‍රායං අධිප්පායො "යං මං ත්වං **සෙල!** යාචසි රාජා අරහසි භවිතුං චක්කවත්තී"ති එත්ථ අප්පොස්සුක්කො හොහි **රාජාහමස්මි** සතිච රාජත්තෙ යථා අඤ්ඤො රාජා සමානොපි යොජන සතං වා අනුසාසති ද්වෙ තීණි චත්තාරි පඤ්ච යොජනසතානි වා යොජන සහස්සං වා චක්කවත්තී හුත්වාපි චතුසමුද්දපරියන්තමත්තංවා නාහමෙවං පරිච්ඡින්නවිසයො. අහං හි **ධම්මරාජා අනුත්තරො** භවග්ගතො අවීචිපරියන්තං කත්වා තිරියං අපරිමෙය්‍යලොකධාතුයො අනුසාසාමි යාවතා හි අපාදාදිභෙදා සත්තා අහං තෙසං අග්ගො න හි මෙ කොචි සීලෙනවා-පෙ-විමුත්තිඤාණදස්සනෙන වා සදිසො අත්ථි කුතො භිය්‍යො ස්වාහං එවං ධම්මරාජා අනුත්තරෙනෙව චතුසතිපට්ඨානාදිභෙදබොධි පක්ඛියසඞ්ඛාතෙන **ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි** "ඉදං පජහථ ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා"[a]ති ආදිනා ආණාචක්කං "ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ දුක්ඛං අරියසච්චං"[b]න්ති ආදිනා පරියත්ති ධම්මෙන ධම්මචක්කමෙව වා

a. අ: නි: තික: 6 බ්‍රාහ්මණවග්ග 10 සුත්ත.
b. විනයමහාවග්ගධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්ත.

වත්තෙමි. **චක්කං අප්පටිවත්තිය**න්ති යං චක්කං අප්පටිවත්තියං හොති සමණෙන වා -පෙ- කෙනචි වා ලොකස්මි”න්ති එවං අත්තානමාවි **කරො**න්තං භගවන්තං දිස්වා පීතිසොමනස්සජාතො **සෙලො** පුන දළ්හී **කරණත්ථං** :-

“සම්බුද්ධො පටිජානාසි (ඉති සෙලො බ්‍රාහ්මණො) ධම්මරාජා අනුත්තරො,
ධම්මෙන චක්කං වත්තෙමි ඉති භාසසි ගොතම!

කො නු සෙනාපති භොතො සාවකො සත්ථු අන්වයො,
කො තෙ ඉමං අනුවත්තෙති ධම්මචක්කං පවත්තිත”න්ති

ගාථාද්වයමාහ.

තත්ථ **කො නු සෙනාපතී**ති ධම්මරඤ්ඤො භොතො ධම්මෙන පවත්තිතස්ස **චක්කස්ස** අනුපවත්තනකො සෙනාපති කො නු?ති පුච්ඡති තෙන ච සමයෙන භගවතො දක්ඛිණපස්සෙ ආයස්මා **සාරිපුත්තො** නිසින්නො හොති සුවණ්ණපුඤ්ජො විය සිරියා සොභමානො තං දස්සෙන්තො භගවා :-

“මයා පවත්තිතං චක්කං (**සෙලා**ති භගවා) ධම්මචක්කං අනුත්තරං,
සාරිපුත්තො අනුවත්තෙති අනුජාතො තථාගත”න්ති.

ගාථමාහ.

තත්ථ **අනුජාතො තථාගත**න්ති තථාගතං අනුජාතො; තථාගතෙන හෙතුනා අරියාය ජාතියා ජාතොති අත්ථො. එවං “කො නු සෙනාපති භොතො”ති සෙලෙන වුත්තං පඤ්හං බ්‍යාකරිත්වා යං **සෙලො** ආහ: “සම්බුද්ධො පටිජානාසී”ති. තත්ථ නං නික්කඞ්ඛං කත්තුකාමො “නායිදං මෙ පටිඤ්ඤාමත්තං අපිචාහං ඉමිනා කාරණෙන බුද්ධො”ති ඤාපෙතුං :-

“අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිඤ්ඤාතං භාවෙතබ්බඤ්ච භාවිතං,
පහාතබ්බං පහීනං මෙ තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණ!”ති.

ගාථමාහ.

තත්ථ **අභිඤ්ඤෙය්‍ය**න්ති චත්තාරි සච්චානි චත්තාරි අරියසච්චානි; චතුන්නංහි සච්චානං අරියසච්චානඤ්ච සාමඤ්ඤග්ගහණමෙතං යදිදං අභිඤ්ඤෙය්‍යන්ති, තත්ථ අරියසච්චෙසු යං **භාවෙතබ්බං** මග්ගසච්චං යඤ්ච **පහාතබ්බං** සමුදයසච්චං. තදුභයග්ගහණෙන තෙසං ඵලභූතානි නිරොධසච්චදුක්ඛසච්චානිපි ගහිතානෙව හොන්ති. හෙතුග්ගහණෙනෙව ඵලසිද්ධිතො. තෙන තත්ථ “සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකතං පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිඤ්ඤාත”න්ති ඉදම්පි වුත්තමෙව හොති. **අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිඤ්ඤාත**න්ති වා ඉමිනාව සබ්බස්සපි ඤෙය්‍යස්ස අභිඤ්ඤාතසම්බුද්ධභාවං උද්දෙසවසෙන පකාසෙත්වා තදෙකදෙසං නිද්දෙසවසෙන දස්සෙන්තො **භාවෙතබ්බඤ්ච භාවිත**න්ති ආදිමාහ. අථවා **භාවෙතබ්බඤ්ච භාවිතං පහාතබ්බං පහීන**න්ති ඉමිනා අත්තනො ඤාණප්පහානසම්පදුක්කිත්තනමුඛෙන තම්මූලකත්තා සබ්බෙපි බුද්ධගුණා කිත්තිතා හොන්තීති ආහ:

තසමාබුදෙධාසමි බ්‍රාහමණාති. අභිඤෙඤයාඅභිඤඤාතගගහණෙන හි සබබසො විජජාවිමුත්තීනං ගහිතතතා සඵලං චතුසචච සඳධිං හෙතුසමපතතියා දසෙසනෙතා බුජඣිතබබං සබබං බුජඣිතවා බුදෙධා ජාතොසමීති ඤායෙන හෙතුනා අතතනො බුදධභාවං විභාවෙති. එවං නිපපරියායෙන අතතානං පාතුකරිතවා අතතනි කඞඛාවිතරණෙපි බ්‍රාහමණං උසසාහෙනෙතා :–

"විනයසසු මයි කඞඛං අධිමුඤචසසු බ්‍රාහමණ!,
දුලලභං දසසනං හොති සමබුදධානං අභිණහසො.

යෙසං වෙ දුලලභො ලොකෙ පාතුභාවො අභිණහසො,
සොහං බ්‍රාහමණ! සමබුදෙධා සලලකතෙතා අනුතතරො.

බ්‍රහමභූතො අතිතුලො මාරසෙනපපමදදනො,
සබබාමිතෙත වසෙ කතවා මොදමි අකුතො භයො"ති

ගාථාතතයමාහ.

තතථ **විනයසසූති** විනෙහි ඡනදං; **කඞඛ**නති විචිකිචඡං; **අධිමුඤචසසූති** අධිමොකඛං කර සමමාසමබුදෙධාති සදදහ; **දුලලභං දසසනං හොති සමබුදධාන**නති යතො කපපානං අසඞඛෙයයමපි බුදධසුඤෙඤා ලොකො හොති; **සලලකතෙතාති** රාගාදිසලලකතතනො; **බ්‍රහමභූතො** සෙටඨභූතො; **අතිතුලොති** තුලං අතීතො; නිරූපමොතිඅතෙථා. **මාරසෙනපපමදදනොති** "කාමා තෙ පඨමා සෙනා"[a]ති එවං ආගතාය මාරසෙනාය පමදදනො; **සබබාමිතෙතති** ඛනධකිලෙසාභිසඞඛාරමචචුදෙවපුතතමාර සඞඛාතෙ සබබපචචතථිකෙ; **වසෙ කතවාති** අතතනො වසෙ කතවා; **මොදමි අකුතොභයොති** කුතොචි නිබභයො සමාධිසුඛෙන ඵලනිබබාන සුඛෙනච මොදමි; එවං වුතෙත **සෙලො** බ්‍රාහමණො තාවදෙව භගවති සඤජාතපසාදො පබබජජාපෙකඛො හුතවා :–

"ඉදං භොනෙතා[1] නිසාමෙථ යථා භාසති චකඛුමා,
සලලකතෙතා මහාවීරො සීහොව නදතී වනෙ.

බ්‍රහමභූතං අතිතුලං මාරසෙනපපමදදනං,
කො දිසවා නපපසීදෙයය අපි කණහාභිජාතිකො.

යො මං ඉචඡති අනෙවතු යො වා නිචඡති ගචඡතු,
ඉධාහං පබබජිසසාමි වරපඤඤසස සනතිකෙ"ති.

ගාථාතතයමාහ.

යථා තං පරිපාකගතාය උපනිසසයසමපතතියා චොදියමානො; තතථ **කණහාභිජාතිකොති** නීචජාතිකො තමො තමපරායණභාවෙ ඨිතො; තතො තෙපි මාණවකා හෙතුසමපනනතාය තථෙව පබබජජාපෙකඛා හුතවා :–

1. ඉමං භවනෙතා'ති සුතතනිපාත පාළි.

a. සුතතනිපාත තතියවගග: 2. මහාපධාන සුතත.

“එතං චෙ රුච්චති භොතො සම්මාසම්බුද්ධසාසනං,
මයම්පි පබ්බජිස්සාම වරපඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ”ති.

ගාථමාහංසු

යථා තං තෙනෙව සද්ධිං කතාධිකාරා කුලපුත්තා. අථ **සෙලො** තෙසු මාණවකෙසු තුට්ඨචිත්තො තෙ දස්සෙන්තො පබ්බජ්ජං යාචමානො :-

“බ්‍රාහ්මණා තිසතා ඉමෙ යාචන්ති පඤ්ජලීකතා,
බ්‍රහ්මචරියං චරිස්සාම භගවා තව සන්තිකෙ”ති.

ගාථමාහ.

තතො භගවා යස්මා **සෙලො** හෙට්ඨා වුත්තනයෙන **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ තෙසංයෙව තිණ්ණං පුරිසසතානං ගණජෙට්ඨො හුත්වා රොපිතකුසලමූලො ඉදානි පච්ඡිමභවෙපි තෙසං යෙව ආචරියො හුත්වා නිබ්බත්තො ඤාණඤ්චස්ස නෙසඤ්ච පරිපක්කං එහිභික්ඛුභාවස්ස චූපනිස්සයො අත්ථි තස්මා තෙ සබ්බෙව එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජාය පබ්බාජෙන්තො :-

“ස්වාක්ඛාතං බ්‍රහ්මචරියං (**සෙලාති** භගවා) සන්දිට්ඨිකමකාලිකං,
යත්ථ අමොඝා පබ්බජ්ජා අප්පමත්තස්ස සික්ඛතො”ති.

ගාථමාහ.

තත්ථ **සන්දිට්ඨිකන්ති** පච්චක්ඛං; **අකාලිකන්ති** මග්ගානන්තරඵලුප්පත්තිතො නකාලන්තරෙන පත්තබ්බඵලං; **යත්ථාති** යංනිමිත්තං; **පබ්බජ්ජා අමොඝා** අනිප්ඵලා; **යත්ථාති** වා යස්මිං සාසනෙ; **අප්පමත්තස්ස** සතිවිප්පවාසරහිතස්ස තීසු සික්ඛාසු **සික්ඛතො** එවඤ්ච වත්වා “එථභික්ඛවො”ති භගවා අවොච. තාවදෙව තෙ සබ්බෙ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා හුත්වා සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පරිවාරෙසුං. සො එවං පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සත්තමෙ දිවසෙ සපරිසො අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ :-

“නගරෙ හංසවතියා වීථිවාසී[1] අහොසහං,
මම ඤාතී සමානෙත්වා ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

බුද්ධො ලොකෙ සමුප්පන්නො පුඤ්ඤක්ඛෙත්තො අනුත්තරො,
ආසි සො සබ්බලොකස්ස ආහුතීනං පටිග්ගහො.

ඛත්තියා නෙගමා චෙව මහාසාලා ච බ්‍රාහ්මණා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

හත්ථාරොහා අනීකට්ඨා රථිකා පත්තිකාරකා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

1. වීථිසාමී'ති පාළි.

උග්ගාච රාජපුත්තාච වෙසියානාච බ්‍රාහ්මණා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

ආළාරිකා කප්පකාච න්හාපකා මාලකාරකා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

රජකා පෙසකාරාච චම්මකාරාච න්හාපිකා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

උසුකාරා භමකාරා චම්මකාරාච තච්ඡකා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

කම්මාරා සුවණ්ණකාරා[1] තිපුලොහකරා තථා,
පසන්නචිත්තා සුමනා පූගධම්මං අකංසු තෙ.

භටකා චෙටකා චෙව දාසකම්මකරා බහූ,
යථාසකෙන ථාමෙන පූගධම්මං අකංසු තෙ.

උදහාරා කට්ඨහාරා කස්සකා තිණහාරකා,
යථාසකෙන ථාමෙන පූගධම්මං අකංසු තෙ.

පුප්ඵිකා මාලිකාචෙව පණ්ණිකා ඵලහාරකා,
යථාසකෙන ථාමෙන පූගධම්මං අකංසු තෙ.

ගණිකා කුම්භදාසීච සූපිකා මච්ඡිකාපිච,
යථාසකෙන ථාමෙන පූගධම්මං අකංසු තෙ.

එත්ථ සබ්බෙ සමාගන්ත්වා ගණං බන්ධාම එකතො,
අධිකාරං කරිස්සාම පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ.

තෙ මෙ සාධූති සුත්වාන[2] ගණං බන්ධිංසු තාවදෙ,
උපට්ඨානසාලං සුකතං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කාරයුං.

නිට්ඨාපෙත්වාන තං සාලං උදග්ගා තුට්ඨමානසා,
පරෙතො තෙහි සබ්බෙහි සම්බුද්ධං උපසඞ්කමිං.

උපසඞ්කම්ම සම්බුද්ධං ලොකනාථං නරාසභං,
වන්දිත්වා සත්ථුනො පාදෙ ඉදං වචනමබ්‍රවිං.

ඉමෙ තීණිසතා වීර පුරිසා එකතො ගණා,
උපට්ඨානසාලං සුකතං නිය්‍යාතෙන්ති තුවං මුනි.

භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පුරතො සම්පටිච්ඡිත්වාන[3] චක්ඛුමා,
තිණ්ණං සතානං[4] පුරතො ඉමා ගාථා අභාසථ.

තිසතාපිච ජෙට්ඨාච අනුවත්තිංසු එකතො,
සම්පත්තිඤ්හි කරිත්වාන සබ්බෙ අනුභවිස්සථ.

---

1. කම්මාරා සොණ්ණකාරා'ති පාළි.
2. තෙමෙසුත්වානවචන'න්ති-පාළි.
3. සම්පටිච්ඡතූ'ති පාළි.
4 තීනිසතානී'ති පාළි.

පච්ඡිම[1] භවසම්පත්තෙ සීතිභාවමනුත්තරං,
අජරං අමතං සන්තං නිබ්බානං ඵුසයිස්සති[2].

එවං බුද්ධො වියාකාසි සබ්බඤ්ඤූ තමනුත්තරො,
බුද්ධස්ස වචනං සුත්වා සොමනස්සං පවෙදයිං[3]

තිංසකප්පසහස්සානි දෙවලොකෙ රමිං අහං,
දෙවාධිපො පඤ්චසතං දෙවරජ්ජමකාරයිං.

සහස්සක්ඛත්තුං රාජා ච චක්කවත්තී අහොසහං,
දෙවරජ්ජං කරොන්තස්ස මහාදෙවා අවන්දිසුං.

ඉධ මානුසකෙ රජ්ජෙ පරිසා හොන්ති බන්ධවා,
පච්ඡිම භවසම්පත්තෙ **වාසෙට්ඨො** නාම බ්‍රාහ්මණො.

අසීතිකොටිනිචයො තස්ස පුත්තො අහොසහං,
සෙලො ඉති මමං නාමං ඡළඞ්ග පාරමිං ගතො.

ජඞ්ඝා විහාරං විචරං සසිස්සෙහි පුරක්ඛතො,
ජටාභාරිකභරිතං **කෙණියං** නාම තාපසං.

පටියත්තාහුතිං දිස්වා ඉදං වචන මබ්‍රවිං,
ආවාහො වා විවාහො වා රාජා වා තෙ නිමන්තිතො.

ආහුතිං යිට්ඨුකාමොහං බ්‍රාහ්මණෙ දෙවසම්මතෙ,
න නිමන්තෙමි රාජානං ආහුති මෙ න විජ්ජති.

න චත්ථි මය්හමාවාහො විවාහො මෙ න විජ්ජති,
සක්‍යානං නන්දිජනනො සෙට්ඨො ලොකෙ සදෙවකෙ.

සබ්බලොක හිතත්ථාය සබ්බසත්තසුඛාවහො,
සො මෙ නිමන්තිතො අජ්ජ තස්සෙතං පටියාදනං.

තිම්බරූසකවණ්ණාභො අප්පමෙය්‍යො අනූපමො,
රූපෙනාසදිසො බුද්ධො ස්වාතනාය නිමන්තිතො.

උක්කාමුඛපහට්ඨොව ඛදිරඞ්ගාරසන්නිභො,
විජ්ජූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

පබ්බතග්ගෙ යථා අච්චි පුණ්ණමායෙව චන්දිමා,
නළග්ගිවණ්ණසංකාසො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

අඡම්භිතො භයාතීතො භවන්තකරණො මුනි,
සීහූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

කුසලො බුද්ධධම්මෙහි අපසය්හො පරෙහි සො,
නාගූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

1. පච්ඡිමෙ'ති පාළි. 2. නිබ්බානං පස්සිස්සථා'ති පාළි. 3. පවෙදයුන්ති-පාළි

සද්ධම්මාචාරකුසලො බුද්ධනාගො අසාදිසො,
උසභූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

අනන්තවණ්ණො අමිතයසො විචිත්තසබ්බලක්ඛණො.
සක්කූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

වසීගණී පතාපීච තෙජස්සීච දුරාසදො,
බ්‍රහ්මූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

පත්තධම්මො දසබලො බලාතිබලපාරගූ,
ධරණූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

සීලවීචිසමාකිණ්ණො ධම්මවිඤ්ඤාණඛොභිතො,
උදධූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

දුරාසදො දුප්පසහො අචලො උග්ගතො බ්‍රහා,
නෙරූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

අනන්තඤාණො අසමසමො අතුලො අග්ගතං ගතො,
ගගනූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

පතිට්ඨා භයභීතානං තාණො සරණගාමිනං,
අස්සාසකො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

ආසයො බුද්ධිමන්තානං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං සුඛෙසිනං,
රතනාකරො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

අස්සාසකො වෙදකරො සාමඤ්ඤඵලදායකො,
මෙඝූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

ලොකචක්ඛු මහාතෙජො සබ්බං තමං විනොදනො,
සූරියූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

ආරම්මණෙ විමුත්තීසු සභාවදස්සනො මුනි,
චන්දූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

වුද්ධො සමුස්සිතො ලොකෙ ලක්ඛණෙහි අලඞ්කතො,
අප්පමෙය්‍යො මහාවීරො සො මම බුද්ධො නිමන්තිතො.

යස්ස ඤාණං අප්පමෙය්‍යං සීලං යස්ස අනූපමං,
විමුත්ති අසදිසා යස්ස සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

යස්ස ධිති අසදිසා ථාමො යස්ස අචින්තියො,
යස්ස පරක්කමො ජෙට්ඨො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

රාගො දොසොච මොහොච විසා සබ්බෙ සමූහතා,
අගදූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

කෙලසව්‍යාධි බහු දුක්ඛා සබ්බව්‍යාධි විභෙදනො[1],
වෙජ්ජූපමො මහාවීරො සො මෙ බුද්ධො නිමන්තිතො.

බුද්ධොති භො! යං වදෙසි ඝොසො පෙසො සුදුල්ලභො,
බුද්ධො බුද්ධොති සුත්වාන පීති මෙ උපපජ්ජථ.

අබ්භන්තරං අගණ්හන්තං පීති මෙ බහිනිච්ඡරෙ,
සොහං පීතිමනො සන්තො ඉදං වචනමබ්‍රවිං

කහං නු ඛො සො භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො,
තත්ථ ගන්ත්වා නමස්සිස්සං සාමඤ්ඤඵලදායකං

පග්ගය්හ දක්ඛිණං බාහුං වෙදජාතො කතඤ්ජලී,
ආචික්ඛි මෙ ධම්මරාජං සොකසල්ලවිනොදනං.

උදෙන්තංව මහාමෙඝං නීලං අඤ්ජනසන්නිභං,
සාගරං විය දිස්සන්තං පස්සෙතං මහාවනං.

එත්ථ සො වසතෙ බුද්ධො අදන්තදමකො මුනි,
විනයන්තොව වෙනෙය්‍යෙ බොධෙන්තො බොධිපක්ඛියෙ.

පිපාසිතොව උදකං භොජනංව ජිඝච්ඡිතො,
ගාවී යථා වච්ඡගිද්ධා එවාහං විචිනිං ජිනං.

ආචාරඋපචාරඤ්ඤූ ධම්මානුච්ඡවිසංවරං;
සික්ඛාපෙමි සකෙ සිස්සෙ ගච්ඡන්තෙ ජිනසන්තිකං.

දුරාසදා භගවන්තො සීහාව එකචාරිනො,
පදෙ පදං නික්ඛිපන්තා ආගච්ඡෙය්‍යාථ මාණවා.

ආසීවිසො යථා ඝොරො මිගරාජාව කෙසරී,
මත්තොව කුඤ්ජරො දන්තී එවං බුද්ධා දුරාසදා.

උක්කාසිතඤ්ච ඛිපිතං අජ්ඣුපෙක්ඛිය මාණවා,
පදෙ පදං නික්ඛිපන්තා උපෙථ බුද්ධසන්තිකං.

පටිසල්ලාණගරුකා අප්පසද්දා දුරාසදා,
දුරූපසඞ්කමා බුද්ධා ගරූ හොන්ති සදෙවකෙ.

යදාහං පඤ්හං පුච්ඡාමි පටිසම්මොදයාමි වා,
අප්පසද්දා තදා හොථ මුනිභූතාව තිට්ඨථ.

යං සො දෙසෙති සද්ධම්මං[2] ඛෙමං නිබ්බානපත්තියා,
තමෙවත්ථං නිසාමෙථ සද්ධම්මසවනං සුඛං.

උපසඞ්කම්ම සම්බුද්ධං සම්මොදිං මුනිනා අහං,
තං කථං වීතිසාරෙත්වා ලක්ඛණෙ උපධාරයිං.

---

1. සබ්බං තමං විනොදනො'ති පාළි.   2. යං සො දෙසෙසි සම්බුද්ධො'ති පාළි.

ලක්ඛණෙ චෙව කඞ්ඛාමි පස්සාමි තිංසලක්ඛණෙ,
කොසොහිතවත්ථගුය්හං ඉද්ධියා දස්සයී මුනි.

ජිව්හං නින්නාමයිත්වාන කණ්ණසොතෙච නාසිකෙ,
පටිමසී නලාටන්තං කෙවලං ඡාදයී ජිනො.

තස්සාහං ලක්ඛණෙ දිස්වා පරිපුණ්ණෙ සබ්‍යඤ්ජනෙ,
බුද්ධොති නිට්ඨං ගන්ත්වාන සහ සිස්සෙහි පබ්බජිං.

සතෙහි තීහි සහිතො පබ්බජිං අනගාරියං,
අඩ්ඪමාසෙ අසම්පත්තෙ සබ්බෙ පත්තාම්හ නිබ්බුතිං.

එකතො කම්මං කත්වාන පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ,
එකතො සංසරිත්වාන එකතො විනිවත්තයුං.

ගොපානසියො දත්වාන පූගධම්මෙ වසිං අහං,
තෙන කම්මෙන සුකතෙන අට්ඨහෙතූ ලභාමහං.

දිසාසු පූජිතො හොමි භොගාච අමිතා මම,
පතිට්ඨා හොමි සබ්බෙසං තාසො මම නවිජ්ජති.

බ්‍යාධයො මෙ නවිජ්ජන්ති දීඝමායුඤ්ච පාලයිං[1],
සුඛුමච්ඡවිකො හොමි ආවාසෙච සිතෙ වසෙ.

අට්ඨගොපානසී දත්වා පූගධම්මෙ වසිං අහං,
පටිසම්භිදාරහත්තඤ්ච එතං මෙ අපරට්ඨමං.

සබ්බවොසිතවොසානො කතකිච්චො අනාසවො,
අට්ඨගොපානසීනාම තව පුත්තො මහාමුනි!.

පඤ්ච ථම්භානි දත්වාන පූගධම්මෙ වසිං අහං,
තෙනකම්මෙන සුකතෙන පඤ්ච හෙතූ ලභාමහං.

අචලො හොමි මෙත්තාය අනූනඞ්ගො භවාමහං,
ආදෙය්‍යවචනො හොමි නධංසෙමි යථාමහං.

අභන්තං හොති මෙ චිත්තං අඛිලො හොමි කස්සචි,
තෙන කම්මෙන සුකතෙන විමලො හොමි සාසනෙ.

සගාරවො සප්පතිස්සො කතකිච්චො අනාසවො,
සාවකො තෙ මහාවීර! භික්ඛු තං වන්දතෙ මුනි.

කත්වා සුකතපල්ලඞ්කං සාලායං පඤ්ඤපෙසහං,
තෙන කම්මෙන සුකතෙන පඤ්ච හෙතූ ලභාමහං.

උච්චෙ කුලෙ පජායිත්වා මහාභොගො භවාමහං,
සබ්බසම්පත්තිකො හොමි මච්ඡෙරං මෙ නවිජ්ජති.

1. දීඝායුංපාලයාමිචා'ති පාළි.

ගමනෙ පබ්බතෙ මය්හං පල්ලඞ්කා උපතිට්ඨන්ති,
සහපල්ලඞ්කසෙට්ඨෙන ගච්ඡාමි මම පබ්බතං.

තෙන පල්ලඞ්කදානෙන තමං සබ්බං විනොදයිං,
සබ්බාභිඤ්ඤාබලප්පත්තො ථෙරො වන්දති තං මුනි!

පරකිච්චත්තකිච්චානි සබ්බකිච්චානි සාධයිං,
තෙනාකම්මෙන සුකතෙන පාවිසිං අභයං පුරං.

පරිනිට්ඨිතසාලම්හි පරිභොගමදාසහං,
තෙන කම්මෙන සුකතෙන සෙට්ඨත්තං අජ්ඣුපාගතො.

යෙ කෙචි දමකා ලොකෙ හත්ථිඅස්සෙ දමෙන්ති යෙ,
කරිත්වා කාරණා නානා දාරුණෙන දමෙන්ති තෙ.

නහෙවං ත්වං මහාවීර! දමෙසි නරනාරියො,
අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන දමෙසි උත්තමෙ දමෙ.

දානස්ස වණ්ණෙ කිත්තෙන්තො දෙසනාකුසලො මුනි,
එකං පඤ්හං කථෙන්තොව මොචෙසි[1] තිසතෙ මුනි.

දන්තා මයං සාරථිනා සුවිමුත්තා අනාසවා,
සබ්බාභිඤ්ඤාබලප්පත්තා නිබ්බුතා උපධික්ඛයෙ.

සතසහස්සිතො කප්පෙ යං දානමදදිං තදා,
අතික්කන්තා භයා සබ්බෙ සාලදානස්සිදං ඵලං.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙ,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති

අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො :-

"යන්තං සරණමාගම්ම ඉතො අට්ඨමි චක්ඛුම!,
සත්තරත්තෙන භගවා දන්තාම්හ තව සාසනෙ"ති.

ගාථමාහ.

තස්සත්ථො "පඤ්චහි චක්ඛූහි **චක්ඛුම භගවා!** යස්මා මයං ඉතො අතීතෙ අට්ඨමෙ දිවසෙ තං සරණං අගම්මිහ තස්මා **සත්තරත්තෙන තව සාසනෙ දන්තා අම්හ** අහො තෙ සරණගමනස්ස ආනුභාවො"**ති. තතො** පරං :-

"තුවං බුද්ධො තුවං සත්ථා තුවං මාරාභිභූ මුනි,
තුවං අනුසයෙ ඡෙත්වා තිණ්ණො තාරෙසි මං පජං.

භාගෙ ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො උච්චකුලිකානං භික්ඛූනං

උපධී තෙ සමතික්කන්තා ආසවා තෙ පදාලිතා,
සීහොව අනුපාදානො පහීනභයභෙරවො"ති.

ඉමාහි ඡහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා ඔසානගාථාය **සත්ථාරං** වන්දනං **යාචති** :-

"භික්ඛවො තිසතා ඉමෙ තිට්ඨන්ති පඤ්ජලීකතා,
පාදෙ වීර ! පසාරෙහි නාගා වන්දන්තු සත්ථුනො"ති.

තත්ථ **සම්බුද්ධොති** ත්වමෙව ඉමස්මිං ලොකෙ සබ්බඤ්ඤූ බුද්ධො; දිට්ඨධම්මිකාදිඅත්ථෙන සත්තානං අනුසාසනතො **ත්වමෙව සත්ථා** සබ්බෙසං මාරානං අභිභවනතො **මාරාභිභූ** මුනිභාවතො **මුනි අනුසයෙ ඡෙත්වාති** කාමරාගාදිකෙ අනුසයෙ අරියමග්ගසත්ථෙන ඡින්දිත්වා; **තිණ්ණොති** සයං සංසාරමහොඝං තිණ්ණො; දෙසනාහත්ථෙන **ඉමං පජං** සත්තකායං **තාරෙසි**. **උපධීති** ඛන්ධූපධිආදයො සබ්බෙ උපධී; **අනුපාදානොති** සබ්බසො පහීනකාමූපාදානාදිකො; එවං වත්වා ථෙරො සපරිසො සත්ථාරං අභිවන්දතීති.

සෙලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

"යාතං මෙ හත්ථිගීවාය"ති ආදිකා ආයස්මතො **භද්දියත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං උච්චකුලිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං දිස්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා පණිධානං අකාසි. සත්ථා පිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා බ්‍යාකාසි. සොපි තං බ්‍යාකරණං සුත්වා උච්චකුලිකසංවත්තනිකං කම්මං පුච්ඡිත්වා ධම්මස්සවනස්ස කාරාපනං ධම්මමණ්ඩපෙ ආසනදානං බීජනදානං ධම්මකථිකානං පූජාසක්කාරකරණං උපොසථාගාරෙ පටිස්සයදානන්ති එවමාදිං යාවජීවං බහුං කත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො **කස්සපස්ස** භගවතො අපරභාගෙ අම්හාකං භගවතො උප්පත්තියා පුරෙතරං **බාරාණසියං** කුටුම්බියඝරෙ නිබ්බත්තො සම්බහුලෙ පච්චෙකබුද්ධෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා එකස්මිංයෙව ඨානෙ සමාගන්ත්වා භත්තවිස්සග්ගං කරොන්තෙ දිස්වා තත්ථ පාසාණඵලකානි අත්ථරිත්වා පාදොදකාදිං උපට්ඨපෙන්තො යාවජීවං උපට්ඨහි. සො එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කපිලවත්ථුනගරෙ** සාකියරාජකුලෙ නිබ්බත්ති. **භද්දියොතිස්ස** නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො **අනුරුද්ධාදීහි** පඤ්චහි ඛත්තියෙහි සද්ධිං සත්ථරි **අනුපියම්බවනෙ** විහරන්තෙ සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. තං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො උච්චකුලිකානං භික්ඛූනං

අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සො ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච වීතිනාමෙන්තො අරඤ්ඤගතොපි රුක්ඛමූලගතොපි සුඤ්ඤාගාරගතොපි "අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති අභික්ඛණං උදානං උදානෙසි. තං සුත්වා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං "ආයස්මා භද්දියො කාළිගොධාය පුත්තො අභික්ඛණං "අහො සුඛං අහො සුඛ"න්ති වදති. අනභිරතො මඤ්ඤෙ බ්‍රහ්මචරියං චරතී"ති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා "සච්චං කිර ත්වං භද්දිය! අභික්ඛණං අහො සුඛං අහො සුඛන්ති වදසී"ති පුච්ඡි. සො "සච්චං භගවා!"ති පටිජානිත්වා පුබ්බෙ මෙ භන්තෙ! රජ්ජං කාරෙන්තස්ස සුසංවිහිතාරක්ඛෙපි අහොසිං තථාපි භීතො උබ්බිග්ගො උස්සඞ්කිතො විහාසිං ඉදානි පන පබ්බජිතො අභීතො අනුබ්බිග්ගො අනුස්සඞ්කිතො විහරාමී"ති වත්වා:-

"යාතං මෙ හත්ථිගීවාය සුඛුමා වත්ථාපධාරිතා,
සාලීනං ඔදනො භුත්තො සුචිමංසූපසෙචනො.

සොජ්ජ භද්දො සාතතිකො උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතො,
ඣායති අනුපාදානො පුත්තො ගොධාය භද්දියො.

පංසුකූලී සාතතිකො උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතො,
ඣායති අනුපාදානො පුත්තො ගොධාය භද්දියො.

පිණ්ඩපාතී සාතතිකො-පෙ-තෙචීවරී සාතතිකො-පෙ-
සපදානචාරී සාතතිකො-පෙ-එකාසනී සාතතිකො-පෙ-
පත්තපිණ්ඩී සාතතිකො-පෙ-ඛලුපච්ඡාභත්තී සාතතිකො-පෙ-
ආරඤ්ඤිකො සාතතිකො-පෙ-රුක්ඛමූලිකො සාතතිකො-පෙ-
අබ්භොකාසී සාතතිකො-පෙ-සොසානිකො සාතතිකො-පෙ-
යථාසන්ථතිකො සාතතිකො-පෙ-නෙසජ්ජිකො සාතතිකො-පෙ-
අප්පිච්ඡො සාතතිකො-පෙ-සන්තුට්ඨො සාතතිකො-පෙ-
පවිවිත්තො සාතතිකො-පෙ-අසංසට්ඨො සාතතිකො-පෙ-
ආරද්ධවිරියො සාතතිකො-පෙ-පුත්තො ගොධාය භද්දියො.

හිත්වා සතපලං කංසං සොවණ්ණං සතරාජිකං,
අග්ගහිං මත්තිකාපත්තං ඉදං දුතියාභිසෙචනං.

උච්චෙ මණ්ඩලිපාකාරෙ දළ්හමට්ටාලකොට්ඨකෙ,
රක්ඛිතො ඛග්ගහත්ථෙහි උත්තසං විහරිං පුරෙ.

සොජ්ජ භද්දො අනුත්‍රාසී පහීනභයභෙරවො,
ඣායති වනමොගය්හ පුත්තො ගොධාය භද්දියො.

සීලක්ඛන්ධෙ පතිට්ඨාය සතිං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
පාපුණිං අනුපුබ්බෙන සබ්බසංයොජනක්ඛය"න්ති.

ඉමාහි ගාථාහි සත්ථුපුරතො සීහනාදං නදි.

තත්ථ යාතං මෙ හත්ථිගීවායාති භන්තෙ! පුබ්බෙ මයා ගච්ඡන්තෙනාපි හත්ථිගීවාය හත්ථික්ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා යාතං චරිතුං වත්ථානි පරිහරන්තෙනාපි සුඛුමා සුඛසම්ඵස්සා කාසිකවත්ථවිසෙසා

ධාරිනා ඔදනං භුඤ්ජන්තෙනාපි තිවස්සිකානං පුරාණගන්ධ **සාලීනං ඔදනො** තිත්තිරකපිඤ්ජරාදීනං සුචිනා මංසෙන උපසිත්තතාය **සුචිමංසූපසෙචනො භුඤ්ජන්තා** තථාපි තං සුඛං න මය්හං චිත්තපරිතොසකරං අහොසි යථා එතරහි විවෙකසුඛන්ති දස්සෙන්තො ආහ: "සොජ්ජ භද්දො"ති ආදි. එත්ථ ච හත්ථිග්ගහණෙනෙව අස්සරථයානානි වත්ථග්ගහණෙන සබ්බරාජාලඞ්කාරා ඔදනග්ගහණෙන සබ්බභොජනවිකති ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **සොජ්ජාති** සො අජ්ජ එතරහි පබ්බජ්ජායං ඨිතො; **භද්දොති** සීලාදිගුණෙහි සමන්නාගතත්තා භද්දො; **සාතතිකොති** සමණධම්මෙ දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෙ සාතච්චයුත්තො; **උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතොති** උඤ්ඡාචරියාය පත්තෙ ආගතෙ පත්තපරියාපන්නෙන අභිරතො; තෙනෙව සන්තුට්ඨොති අධිප්පායො. **ඣායතීති** ඵලසමාපත්තිඣානෙන ඣායති; **පුත්තො ගොධායාති** කාළිගොධාය නාම ඛත්තියාය පුත්තො; **භද්දියොති** එවං නාමො; **අත්තානමෙව** ථෙරො අඤ්ඤං විය කත්වා වදති. ගහපතිචීවරං පටික්ඛිපිත්වා පංසුකූලිකඞ්ගසමාදානෙන **පංසුකූලිකො** සඞ්ඝභත්තං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩපාතිකඞ්ගසමාදානෙන **පිණ්ඩපාතිකො** අතිරෙකචීවරං පටික්ඛිපිත්වා තෙචීවරිකඞ්ගසමාදානෙන **තෙචීවරිකො** ලොලුප්පචාරං පටික්ඛිපිත්වා සපදානචාරිකඞ්ගසමාදානෙන **සපදානචාරී** නානාසනභොජනං පටික්ඛිපිත්වා එකාසනිකඞ්ගසමාදානෙන **එකාසනිකො** දුතියකභාජනං පටික්ඛිපිත්වා පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගසමාදානෙන **පත්තපිණ්ඩිකො** අතිරිත්තභොජනං පටික්ඛිපිත්වා ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගසමාදානෙන **ඛලුපච්ඡාභත්තිකො** ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා ආරඤ්ඤිකඞ්ගසමාදානෙන **ආරඤ්ඤිකො** ඡන්නවාසං පටික්ඛිපිත්වා රුක්ඛමූලිකඞ්ගසමාදානෙන **රුක්ඛමූලිකො** ඡන්නරුක්ඛමූලානි පටික්ඛිපිත්වා අබ්භොකාසිකඞ්ගසමාදානෙන **අබ්භොකාසිකො** නසුසානං පටික්ඛිපිත්වා සොසානිකඞ්ගසමාදානෙන **සොසානිකො** සෙනාසනලොලුප්පං පටික්ඛිපිත්වා යථාසන්ථතිකඞ්ගසමාදානෙන **යථාසන්ථතිකො** සයනං පටික්ඛිපිත්වා නෙසජ්ජිකඞ්ගසමාදානෙන **නෙසජ්ජිකො** අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පන ධුතඞ්ගකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බා. **උච්චෙති** උච්චාදිට්ඨානෙ උපරිපාසාදතායවා උච්චෙ; **මණ්ඩලිපාකාරෙති** මණ්ඩලාකාරෙන පාකාරපරික්ඛිත්තෙ; **දළ්හමට්ටාලකොට්ඨකෙති** ථිරෙහි අට්ටාලෙහි ද්වාරකොට්ඨකෙහි ච සමන්නාගතෙ නගරෙති අත්ථො. **සතිං පඤ්ඤඤ්ඤචාති** එත්ථ සතිසීසෙන සමාධිං වදති. ඵලසමාපත්තිනිරොධසමාපත්තියො සන්ධාය සතිංපඤ්ඤඤ්ඤච භාවයන්තිවුත්තො. සෙසං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව. එවං ථෙරො සත්ථු සම්මුඛා සීහනාදං නදී තං සුත්වා භික්ඛූ අභිප්පසන්නා අහෙසුං.

භද්දියත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

"ගච්ඡං වදෙසී”ති ආදිකා ආයස්මතො **අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං **කොසල** රඤ්ඤො පුරොහිතස්ස **ගග්ගස්ස** නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස ජාතදිවසෙ සකලනගරෙ ආවුධානි පජ්ජලිංසු. රඤ්ඤො ච මඞ්ගලාවුධං සයනපිට්ඨෙ ඨපිතං පජ්ජලි.[1] තං දිස්වා රාජා භීතො සංවිග්ගො නිද්දං න ලභි. පුරොහිතො තායං වෙලායං නක්ඛත්තයොගං උල්ලොකෙන්තො චොරනක්ඛත්තෙන ජාතොති සන්නිට්ඨානමකාසි. සො විභාතාය රත්තියා රඤ්ඤො සන්තිකං ගතො සුඛසෙය්‍යං පුච්ඡි. රාජා "කුතො? ආචරිය! සුඛසෙය්‍යං රත්තියං මය්හං මඞ්ගලාවුධං පජ්ජලි තස්ස කො නු ඛො විපාකො භවිස්සතී”?ති. මා භායි මහාරාජ! මය්හං ඝරෙ දාරකො ජාතො තස්ස ආනුභාවෙන සකලනගරෙපි ආවුධානි පජ්ජලිංසූති. කිං භවිස්සති? ආචරියා! ති. "දාරකො චොරො භවිස්සතී”ති. කිං එකචාරී චොරො උදාහු ගණජෙට්ඨකො?ති. බ්‍රාහ්මණො එකචාරිකො දෙව! කිං නං මාරෙමා?ති රාජා එකචාරිකො චෙ පටිජග්ගථ තාව නන්ති ආහ. තස්ස නාමං කරොන්තා යස්මා ජායමානො රඤ්ඤො චිත්තං විහෙසෙන්තො ජාතො තස්මා 'හිංසකො'ති කත්වා පච්ඡා 'දිට්ඨං අදිට්ඨං'න්ති විය 'අහිංසකො'ති වොහරිංසු. සො වයප්පත්තො පුබ්බකම්මබලෙන සත්තන්නං හත්ථීනං බලං ධාරෙති.

තස්සිදං පුබ්බකම්මං "බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ කස්සකො හුත්වා නිබ්බත්තො එකං පච්චෙකබුද්ධං වස්සොදකෙන තින්තං අල්ලචීවරං සීතපීළිතං අත්තනො ඛෙත්තභූමිං උපගතං දිස්වා පුඤ්ඤක්ඛෙත්තං මෙ උපට්ඨිතන්ති සොමනස්සජාතො අග්ගිං කත්වා අදාසී”ති. සො තස්ස කම්මස්ස බලෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ ථාමජවබලසම්පන්නො ච හුත්වා ඉමස්මිං පච්ඡිමත්තභාවෙ සත්තන්නං හත්ථීනං බලං ධාරෙති. සො තක්කසිලං ගන්ත්වා දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ ධම්මන්තෙවාසී හුත්වා සිප්පං උග්ගණ්හන්තො ආචරියබ්‍රාහ්මණං තස්ස භරියඤ්ච සක්කච්චං පටිජග්ගති. තෙනස්ස සා බ්‍රාහ්මණී ගෙහෙ ලබ්භමානෙන භත්තාදිනා සඞ්ගහං කරොති. තං අසහමානා අඤ්ඤෙ මාණවා ආචරියෙන සද්ධිං භෙදං අකංසු. බ්‍රාහ්මණො තෙසං වචනං චෙ තයො වාරෙ වුත්තොපි අසද්දහන්තො පච්ඡා සද්දහිත්වා "මහාබලො මාණවො න සක්කා කෙනචි මාරෙතුං උපායෙන නං මාරෙස්සාමී”ති චින්තෙත්වා නිට්ඨිතසිප්පං අත්තනො නගරං ගන්තුං ආපුච්ඡන්තං මාණවං ආහ: තාත අහිංසක! නිට්ඨිතසිප්පෙන නාම අන්තෙවාසිනා ආචරියස්ස ගරුදක්ඛිණා දාතබ්බා තං මය්හං දෙහීති. සාධු ආචරිය! කිං දස්සාමී?ති. මනුස්සානං සහස්සදක්ඛිණහත්ථඞ්ගුලියො ආනෙහීති. බ්‍රාහ්මණස්ස කිර අයමධිප්පායො "බහුසු මාරියමානෙසු එකන්තතො එකො නං මාරෙය්‍යා”ති. තං සුත්වා

1. රඤ්ඤො මඞ්ගලං කරෙන්තො සිරිසයනෙට්ඨපිතො අසිලට්ඨිපි පජ්ජලී’ති ම: නි: ම: අට්ඨකථා.

අහිංසකො අත්තනො චිරපරිචිතං නික්කාරුණිකං පුරෙක්ඛත්වා සන්නද්ධ
පඤ්චාවුධො **කොසල**රඤ්ඤො විජිතෙ **ජාලිනිං** නාම වනං පවිසිත්වා මහා
මග්ගසමීපෙ පබ්බතන්තරෙ වසන්තො පබ්බතසිඛරෙ ඨත්වා මග්ගෙ
ගච්ඡන්තෙ මනුස්සෙ ඔලොකෙත්වා වෙගෙන ගන්ත්වා අඞ්ගුලියො
ගහෙත්වා රුක්ඛග්ගෙ ඔලම්බෙති තා ගිජ්ඣාපි කාකාපි ඛාදන්ති භූමියං
නික්ඛිත්තා පූතිභාවං ගච්ඡන්ති එවං ගණනාය අපරිපූරමානාය ලද්ධා
ලද්ධා අඞ්ගුලියො සුත්තෙන ගන්ථිත්වා මාලං කත්වා යඤ්ඤොපචිතං
විය අංසෙ ඔලම්බෙසි තතො පට්ඨාය **අඞ්ගුලිමාලො**ත්වෙව තස්ස
සමඤ්ඤා අහොසි. එවං තස්මිං මනුස්සෙ මාරෙන්තෙ මග්ගා අවලඤ්ජා
අහොසි. සො මග්ගෙ මනුස්සෙ අලභන්තො ගාමූපචාරං ගන්ත්වා නිලී
යිත්වා ආගතාගතෙ මනුස්සෙ මාරෙත්වා අඞ්ගුලියො ගහෙත්වා ගච්ඡති
තං ඤත්වා මනුස්සා ගාමතො අපක්කමිංසු ගාමා සුඤ්ඤා අහෙසුං
තථා නිගමා ජනපදාච එවං තෙන සො පදෙසො උබ්බාසිතො අහොසි.
අඞ්ගුලිමාලස්ස ච එකාය ඌනා සහස්සඅඞ්ගුලියො සඞ්ගහිතා අහෙසුං
අථ මනුස්සා තං චොරුපද්දවං **කොසල**රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා
පාතොව නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි "සීඝං **අඞ්ගුලිමාලං** චොරං ගණ්හාම
බලකායො ආගච්ඡතූ"ති තං සුත්වා **අඞ්ගුලිමාලස්ස** මාතා **මන්තාණි** නාම
බ්‍රාහ්මණී තස්ස පිතරං ආහ: "පුත්තො කිර තෙ චොරො හුත්වා ඉදඤ්චි
දඤ්ච කරොති තං ඊදිසං මාකරීති සඤ්ඤාපෙත්වා ආනෙහි අඤ්ඤථා
තං රාජා ඝාතෙය්‍යා"ති. බ්‍රාහ්මණො "න මය්හං තාදිසෙහි පුත්තෙහි
අත්ථො රාජා යං වා තං වා කරොතූ"ති ආහ. අථ බ්‍රාහ්මණී පුත්තසිනෙහස්ස
බලවභාවෙන පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා "මම පුත්තං සඤ්ඤාපෙත්වා ආනෙස්සාමී"ති
මග්ගං පටිපජ්ජි භගවා අයං **අඞ්ගුලිමාලං** ආනෙස්සාමීති ගච්ඡති සචෙ
සා ගමිස්සති **අඞ්ගුලිමාලො** "අඞ්ගුලිසහස්සං පූරෙස්සාමී"ති මාතරම්පි
මාරෙස්සති සොච පච්ඡිමභවිකො "සචාහං න ගමිස්සාමි මහාජානි අභ
විස්සා"ති ඤත්වා පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සයමෙව පත්ත
චීවරං ගහෙත්වා **අඞ්ගුලිමාලං** උද්දිස්ස තිංසයොජනිකං මග්ගං පදසාව
පටිපජ්ජමානො අන්තරාමග්ගෙ ගොපාලකෙහි වාරියමානොපි **ජාලිනිං**
වනං උපගඤ්ඡි. තස්මිං ඛණෙ තස්ස මාතා තෙන දිට්ඨා සො මාතරං
දූරතොව දිස්වා "මාතරම්පි මාරෙත්වා අජ්ජ ඌනඞ්ගුලිං පූරෙස්සාමී"ති
අසිං උක්ඛිපිත්වා උපධාවි. තෙසං උභින්නං අන්තරෙ භගවා අත්තානං
දස්සෙසි. **අඞ්ගුලිමාලො** භගවන්තං දිස්වා කිං මෙ මාතරං මාරෙත්වා
අඞ්ගුලියා ගහිතෙන ජීවතු මෙ මාතා "යන්නූනාහං ඉමං සමණං ජීවිතා
වොරොපෙත්වා අඞ්ගුලිං ගණ්හෙය්‍ය"න්ති උක්ඛිත්තාසිකො භගවන්තං
පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි. භගවා තථාරූපං ඉද්ධාභිසඞ්ඛාරං අභි
සඞ්ඛරි[1] යථා පකති ඉරියාපථෙන ගච්ඡන්තම්පි අත්තානං **අඞ්ගුලිමාලො**
සබ්බථාමෙන ධාවන්තොපි න සක්කොති සම්පාපුණිතුං සො පරිහීන
ජවො ඝුරු ඝුරූතිපස්සසන්තො කච්ඡෙහි සෙදං මුඤ්චන්තො පාදං උද්ධ
රිතුම්පි අසක්කොන්තො ඛාණු විය ඨිතො භගවන්තං 'තිට්ඨ සමණ!'ති

1. අභිසංඛරෙසී'තිපි අභිසඞ්ඛාසී'තිපි අඤ්ඤ.

ආහ. භගවා ගච්ඡන්තොව "ඨිතො අහං **අඞ්ගුලිමාල!** ත්වඤ්ච තිට්ඨා"ති ආහ. සො ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා සච්චවාදිනො අයං සමණො ගච්ඡන්තොයෙව "ඨිතො අහං[1] **අඞ්ගුලිමාල!** ත්වඤ්ච තිට්ඨා"ති ආහ. අහඤ්ච මහි ඨිතො කොනුඛො ඉමස්ස අධිප්පායො? පුච්ඡිත්වා තං ජානිස්සාමීති භගවන්තං ගාථාය අජ්ඣභාසි:–

"ගච්ඡං වදෙසි සමණට්ඨිතොම්හි
මමඤ්ච බ්‍රූසි ඨිතමට්ඨිතොති
පුච්ඡාමි තං සමණ එතමත්ථං
කථං ඨිතො[2] ත්වං අහමට්ඨිතොම්හී"ති

තත්ථ **සමණා**ති භගවන්තං ආලපති; **මමන්ති** මං; **කථන්ති** කෙනාකාරෙන; අයඤ්හෙත්ථ අත්ථො "**සමණ! ත්වං** ගච්ඡන්තොව සමානො **ඨිතොම්හී**"ති වදෙසි **මමඤ්ච ඨිතං** යෙව **අට්ඨිතො**ති **බ්‍රූසි** වදෙසි; කාරණෙනෙත්ථ භවිතබ්බං තස්මා **තං සමණ! අහං එතමත්ථං පුච්ඡාමි කථං** කෙනා කාරෙන **ත්වං ඨිතො** හොසි **අහඤ්ච අට්ඨිතොම්හී**"ති එවං වුත්තෙ භගවා:–

"ඨිතො අහං අඞ්ගුලිමාල සබ්බදා
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං,
ත්වඤ්ච පාණෙසු අසඤ්ඤතොසි
තස්මා ඨිතො හං ත්වමට්ඨිතොසී"ති.

ගාථාය තං අජ්ඣභාසි.

තත්ථ **ඨිතො අහං අඞ්ගුලිමාල! සබ්බදා සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩ**න්ති **අඞ්ගුලිමාල!** අහං සබ්බදා සබ්බකාලෙ ආදිමජ්ඣපරියොසානෙසු තසථාවරභෙදෙසු සබ්බෙසු සත්තෙසු දණ්ඩං නිධාය නිහිතදණ්ඩො නිහිතසත්ථො ලජ්ජී දයාපන්නො තතො අඤ්ඤථා අවත්තනතො එවරූපෙනෙව ඨිතො; **ත්වඤ්ච පාණෙසු අසඤ්ඤතොසී**ති ත්වං පන සත්තෙසු සඤ්ඤමරහිතො අසි ලුද්දො ලොහිතපාණී හතපහතෙ නිවිට්ඨො අදයාපන්නො **තස්මා** අසඤ්ඤතො විරතිවසෙන **අට්ඨිතො** තතො එව තාසු තාසු ගතීසු පරිබ්භමන්තොපි තුවං ඉදානි ඉරියාපථෙන ඨිතොපි **අට්ඨිතො අසි. අහං** පන වුත්තප්පකාරෙන **ඨිතො**ති. තතො **අඞ්ගුලිමාලො** යථාභුච්චගුණප්පභාවිතස්ස ජලතලෙ තෙලස්ස විය සකලං ලොකං අභිබ්‍යාපෙත්වා ඨිතස්ස භගවතො කිත්තිසද්දස්ස සුතපුබ්බත්තා හෙතුසම්පත්තියා ඤාණස්ස ච පරිපාකගතත්තා "අයං සො භගවාති සඤ්ජාතපීතිසොමනස්සො මහා අයං සීහනාදො මහන්තං ගජ්ජිතං නයිදං අඤ්ඤස්ස භවිස්සති සමණස්ස මඤ්ඤෙ ගොතමස්ස එතං ගජ්ජිතං දිට්ඨො වතම්හි මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන මය්හං සඞ්ගහකරණත්ථං භගවා ඉධාගතො"ති චින්තෙත්වා:–

---

1. ආහං'ති කත්ථචි. 2. තස්මා ඨිතො'ති කත්ථචි.

"චිරස්සං වත මෙ මහිතො මහෙසී
මහාවනං සමණො පච්චුපාදී
සොහං චජිස්සාමි සහස්සපාපං
සුත්වාන ගාථං තව ධම්මයුත්ත"න්ති[1]

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ **චිරස්සං වතාති** චිරකාලෙන වත; **මෙති** මය්හං අනුග්ගහත්ථාය; **මහිතොති** සදෙවකෙන ලොකෙන මහතියා පූජාය පූජිතො; මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධාදිගුණෙ එසි ගවෙසීති **මහෙසි**; **මහාවනං සමණො පච්චුපාදීති** ඉමං මහාරඤ්ඤං සමිතසබ්බපාපො භගවා පටිපජ්ජි; **සොහං චජිස්සාමි සහස්සපාපං සුත්වාන ගාථං තවධම්මයුත්තන්ති** සො අහං ධම්ම යුත්තං ධම්මූපසංහිතං තව ගාථං සුණිං. සොහං තං සුත්වාන චිරස්සම්පි චිරකාලෙනපි සඤ්චිතං පරිචිතං පාපසහස්සං පජහිස්ස"න්ති චින්තෙත්වා ඉදානි තං අඤ්ඤදත්ථු පරිච්චජිස්සාමීති එවං පන වත්වා යථා පටිපජ්ජි යථාච භගවතා අනුග්ගහිතො තං දස්සෙතුං:-

"ඉච්චෙව චොරො අසිමාවුධඤ්ච
සොබ්භෙ පපාතෙ නරකෙ අන්වකාසි,[2]
අවන්දි චොරො සුගතස්ස පාදෙ
තත්ථෙව පබ්බජ්ජමයාචි බුද්ධං.[3]

බුද්ධො ච ඛො කාරුණිකො මහෙසී
යො සත්ථලොකස්ස සදෙවකස්ස
තමෙහි භික්ඛූති තදා අවොච
එසෙව තස්ස අහු භික්ඛුභාවො"ති

ඉමා වෙ ගාථා සඞ්ගීතිකාරකා ඨපෙසුං.

තත්ථ **ඉච්චෙවාති** ඉති එව එවං වත්වා අනන්තරමෙව; **චොරොති** **අඞ්ගුලිමාලො**; **අසින්ති** ඛග්ගං; **ආවුධන්ති** සෙසාවුධං; **සොබ්භෙති** සමන්තතො ඡින්නතටෙ; **පපාතෙති** එකතො ඡින්නතටෙ; **නරකෙති** භූමියා ඵලිතවිවරෙ; ඉධ පන තීහිපි පදෙහි යත්ථ පතිතං අඤ්ඤෙහි ගහෙතුං න සක්කා තාදිසං පබ්බතන්තරමෙව වදති. **අන්වකාසීති** අනු අකාසි; පඤ්චවිධම්පි අත්තනො ආවුධං අනුබ්බිපි ඡඩ්ඩෙසි. තානි ඡඩ්ඩෙත්වා භගවතො පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා "පබ්බාජෙථ මං භන්තෙ"ති ආහ. තෙන වුත්තං "අවන්දි චොරො සුගතස්ස පාදෙ තත්ථෙව පබ්බජ්ජමයාචි බුද්ධ"න්ති. එවං තෙන පබ්බජ්ජාය යාචිතාය

1. චිරස්සං වත මෙ මහිතො මහෙසී
මහාවනං පාපුණි සච්චවාදී,
සොහං චරිස්සාමි පහාය පාපං
සුත්වාන ගාථං තවධම්මයුත්ත'න්තිපි.

2 අකිරී'තිපි. 3. තං පබ්බජිතං අයාචී'තිපි ම: හි: ම: පාළි.

සත්ථා තස්ස පුරිමකම්මං ඔලොකෙන්තො එහිභික්ඛුභාවාය හෙතුසම්පත්තිං දිස්වා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා "එහි භික්ඛු! ස්වාක්ඛාතො ධම්මො චර බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා"ති ආහ. සා එව ච තස්ස පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ච අහොසි තෙනාහ: "තමෙහි භික්ඛූති තදා අවොච එසෙව තස්ස අහු භික්ඛුභාවො"ති. එවං ථෙරො සත්ථුසන්තිකෙ එහි භික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච ලභිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පත්වා විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙන්තො පීතිසොමනස්සජාතො උදානවසෙන :-

"යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති,
සො මං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා.

යස්ස පාපං කතං කම්මං කුසලෙන පිධීයති,
සොමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා.

යො හවෙ දහරො භික්ඛු යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ,
සොමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා"ති.

ගාථාත්තයං අභාසි.

තස්සත්ථො "යො පුග්ගලො ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගතො පුබ්බෙ පාපමිත්තසංසග්ගෙන වා අත්තනො වා පටිසඞ්ඛානාභාවෙන පමජ්ජිත්වා සම්මා පටිපත්තියං පමාදං ආපජ්ජිත්වා පච්ඡා කල්‍යාණමිත්තසංසග්ගෙන යොනිසො උම්මුජ්ජන්තො නප්පමජ්ජති සම්මා පටිපජ්ජති සමථවිපස්සනං අනුයුඤ්ජන්තො තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා පාපුණාති සො අබ්භාදීහි මුත්තො චන්දො විය ඔකාසලොකං අත්තනා අධිගතාහි විජ්ජාභිඤ්ඤාහි ඉමං ඛන්ධාදිලොකං වා ඔභාසෙතී"ති. යස්ස පුග්ගලස්ස **කතූපචිතං පාපකම්මං** කම්මක්ඛයකරෙන ලොකුත්තර **කුසලෙන** අවිපාකාරහභාවස්සාහරිතත්තා විපාකුප්පාදනෙ වාරපිධානෙන **පිධීයති** ථකීයති; සෙසං වුත්තනයමෙව. **දහරොති** තරුණො; තෙනස්ස යොගක්ඛමසරීරතං **දස්සෙති**. සො හි උප්පන්නං වාතාතපපරිස්සයං අභිභවිත්වා යොගං කාතුං සක්කොති. **යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙති** බුද්ධසාසනෙ සික්ඛත්තයෙ යුත්තප්පයුත්තො හොති සක්කච්චං සම්පාදෙතීති අත්ථො එවං පීතිසොමනස්සජාතො විමුත්තිසුඛවිහාරෙන විහරන්තො යදා නගරං පිණ්ඩාය පවිසති. තදා අඤ්ඤෙනපි ඛිත්තො ලෙඩ්ඩු ථෙරස්ස කායෙ නිපතති අඤ්ඤෙනපි ඛිත්තො දණ්ඩො තස්සෙව කායෙ නිපතති සො භින්නෙන පත්තෙන විහාරං පවිසිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡති සත්ථා තං ඔවදති "අධිවාසෙහි ත්වං බ්‍රාහ්මණ! අධිවාසෙහි ත්වං බ්‍රාහ්මණ! යස්ස ඛො ත්වං බ්‍රාහ්මණ! කම්මස්ස විපාකෙන බහූනි වස්සසහස්සානි නිරයෙ පච්චෙය්‍යාසි තස්ස ත්වං බ්‍රාහ්මණ! කම්මස්ස විපාකං දිට්ඨෙව ධම්මෙ පටිසංවෙදෙසී"ති. අථ ථෙරො අනොධිසො සබ්බසත්තෙසු මෙත්තචිත්තං උපට්ඨපෙත්වා :-

"දිසා[1]පි මෙ ධම්මකථං සුණන්තු
දිසාපි මෙ යුඤ්ජන්තු බුද්ධසාසනෙ
දිසාපි මෙ තෙ මනුජෙ[2] භජන්තු
යෙ ධම්මමෙවාදපයන්ති සන්තො.

දිසාහි මෙ ඛන්තිවාදානං අවිරොධපසංසිනං,
සුණන්තු ධම්මං කාලෙන තඤ්ච අනුවිධීයන්තු.

න හි ජාතු සො මමං හිංසෙ අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චනං,
පප්පුය්‍ය පරමං සන්තිං රක්ඛෙය්‍ය තසථාවරෙ.

උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා දමයන්ති තෙජනං,
දාරුං දමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා.

දණ්ඩෙනෙකෙ දමයන්ති අඞ්කුසෙහි කසාහි ච,
අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන අහං දන්තොම්හි තාදිනා.

අහිංසකොති මෙ නාමං හිංසකස්ස පුරෙ සතො,
අජ්ජාහං සච්චනාමොම්හි න නං හිංසාමි කිඤ්චනං.

චොරො අහං පුරෙ ආසිං අඞ්ගුලිමාලොති විස්සුතො,
වුය්හමානො මහොඝෙන බුද්ධං සරණමාගමං.

ලොහිතපාණී පුරෙ ආසිං අඞ්ගුලිමාලොති විස්සුතො,
සරණගමනං පස්ස භවනෙත්ති සමූහතා.

තාදිසං කම්මං කත්වාන බහුං දුග්ගතිගාමිනං,
ඵුට්ඨො කම්මවිපාකෙන අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං.

පමාදමනුයුඤ්ජන්ති බාලා දුම්මෙධිනො ජනා,
අප්පමාදඤ්ච මෙධාවී ධනං සෙට්ඨංව රක්ඛති.

මා පමාදමනුයුඤ්ජෙථ මා කාමරතිසන්ථවං,
අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පප්පොති පරමං[3] සුඛං.

ස්වාගතං නාපගතං[4] නෙතං දුම්මන්තිතං මම,
සංවිභත්තෙසු ධම්මෙසු යං සෙට්ඨං තදුපාගමං.

ස්වාගතං නාපගතං නෙතං දුම්මන්තිතං මම,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං

අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමූලෙ වා පබ්බතෙසු ගුහාසු වා,
තත්ථ තත්ථෙව අට්ඨාසිං උබ්බිග්ගමනසො තදා.

සුඛං සයාමි ඨායාමි සුඛං කප්පෙමි ජීවිතං,
අහත්ථපාසො මාරස්ස අහො සත්ථානුකම්පිතො.

බ්‍රහ්මජච්චො පුරෙ ආසිං උදිච්චො උභතො අහු,
සොජ්ජ පුත්තො සුගතස්ස ධම්මරාජස්ස සත්ථුනො.

---

1. දෙසස්සා'තිපි අත්ථි.
2. මනුස්සෙතිපි අත්ථි.
3. විපුලන්ති ධම්මපද.
4. ස්වාගතං නාම සඞ්ගතන්ති ම: හි; ම: පාළි.

වීතතණ්හො අනාදානො ගුත්තද්වාරො සුසංවුතො,
අඝමූලං වමිත්වාන පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො
පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා”ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ දිසාපීති මය්හං අමිත්තා පච්චත්ථිකාපි යෙ මං එවං උපවදන්ති “යථා මයා **අඞ්ගුලිමාලස්ස** වසෙන ඤාතිවියොගදුක්ඛපරෙතා දුක්ඛං පාපුණාම එවං **අඞ්ගුලිමාලොපි** දුක්ඛං පාපුණාතූ”ති. **මෙ ධම්මකථං සුණන්තූති** මයා සත්ථුසන්තිකෙ සුතං චතුසච්චධම්මප්පටිසංයුත්තං කථං සුණන්තු; **යුඤ්ජන්තූති** සුත්වා ච තදත්ථාය පටිපජ්ජන්තු; **තෙ මනුජෙ භජන්තූති** තාදිසෙ සප්පුරිසෙ කල්‍යාණමිත්තෙ මනුස්සෙ භජන්තු සෙවන්තු; **යෙ ධම්මමෙවාදපයන්ති සන්තොති** යෙ සන්තො සප්පුරිසා කුසලධම්මමෙව උත්තරිමනුස්සධම්මමෙව නිබ්බත්තිත ලොකුත්තරධම්මමෙව ආදපෙන්ති සමාදපෙන්ති ගණ්හාපෙන්ති; **ඛන්තිවාදනන්ති** අධිවාසනඛන්තිමෙව වදන්තානං; **අවිරොධප්පසංසිනන්ති** කෙනචි අවිරොධභූතාය මෙත්තාය එව පසංසනසීලානං; **සුණන්තු ධම්මං කාලෙනාති** යුත්තප්පයුත්තකාලෙ තෙසං සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තු; **තඤ්ච අනුවිධීයන්තූති** තඤ්ච යථාභූතං ධම්මං සම්මදෙව උග්ගහෙත්වා අනුකරොන්තු; ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්තූති අත්ථො. **න හි ජාතු සො මමං හිංසෙති** සො මය්හං දිසො පච්චත්ථිකො ජාතු එකංසෙනෙව මං න හිංසෙ න බාධෙය්‍ය; **අඤ්ඤං වා පන කිඤ්චි නන්ති** න කෙවලං මං යෙව අඤ්ඤංවාපි කිඤ්චි සත්තං න හිංසෙය්‍ය; **පප්පුය්‍ය පරමං සන්තින්ති** පරමං උත්තමං සන්තිං නිබ්බානං පාපුණෙය්‍ය; පාපුණිත්වා ච **රක්ඛෙය්‍ය තසථාවරෙ**[1]ති සබ්බෙව සත්තෙ පරමාය රක්ඛාය රක්ඛෙය්‍ය; සිස්සං පුත්තං විය පරිපාලෙය්‍යාති අත්ථො. එවං ථෙරො ඉමාහි ගාථාහි පරෙ පාපතො පරිමොචෙන්තො පරිත්තකිරියං නාම කත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පකාසෙන්තො “උදකං හී”ති ගාථමාහ.

තත්ථ පථවියා ථලට්ඨානං ඛනිත්වා නින්නට්ඨානං පූරෙත්වා මාතිකං වා කත්වා රුක්ඛදොණිං වා ඨපෙත්වා අත්තනා ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානං උදකං නෙන්ති **නෙත්තිකා** උදකහාරිනො; **තෙජනන්ති** කණ්ඩං; ඉදං වුත්තං හොති “නෙත්තිකා අත්තනො රුචියා උදකං නයන්ති උසුකාරාපි තාපෙත්වා වඞ්කභාවං හරන්තා තෙජනං උසුං දමයන්ති උජුකං කරොන්ති තච්ඡකාපි නෙමිආදීනං අත්ථාය තච්ඡන්තා දාරුං දමයන්ති අත්තනො රුචියා උජුංවා වඞ්කංවා කරොන්ති එවං එත්තකං ආරම්මණං කත්වා පණ්ඩිතා සප්පඤ්ඤා අරියමග්ගං උප්පාදෙන්තා අත්තානං දමෙන්ති අර

1. තසන්තීති තසා, සතණ්හානං සභයානං එතං අධිවචනං. තිට්ඨන්තීති ථාවරා, පහීනතණ්හාභයානං අරහතං එතං අධිවචනන්ති සුත්තනිපාතට්ඨකථා.

ගතප්පත්තා එකන්තදන්තා නාම හොන්තී"ති. ඉදානි පුරිසදම්මසාරථිනා සත්ථාරා අත්තනො දමිතාකාරං කතඤ්ඤුතඤ්ච පකාසෙන්තො: "දණ්ඩෙනෙකෙ"ති ආදිකා පඤ්ච ගාථා අභාසි තත්ථ **දණ්ඩෙනෙකෙ දමයන්තීති** රාජරාජමහාමත්තාදයො දණ්ඩෙන හත්ථිඅස්සාදිනා බලකායෙන ච පච්චත්ථිකාදිකෙ දමෙන්ති ගොපාලාදයො ච ගාවාදිකෙ දණ්ඩෙන යට්ඨියා දමෙන්ති හත්ථාචරියා හත්ථිං අඞ්කුසෙහි අස්සාචරියා අස්සෙ කසාහි ච දමෙන්ති; **අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන අහං දන්තොම්හි තාදිනාති** අහං පන ඉට්ඨානිට්ඨාදීසු ආරම්මණෙසු තාදිභාවප්පත්තෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන විනා එව දණ්ඩෙන විනා සත්ථෙන නිහිතදණ්ඩනිහිතසත්ථභාවෙන දන්තෙන දමිතො නිබ්බිසෙවනො කතො අම්හි; **අහිංසකොති මෙ නාමං හිංසකස්ස පුරෙ සතොති** සත්ථාරා සමාගමතො පුබ්බෙ හිංසකස්ස මෙ සමානස්ස අහිංසකොති නාමමත්තං අහොසි; **අජ්ජාහන්ති** ඉදානි පන අහං "අහිංසකො"ති **සච්චනාමො** අවිතථනාමො අම්හි; තස්මා **න නං හිංසාමි කිඤ්චිනන්ති** කිඤ්චිපි සත්තං නාහිංසාමි න බාධෙමි; **න**න්ති නිපාතමත්තං; **විස්සුතොති** පාණාතිපාතී ලුද්දො, ලොහිතපාණී"ති අදිනා පඤ්ඤාතො; **මහොඝෙනාති** කාමොඝාදිනා මහතා ඔඝෙන තස්ස ඔඝස්ස විච්ඡෙදකරං **බුද්ධං සරණං** බුද්ධසඞ්ඛාතං සරණං **අගමං** උපගඤ්ඡිං. **ලොහිතපාණීති** පාණමතිපාතනෙන පරෙසං ලොහිතෙන රුහිරෙන මක්ඛිතපාණී; **සරණගමනං පස්සාති** මහප්ඵලං මම සරණගමනං පස්සාති අත්තානමෙවාලපති **තාදිසං කම්මන්ති** අනෙකසතපුරිසවධං දාරුණං තථාරූපං පාපකම්මං; **ඵුට්ඨො කම්මවිපාකෙනාති** පුබ්බෙ කතස්ස පාපකම්මස්ස විපාකෙන ඵුට්ඨො සබ්බසො පහීනකම්මො විපාකමත්තං පච්චනුභොන්තොති. අථවා **ඵුට්ඨො කම්මවිපාකෙනාති** උපනිස්සයභූතස්ස කුසලකම්මස්ස ඵලභූතෙන ලොකුත්තරමග්ගෙන ලොකුත්තරකම්මස්සෙව වා ඵලෙන විමුත්තිසුඛෙන ඵුට්ඨො; සබ්බකිලෙසානං ඛීණත්තා. **අනණො භුඤ්ජාමි භොජනං** භොජනාපදෙසෙන චත්තාරොපි පච්චයෙ වදති. පුබ්බෙ අත්තනො පමාදවිහාරං ගරහමුඛෙන පච්ඡා අප්පමාදප්පටිපත්තිං පසංසන්තො තත්ථ ච පරෙසං උස්සාහං ජනෙන්තො "පමාදමනුයුඤ්ජන්තී"ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **බාලාති** බාල්‍යෙන සමන්නාගතා ඉධලොකපරලොකත්ථං අජානන්තා; **දුම්මෙධිනොති** නිප්පඤ්ඤා; තෙ පමාදෙ ආදීනවං අපස්සන්තා **පමාදං අනුයුඤ්ජන්ති** පවත්තෙන්ති පමාදෙන කාලං වීතිනාමෙන්ති. **මෙධාවීති** ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො පන පණ්ඩිතො කුලවංසාගතං **සෙට්ඨං** උත්තමං සත්තරතනධනං විය **අප්පමාදං රක්ඛති**. "යථා හි උත්තමං ධනං නිස්සාය භොගසම්පත්තිං පාපුණිස්සාම පුත්තදාරං පොසෙස්සාම සුගතිගමනමග්ගං සොධෙස්සාමාති ධනෙ ආනිසංසං පස්සන්තා ධනං රක්ඛන්ති එවං පණ්ඩිතොපි අප්පමාදං නිස්සාය පඨමජ්ඣානාදීනි පටිලභිස්සාමි මග්ගඵලානි පාපුණිස්සාමි තිස්සො විජ්ජා ඡ අභිඤ්ඤා සම්පාදෙස්සාමී"ති අප්පමාදෙ ආනිසංසං පස්සන්තො ධනං සෙට්ඨංව අප්පමාදං රක්ඛතීති අත්ථො. **මා පමාදන්ති** පමාදං මා **අනු**

යුඤ්ජථ පමාදෙන කාලං මා වීතිනාමයිත්ථ; **මා කාමරතිසන්ථවන්ති** වත්ථුකාමෙසු කිලෙසකාමෙසු ච රතිසඞ්ඛාතං තණ්හාසන්ථවම්පි මා අනුයුඤ්ජථ මා වින්දිත්ථ මා පටිලභිත්ථ; **අප්පමත්තො හී**ති උපට්ඨිතසතිතාය අප්පමත්තො පුග්ගලො; **ඣායන්තො** ඣායනප්පසුතො; **පරමං** උත්තමං නිබ්බාන සුඛං පාපුණාති. **ස්වාගතං නාපගත**න්ති යං තදා මම සත්ථු සන්තිකෙ ආගතං ආගමනං සත්ථු වා තස්මිං මහාවනෙ ආගමනං තං ස්වාගතං ස්වාගමනං නාපගතං අත්ථතො අපෙතං විගතං න හොති **නෙතං දුම්මන්තිතං මමා**ති යං තදා මයා සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති මන්තිතං ඉදම්පි මම න දුම්මන්තිතං සුමන්තිතමෙව; කස්මා? **සංවිභත්තෙසු ධම්මෙසූ**ති සාවජ්ජානවජ්ජාදිවසෙන පකාරතො විභත්තෙසු ධම්මෙසු; **යං සෙට්ඨං** පසත්ථං උත්තමං[1] නිබ්බානං **තදුපාගමං** තදෙව උපගඤ්ඡින්ති අත්ථො. තදා පුථුජ්ජනකාලෙ පයොගාසයවිපන්නතාය අරඤ්ඤාදීසු දුක්ඛං විහාසිං. ඉදානි පන පයොගාසයසම්පන්නතාය තත්ථ සුඛං විහරාමීති සුඛනිසින්නභාවඤ්ච පුබ්බෙ ජාතිමත්තෙන බ්‍රාහ්මණො ඉදානි සත්ථු ඔරස පුත්තතාය බ්‍රාහ්මණොති පරමත්ථබ්‍රාහ්මණභාවඤ්ච දස්සෙන්තො "අරඤ්ඤෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සුඛං සයාමී**ති සයන්තොපි සුඛං නිදුක්ඛං චිත්තුත්‍රාසාදීනං අභාවෙන චෙතොදුක්ඛරහිතො හුත්වා සයාමි; **ඨාසාමී**ති තිට්ඨාමි; **අහත්ථපාසො මාරස්සා**ති කිලෙසමාරාදීනං අගොචරො; **අහො සත්ථානුකම්පිතො**ති සත්ථාරා අනුකම්පිතො අහො! **බ්‍රහ්මජච්චො**ති බ්‍රාහ්මණජාතිකො; **උදිච්චො උභතො**ති මාතිතො ච පිතිතො ච උභතො උදිතො සංසුද්ධගහණිකො; සෙසං තත්ථ තත්ථ වුත්තනයමෙව.

අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

ති ටසි කා.

පහාය මාතාපිතරොති ආදිකා ආයස්මතො **අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස** ගාථා අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නො කුටුම්බිකො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො එකදිවසං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානං පත්ථෙත්වා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරස්ස භගවතො සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච උත්තමාති වත්ථානි දත්වා පණිධානමකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා "අනාගතෙ **ගොතමස්ස** නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගො භවිස්සතී"ති බ්‍යාකාසි. සොපි තත්ථ පුඤ්ඤානි කරොන්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ නිට්ඨිතෙ සත්තයොජනිකෙ සුවණ්ණචෙතියෙ අනෙකසහස්සෙහි දීපරුක්ඛෙහි දීපකපල්ලිකාහි ච "දිබ්බචක්ඛුඤාණස්ස උපනිස්සයපච්චයො හොතූ"ති

---

1. උත්තමං, පවරං'ති කත්ථචි.

උළාරං දීපපූජං අකාසි. එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො **කස්සපස්ස** භගවතො කාලෙ **බාරාණසියං** කුටුම්බිකගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ නිට්ඨිතෙ යොජනිකෙ කනකථූපෙ බහූ කංසපාතියො සප්පිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා මජ්ඣෙ එකෙකං ගරුපිණ්ඩං[1] ඨපෙත්වා මුඛවට්ටියා මුඛවට්ටිං ඵුසාපෙන්තො චෙතියං පරික්ඛිපාපෙත්වා අත්තනා එකං මහතිං කංසපාතිං සප්පිමණ්ඩස්ස පූරෙත්වා සහස්සවට්ටියො ජාලාපෙත්වා සීසෙ ඨපෙත්වා සබ්බරත්තිං චෙතියං අනුපරියායි එවං තස්මිම්පි අත්තභාවෙ යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ **බාරාණසියං**යෙව දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්ති **අන්නභාරො**තිස්ස නාමං අහොසි. සො **සුමනසෙට්ඨිස්ස** කම්මං කරොන්තො ජීවති. සො එකදිවසං **උපරිට්ඨං** නාම පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා අත්තනො අත්ථාය ඨපිතං එකං භත්තවඩ්ඪිතකං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා තස්ස දාතුකාමො[2] ගන්තුං ආරභි. භරියාපිස්ස අත්තනො භාගං භත්තවඩ්ඪිතකං තත්ථෙව පක්ඛිපි. සො තං නෙත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. පච්චෙකබුද්ධො තං ගහෙත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. තං දිස්වා රත්තිං **සුමනසෙට්ඨිස්ස** ඡත්තෙ අධිවත්ථා දෙවතා "අහො දානං පරමදානං **උපරිට්ඨෙ** සුප්පතිට්ඨිත"න්ති මහතා සද්දෙන අනුමොදි. තං සුත්වා **සුමන** සෙට්ඨි "එතං දෙවතාය අනුමොදිතදානං නාම උත්තමදාන"න්ති චින්තෙත්වා තත්ථ පත්තිං යාචි **අන්නභාරො** පත්තිං අදාසි තෙන පසන්නචිත්තො **සුමන** සෙට්ඨි තස්ස සහස්සං දත්වා "ඉතො පට්ඨාය තුය්හං සහත්ථෙන කම්මකරණකිච්චං නත්ථි පතිරූපං ගෙහං කත්වා වාණිජ්ජෙන ජීවාහී"ති ආහ. යස්මා නිරොධතො වුට්ඨිතස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස දින්නපිණ්ඩපාතො තං දිවසමෙව උළාරතරවිපාකො හොති තස්මා තං දිවසං **සුමන**සෙට්ඨි රඤ්ඤො සන්තිකං ගච්ඡන්තො තං ගහෙත්වා අගමාසි. රාජා තං ආදරවසෙන ඔලොකෙසි. සෙට්ඨි "මහාරාජ! අයං ඔලොකෙතබ්බයුත්තො යෙවා"ති වත්වා තදා තෙන කතං පුඤ්ඤං අත්තනා චස්ස සහස්සං දින්නභාවඤ්ච කථෙසි. තං සුත්වා රාජා තුස්සිත්වා සහස්සං දත්වා "අසුකස්මිං නාම ඨානෙ ගෙහං කත්වා වසා"ති ගෙහට්ඨානං ආණාපෙසි තස්ස තං ඨානං සොධාපෙන්තස්ස මහන්තියො නිධිකුම්භියො උට්ඨහිංසු. තං දිස්වා සො රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා සබ්බං තං ධනං උද්ධරාපෙත්වා රාසිකතං දිස්වා "එත්තකං ධනං ඉමස්මිං නගරෙ කස්ස ගෙහෙ අත්ථීති? න කස්සචි දෙවා!ති. තෙනහි "අයං **ධනසෙට්ඨි** නාම හොතූ"ති තස්ස සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි. සො තත්ථ යාවජීවං කුසලං කම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **කපිලවත්ථු** නගරෙ **අමිතොදනස්ස** සක්කස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. **අනුරුද්ධො**

1. ගුළපිණ්ඩං-අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.
2. උපරිට්ඨස්ස නාම පච්චෙකබුද්ධස්ස අත්තනො අත්ථාය ඨපිතං එකං භත්තවඩ්ඪිතකං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා දාතුකාමො'ති කත්ථචි.

තිස්ස නාමං අහොසි. සො පන **අනුරුද්ධ**කුමාරො **මහානාමස්ස** සක්කස්ස කනිට්ඨභාතා සත්ථු චූළපිතුපුත්තො පරමසුඛුමාලො මහාපුඤ්ඤො **තිණ්ණං** උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු තීසු පාසාදෙසු අලඞ්කතනාටකපරිවුතො දෙවො විය සම්පත්තිං අනුභවන්තො **සුද්ධොදන**මහාරාජෙන උස්සාහිතෙහි සක්‍යරාජූහි සත්ථු පරිවාරත්ථං පෙසිතෙහි **භද්දිය**කුමාරාදීහි අනුපියම්බවනෙ විහරන්තං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ **පබ්බජි**ත්වා අන්තොවස්සෙයෙව දිබ්බචක්ඛුං නිබ්බත්තෙත්වා පුන **ධම්මසෙනාපතිස්ස** සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා **පාචීනවංසදායං** ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොන්තො සත්ත මහාපුරිසවිතක්කෙ විතක්කෙත්වා අට්ඨමං ජනෙතුං නාසක්ඛි. තස්ස තං පවත්තිං ඤත්වා සත්ථා අට්ඨමං මහා පුරිසවිතක්කං කථෙත්වා චතුපච්චයසන්තොසභාවනාරාමපතිමණ්ඩිතං මහාඅරියවංස පටිපදං[ෲ] දෙසෙසි. සො දෙසනානුසාරෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං සච්ඡාකාසි.
තෙන වුත්තං අපදානෙ :-

"**සුමෙධං** භගවන්තාහං ලොකජෙට්ඨං නරාසභං,
වූපකට්ඨං විහරන්තං අද්දසං ලොකනායකං.

උපගන්ත්වාන සම්බුද්ධං **සුමෙධං** ලොකනායකං,
අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන බුද්ධසෙට්ඨමයාචහං.

අනුකම්ප මහාවීර! ලොකජෙට්ඨ! නරාසභ!,
පදීපං තෙ පදස්සාමි රුක්ඛමූලම්හි ඣායතො.

අධිවාසෙසි සො ධීරො සයම්භූ වදතං වරො,
දුමෙසු විනිවිජ්ඣිත්වා යන්තං යොජිය හං තදා.

සහස්සවට්ටිං පාදාසිං බුද්ධස්ස ලොකබන්ධුනො,
සත්තාහං පජ්ජලිත්වාන දීපා වූපසමිංසු මෙ.

තෙන චිත්තප්පසාදෙන චෙතනා පණිධීහි ච,
ජහිත්වා මානුසං දෙහං විමාන මුපපජ්ජහං.

උපපන්නස්ස දෙවත්තං බ්‍යම්හං ආසි සුනිම්මිතං[1],
සමන්තතො පජ්ජලති දීපදානස්සිදං ඵලං.

සමන්තා යොජනසතං විරොචෙසිමහං තදා,
සබ්බෙ දෙවෙ අතික්කම්ම[2] දීපදානස්සිදං ඵලං.

තිංසකප්පානි දෙවින්දො දෙවරජ්ජමකාරයිං
න මං කෙචීති මඤ්ඤන්ති දීපදානස්සිදං ඵලං

අට්ඨවීසතික්ඛත්තුඤ්ච චක්කවත්තී අහොසහං,
දිවාරත්තිඤ්ච පස්සාමි සමන්තා යොජනං තදා.

ෲ. අං: නි: අට්ඨකනිපාත. 1. ඵමෙභා ආසිසුභිම්මිතො'ති පාළි.
2. අභිභොමි'ති පාළි.

සහස්සලොකං ඤාණෙන පස්සාමි සත්ථුසාසනෙ,
දිබ්බචක්ඛුං අනුප්පත්තො දීපදානස්සිදං ඵලං.

සුමෙධො නාම සම්බුද්ධො තිංසකප්පසහස්සිතො,
තස්ස දීපො මයා දින්නො විප්පසන්නෙන චෙතසා.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපිච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. “එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං දිබ්බචක්ඛුකානං යදිදං **අනුරුද්ධො**”ති. සො විමුත්ති සුඛ පටිසංවෙදී විහරන්තො එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීතිසොමනස්සජාතො උදානවසෙන “පහාය මාතාපිතරො”ති ආදිකා ගාථා අභාසි. කෙචි පන ථෙරස්ස පබ්බජ්ජං අරහත්තුප්පත්තිඤ්ච පකාසෙන්තෙහි සංගීතිකාරෙහි ආදිතො චතස්සො ගාථා භාසිතා තතො පරා ථෙරස්ස අරියවංසප්පටිපත්තියා ආරාධිතචිත්තෙන භගවතා භාසිතා. ඉතරා සබ්බාපි තෙන තෙන කාරණෙන ථෙරෙනෙව භාසිතාති වදන්ති. ඉති සබ්බථාපි ඉමා ගාථා ථෙරෙන භාසිතාපි ථෙරං උද්දිස්ස භාසිතාපි ථෙරස්සෙවෙතා ගාථාති වෙදිතබ්බා.

සෙය්‍යථීදං :–

“පහාය මාතාපිතරො භගිනීඤාතිභාතරො,
පඤ්චකාමගුණෙ හිත්වා **අනුරුද්ධොව** ඣායති.

සමෙතො නච්චගීතෙහි සම්මතාළප්පබොධනො,
න තෙන සුද්ධිමජ්ඣගා මාරස්ස විසයෙ රතො.

එතඤ්ච සමතික්කම්ම රතො බුද්ධස්ස සාසනෙ,
සබ්බොඝං සමතික්කම්ම **අනුරුද්ධොව** ඣායති.

රූපා සද්දා ගන්ධා රසා ඵොට්ඨබ්බාච මනොරමා,
එතෙව සමතික්කම්ම **අනුරුද්ධොව** ඣායති.

පිණ්ඩපාතමතික්කන්තො එකො අදුතියො මුනි,
එසති පංසුකූලානි **අනුරුද්ධො** අනාසවො.

විචිනී අග්ගහී ධොවි රජයී ධාරයී මුනි,
පංසුකූලානි මතිමා **අනුරුද්ධො** අනාසවො.

මහිච්ඡොච අසන්තුට්ඨො සංසට්ඨො යොච උද්ධතො,
තස්ස ධම්මා ඉමෙ හොන්ති පාපකා සංකිලෙසිකා.
සතොච[1] හොති අප්පිච්ඡො සන්තුට්ඨො අවිඝාතවා,
පවිවෙකරතො විත්තො නිච්චමාරද්ධවීරියො.

1. සතොචා’ති සාඅ.

තස්ස ධම්මා ඉමෙ හොන්ති කුසලා බොධිපක්ඛිකා,
අනාසවො ච සො හොති ඉති වුත්තං මහෙසිනා.

මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය සත්ථා ලොකෙ අනුත්තරො,
මනොමයෙන කායෙන ඉද්ධියා උපසඞ්කමි.

යදා මෙ අහු සඞ්කප්පො තතො උත්තරි දෙසයි,
නිප්පපඤ්චරතො බුද්ධො නිප්පපඤ්චමදෙසයි.

තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤාය විහාසිං සාසනෙ රතො,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පඤ්චපඤ්ඤාස වස්සානි යතො නෙසජ්ජිකො අහං,
පඤ්චවීසතිවස්සානි යතො මිද්ධං සමූහතං.

නාහු අස්සාසපස්සාසා ඨිතචිත්තස්ස තාදිනො,
අනෙජො සන්තිමාරබ්භ චක්ඛුමා පරිනිබ්බුතො.[1]

අසල්ලීනෙන චිත්තෙන වෙදනං අජ්ඣවාසයි,
පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං විමොක්ඛො චෙතසො අහු.

එතෙ පච්ඡිමකා දානි මුනිනො ඵස්සපඤ්චමා,
නාඤ්ඤෙ ධම්මා භවිස්සන්ති සම්බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ.

නත්ථි දානි පුනාවාසො දෙවකායස්මිං ජාලිනි!,
වික්ඛීණො ජාතිසංසාරො නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

> යස්ස මුහුත්තෙන සහස්සධා ලොකො
> සංවිදිතො සබ්‍රහ්මකප්පො වසී,
> ඉද්ධිගුණෙ චුතූපපාතෙ කාලෙ
> පස්සති දෙවතා සභික්ඛුනො.

අන්නභාරො පුරෙ ආසිං දලිද්දො ඝාසහාරකො,[2]
සමණං පටිපාදෙසිං **උපරිට්ඨං** යසස්සිනං.

සොම්හි සක්‍යකුලෙ ජාතො **අනුරුද්ධොති** මං විදූ,
උපෙතො නච්චගීතෙහි සම්මතාළප්පබොධනො.

අද්දසාසිං සම්බුද්ධං සත්ථාරං අකුතොභයං,
තස්මිං චිත්තං පසාදෙත්වා පබ්බජිං අනගාරියං,

පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ,
තාවතිංසෙසු දෙවෙසු අට්ඨාසිං සක්කජාතියා.

සත්තක්ඛත්තුං මනුස්සින්දො අහං රජ්ජමකාරයිං,
චාතුරන්තො විජිතාවී ජම්බුසණ්ඩස්ස ඉස්සරො,
අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන ධම්මෙන අනුසාසයිං.

---

1. යො කාලමකරී මුනීති, සී: යං කාලමකරී මුනීති ම: මහාපරිනිබ්බානසුත්ත.
2. කාජහාරකො’ති සී: තිණහාරකො’ති ම; ධම්මපදට්ඨකථා.

ඉතො සත්ත තතො සත්ත සංසාරානි චතුද්දස,
නිවාසමභිජානිස්සං දෙවලොකෙ ඨිතො තදා.

පඤ්චඞ්ගිකෙ සමාධිම්හි සන්තෙ එකොදිභාවිතෙ,
පටිප්පස්සද්ධිලද්ධම්හි[1] දිබ්බචක්ඛු විසුජ්ඣි මෙ.

චුතූපපාතං ජානාමි සත්තානං ආගතිං ගතිං,
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං ඣානෙ පඤ්චඞ්ගිකෙ ඨිතො.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

වජ්ජීනං **වෙළුව**ගාමෙ අහං ජීවිතසඞ්ඛයා,
හෙට්ඨතො වෙළුගුම්බස්මිං නිබ්බායිස්සං අනාසවො"ති.

තත්ථ **පහායා**ති පජහිත්වා; **මාතාපිතරො**ති මාතරඤ්ච පිතරඤ්ච; අයඤ්හෙත්ථ අධිප්පායො "යථා අඤ්ඤෙ කෙචි ඤාතිපාරිජුඤ්ඤෙන වා භොගපාරිජුඤ්ඤෙන වා අභිභූතා පබ්බජන්ති පබ්බජිතා ච කිච්චන්තර පසුතා විහරන්ති න එවං මයං, මයං පන මහන්තං ඤාතිපරිවට්ටං මහන්තඤ්ච භොගක්ඛන්ධං පහාය කාමෙසු නිරපෙක්ඛා පබ්බජිතා"ති. **ඣායාමී**ති ආරම්මණූපනිජ්ඣානං ලක්ඛණූපනිජ්ඣානඤ්චාති දුවිධම්පි ඣානං අනු යුත්තො විහරති; **සමෙතො නච්චගීතෙහී**ති නච්චෙහි ච ගීතෙහි ච සමඞ්ගීභූතො; නච්චානි පස්සන්තො ගීතානි සුණන්තොති අත්ථො. **සම්මත්තො**ති ච පඨන්ති නච්චගීතෙහි පූජිතොති අත්ථො. **සම්ම තාළප්පබොධනො**ති සම්මතාළසද්දෙහි පච්චූසකාලෙ පබොධෙතබ්බො; **න තෙන සුද්ධිමජ්ඣගා**ති තෙන කාමභොගෙන සංසාරසුද්ධිං නාධිගච්ඡිං; **මාරස්ස විසයෙ රතො**ත් කිලෙසමාරස්ස විසයභූතෙ කාමගුණෙ රතො; කිලෙසමාරස්ස විසයභූතෙන කාමගුණභොගෙන සංසාරසුද්ධි හොතීති එවං දිට්ඨිකො අහුත්වාති අත්ථො. තෙනාහ: "එතඤ්ච සම තික්කම්මා"ති ආදි. තත්ථ **එතන්ති** එතං පඤ්චවිධම්පි කාමගුණං; **සමතික්කම්මා**ති සමතික්කමිත්වා; අනපෙක්ඛො[2] ජහිත්වාති අත්ථො. **සබ්බොඝ**න්ති කාමොඝාදිකං සබ්බම්පි ඔඝං; පඤ්චකාමගුණෙ සරූපතො දස්සෙතුං "රූපා සද්දා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **මනොරමා**ති ලොභනී යට්ඨෙන මනං රමයන්තීති මනොරමා; මනාපියාති වුත්තං හොති. යථාහ: "කතමෙ පඤ්ච මනාපියා රූපා මනාපියා සද්දා"[a]ති ආදි. **පිණ්ඩ පාතමතික්කන්තො**ති පිණ්ඩපාතග්ගහණං අතික්කන්තො; පිණ්ඩ පාතග්ගහණතො නිවත්තෙන්තොති[3] අත්ථො. **එකො**ති එකාකී අපච්ඡා සමණො; **අදුතියො**ති නිත්තණ්හො; තණ්හා හි පුරිසස්ස දුතියා නාම යථාහ: "තණ්හා දුතියො පුරිසො"[b]ති **එසතී**ති පරියෙසති; **විචිනී**ති එසන්තොව තත්ථ තත්ථ සඞ්කාරකූටාදීසු පංසුකූලප්පත්තිට්ඨානෙසු විචිනි; **අග්ගහි**න්ති විචිනිත්වා අසුචිමක්ඛිතම්පි අජිගුච්ඡන්තො ගණ්හිං;

1. ලද්ධම්හී'ති පාළි.
2. අනපෙක්ඛන්තා'ති කත්ථචි.
3. නිවත්තෙන්තොති කත්ථචි.
a. ම: නි: උපරි: 4 වග්ග 9 අරණවිභඞ්ග සුත්ත,
b. ඉතිවුත්තක එකනිපාත 2, වග්ග 5. සුත්ත.

ධොවීති වික්ඛාලෙසි; **රජසීති** ධොවිත්වා ගහිතං සිබ්බිත්වා කප්පියරජනෙන රජයි; **ධාරයීති** රජිත්වා කප්පබින්දුං දත්වා ධාරෙසි නිවාසෙසි චෙව පාරුපි ච;

ඉදානි **පාචීනවංසදායෙ** සත්ථාරා දින්නඔවාදං තෙන[1] ච අත්තනො අත්ථසිද්ධියා මත්ථකප්පත්තභාවං දීපෙන්තො "මහිච්ඡො ච අසන්තුට්ඨො"ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **මහිච්ඡොති** මහතියා පච්චයිච්ඡාය සමන්නාගතො; උළාරුළාරෙ බහූ පච්චයෙ ඉච්ඡන්තොති අත්ථො. **අසන්තුට්ඨොති** නිස්සන්තුට්ඨො යථාලාභසන්තොසාදිනා සන්තොසෙන විරහිතො; **සංසට්ඨොති** ගිහීහි චෙව පබ්බජිතෙහි ච අනනුලොමිකෙන සංසග්ගෙන සංසට්ඨො; **උද්ධතොති** වික්ඛිත්තචිත්තො; **තස්සාති** මහිච්ඡොති ආදිනා වුත්තපුග්ගලස්ස; **ධම්මාති** "මහිච්ඡතා අසන්තොසො සංසට්ඨතා වික්ඛෙපො"ති ඊදිසා ලාමකට්ඨෙන **පාපකා**; **සංකිලෙසිකාති** තස්ස චිත්තස්ස මලිනභාවකරණතො සංකිලෙසිකා ධම්මා **හොන්ති**. **සන්තො ච අප්පිච්ඡොති** යදා පනායං පුග්ගලො කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවන්තො භජන්තො පයිරුපාසන්තො සද්ධම්මං සුණන්තො යොනිසොමනසිකාරොන්තො සන්තිමාව මහිච්ඡතං පහාය අප්පිච්ඡො ච හොති. අසන්තොසං පහාය **සන්තුට්ඨො**; චිත්තස්ස විඝාතකරං වික්ඛෙපං පහාය **අවිඝාතවා** අවික්ඛිත්තො සමාහිතො; ගණසඞ්ගණිකං[2] පහාය **පවිවෙකරතො** විවෙකාභිරතියා නිබ්බිදාය ධම්මපීතියා; **විත්තො** සුමනො තුට්ඨචිත්තො; සබ්බසො කොසජ්ජප්පහානෙන **ආරද්ධවීරියො**; තදා **තස්ස** එවං අප්පිච්ඡතාදිගුණසමන්නාගතස්ස **ඉමෙ** සතිපට්ඨානාදයො සත්තතිංසප්පභෙදා තිවිධවිපස්සනා සඞ්ගාහකා කොසල්ලසම්භූතට්ඨෙන කුසලා මග්ගපරියාපන්නා බොධිපක්ඛිකා **ධම්මා හොන්ති**. **සො** තෙහි සමන්නාගතො සබ්බසො ආසවානං ඛෙපනෙන අග්ගමග්ගක්ඛණතො පට්ඨාය **අනාසවො ච හොති**. ඉති එවං **වුත්තෙන මහෙසිනා** සම්මාසම්බුද්ධෙන **පාචීනවංසදායෙ** මහාපුරිසවිතක්කෙ මත්ථකං පාපනවසෙනාති අධිප්පායො. **මම සඞ්කප්පමඤ්ඤායාති** "අප්පිච්ඡස්සායං ධම්මො නායං ධම්මො මහිච්ඡස්සා"[a]ති ආදිනා මහාපුරිසවිතක්කවසෙන ආරද්ධං තෙව මත්ථකං පාපෙතුං අසමත්ථභාවෙන ඨිතං මම සඞ්කප්පං ජානිත්වා; **මනොමයෙනාති** මනොමයෙන විය මනසා නිම්මිතසදිසෙන; පරිණාමිතෙනාති අත්ථො. **ඉද්ධියාති** "අයං කායො ඉදං චිත්තං විය හොතූ"ති එවං පවත්තඅධිට්ඨානිද්ධියා; **යදා මෙ අහු සඞ්කප්පොති** යස්මිං කාලෙ මය්හං "කීදිසො නු ඛො අට්ඨමො මහාපුරිසවිතක්කො?"ති පරිවිතක්කො අහොසි **තදා** මම **සඞ්කප්පමඤ්ඤාය ඉද්ධියා උපසඞ්කමීති** යොජනා. **උත්තරි දෙසයීති** "නිප්පපඤ්චාරාමස්සායං ධම්මො නිප්පපඤ්චරතිනො නායං ධම්මො පපඤ්චාරාමස්ස පපඤ්චරතිනො"[b]ති ඉමමට්ඨමං මහාපුරිසවිතක්කං පූරෙන්තො උපරි දෙසයි; තං පන දෙසිතං ධම්මං දස්සෙන්තො ආහ: "නිප්පපඤ්චරතො බුද්ධො නිප්පපඤ්චමදෙසයී"ති. පපඤ්චා නාම රාගාදයො කිලෙසා තෙසං වූපසමත්තාය

---

1. තස්සා'තිකත්ථචි. 2. සාමග්ගීයන්ති කත්ථචි. a. අං: නි: අඨ්ක: ගහපතිවග්ග 10 සුත්ත.
b. අං: නි; අඨ්ක: 3 ගහපතිවග්ග 10 සුත්ත..

තදභාවතො ච ලොකුත්තරධම්මා නිප්පපඤ්චා නාම **තස්මිං නිප්පපඤ්චෙ රතො** අභිරතො සම්මාසම්බුද්ධො යථා තං පාපුණාමි තථා තාදිසං ධම්මං අදෙසයි. සාමුක්කංසිකං චතුසච්චධම්මදෙසනං පකාසයීති අත්ථො. **තස්සාහං ධම්මමඤ්ඤායාති** තස්ස සත්ථුදෙසිතාය ධම්මං ජානිත්වා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්තො **විහාසි**න්ති. සික්ඛත්තයසඞ්ඛාතෙ **සාසනෙ රතො** අභිරතො හුත්වාති අත්ථො.

සත්ථාරා අත්තනො සමාගමං තෙන සාධිතමත්ථං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය ආරද්ධවීරියතං කායෙ අනපෙක්ඛතාය සෙය්‍යසුඛඵස්සසුඛානං පරිච්චාගං අප්පමිද්ධකාලතො පට්ඨාය ආරද්ධවීරියතඤ්ච දස්සෙන්තො "පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානී"ති ගාථමාහ. තත්ථ **යතො නෙසජ්ජිකො අහ**න්ති යතො පට්ඨාය "යොගානුකූලතා කම්මට්ඨානපරියුට්ඨිතසප්පුරිසචරියා සල්ලෙඛවුත්තී"ති එවමාදිගුණෙ දිස්වා නෙසජ්ජිකො අහොසිං පඤ්චපඤ්ඤාසවස්සානි; **යතො මිද්ධං සමූහත**න්ති යතො පට්ඨාය මයා නිද්දා පරිච්චත්තා තානි **පඤ්චවීසති වස්සානි**. ථෙරස්ස පඤ්චපඤ්ඤාසාය වස්සෙසු නෙසජ්ජිකස්ස සතො ආදිතො පඤ්චවීසති වස්සානි නිද්දා නාහොසි තතො පරං සරීරකිලමථෙන පච්ඡිමයාමෙ නිද්දා අහොසීති වදන්ති. **නාහු අස්සාසපස්සාසාති** ආදිකා තිස්සො ගාථා සත්ථු පරිනිබ්බානකාලෙ භික්ඛූහි කිං භගවා පරිනිබ්බුතො?ති පුට්ඨො පරිනිබ්බුතභාවං පවෙදෙන්තො ආහ. තත්ථ **නාහු අස්සාසපස්සාසා ඨිතචිත්තස්ස තාදිනොති** අනුලොමපටිලොමතො අනෙකාකාරවොකිණ්ණා[1] සබ්බාසමාපත්තියො සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය සබ්බපච්ඡා චතුත්ථජ්ඣානෙ ඨිතචිත්තස්ස තාදිනො බුද්ධස්ස භගවතො අස්සාසපස්සාසා නාහු නාහෙසුන්ති අත්ථො. එතෙන යස්මා චතුත්ථජ්ඣානං සමාපන්නස්ස කායසඞ්ඛාරා නිරුජ්ඣන්ති. කායසඞ්ඛාරාති ච අස්සාසපස්සාසා වුච්චන්ති. තස්මා චතුත්ථජ්ඣානක්ඛණතො පට්ඨාය අස්සාසපස්සාසා නාහෙසුන්ති දස්සෙති. එජාසඞ්ඛාතාය තණ්හාය අභාවතො **අනෙජො**; සමාධිස්මිං ඨිතත්තා වා **අනෙජො සන්තිමාරබ්භාති** නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා[2]; **චක්ඛුමාති** පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමා; **පරිනිබ්බුතොති** පරිනිබ්බායි; අයං හෙත්ථ අත්ථො "නිබ්බානාරම්මණං චතුත්ථජ්ඣානඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තදනන්තරමෙව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බුතො"ති. **අසල්ලීනෙනාති** අලීනෙන අසංකුචිතෙන[3] විකසිතෙනෙව **චෙතසා**; **වෙදනං අජ්ඣවාසයීති** සතො සම්පජානො හුත්වා මාරණන්තිකං වෙදනං අධිවාසෙසි; න වෙදනානුවත්තී හුත්වා ඉතො චිතො ව සම්පරිවත්ති. **පජ්ජොතස්සෙව නිබ්බානං විමොක්ඛො චෙතසො** අහූති යථා තෙලඤ්ච පටිච්ච වට්ටිඤ්ච පටිච්ච පජ්ජලන්තො පජ්ජොතො පදීපො තෙසං පරික්ඛයෙ නිබ්බායති. නිබ්බුතො ච කත්ථචි ගන්ත්වා න තිට්ඨති. අඤ්ඤදත්ථු අන්තරධායති අදස්සනමෙව ගච්ඡති එවං කිලෙසාභිසඞ්ඛාරෙ නිස්සාය පවත්තමානො

1. වොකාර'ති කත්ථචි. 2. නිබ්බානං ආරබ්භ පටිච්ච සන්තායාති සු: වි: අට්ඨකථා. 3. අසංකුචිතෙනා'ති කත්ථචි.

ඛන්ධසන්තානතො තෙසං පරික්ඛයෙ නිබ්බායති. නිබ්බුතො ච කත්ථචි ගන්ත්වා නතිට්ඨති අඤ්ඤදත්ථු අන්තරධායති අදස්සනමෙව ගච්ඡතීති දස්සෙති. තෙන වුත්තං:– "නිබ්බන්ති ධීරා යථායං පදීපො[a]"ති "අච්චි යථා වාතවෙගෙන ඛිත්තා[b]"ති ච ආදි. **එතෙ**ති පරිනිබ්බානක්ඛණෙ සත්ථු සන්තානෙ පවත්තමානානං ධම්මානං අත්තනො පච්චක්ඛතාය වුත්තං පච්ඡිමකාලතො පරං චිත්තුප්පාදාභාවතො. **දානී**ති එතරහි; **ඵස්සපඤ්චමා**ති ඵස්සපඤ්චමකානං ධම්මානං පාකටභාවතො වුත්තං. තථා හි චිත්තුප්පාදකථායම්පි ඵස්සපඤ්චමකාව ආදිතො වුත්තා. **අඤ්ඤෙ ධම්මා**ති සහනිස්සයෙන අඤ්ඤෙ චිත්තචෙතසිකා ධම්මා නපරිනිබ්බාන චිත්තචෙතසිකා. නනු තෙ න භවිස්සන්තෙවා?ති සච්චං නභවිස්සන්ති ආසඞ්කාභාවතො පන තෙ සන්ධාය නභවිස්සන්තීති නවත්තබ්බමෙව ඉතරෙ පන සෙක්ඛපුථුජ්ජනානං විය භවිස්සන්ති නුඛො?ති සියා ආසඞ්කාති තදාසඞ්කානිවත්තනත්ථං නාඤ්ඤෙ ධම්මා භවිස්සන්තීති වුත්තං. **නත්ථි දානි පුනාවාසො දෙවකායස්මිං ජාලිනී**ති එත්ථ ජාලිනීති දෙවතං ආලපති දෙවතෙ දෙවකායස්මිං දෙවසමූහෙ උප්පජ්ජනවසෙන පුන ආවාසො ආවසනං ඉදානි මය්හං නත්ථීති අත්ථො. තත්ථ කාරණමාහ "වික්ඛීණො"ති ආදිනා. සා කිරදෙවතා පුරිමත්තභාවෙ ථෙරස්ස පාදපරිචාරිකා තස්මා ඉදානි ථෙරං ජිණ්ණං වුද්ධං දිස්වා පුරිමසිනෙහෙන ආගන්ත්වා "තත්ථ චිත්තං පණිධෙහි යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙ"ති දෙවූපපත්තිං යාචි. අථ "දානි නත්ථීති ආදිනා ථෙරො තස්සා පටිවචනං අදාසි. තං සුත්වා දෙවතා විහතාසා තත්ථෙවන්තරධායි. අථ ථෙරො වෙහාසං[1] උග්ගන්ත්වා අත්තනො ආනුභාවං සබ්‍රහ්මචාරීනං පකාසෙන්තො "යස්ස මුහුත්තෙනා"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො "**යස්ස** ඛීණාසවභික්ඛුනො මුහුත්තමත්තෙනෙව **සහස්සධා** සහස්සප්පකාරො තිසහස්සිමහාසහස්සිප්පභෙදො **ලොකො සබ්‍රහ්මකප්පො** සහ බ්‍රහ්මලොකො **සංවිදිතො** සම්මදෙව විදිතො ඤාතො පච්චක්ඛකතො එවං **ඉද්ධිගුණෙ** ඉද්ධිසම්පදාය **චුතූපපාතෙ ච වසී**භාවප්පත්තො සො භික්ඛු උපගතකාලෙ **දෙවතා පස්සති** තතස්ස දෙවතානං දස්සනෙ පරිහානී[2]"ති. ථෙරෙන කිර ජාලිනී දෙවතාය පටිවචනදානවසෙන "නත්ථිදානී"ති ගාථාය වුත්තාය භික්ඛූ ජාලිනිං අපස්සන්තා "කිංනු ඛො ථෙරො ධම්මාලපනවසෙන කිඤ්චි ආලපතී"?ති චින්තෙසුං තෙසං චිත්තාචාරං ඤත්වා ථෙරො "යස්ස මුහුත්තෙනා"ති ඉමං ගාථමාහ. **අන්නභාරො**ති එවං නාමො පුරිමත්තභාවෙ; **ඝාසහාරකො**ති ඝාසමත්තස්ස අත්ථාය භතිං කත්වා ජීවනකො; **සමණ**න්ති සමිතපාපං; **පටිපාදෙසි**න්ති පටිමුඛො හුත්වා පාදාසිං; පසාදෙන අභිමුඛො හුත්වා ආහාරදානං අදාසින්ති අධිප්පායො. **උපරිට්ඨ**න්ති එවං නාමකං පච්චෙකබුද්ධං; **යසස්සින**න්ති කිත්තිමන්තං පත්ථටයසං; ඉමාය ගාථාය යාවචරිමත්තභාවා උළාරසම්පත්තිහෙතුභූතං අත්තනො

a. ඛුද්දක පාඨ : රතනසුත්ත.
b. සුත්තනිපාත 5. පාරායණවග්ග 6. උපසීවමාණවකපුච්ඡා.
1. වෙහායසන්'ති කත්ථචි. 2. හිතො'ති කත්ථචි.

පුබ්බකම්මං දස්සෙති තෙනාහ: "සොමහි සක්‍යකුලෙ ජාතො"ති ආදි. **ඉතො සත්තාති** ඉතො මනුස්සලොකතො චවිත්වා දෙවලොකෙ දිබ්බෙන ආධිපච්චෙන සත්ත; **තතො සත්තාති** තතොදෙවලොකතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ චක්කවත්තිභාවෙන සත්ත; **සංසරනිචතුද්දසාති** චතුද්දස භවන්තර සංසරණාති; **නිවාසමභිජානිස්ස**න්ති පුබ්බෙනිවාසං අඤ්ඤාසිං; **දෙවලොකෙඨිතොතදා**ති තඤ්චඛො න ඉමස්මිං යෙව අත්තභාවෙ. අථ[1] ඛො යදා ඉතො අනන්තරාතීතෙ අත්තභාවෙ දෙවලොකෙ ඨිතො තදා අඤ්ඤාසින්ති අත්ථො. ඉදානි අත්තනා දිබ්බචක්ඛුචුතූපපාතඤාණානං අධිගතාකාරං දස්සෙන්තො "පඤ්චඞ්ගිකෙ"ති ආදිනා වෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ **පඤ්චඞ්ගිකෙ සමාධිම්හී**ති අභිඤ්ඤාපාදක චතුත්ථජ්ඣානසමාධිම්හි; සොහි පීතිඵරණතා, සුඛඵරණතා, චෙතොඵරණතා, ආලොකඵරණතා, පච්චවෙක්ඛණ නිමිත්තන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතත්තා පඤ්චඞ්ගිකො සමාධීති වුච්චති. **සන්තෙ**ති පටිපක්ඛවූපසමෙන අඞ්ගසන්තතාය ච සන්තෙන; **එකොදිභාවිතෙ**ති එකොදි භාව ගතෙ සුවිණ්ණෙ වසීභාවප්පත්තෙති අත්ථො. **පටිප්පස්සද්ධලද්ධම්හී**ති කිලෙසානං පටිප්පස්සද්ධියා ලද්ධෙ; **දිබ්බචක්ඛුවිසුජ්ඣි**මෙති එවං විධෙ සමාධිම්හි සම්පාදිතෙ මය්හං දිබ්බචක්ඛුඤාණං විසුජ්ඣි. එකාදසහි උපක්කිලෙසෙහි විමුත්තියා විසුද්ධං අහොසි. **චුතූපපාතං ජානාමී**ති සත්තානං චුතිඤ්ච උපපත්තිඤ්ච ජානාමි; ජානන්තො ච "ඉමෙ සත්තා අමුම්හා ලොකම්හා ආගන්ත්වා ඉධූපපන්නා ඉමම්හාච ලොකම්හා ගන්ත්වා අමුම්හි ලොකෙ උපපජ්ජිස්සන්තී"ති **සත්තානං ආගතිං ගතිඤ්ච** ජානාමි ජානන්තො එවච තෙසං **ඉත්ථභාවං** මනුස්සභාවං **අඤ්ඤථාභාවං** තතො අඤ්ඤථා තිරච්ඡානාදිභාවඤ්ච උපපත්තිතො පුරෙතරමෙව ජානාමි. තයිදං සබ්බම්පි පඤ්චඞ්ගිකෙ සමාධිම්හි සම්පාදිතෙ එවාති දස්සෙන්තො ආහ: "ඣානෙපඤ්චඞ්ගිකෙ ඨිතො"ති. තත්ථ **පඤ්චඞ්ගිකෙ ඣානෙ ඨිතො** පතිට්ඨිතො හුත්වා එවං ජානාමීති අත්ථො. එවං විජ්ජාත්තයං දස්සෙත්වා තප්පසඞ්ගෙන පුබ්බෙ දස්සිතම්පි තතියවිජ්ජං සහ කිච්චනිප්ඵත්තියා දස්සෙන්තො "පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා"ති ආදිනා ගාථාචයමාහ. තත්ථ **වජ්ජීනං වෙළුවගාමෙ**ති වජ්ජිරට්ඨස්ස වෙළුවගාමෙ; වජ්ජිරට්ඨෙ යත්ථ පච්ඡිමවස්සං උපගඤ්ජි වෙළුවගාමෙ; **හෙට්ඨතො වෙළුගුම්බස්මි**න්ති තත්ථ අඤ්ඤතරස්ස වෙළුගුම්බස්ස හෙට්ඨා. **නිබ්බායිස්ස**න්ති නිබ්බායිස්සාමි අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායිස්සාමීති අත්ථො.

අනුරුද්ධත්ථෙරගාථාවණ්ණනා
නිට්ඨිතා

"සමණස්ස අහු චින්තා"ති ආදිකා ආයස්මතො **පාරාපරියත්ථෙරස්ස** ගාථා. ඉමස්ස වත්ථු හෙට්ඨා ආගතමෙව. තාච ගාථා සත්ථරි ධරන්තෙ අත්තනො පුථුජ්ජනකාලෙ මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං නිග්ගණ්හ

---

1. අපිචා'තිපි.

නවකෙන භාසිතා. ඉමා පන අපරභාගෙ සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ අත්තනො ච පරිනිබ්බානෙ උපට්ඨිතෙ ආයතිං භික්ඛූනං උද්ධම්මපටිපත්තියා පකාසනවසෙන භාසිතා තත්ථ:-

"සමණස්ස අහු චින්තා පුප්ඵිතස්මිං මහාවනෙ,
එකග්ගස්ස නිසින්නස්ස පවිවිත්තස්ස ඣායිනො"ති

අයං ගාථා සඞ්ගීතිකාරෙහි ඨපිතා. තස්සත්ථො හෙට්ඨාවුත්තනයෙව. අයං පන සම්බන්ධො "සත්ථරි අග්ගසාවකෙසු එකච්චෙසු ච මහාථෙරෙසු පරිනිබ්බුතෙසු අතීතසත්ථුකෙ පාවචනෙ සුබ්බචෙසු සික්ඛාකාමෙසු භික්ඛූසු දුල්ලභෙසු දුබ්බචෙසු මිච්ඡාපටිපත්තිබහුලෙසු භික්ඛූසු ච ජාතෙසු සුපුප්ඵිතෙ මහන්තෙ සාලවනෙ **නිසින්නස්ස පවිවිත්තස්ස එකග්ගස්ස** ඣායනසීලස්ස සමිතපාපතාය **සමණස්ස** පාරාපරියත්ථෙරස්ස පටිපත්තිං නිස්සාය **චින්තා** වීමංසා අහොසී"ති. ඉතරා:-

"අඤ්ඤථා ලොකනාථම්හි තිට්ඨන්තෙ පුරිසුත්තමෙ,
ඉරියං ආසි භික්ඛූනං අඤ්ඤථා දානි දිස්සති.

සීතවාතපරිත්තාණං හිරිකොපීනඡාදනං,
මත්තට්ඨියං[1] අභුඤ්ජිංසු සන්තුට්ඨා ඉතරීතරෙ.

පණීතං යදි වා ලූඛං අප්පං වා යදි වා බහුං,
යාපනත්ථං අභුඤ්ජිංසු අගිද්ධා නාධිමුච්ඡිතා.

ජීවිතානං පරික්ඛාරෙ භෙසජ්ජෙ අථ පච්චයෙ,
න බාළ්හං උස්සුකා ආසුං යථා තෙ ආසවක්ඛයෙ.

අරඤ්ඤෙ රුක්ඛමූලෙසු කන්දරාසු ගුහාසු ච,
විවෙකමනුබ්‍රූහන්තා විහිංසු තප්පරායණා.

නීචා නිවිට්ඨා සුභරා මුදූ අත්ථද්ධමානසා,
අබ්‍යාසෙකා අමුඛරා අත්ථචින්තා වසානුගා.

තතො පාසාදිකං ආසි ගතං භුත්තං නිසෙවිතං,
සිනිද්ධා තෙලධාරාව අහොසි ඉරියාපථො.

සබ්බාසව පරික්ඛීණා මහාඣායී මහාහිතා,
නිබ්බුතා දානි තෙ ථෙරා පරිත්තා දානි තාදිසා

කුසලානඤ්ච ධම්මානං පඤ්ඤාය ච පරික්ඛයා,
සබ්බාකාරවරූපෙතං ලුජ්ජතෙ ජිනසාසනං.

පාපකානඤ්ච ධම්මානං කිලෙසානඤ්ච යො උතු,
උපට්ඨිතා විවෙකාය යෙ ච සද්ධම්මසෙසකා.

තෙ කිලෙසා පවඩ්ඪන්තා ආවිසන්ති බහුං ජනං,
කීළන්ති මඤ්ඤෙ බාලෙහි උම්මත්තෙහි ච රක්ඛසා.

---

1. මට්ඨියං'ති පාළි.

කිලෙසෙහාභිභූතාතෙ තෙන තෙන විධාවිතා,
නරාකිලෙසවත්ථූසු සසඞ්ගාමෙව ඝොසිතෙ.

පරිච්චජිත්වා සද්ධම්මං අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ,
දිට්ඨිගතානි අන්වෙන්තා ඉදං සෙය්‍යොති මඤ්ඤරෙ.

ධනඤ්ච පුත්තං භරියඤ්ච ඡඩ්ඩයිත්වාන නිග්ගතා,
කටච්ඡුභික්ඛාහෙතූපි අකිච්චානි නිසෙවරෙ.

උදරාවදෙහකං භුත්වා සයන්තුත්තානසෙය්‍යකා,
කථා වඩ්ඪෙන්ති පබුද්ධා යා කථා සත්ථුගරහිතා.

සබ්බකාරුකසිප්පානි චිත්තිං කත්වාන සික්ඛරෙ,
අවූපසන්තා අජ්ඣත්තං සාමඤ්ඤත්ථොති අච්ඡති.

මත්තිකං තෙලචුණ්ණඤ්ච උදකාසනභොජනං,
ගිහීනං උපනාමෙන්ති ආකඩ්ඛන්තා බහුත්තරං.

දන්තපොනං කපිත්ථඤ්ච පුප්ඵඛාදනියානිච,
පිණ්ඩපාතෙ ච සම්පන්නෙ අම්බෙ ආමලකානි ච.

භෙසජ්ජෙසු යථාවෙජ්ජා කිච්චාකිච්චෙ යථාගිහී,
ගණිකාව විභූසායං ඉස්සරෙ ඛත්තියා යථා.

නෙකතිකා වඤ්චනිකා කූටසක්ඛී අපාටුකා,
බහූහි පරිකප්පෙහි ආමිසං පරිභුඤ්ජරෙ.

ලෙසකප්පපරියායෙ පරිකප්පෙනුධාවිතා,
ජීවිකත්ථා උපායෙන සඞ්කඩ්ඪන්ති බහුං ධනං.[1]

උපට්ඨාපෙන්ති පරිසං කම්මතො නොච ධම්මතො,
ධම්මං පරෙසං දෙසෙන්ති ලාභතො නො ච අත්ථතො.

සඞ්ඝලාභස්ස භණ්ඩන්ති සඞ්ඝතො පරිබාහිරා,
පරලාභූපජීවන්තා අහිරිකා නලජ්ජරෙ.

නානුයුත්තා තථා එකෙ මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා,
සම්භාවනංයෙවිච්ඡන්ති ලාභසක්කාරමුච්ඡිතා.

එවං නානප්පයාතම්හි නදානි සුකරං තථා
අඵුසිතං වා ඵුසිතුං ඵුසිතං වානුරක්ඛිතුං.

යථා කණ්ටකට්ඨානම්හි චරෙය්‍ය අනුපාහනො,
සතිං උපට්ඨපෙත්වාන එවං ගාමෙ මුනී චරෙ.

සරිත්වා පුබ්බකෙ යොගී තෙසං වත්තමනුස්සරං,
කිඤ්චාපි පච්ඡිමො කාලො ඵුසෙය්‍ය අමතං පදං.

1 බඤ්ජනං'ති පාළියං.

ඉදං වත්වා සාලවනෙ සමණො භාවිතින්ද්‍රියො,
බ්‍රාහ්මණො පරිනිබ්බායි ඉසි ඛීණපුනබ්භවො"ති.

ඉමා ගාථා පන ථෙරෙනෙව භාසිතා.

තත්ථ **ඉරියං ආසි භික්ඛූනන්ති පුරිසුත්තමෙ ලොකනාථම්හි** සම්මාසම්බුද්ධෙ **තිට්ඨන්තෙ** ධරන්තෙ එතරහි පටිපත්තිභාවතො **අඤ්ඤථා** අඤ්ඤෙන පකාරෙන භික්ඛූනං ඉරියං චරිතං අහොසි යථානුසිට්ඨං පටිපත්තිභාවතො. **අඤ්ඤථා දානි දිස්සතීති** ඉදානි පන තතො අඤ්ඤථා භික්ඛූනං ඉරියං දිස්සති. අයං තාව පටිපත්තිභාවතො විසෙසො[1]. ඉදානි සත්ථරි ධරන්තෙ යෙනාකාරෙන භික්ඛූනං පටිපත්ති අහොසි තං තාව දස්සෙතුං "සීතවාතපරිත්තාණ"න්ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **මත්තට්ඨියන්ති** තංමත්තපයොජනං; යාවදෙව **සීතවාතපරිත්තාණං** යාවදෙව **හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනං** කත්වා චීවරං පරිභුඤ්ජිංසු. කථං? **සන්තුට්ඨා ඉතරීතරෙ** යස්මිං තස්මිං හීනෙ පණීතෙ වා යථාලද්ධෙ පච්චයෙ සන්තොසං ආපන්නා; **පණීතන්ති** උළාරං සප්පිආදිනා සංසට්ඨං; තදභාවෙන **ලූඛං; අප්පන්ති** චතුපඤ්චාලොපමත්තම්පි; **බහුං යාපනත්ථං අභුඤ්ජිංසූති** පණීතං බහුං භුඤ්ජන්තාපි යාපනමත්තමෙව ආහාරං භුඤ්ජිංසු. තතො එව **අගිද්ධා** ගෙධං අනාපන්නා; **නාධිමුච්ඡිතා** න අජ්ඣොසිතා අක්ඛබ්භඤ්ජනං විය සාකටිකානං වණලෙපනං විය ච වණිනො අභුඤ්ජිංසු; **ජීවිතානං පරික්ඛාරෙ භෙසජ්ජෙ අථ පච්චයෙති** ජීවිතානං පවත්තියා පරික්ඛාරභූතෙ භෙසජ්ජසඞ්ඛාතෙ පච්චයෙ ගිලානපච්චයෙ; **යථා තෙති** යථා තෙ පුරිමකා භික්ඛූ **ආසවක්ඛයෙ උස්සුකා** යුත්තා **ආසුං** තථා රොගාභිභූතාපි ගිලානපච්චයෙ **බාළ්හං** අතිවිය **උස්සුකා** නාහෙසුන්ති අත්ථො. **තප්පරායණාති** විවෙකපරායණා විවෙකපොණා; එවං චතූහි ගාථාහි පච්චයසන්තොසං භාවනාභිරතිඤ්ච **දස්සෙන්තෙන** තෙසං අරියවංසප්පටිපදා දස්සිතා. **නීචාති** මයං පංසුකූලිකා පිණ්ඩපාතිකාති අත්තුක්කංසනපරවම්භනානි අකත්වා **නීචවුත්තිනො** නිවාතවුත්තිනොති අත්ථො. **නිවිට්ඨාති** සාසනෙ නිවිට්ඨසද්ධා; **සුභරාති** අප්පිච්ඡතාදිභාවෙන සුපොසා; **මුදූති** වත්තප්පටිපත්තියං සකලෙ ච බ්‍රහ්මචරියෙ මුදූ සුපරිකම්මකතසුවණ්ණං විය විනියොගක්ඛමා; **මුදූති** වා අභාකුටිකා උත්තානමුඛා පුප්ඵිතමුඛෙන පටිසන්ථාරවුත්තිනො; සුහිතං[2] විය සුඛාවහාති වුත්තං හොති. **අථද්ධමානසාති** අකථිතචිත්තා; තෙන සුබ්බචභාවමාහ. **අබ්‍යාසෙකාති** සතිවිප්පවාසාභාවතො කිලෙසබ්‍යාසෙකරහිතා; අන්තරන්තරා තණ්හාදිට්ඨිමානාදීහි අවොකිණ්ණාති අත්ථො. **අමුඛරාති** න මුඛරා න මුඛෙන ඛරා වචීපාගබ්භියරහිතාති වා අත්ථො. **අත්ථචින්තාවසානුගාති** හිතචින්තාවසානුගා හිතචින්තාවසිකා අත්තනො පරෙසඤ්ච හිතචින්තනමෙව අනුපවත්තනකා; **තතොති** තස්මා නීචවුත්තාදිහෙතු; **පාසාදිකන්ති** පසාදජනකං පටිපත්තිං පස්සන්තානං සුණන්තානඤ්ච පසාදාවහං; **ගතන්ති** අභික්කන්ත

1. අධිප්පායො'තිපි අත්ථි. 2. සුහිතා'ති කත්ථචි.

පටික්කන්තපරිවත්තනාදිගමනං; **ගතන්**ති වා කායවාචාපවත්ති; **භුත්තන්**ති චතුපච්චයපරිභොගො; **නිසෙවිතන්**ති ගොචරනිසෙවනං; **සිනිද්ධා තෙලධාරාවා**ති යථා අනිවත්තිතා කුසලජනාභිසිඤ්චිතා[1] සවන්තී තෙලධාරා අවිච්ඡින්නා සිනිද්ධා මට්ඨා දස්සනීයා පාසාදිකා හොති එවං තෙසං ආකප්පසම්පන්නානං **ඉරියාපථො** අවච්ඡෙදො, සණ්හො මට්ඨො දස්සනීයො පාසාදිකො **අහොසි. මහාඣායී**ති මහන්තෙහි ඣානෙහි ඣායනසීලා මහන්තං වා නිබ්බානං ඣායන්තීති මහාඣායී; තතො එව **මහාහිතා** මහන්තෙහි හිතෙහි සමන්නාගතාති අත්ථො; **තෙ ථෙරා**ති තෙ යථා වුත්තප්පකාරා පටිපත්තිපරායණා ථෙරා **ඉදානි පරිනිබ්බුතා**ති අත්ථො. **පරිත්තා දානි තාදිසා**ති ඉදානි පච්ඡිමෙ කාලෙ තාදිසා තථාරූපා ථෙරා පරිත්තා අප්පකා එවාති වුත්තං හොති. **කුසලානඤ්ච ධම්මාන**න්ති විවට්ටස්ස උපනිස්සයභූතානං විමොක්ඛසම්භාරානං අනවජ්ජධම්මානං; **පඤ්ඤාය චා**ති තථාරූපාය පඤ්ඤාය ච; **පරික්ඛයා**ති අභාවතො අනුප්පත්තිතො කාමඤ්චෙත්ථ පඤ්ඤාපි සියා අනවජ්ජධම්මෙසු බහුපකාරභාවදස්සනත්ථං පනස්සා විසුං ගහණං. යථා "පුඤ්ඤඤාණසම්භාරා"ති. **සබ්බාකාරවරූපෙත**න්ති ආදිකල්‍යාණතාදීහි සබ්බෙහි ආකාරවරෙහි පකාරවිසෙසෙහි උපෙතං යුත්තං; **ජිනස්ස** භගවතො **සාසනං ලුජ්ජතෙ** විනස්සතීති අත්ථො. **පාපකානඤ්ච ධම්මානං කිලෙසානඤ්ච යො උතූ**ති කායදුච්චරිතාදීනං පාපධම්මානං ලොභාදීනඤ්ච කිලෙසානං යො උතු යො කාලො; **සො අයං වත්තතී**ති වචනසෙසො. **උපට්ඨිතා විවෙකාය යෙ ච සද්ධම්මසෙසකා**ති යෙ පන එවරූපෙ කාලෙ කායචිත්තඋපධිවිවෙකත්ථාය උපට්ඨිතා ආරද්ධවීරියා තෙ ච සෙසපටිපත්තිසද්ධම්මකා හොන්ති අයං හෙත්ථ අධිප්පායො "සුවිසුද්ධසීලාචාරාපි සමානා ඉදානි එකච්චෙ භික්ඛූ ඉරියාපථසණ්ඨාපනං සමථවිපස්සනා භාවනාවිධානං මහාපලිබොධුපච්ඡෙදෙ ඛුද්දකපලිබොධුපච්ඡෙදෙති එවමාදිපුබ්බකිච්චං සම්පාදෙත්වා භාවනමනුයුඤ්ජන්තා සෙසපටිපත්තිකාසද්ධම්මකතාපටිපත්තිං මත්ථකං පාපෙතුං නසක්කොන්තී"ති. **තෙ කිලෙසා පවඩ්ඪන්තා**ති යෙ භගවතො ඔරසපුත්තෙහි තදපරික්ඛයං පරියාදානං ගමිතා කිලෙසා තෙ එතරහි ලද්ධොකාසා භික්ඛූසු වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්තා; **ආවිසන්ති බහුංජන**න්ති කල්‍යාණමිත්තරහිතං අයොනිසො මනසිකාරබහුලං අන්ධබාලජනං අභිභවිත්වා අවසං කරොන්තා ආවිසන්ති සන්තානං අනුපවිසන්ති; එවංභූතා ච තෙ **කීළන්ති මඤ්ඤෙ බාලෙහි උම්මත්තෙහිව රක්ඛසා** යථා නාම කෙළිසීලා රක්ඛසා භිසක්කරහිතෙ උම්මත්තෙ ආවිසිත්වා තෙ අනයව්‍යසනං ආපාදෙන්තා තෙහි කීළන්ති. එවං තෙ කිලෙසා සම්මාසම්බුද්ධභිසක්කරහිතෙ අන්ධබාලෙ භික්ඛූ ආවිසිත්වා තෙසං දිට්ඨධම්මිකාදිභෙදං අනත්ථං උප්පාදෙන්තා තෙහි සද්ධිං කීළන්ති මඤ්ඤෙ කීළන්තා විය හොන්තීති අත්ථො. **තෙන තෙනා**ති තෙන තෙන ආරම්මණභාගෙන

1. කුසලජනක පත්තියා'ති-කත්ථචි.

විධාවිතානි විරූපං ධාවිතා අසාරුප්පවසෙන පටිපජ්ජන්තා; **කිලෙසවත්ථූසූති** පඨමං උප්පන්නකිලෙසා පච්ඡාඋප්පජ්ජනකානං කාරණභාවතො කිලෙසාව කිලෙසවත්ථූනි තෙසු කිලෙසවත්ථූසු සමූහිතෙසු. **සඞ්ගාමෙව ඝොසිතෙති** හිරඤ්ඤසුවණ්ණමණිමුත්තාදිකං ධනං විප්පකිරිත්වා "යං යං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදි **යස්ස යස්ස** හත්ථගතං තං **තං තස්ස** තස්සෙව හොතූ"ති එවං කාමඝොසනා සඞ්ගාමඝොසනා නාම තත්‍රායමත්ථො "කිලෙසවත්ථූසු යො යො කිලෙසො යං යං සත්තං ගණ්හාති අභිභවති සො සො තස්ස **තස්ස** හොතූති කිලෙසසෙනාපතිනා මාරෙන **සඞ්ගාමෙ ඝොසිතෙ විය** තෙහි තෙහි **කිලෙසෙහි අභිභූතා තෙ** බාලපුථුජ්ජනා තෙන තෙන ආරම්මණභාගෙන විධාවිතා වොසිතා"ති. තෙ එවං විධාවිතා කිං කරොන්තී?ති ආහ: "පරිච්චජිත්වා සද්ධම්මං අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ"ති තස්සත්ථො "පරිපතන්ති **සද්ධම්මං** ඡඩ්ඩෙත්වා ආමිසකිඤ්ජක්ඛහෙතු **අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි භණ්ඩරෙ** කලහං කරොන්තී"ති. **දිට්ඨිගතානීති** "විඤ්ඤාණමත්තමෙව අත්ථි නත්ථෙව රූපධම්මාති යථා පුග්ගලො නාම පරමත්ථතො නත්ථි තථා සභාවධම්මාපි පරමත්ථතො නත්ථි වොහාරමත්තමෙවා"ති ච එවමාදීනි දිට්ඨිගතානි මිච්ඡාගාහෙ **අන්වෙන්තා** අනුගච්ඡන්තා "**ඉදං සෙය්‍යො** ඉදමෙව සෙට්ඨං අඤ්ඤං මිච්ඡා"ති මඤ්ඤන්ති **නික්ඛන්තා**ති ගෙහතො නික්ඛන්තා; **කටච්ඡුභික්ඛාහෙතුපීති** කටච්ඡුමත්තභික්ඛානිමිත්තම්පි; තං දදන්තස්ස **ගහට්ඨස්ස** අනනුලොමිකසංසග්ගවසෙන **අකිච්චානි** පබ්බජිතෙන අකත්තබ්බානි කම්මානි **නිසෙවරෙ** කරොන්ති; **උදරාවදෙහකං භුත්වා**ති "ඌනූදරො මිතාහාරො"[a]ති වුත්තවචනං අවිචින්තෙත්වා උදරපූරං භුඤ්ජිත්වා; **සයන්තුත්තානසෙය්‍යකාති** "දක්ඛිණෙන පස්සෙන පාදෙ පාදං අච්චාධාය සතො සම්පජානො සීහසෙය්‍යං ඔක්කමතී"[b]ති වුත්තවිධානං අනනුස්සරිත්වා උත්තානසෙය්‍යකා සයන්ති; **යා කථා සන්ති ගරහිතාති** රාජකථාදි තිරච්ඡානකථං සන්ධාය වදති. **සබ්බකාරුකසිප්පානීති** සබ්බෙහි වෙසාදීහි කාරුකෙහි කත්තබ්බානි චිත්තලවණකරණාදීනි හත්ථසිප්පානි; **චිත්තිං කත්වානාති** සක්කච්චං සාදරං කත්වා; **අවූපසන්තා අජ්ඣත්තන්ති** කිලෙසවූපසමාභාවතො ගද්දුහනමත්තම්පි සමාධානාභාවතො ච අජ්ඣත්තං අවූපසන්තා; අවූපසන්තචිත්තාති අත්ථො. **සාමඤ්ඤත්ථොති** සමණධම්මො; **අතිඅච්චතීති** තෙසං ආජීවකිච්චපසුතතාය එකදෙසම්පි අනුසන්තො විසුංයෙව නිසීදති අනල්ලීයතීති වුත්තං හොති. **මත්තිකන්ති** පාකතිකං වා පඤ්චවණ්ණං වා ගිහීනං විනියොගක්ඛමං මත්තිකං; **තෙලචුණ්ණන්ති** පාකතිකං අභිසඞ්ඛතං වා තෙලඤ්ච නහානියචුණ්ණඤ්ච; **උදකාසනභොජනන්ති** උදකඤ්ච ආසනඤ්ච භොජනඤ්ච; **ආකඞ්ඛන්තා බහුත්තරන්ති** බහුං පිණ්ඩපාතාදිං උත්තරුත්තරං ආකඞ්ඛන්තා අම්හෙහි මත්තිකාදීසු දින්නෙසු මනුස්සා දළ්හභත්තිකා හුත්වා බහුං උත්තරුත්තරං චතුප්පච්චයජාතං දස්සන්තීති අධිප්පායෙන

---

a. තිංසනිපාත සාරිපුත්තත්ථෙර ගාථා.

b. අඞ්ගුත්තරනිකාය අට්ඨක: නි: මෙත්තාවග්ග 9. සුත්ත.

ගිහීනං උපනාමෙන්තීති අත්ථො. දන්ත පූතකන්ති සොධෙන්ති එතෙනාදි **දන්තපොනං** දන්තකට්ඨං; **කපිත්ථ**න්ති කපිත්ථඵලං; **පුප්ඵ**න්ති සුමනචම්පකාදිපුප්ඵං; **ඛාදනීයානී**ති අට්ඨාරසවිධෙපි ඛජ්ජකවිසෙසෙ; **පිණ්ඩපාතෙ ච සම්පන්නෙ**ති බ්‍යඤ්ජනාදි සම්පයුත්තෙ[1] ඔදනවිසෙසෙ; **අම්බෙ ආමලකානි චා**ති චසද්දෙන මාතුලුඞ්ගතාලනාළිකෙරාදිඵලානි අවුත්තානි සඞ්ගණ්හාති. සබ්බත්ථ **ගිහීනං උපනාමෙන්ති ආකඞ්ඛන්තා බහුතර**න්ති යොජනා. **භෙසජ්ජෙසු යථා වෙජ්ජා**ති ගිහීනං භෙසජ්ජප්පයොගෙසු යථා වෙජ්ජා තථා භික්ඛූ පටිපජ්ජන්තීති අධිප්පායො. **කිච්චාකිච්චානි යථා ගිහී**ති ගහට්ඨානං ඛුද්දකෙ චෙව මහන්තෙ ච කිච්චෙ කත්තබ්බෙ ගිහී විය. **ගණිකාව විභූසාය**න්ති අත්තනො සරීරස්ස විභූසනෙ රූපූපජීවිනියො විය; **ඉස්සරෙ ඛත්තියා යථා**ති ඉස්සරෙ ඉස්සරියපවත්තනෙ යථා ඛත්තියා; එවං කුලපති හුත්වා වත්තන්තීති අත්ථො. **නෙකතිකා**ති නිකතියං නියුත්තා අමණිං යෙව මණිං අසුවණ්ණං යෙව සුවණ්ණං කත්වා පතිරූපසාචියොග[2] නිරතා; **වඤ්චනිකා**ති කූටමානාදීහි විප්පලම්භකා; **කූටසක්ඛී**ති අයථාව සක්ඛිනො; **අපාටුකා**ති වාමකා අසංයතවුත්තීති අත්ථො. **බහූහි පරිකප්පෙහී**ති යථාවුත්තෙහි අඤ්ඤෙහි ච බහූහි මිච්ඡාජීවප්පකාරෙහි; **ලෙසකප්පෙ**ති කප්පියලෙසෙන කප්පියපතිරූපෙ; **පරියායෙ**ති පච්චයෙසු පරියායස්ස යොගෙ; **පරිකප්පෙ**ති වඩ්ඪිආදිකප්පනෙ; සබ්බත්ථ විසයෙ භුම්මං. **අනුධාවිතා**ති මහිච්ඡතාදීහි පාපධම්මෙහි අනුධාවිතා වොසිතා; **ජීවිකත්ථා** ජීවිකප්පයොජනා ආජීවහෙතුකා; **උපායෙනා**ති පරිකථාදිනා උපායෙන පච්චයුප්පාදනනයෙන; **සඞ්කඩ්ඪන්තී**ති සංහරන්ති; **උපට්ඨාපෙන්ති පරිස**න්ති පරිසාය අත්තානං උපට්ඨාපෙන්ති; යථා පරිසා අත්තානං උපට්ඨාපෙන්ති එවං පරිසං සඞ්ගණ්හන්තීති අත්ථො. **කම්මතො**ති කම්මහෙතු තෙහි අත්තනො කත්තබ්බවෙය්‍යාවච්චනිමිත්තං උපට්ඨාපෙන්ති; **නො ච ධම්මතො**ති ධම්මනිමිත්තං නො ච උපට්ඨාපෙන්ති; යො සඤ්චාරා උල්ලුම්පනසභාවසණ්ඨිතාය පරිසසඞ්ගහො අනුඤ්ඤාතො තෙන න සඞ්ගණ්හන්තීති අත්ථො. **ලාභතො**ති ලාභහෙතු; “අයං බහුස්සුතො භාණකො ධම්මකථිකො”ති එවං සම්භාවෙන්තො මහාජනො මය්හං ලාභසක්කාරෙ උපනයිස්සතීති ඉච්ඡාචාරෙ ඨත්වා ලාභනිමිත්තං **පරෙසං ධම්මං දෙසෙන්ති. නො ච අත්ථතො**ති යො සො විමුත්තායතනසීසෙ ඨත්වා සද්ධම්මං කථෙන්තෙන පත්තබ්බො අත්ථො න තෙන අත්ථෙන; දිට්ඨධම්මිකාදි හෙදහිතනිමිත්තං[3] ධම්මං න දෙසෙන්තීති අත්ථො. **සඞ්ඝලාභස්ස භණ්ඩන්තී**ති සඞ්ඝලාභහෙතු භණ්ඩන්ති “මය්හං පාපුණාති න තුය්හ”න්ති ආදිනා කලහං කරොන්ති; **සඞ්ඝතො පරිබාහිරා**ති අරියසඞ්ඝතො බහිභූතා අරියසඞ්ඝස්ස තදභාවතො; **පරලාභූපජීවන්තා**ති සාසනෙ ලාභො[4] නාම අඤ්ඤබාලපුථුජ්ජනෙහි පරෙ සීලාදිගුණසම්පන්නෙ සෙක්ඛෙ උද්දිස්ස උප්පන්නත්තා තං පරලාභං පරතො වා දායකතො ලද්ධබ්බලාභං උපජීවන්තා භණ්ඩන

1. වණ්ණාදිසම්පයුත්තෙ'ති කත්ථචි.
2. පතිරූපස්ස වියොගා'ති කත්ථචි.
3. හෙදං හිතං තතං නිමිත්ත'න්ති කත්ථචි.
4. ලාභස්ස ඉති කත්ථචි.

කාරකා භික්ඛූ පාපජිගුච්ඡාය අභාවතො **අහිරිකා** සමානා "මයං පරලාභං භුඤ්ජාම පරපටිබද්ධජීවිකා"ති පි **නලජ්ජරෙ** නාභිරියන්ති. **නානුයුත්තා**ති සමණකාරකෙහි ධම්මෙහි අනනුයුත්තා; **තථා**ති යථා පුබ්බෙ වුත්තා භණ්ඩනකාරකාදයො තථා; **එකෙ**ති එකච්චෙ; **මුණ්ඩා සඞ්ඝාටිපාරුතා**ති කෙවලං මුණ්ඩිතකෙසතාය මුණ්ඩා, පිලොතිකඛණ්ඩ සඞ්ඝටිතට්ඨෙන සඞ්ඝාටීති ලද්ධනාමෙන චීවරෙන පාරුතසරීරා; **සම්භාවනංයෙව ඉච්ඡන්ති ලාභසක්කාරමුච්ඡිතා**ති ලාභසක්කාරෙසු මුච්ඡිතා අජ්ඣොසිතා හුත්වා "පෙසලො ධුතවාදො බහුස්සුතො"ති මධුර වචනමනුයුත්තා අරියොති ච කෙවලං සම්භාවනං බහුමානං යෙව **ඉච්ඡන්ති එසන්ති**, න තන්නිමිත්තෙන ගුණෙනාති අත්ථො; **එවන්ති** "කුසලානඤ්ච ධම්මානං පඤ්ඤාය ච පරික්ඛයා"ති වුත්තනයෙන; **නානාපයාතම්හී**ති නානප්ප කාරෙන භෙදනධම්මෙන පයාතෙ සම්මතෙ නානප්පකාරෙන වා සංකි ලෙසධම්මෙන පයාතුං පවත්තිතුං ආරද්ධෙ; **නිදං සුකරං තථා**ති ඉදානි ඉමස්මිං දුල්ලභකල්‍යාණමිත්තෙන දුල්ලභසප්පායෙ සද්ධම්මස්සවනෙ ච කාලෙ යථා සත්ථරි ධරන්තෙ **අඵුසිතං** අඵුට්ඨං අනධිගතං ඣානවිපස්සනං **ඵුසිතුං** අධිගන්තුං **ඵුසිතං වා** හානභාගියං ඨිතිභාගියමෙව වා අහුත්වා යථා විසෙසභාගියං හොති තථා **අනුරක්ඛිතුං** පාලෙතුං සුකරං තථා නසුකරං; තථා සම්පාදෙතුං නසක්කාති අත්ථො. ඉදානි අත්තනො පරිනිබ්බානකාලස්ස ආසන්නත්තා සඞ්ඛිත්තෙන ඔවාදෙන සබ්රහ්මචාරිං ඔවදන්තො "යථා කණ්ටකට්ඨානම්හී"ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො: "යථා පුරිසො කෙනචිදෙව පයොජනෙන කණ්ටකනිචිතෙ පදෙසෙ **අනුපාහනො** විචරන්තො "මා මං කණ්ටකො විජ්ඣී"ති සතිං උපට්ඨපෙත්වාව විචරති **එවං** කිලෙසකණ්ටකනිචිතෙ ගොචර**ගාමෙ** පයොජනෙන චරන්තො **මුනි සතිං උපට්ඨපෙත්වාන** සතිසම්පජඤ්ඤයුත්තො අප්පමත්තො විචරෙය්‍ය කම්මට්ඨානං අවිජහන්තො"ති වුත්තං හොති. **සරිත්වා පුබ්බකෙ යොගී තෙසං වත්තමනුස්සර**න්ති පුරිමකෙ යොගෙ භාවනාය යුත්තතාය යොගී ආරද්ධවිපස්සකෙ සරිත්වා තෙසං ආගමානුසාරෙන සම්මා පටිපත්තිභාවනාවිධිං අනුස්සරන්තො ධුරනික්ඛෙපං අකත්වා යථාපටිපජ්ජන්තො; **කිඤ්චාපි පච්ඡිමො කාලො**ති යදිපායං අතීතසත්ථුකො පච්ඡිමො කාලො තථාපි යථාධම්මමෙව පටිපජ්ජන්තො විපස්සනං උස්සුක්කාපෙන්තො **ඵුසෙය්‍ය අමතං පදං** නිබ්බානං අධිගච්ඡෙය්‍ය. **ඉදං වත්වා**ති යථා දස්සිතං සංකිලෙසවොදානෙසු ඉමං පටිපත්තිවිධිං කථෙත්වා; අයඤ්ච ඔසාන ගාථා සඞ්ගීතිකාරෙහි ථෙරස්ස පරිනිබ්බානං පකාසෙතුං වුත්තාති වෙදිතබ්බා.

පාරාපරියත්ථෙරස්ස ගාථාවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

පරමත්ථදීපනියා

වීසතිනිපාතවණ්ණනා

සමත්තා.

තිංසනිපාතෙ **පාසාදිකෙ බහූ දිස්වාති** ආදිකා ආයස්මතො **ඵුස්සත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්ස මණ්ඩලිකරඤ්ඤො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති **ඵුස්සො**ති නාමං අහොසි. සො විඤ්ඤුතං පත්තො ඛත්තියකුමාරෙහි සික්ඛිතබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං ගතො උපනිස්සයසම්පන්නත්තා කාමෙසු අලග්ගචිත්තො අඤ්ඤතරස්ස මහාථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා චරියානුකූලං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තො ඣානානි නිබ්බත්තෙත්වා ඣානපාදකං විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නචිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤො අහොසි. අථෙකදිවසං **පණ්ඩරස්සගොත්තො** නාම එකො තාපසො තස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා නිසින්නො සම්බහුලෙ භික්ඛූ සීලාචාරසම්පන්නෙ සුසංවුතින්ද්‍රියෙ භාවිතකායෙ භාවිතචිත්තෙ දිස්වා පසන්නචිත්තො "සාධු වතායං පටිපත්ති ලොකෙ චිරං තිට්ඨෙය්‍යා"ති චින්තෙත්වා "කථං නු ඛො භන්තෙ අනාගතමද්ධානං භික්ඛූනං පටිපත්ති භවිස්සතී?"ති ථෙරං පුච්ඡි. තමත්ථං දස්සෙන්තා සඞ්ගීතිකාරා:-

"පාසාදිකෙ බහූ දිස්වා භාවිතත්තෙ සුසංවුතෙ,
ඉසි **පණ්ඩරස්සගොත්තො** අපුච්ඡි **ඵුස්ස** සව්හය"න්ති.

ගාථං ආදිතො ඨපෙසුං. තත්ථ **පාසාදිකෙ**ති අත්තනො පටිපත්තියා පසාදරහෙ; බහූති සම්බහුලෙ; **භාවිතත්තෙ**ති සමථවිපස්සනාභාවනාහි භාවිතචිත්තෙ; **සුසංවුතෙ**ති සුට්ඨු සංවුතින්ද්‍රියෙ; **ඉසී**ති තාපසො; **පණ්ඩරස්සගොත්තො**ති පණ්ඩරස්සනාම ඉසිනො වංසෙ ජාතත්තා තෙන සමාන ගොත්තො; **ඵුස්සසව්හය**න්ති ඵුස්සසද්දෙන අව්හාතබ්බං ඵුස්සනාමකන්ති අත්ථො.

"කිං ඡන්දා කිමධිප්පායා කිමාකප්පා භවිස්සරෙ,
අනාගතම්හි කාලම්හි තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො"ති

අයං තස්ස ඉසිනො පුච්ඡාගාථා. තත්ථ **කිංඡන්දා**ති ඉමස්මිං සාසනෙ අනාගතෙ භික්ඛූ කීදිසච්ඡන්දා? කීදිසාධිමුත්තිකා? කිං හීනාධිමුත්තිකා උදාහු පණීතාධිමුත්තිකා?ති අත්ථො. **කිමධිප්පායා**ති කීදිසාධිප්පායා? කීදිසජ්ඣාසයා? කිං සංකිලෙසජ්ඣාසයා උදාහු වොදානජ්ඣාසයාති? අත්ථො. අථවා ඡන්දා නාම කත්තුකම්‍යතා තස්මා කීදිසච්ඡන්දා කීදිසී තෙසං කත්තුකම්‍යතාති අත්ථො. අධිප්පායො අජ්ඣාසයොයෙව. **කිමාකප්පා**ති කීදිසාකප්පා? ආකප්පාති ච වෙසගහණාදිචාරිත්තවාරිත්තවන්තොති අත්ථො. **භවිස්සරෙ**ති භවිස්සන්ති; **තං මෙ**ති තං අනාගතෙ භික්ඛූනං ඡන්දාධිප්පායාකප්පභෙදං පුච්ඡිතො මය්හං **අක්ඛාහි** කථෙහීති ථෙරං අජ්ඣෙසති. තස්ස ථෙරො තමත්ථං ආචික්ඛන්තො සක්කච්චසවණෙ තාව නියොජෙතුං:-

"සුණොහි වචනං මය්හං ඉසි! **පණ්ඩරසව්හය,**
සක්කච්චං උපධාරෙහි ආචික්ඛිස්සාම්‍යනාගත"**න්ති.**

ගාථමාහ.

තස්සත්ථො: "භො **පණ්ඩරස්ස** නාම **ඉසි!** යං ත්වං මං පුච්ඡසි, තං තෙ **අනාගතං ආචික්ඛිස්සාමි** ආචික්ඛතො පන මම **වචනං** සුණාහි අනාගතත්ථදීපනතො සංවෙගාවහතො ච **සක්කච්චං උපධාරෙහී**"ති අථ **ථෙරො** අනාගතංසඤාණෙන භික්ඛූනං භික්ඛුනීනඤ්ච භාවිනං **පවත්තිං** යථාභූතං දිස්වා තස්ස ආචික්ඛන්තො:-

"කොධනා උපනාහීච මක්ඛී ථම්භී සඨා බහූ,
ඉස්සුකී නානාවාදා ච භවිස්සන්ති අනාගතෙ.

අඤ්ඤාතමානිනො ධම්මෙ ගම්භීරෙ තීරගොචරා,
ලහුකා අගරූ ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤමගාරවා.

බහූ ආදීනවා ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සන්තිනාගතෙ,
සුදෙසිතං ඉමං ධම්මං කිලෙසිස්සන්ති දුම්මතී.

ගුණහීනාපි සඞ්ඝම්හි වොහරන්තා [1]. විසාරදා,
බලවන්තො භවිස්සන්ති මුඛරා අස්සුතාවිනො.

ගුණවන්තොපි සඞ්ඝම්හි වොහරන්තා යථාත්ථතො,
දුබ්බලා තෙ භවිස්සන්ති හිරීමනා අනත්ථිකා.

රජතං ජාතරූපඤ්ච ඛෙත්තං වත්ථුමජෙළකං,
දාසිදාසඤ්ච දුම්මෙධා සාදියිස්සන්තිනාගතෙ.

උජ්ඣානසඤ්ඤිනො බාලා සීලෙසු අසමාහිතා,
උන්නළා විචරිස්සන්ති කලහාභිරතා මගා.

උද්ධතා ච භවිස්සන්ති නීලචීවරපාරුතා,
කුහා ථද්ධා ලපා සිඞ්ගී චරිස්සන්ත්‍යරියා විය.

තෙලසණ්ඨෙහි කෙසෙහි චපලා අඤ්ජනක්ඛිකා,
රථියාය ගමිස්සන්ති දන්තවණ්ණිකපාරුතා.

අජෙගුච්ඡං විමුත්තෙහි සුරත්තං අරහද්ධජං
ජිගුච්ඡිස්සන්ති කාසාවං ඔදාතෙ සුසමුච්ඡිතා.

ලාභකාමා භවිස්සන්ති කුසීතා හීනවීරියා,
කිච්ඡන්තා වනපත්ථානි [2] ගාමන්තෙසු වසිස්සරෙ.

යෙ යෙ ලාභං ලභිස්සන්ති මිච්ඡාජීවරතා සදා,
තෙ තෙව අනුසික්ඛන්තා භමිස්සන්ති [3] අසංයතා.

---

1. වොහරන්ති,ති පාළියං. 2. වනපත්ථානී'තිපි අත්ථි.
3. භජිස්සන්තී'ති පාළියං.

යෙ යෙ අලාභිනො ලාභං නතෙ පුජ්ජා භවිස්සරෙ,
සුපෙසලෙපි තෙ ධීරෙ සෙවිස්සන්ති න තෙ තදා.

මිලක්ඛුරජනං රත්තං ගරහන්තා සකං ධජං,
තිත්ථියානං ධජං කෙචි ධාරෙස්සන්ත්‍යවදාතකං.

අගාරවො ච කාසාවෙ තදා තෙසං භවිස්සති,
පටිසඞ්ඛා ච කාසාවෙ භික්ඛූනං නභවිස්සති.

අභිභූතස්ස දුක්ඛෙන සල්ලවිද්ධස්ස රුප්පතො,
පටිසඞ්ඛා මහාඝොරා නාගස්සාසි අචින්තියා.

ඡද්දන්තොහි තදා දිස්වා සුරත්තං අරහද්ධජං,
තාවදෙව භණී ගාථා ගජො අත්ථොපසංහිතා.

අනික්කසාවො කාසාවං යොවත්ථං පරිදහිස්සති,[1]
අපෙතො දමසච්චෙන නසො කාසවමරහති.

යො ච වන්තකසාවස්ස සීලෙසු සුසමාහිතො,
උපෙතො දමසච්චෙන සවෙ කාසාව මරහති.

විපන්නසීලො දුම්මෙධො පාකටො කාමකාරියො,
විබ්භන්තචිත්තො නිස්සුක්කො නසො කාසාවමරහතී.

යො ච සීලෙන සම්පන්නො වීතරාගො සමාහිතො,
ඔදාතමනසඞ්කප්පො සවෙ කාසාවමරහති.

උද්ධතො උන්නලො බාලො සීලං යස්ස නවිජ්ජති,
ඔදාතකං අරහති කාසාවං කිං කරිස්සති.

භික්ඛූ ච භික්ඛුනීයො ච දුට්ඨචිත්තා අනාදරා,
තාදීනං මෙත්තචිත්තානං නිග්ගණ්හිස්සන්තිනාගතෙ.

සික්ඛාපෙන්තාපි ථෙරෙහි බාලා චීවර ධාරණං,
නසුණිස්සන්ති දුම්මෙධා පාකටා කාමකාරියා.

තෙ තථා සික්ඛිතා බාලා අඤ්ඤමඤ්ඤං අගාරවා,
නාදියිස්සන්තුපජ්ඣායෙ ඛළුඞ්කොවිය සාරථිං.

එවං අනාගතද්ධානං පටිපත්ති භවිස්සති,
භික්ඛූනං භික්ඛුනීඤ්ච පත්තෙ කාලම්හි පච්ඡිමෙ.

පුරා ආගච්ඡතෙ එතං අනාගතං මහබ්භයං,
සුබ්බචා හොථ සඛිලා අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා.

මෙත්තචිත්තා කාරුණිකා හොථ සීලෙසු සංවුතා,
ආරද්ධවිරියා පහිතත්තා නිච්චං දළ්හපරක්කමා.

1. පරිභුඤ්ජිස්සතීති-අට්ඨකථායං.

පමාදං භයතො දිස්වා අප්පමාදඤ්ච ඛෙමතො,
භාවෙත්වට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං ඵුසන්ති අමතං පද”න්ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **කොධනාති** කුජ්ඣනසීලා; **භවිස්සන්ති අනාගතෙති** සම්බන්ධො. **කිං?** ථෙරස්ස කාලෙ තථා නාහෙසුන්ති න නාහෙසුං තදා පන කල්‍යාණමිත්තබහුලතාය ඔවාදකෙසු විඤ්ඤාපකෙසු සබ්‍රහ්මචාරීසු බහූසු විජ්ජමානෙසු කිලෙසෙසු බලවන්තෙසු පටිසඞ්ඛානබහුලතාය ච යෙභුය්‍යෙන භික්ඛූ කොධනා නාහෙසුං ආයතිං තබ්බිපරියායෙ අතිකොධනා භවිස්සන්ති තස්මා ‘අනාගතෙ’ති වුත්තං. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **උපනාහීති** ආඝාතවත්ථුසු ආඝාතස්ස උපනය්හනසීලා උපනාහසම්භවතො වා උපනාහී; තත්ථ පුරිමකාලිකො බ්‍යාපාදො කොධො අපරකාලිකො උපනාහො, සකිං පවත්තො වා දොසො කොධො, අනෙකක්ඛත්තුං පවත්තො උපනාහො, පරෙසං විජ්ජමානෙ ගුණෙ මක්ඛන්ති පුඤ්ඡන්ති තෙසං වා උදකපුඤ්ඡනියා විය උදකස්ස මක්ඛො මක්ඛනං පුඤ්ඡනං එතෙසං අත්ථීති **මක්ඛී**; අතිමානලක්ඛණො ථම්භො එතෙසං අත්ථීති **ථම්භී; සඨාති** අසන්තගුණවිභාවනලක්ඛණෙන සාඨෙය්‍යෙන සමන්නාගතා; **ඉස්සුකීති** පරසම්පත්තිඛිය්‍යනලක්ඛණාය ඉස්සාය සමන්නාගතා; **නානාවාදාති** අඤ්ඤමඤ්ඤං විරුද්ධවාදා විරුද්ධදිට්ඨිකා; කලහකාරකා වාති අත්ථො. **අඤ්ඤාණමානිනො ධම්මෙ ගම්භීරෙ තීරගොචරාති** ගම්භීරෙ දූරොභාසෙ සද්ධම්මෙ අඤ්ඤාතෙ එව ඤාතොති දිට්ඨොති එවං මානිනො තතො එව තස්ස ඔරභාගෙ පවත්තිතාය ඔරිමතීරගොචරා; **ලහුකාති** ලහුසභාවා චපලා; **අගරූ ධම්මෙති** සද්ධම්මෙ ගාරවරහිතා; **අඤ්ඤමඤ්ඤම්හි අගාරවාති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්මිං අප්පතිස්සවා සඞ්ඝෙ සබ්‍රහ්මචාරීසු ච ගරුගාරවවිරහිතා; **බහූ ආදීනවාති** වුත්තප්පකාරා වක්ඛමානා ච බහූ අනෙකදොසා අන්තරායා; **ලොකෙති** සත්තලොකෙ; **උප්පජ්ජිස්සන්තිනාගතෙති** අනාගතෙ පාතුභවිස්සන්ති; **සුදෙසිතං ඉදං ධම්මන්ති** සම්මාසම්බුද්ධෙන සුට්ඨු අවිපරීතං ආදිකල්‍යාණාදිප්පකාරෙන දෙසිතං ඉමං ආගමසද්ධම්මං; **කිලෙසිස්සන්තීති** කිලිට්ඨං කිලෙසදූසිතං කරිස්සන්ති; “ආපත්තිං අනාපත්තීති ගරුකාපත්තිං ලහුකාපත්තී”ති ආදිනා දුච්චරිතසංකිලෙසෙන අසද්ධම්මෙන සණ්හසුඛුමං රූපාරූපධම්මං පටික්ඛිපිස්සන්ති දිට්ඨිසංකිලෙසෙන උභයත්ථාපි තණ්හාසඞ්කිලෙසෙන සඞ්කිලෙසිස්සන්ති මලිනංකරිස්සන්ති. **දුම්මතීති** නිප්පඤ්ඤා; වුත්තං හෙතං භගවතා; “**භවිස්සන්ති** භික්ඛවෙ අනාගතමද්ධානං -පෙ- අභිධම්මකථං වෙදල්ලකථං කථෙන්තා සණ්හං ධම්මං ඔක්කමමානා න බුජ්ඣිස්සන්තී[a]”ති. **ගුණහීනාති** සීලාදිගුණවිරහිතා දුස්සීලා අලජ්ජිනො ච; අථවා **ගුණහීනාති** විනයවාරිත්තාදිගුණෙන හීනා ධම්මවිනයෙ අප්පකතඤ්ඤුනො; **සඞ්ඝම්හීති** සඞ්ඝමජ්ඣෙ; **වොහරන්තාති** කථෙන්තා සඞ්ඝෙ විනිච්ඡයකථාය වත්තමානාය යංකිඤ්චි භණන්තා; **විසාරදාති** නිබ්භයා පගබ්භා;

---

a. අං : නි : පඤ්චකනි : යොධාජීවවග්ග 9. සුත්ත.

බලවනතාති පකඛබලෙන බලවනෙතා; **මුඛරා**ති මුඛරා ඛරවාදිනො; **අසසුතාවිනො**ති නසුතවනෙතා; කෙවලං ලාභසකකාරසිලොකසනනිසස යෙන ගුණධරාහුතවා "ධමමං අධමෙමාති අධමමඤච ධමෙමාති විනයං අවිනයොති අවිනයඤච විනයො"ති එවං අතතනා යථිචඡිතමතථං සඞඝමජෙඣ පතිටඨපෙනතා බලවනෙතා භවිසසනති. **ගුණවනෙතා**ති සීලාදිගුණසමපනනා; **වොහරනතා යථාතථනො**ති අතථානුරූපං අවිපරීතතථං "ධමමං ධමෙමාති අධමමං අධමෙමාති විනයං විනයොති අවිනයං අවිනයො"ති එවං දීපෙනතා; **දුබබලා තෙ භවිසසනතී**ති පරිසාය අලජජුසසනනතාය බලවිරහිතා තෙ භවිසසනති තෙසං වචනං නතිටඨිසසති; **හිරිමනා අනතථිකා**ති හිරිමනෙතා කෙනචි අනතථිකා තෙ හි ධමෙමන[1] වතතුං සමතථාපි පාපජිගුචඡතාය අපපකිචචතාය ච කෙහිචි විරොධං අකරොනතා අතතනො වාදං පතිටඨාපෙතුං න වායාමනතා දිටඨාවිකමමං වා අධිටඨානං වා අකතවා තුණහී හොනති. **රජතනති** රූපියං; තෙන කහාපණලොහමාසකාදීනංපි සඞගහො දටඨබෙබා. **ජාතරූපනති** සුවණණං; තෙන මණිමුතතාදීනමපි සඞගහො දටඨබෙබා වාසදෙදා සමුචචයතෙථා "අපදුවා"ති ආදිසුවිය **රජතජාතරූපංචා**ති වා පාඨො. **ඛෙතතනති** යතථ පුබබනනාපරනනං රූහති තං ඛෙතතං; තදතථං අකතභූමිභාගො **වතථු**; **අජෙළකානති** එළකානාම අජායෙව තෙ ඨපෙතවා අවසෙසා පසුජාතී අජානාම අජෙළකගගහණෙනෙව හෙතථ ගොමහිසාදීනමපි සඞගහො කතො. **දාසිදාසඤචා**ති දාසියොච දාසෙ ච; **දුමෙමධා**ති අවිදදසුනො කපපියාකපපියං සාරුපපාසාරුපපං අජානනතා; අතතනො අතථාය **සාදියිසසනතී**ති සමපටිචඡිසසනති. **උජඣානසඤඤිනො**ති පරෙ හෙටඨතො කතවා ඔලොකනචිතතා අනුජඣායිතබබටඨානෙපිවා උජඣානසීලා; **බාලා**ති දුචචිනතිතචිනතනාදිනා බාලලකඛණෙන සමනනාගතා; තතො එව **කිලෙසු අසමාහිතා** චතුපාරිසුදධිසීලෙසු න සමාහිතචිතතා; **උනනළා**ති සමුසසිතතුචඡමානා; **විචරිසසනතී**ති මානදධජං උකඛිපිතවා විචරිසසනති; **කලහාභිරතා මගා**ති සාරමභබහුලතාය කරණුතතරියපසුතා කලහෙ එව අභිරතා මගසදිසා මිගාවිය අතතහිතාපෙකඛා[2] සාසෙසනාභිරතා දුබබලවිහෙසපරාති අතෙථා. **උදධතා**ති උදධචෙචන සමනනාගතා චිතෙතකගගතාරහිතා; **නීලචීවරපාරුතා**ති අකපපියරජනරතෙතන නීලවණෙණන චීවරෙන පාරුතා තාදිසං චීවරං නිවාසෙතවා චෙව පාරුපිතවා ච විචරණකා; **කුහා**ති සාමනතජපපනාදිනා කුහනවතථුනා කුහකා අසනතගුණසමභාවනිචඡාය කොහඤඤං කතවා පරෙසං විමහාපයා; **ථදධා**ති කොධෙන මානෙනච ථදධමානසා කකඛලහදයා; **ලපා**ති ලපනකා කුහනවුතතිකා පසනනමානසෙහි මනුසෙසහි "කෙන භනෙත! අයයසස අතෙථා"?ති පචචයදායකානං වදපනකා; පයුතතවාචාවසෙන නිපෙපසිකතාවසෙනව පචචයතථං ලපකාතිවා අතෙථා. **සිඞගී**ති "තතථ කතමං සිඞගං? යං සිඞගං සිඞගාරතා

1. ධමෙමහීති කතථචි. 2. අතථහිතනිරපෙකඛාති කතථචි.

චතුරතා චාතුරියං පරික්ඛත්තතා පාරික්ඛත්තියa"න්ති එවං වුත්තෙහි සිඞ්ගසදිසෙහි පාකටකිලෙසෙහි සමන්නාගතා; සිඞ්ගාරචරිතාති අත්ථො, **අරියාවිකාති** ඉදං **කුහාති** එතස්සෙව අත්ථදස්සනං. කුහකානං හි[1] අරියානමිව සීතභාවං දස්සෙන්තා **අරියාවියවිචරන්තීති**[2] ආහ. **තෙලසණ්ඨිති** සිත්ථකතෙලෙනවා උදකතෙලෙනවා ඔසණ්ඨිතෙහි; **චපලාති** කායමණ්ඩනපරික්ඛාරමණ්ඩනාදිනා චාපල්ලෙන යුත්තා; **අඤ්ජිතක්ඛිකාති** අලඞ්කාරඤ්ජනෙන අඤ්ජිතනෙත්තා; **රථියාය ගමිස්සන්තීති** භික්ඛාචරියාය කුලූපසඞ්කමනාපදෙසෙහි මහාරච්ඡාය ඉතොචිතො ච පරිබ්භමිස්සන්ති; **දන්තවණ්ණිකපාරුතාති** දන්තවණ්ණරත්තෙන චීවරෙන පාරුතසරීරා; **අජෙගුච්ඡන්ති** අජිගුච්ඡිතබ්බං; **විමුත්තෙහීති** අරියෙහි; **සුරත්තන්ති** කප්පියරජනෙන සුට්ඨුරත්තං; අරහන්තානං බුද්ධාදීනං චිණ්ණතාය **අරහද්ධජං; ජිගුච්ඡිස්සන්ති කාසාවං** කස්මා? **ඔදාතෙ සුසමුච්ඡිතා** ගෙධං ආපන්නා; දන්තවණ්ණපාරුපනස්සහි ඉදං කාරණවචනං තෙහි සෙතකං සම්භාවෙන්තා සබ්බෙන සබ්බං සෙතකෙ ගහිතෙ ලිඞ්ගපරිච්චාගො එව සියාති දන්තවණ්ණං පාරුපන්ති. **ලාභකාමාති** ලාභගිද්ධා; භික්ඛාචරියාසුපි කොසජ්ජයොගතො **කුසීතා;** සමණධම්මං කාතුං චිත්තස්ස උස්සාහාභාවෙන **හීනවීරියා; කිච්ඡන්තා** කිලමන්තා **වනපත්ථෙසු** වසිතුං කිච්ඡන්තා කිලන්තචිත්තාති අත්ථො. **ගාමන්තෙසූති** ගාමන්තසෙනාසනෙසු ගාමසමීපෙසු සෙනාසනෙසු ගාමචාරෙසු වා සෙනාසනෙසු; **වසිස්සරෙති** වසිස්සන්ති; **යෙ යෙ ච අනුසික්ඛන්තාති** යෙ යෙව මිච්ඡාජීවපයොගෙන ලද්ධලාභා. තෙ තෙ එව පුග්ගලෙ අනුසික්ඛන්තා; **භමිස්සන්තීති** සයම්පි තෙ විය මිච්ඡාජීවෙන ලාභං උප්පාදෙතුං රාජකුලාදීනි සෙවන්තා පරිබ්භමිස්සන්ති; **භජිස්සන්තීති** වා පාඨො. සෙවිස්සන්තීති අත්ථො. **අසංයතාති** සීලසංයමරහිතා; **යෙ යෙ අලාභිනො ලාභන්ති** යෙ යෙ භික්ඛූ මිච්ඡාජීවපරිවජ්ජනෙන අප්පපුඤ්ඤතාය ච ලාභස්ස පච්චයස්ස නලාභිනො; **තෙ පුජ්ජා** පූජනීයා පාසංසා **තදා** අනාගතෙකාලෙ **න** භවිස්සන්ති. **සුපෙසලෙපි තෙ ධීරෙති** ධිතිසම්පන්නතාය ධීරෙ සුට්ඨු පෙසලෙපි තෙ භික්ඛූ **නසෙවිස්සන්ති තදා** අනාගතෙ **තෙ** ලාභිනො ලාභකාමාව භික්ඛූති අත්ථො. **මිලක්ඛුරජනං රත්තන්ති** කාලකච්ඡකරජනෙන රත්තං; සමාසපදං හෙතං ගාථාසුඛත්ථං සානුනාසිකනිද්දෙසො. **ගරහන්තා සකං ධජන්ති** අත්තනො ධජභූතං කාසාවං ජිගුච්ඡන්තා; සාසනෙ පබ්බජිතානං හි කාසාවො ධජොනාම. **තිත්ථියානං ධජං කෙචීති** කෙචි සක්යපුත්තියභාවං පටිජානන්තා එව තිත්ථියානං සෙතවත්ථිකානං ධජභූතං **අවදාතකං** සෙතවත්ථං **ධාරෙස්සන්ති. අගාරවො ච කාසාවෙති** අරහද්ධජභූතෙ කාසාවෙ අගාරවො අබහුමානං **තදා** අනාගතෙ **තෙසං භවිස්සති පටිසඞ්ඛා ච කාසාවෙති** "පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවාමී[b]"ති

1. කුහකාතිපදන්'ති බහූසු. 2. විචරිස්සන්ති'ති පාළි.

a. අභිධම්ම 2 විභඞ්ග 17 ඛුද්දකවත්ථුවිභඞ්ග.

b. අං: නි: ඡක්ක මහාවග්ග 4. සුත්ත.

ආදිනා නයෙන පච්චවෙක්ඛණමත්තම්පි කාසාවපරිභොගෙ **න භවිස්සති** කාසාවං ධාරෙන්තෙන කාසාවං බහුමානේන නාම දුච්චරිතතො ඔරමිතබ්බන්ති කාසාවස්ස ගරුකාතබ්බභාවෙ ඡද්දන්තජාතකමුදාහරන්තො "අභිභූතස්ස දුක්ඛෙනා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සල්ලවිද්ධස්සා**ති පුථුනා සවිසෙන සල්ලෙන විද්ධස්ස; තතො එව මහතා **දුක්ඛෙන අභිභූතස්ස**; **රුප්පතො**ති සරීරවිකාරං ආපජ්ජතො; **මහාඝොරා**ති සරීරජීවිතෙසු නිරපෙක්ඛතාය භීමා ගරුතරා; **පටිසඞ්ඛා** අඤ්ඤාසි **අවිතක්කියා** චින්තාමත්තෙන පවත්තෙතුං අසක්කුණෙය්‍යා **ඡද්දන්ත** මහා **නාගස්ස ආසි** අහොසි. **ඡද්දන්ත**නාගරාජකාලෙ හි බොධිසත්තො **සොණුත්තරෙන** නාම නෙසාදෙන පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ ඨත්වා විසපීතෙන සල්ලෙන විද්ධො මහතා දුක්ඛෙන අභිභූතො තං ගහෙත්වා පරිදහිතං කාසාවං දිස්වා අයං අරියද්ධජෙන පටිච්ඡන්නො න මයා හිංසිතබ්බොති තත්ථ මෙත්තා චිත්තමෙව පච්චුපට්ඨපෙත්වා උපරි ධම්මං දෙසෙසි. යථාහ :-

> "සමප්පිතො පුථුසල්ලෙන නාගො
> අදුට්ඨචිත්තො ලුද්දකමජ්ඣභාසි,
> කිමත්ථියං කිස්ස වා සම්ම! හෙතු
> මමං වධී කස්සවායං පයොගො"[a]ති.

ආදි. ඉමමත්ථං දස්සෙන්තො ථෙරො "ඡද්දන්තොනාගී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සුරත්තඅරහද්ධජ**න්ති **සොණුත්තරෙන** පරිදහිතකාසාවං සන්ධායාහ. **අභණී**ති අභාසි; **ගාථා**ති ගාථායො; **ගජෙ**ති **ඡද්දන්තො** නාගරාජා; **අත්ථූපසංහිතා**ති අත්ථසන්නිස්සිතා හිතාහිතයුත්තාති අත්ථො. **ඡද්දන්ත**නාගරාජෙන වුත්තගාථාසු **අනික්කසාවො**ති රාගාදීහි කසාවෙහි අකසාවො; **පරිදහිස්සතී**ති නිවාසනපාරුපනඅත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිස්සති. **පරිධස්සතී**ති වා පාඨො. **අපෙතො දමසච්චෙනා**ති ඉන්ද්‍රියදමෙන චෙව පරමත්ථසච්චපක්ඛිකෙන වචීසච්චෙන ච අපෙතො වියුත්තො; පරිච්චත්තොවාති අත්ථො. **නසො**ති සො එවරූපො පුග්ගලො **කාසාවං** පරිදහිතුං **නාරහති**. **වන්තකසාවස්සා**ති චතූහි මග්ගෙහි වන්තකසාවො ඡඩ්ඩිතකසාවො පහීනකසාවො අස්ස භවෙය්‍යාති අත්ථො. **සීලෙසූ**ති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු; **සුසමාහිතො**ති සුට්ඨු සමාහිතො; **උපෙතො**ති ඉන්ද්‍රියදමෙනචෙව වුත්තප්පකාරෙනච සච්චෙන උපගතො සමන්නාගතො; **සවෙ**ති සො එවරූපපුග්ගලො තං **කාසාවවත්ථං** එකන්තෙන **අරහතී**ති අත්ථො. **විපන්නසීලො**ති භින්නසීලො; **දුම්මෙධො**ති නිප්පඤ්ඤො සීලවිසොධනපඤ්ඤාය විරහිතො; **පාකටො**ති දුස්සීලො අයන්ති පාකටො පකාසො; **විකින්නින්ද්‍රියතාය**[1] වා පාකටින්ද්‍රියොති අත්ථො. **කාමකාරියො**ති භින්නසංවරතාය යථිච්ඡිතකාරකො; කාමස්ස වා මාරස්ස යථාකාමකරණීයො; **විබ්භන්තචිත්තො**ති රූපාදීසු විසයෙසු වික්ඛිත්තචිත්තො; **නිස්සුක්කො**ති

---

1. විකින්නින්ද්‍රියතාය ඉති කත්ථචි. a. තිංසනිපාත ඡද්දන්තජාතක.

අසුක්කො සුක්කධම්මරහිතො හිරොත්තප්පවජ්ජිතො කුසලධම්මසම්පාදනඋස්සුක්කරහිතො වා; **වීතරාගොති** විගතච්ඡන්දරාගො; **ඔදාතමනසඞ්කප්පොති** සුවිසුද්ධමනොවිතක්කො අනාවිලසඞ්කප්පො වා; **කාසාවං කිං කරිස්සතීති** යස්ස සීලං නත්ථි තස්ස කාසාවං කිං නාම පයොජනං සාධෙස්සති? චිත්තකතසදිසං තස්ස පබ්බජිතලිඞ්ගන්ති අත්ථො. **දුට්ඨචිත්තාති** රාගාදිදොසෙහි දූසිතචිත්තා; **අනාදරාති** සත්ථරි ධම්මෙ අඤ්ඤමඤ්ඤඤ්ච ආදරරහිතා අගාරවා; **තාදිනං මෙත්තාචිත්තාන**න්ති මෙත්තාභාවනාය සම්පයුත්තහදයෙ තෙනෙව අරහත්තාධිගමෙන වා ඉට්ඨානිට්ඨාදීසු තාදිභාවප්පත්තෙන උළාරගුණෙ; උපයොගත්ථෙ හි ඉදං සාමිවචනං. **නිග්ගණ්හිස්සන්තී**ති සීලාදිසම්පන්නෙ දිස්වා තෙ සම්භාවෙන්තා විපන්නසීලෙ අම්හෙ න බහුං මඤ්ඤිස්සන්තීති අත්තනි අගාරවභයෙන යථා තෙ උබ්බාළ්හා පක්කමිස්සන්ති තථා බාධෙස්සන්තීති අත්ථො. **සික්ඛාපෙන්තාපී**ති සික්ඛාපියමානාපි කම්මත්ථෙ හි අයං කත්තුනිද්දෙසො. **ථෙරෙහී**ති අත්තනො ආචරියුපජ්ඣායෙහි; **චීවරධාරණ**න්ති ඉදං සමණපටිපත්තියා නිදස්සනමත්තං තස්මා “එවං තෙ අභික්කමිතබ්බං එවං පටික්කමිතබ්බ”[a]න්ති ආදිනා සික්ඛාපියමානාපීති අත්ථො. **න සුණිස්සන්තී**ති ඔවාදං න ගණ්හිස්සන්ති; **තෙ තථා සික්ඛිතා බාලා**ති තෙ අන්ධබාලා ආචරියුපජ්ඣායෙහි සික්ඛාපියමානාපි අනාදරතාය අසික්ඛිතාති. **නාදියිස්සන්තුපජ්ඣායෙ**ති උපජ්ඣායෙ ආචරියෙ ච ආදරං න කරොන්ති තෙසං අනුසාසනියං න තිට්ඨන්ති යථා කිං? **ඛළුඞ්කා විය සාරථිං** යථා ඛළුඞ්කා දුට්ඨස්සා අස්සදම්මකං නාදියන්ති න තස්ස උපදෙසෙ තිට්ඨන්ති එවං තෙපි උපජ්ඣායාචරියෙ න භායන්ති න සාරජ්ජන්තීති අත්ථො. **එව**න්ති ආදි වුත්තස්සෙවත්ථස්ස නිගමනං. තත්ථ **එව**න්ති වුත්තප්පකාරෙන; **අනාගතද්ධාන**න්ති අනාගතමද්ධානං; අනාගතෙ කාලෙති අත්ථො. තංයෙව සරූපතො දස්සෙන්තො “පත්තෙ කාලම්හි පච්ඡිමෙ”ති ආහ. තත්ථ කතමො පච්ඡිමකාලො? තතියසඞ්ගීතිතො පට්ඨාය පච්ඡිමකාලොති කෙචි[1] තං එකෙ නානුජානන්ති සාසනස්ස හි පඤ්චයුගානි විමුත්තියුගං, සමාධියුගං, සීලයුගං, සුතයුගං, දානයුගන්ති තෙසු පඨමං විමුත්තියුගං තස්මිං අන්තරහිතෙ සමාධියුගං වත්තති තස්මිම්පි අන්තරහිතෙ සීලයුගං වත්තති තස්මිම්පි අන්තරහිතෙ සුතයුගං වත්තතෙව අපරිසුද්ධසීලො හි එකදෙසෙන පරියත්ති බාහුස්සච්චං පග්ගය්හ තිට්ඨන්ති ලාභාදිකාමතාය. යදා පන මාතිකා පරියොසානා පරියත්ති සබ්බසො අන්තරධායති තතොපට්ඨාය ලිඞ්ගමත්තමෙව අවසිස්සති තදා යථා තථා ධනං සංහරිත්වා දානමුඛෙන විස්සජ්ජන්ති සා කිර තෙසං චරිමා සම්මාපටිපත්ති තත්ථ සුතයුගතො පට්ඨාය පච්ඡිමකාලො සීලයුගතො පට්ඨායාති අපරෙ එවං ථෙරො පච්ඡිමෙ කාලෙ උප්පජ්ජනකං මහාභයං දස්සෙත්වා පුන තත්ථ සන්නිපතිතභික්ඛූනං ඔවාදං දදන්තො

a. අඞ්ගුත්තරනිකාය චතුක්ක: 13 භයවග්ග 2 සුත්ත. 1. කෙචිවාදකෙතිකත්ථචි.

"පුර ආගච්ඡතෙ"ති ආදිනා තිස්සො ගාථා අභාසි. **තත්ථ පුරාගච්ඡතෙ එතන්ති** එතං මයා තුම්හාකං වුත්තං පටිපත්තිඅන්තරායකරං අනාගතං මහාභයං ආගච්ඡති පුරා යාව ආගමිස්සති තාව දෙවාති අත්ථො. **සුබ්බචාති** වචනක්ඛමා සොවචස්සකාරකෙහි ධම්මෙහි සමන්නාගතා; ගරූනං අනුසාසනියො පදක්ඛිණග්ගාහිනො හොථාති අත්ථො. **සඛිලාති** මුදුහදයා; **මෙත්තචිත්තාති** සබ්බසත්තෙසු හිතූපසංහාරලක්ඛණාය මෙත්තාය සම්පයුත්තචිත්තා; **කාරුණිකාති** කරුණාය නියුත්තා පරෙසං දුක්ඛාපනයනාකාරවුත්තියා කරුණාය සමන්නාගතා. **ආරද්ධවීරියාති** අකුසලානං පහානාය කුසලානං උපසම්පදාය පග්ගහිතවිරියා; **පහිතත්තාති** නිබ්බානං පතිපෙසිතචිත්තා; **නිච්චන්ති** සබ්බකාලං; **දළ්හපරක්කමාති** ථිරවීරියා; **පමාදන්ති** පමජ්ජනං කුසලානං ධම්මානං අනනුට්ඨානං අකුසලෙසුච ධම්මෙසු චිත්තවොස්සග්ගො; වුත්තංහි "තත්ථ කතමො පමාදො කායදුච්චරිතෙ වා වචීදුච්චරිතෙ වා මනොදුච්චරිතෙ වා පඤ්චසු වා කාමගුණෙසු චිත්තස්ස වොස්සග්ගො වොස්සග්ගානුප්පාදනං කුසලානං වා ධම්මානං භාවනාය අසක්කච්ච ක්‍රියතා"[a]ති ආදි **අප්පමාදන්ති** අප්පමජ්ජනං සො පමාදස්ස පටිපක්ඛතො වෙදිතබ්බො අත්ථතොහි අප්පමාදො නාම සතියා අවිප්පවාසො උපට්ඨිතාය සතියා එව චෙතං නාමං අයං හෙත්ථ අත්ථො. "යස්මා පමාදමූලකා සබ්බෙ අනත්ථා අප්පමාදමූලකා සබ්බෙ අත්ථා" තස්මා **පමාදං භයතො** උපද්දවතො දිස්වා **අප්පමාදඤ්ච ඛෙමතො** අනුපද්දවතො දිස්වා අප්පමාදප්පටිපත්තියා සිඛාභූතං සීලාදික්ඛන්ධත්තයසඞ්ගහං සම්මාදිට්ඨිආදීනං අට්ඨන්නං අඞ්ගානං වසෙන **අට්ඨඞ්ගිකං** අරිය **මග්ගං භාවෙථ. අමතං** නිබ්බානං ඵුසන්තා සච්ඡිකරොන්තා අත්තනො සන්තානෙ උප්පාදෙථ. **දස්සන** මග්ග මතෙන අත්ථො උපරි **තිණ්ණං** මග්ගානං උප්පාදනවසෙන වඩ්ඪෙථ එවං වො අප්පමාද භාවනා සිඛාප්පත්තා භවිස්සතී"ති. එවං ථෙරො සම්පත්තපරිසං ඔවදි ඉමා එවවිමස්සථෙරස්ස අඤ්ඤාබ්‍යාකරණගාථා අහෙසුන්ති.

ඵුස්සථෙරගාථාවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

යථාචාරී යථාසතොති ආදිකා ආයස්මතො **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** ගාථා. තස්ස ආයස්මතො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්සච වත්ථු එවං වෙදිතබ්බං. අතීතෙ ඉතො සතසහස්සකප්පාධිකෙ අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යමත්ථකෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා නාමෙන **සරද** මාණවො නාම අහොසි මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා නාමෙන **සිරිවඩ්ඪ** කුටුම්බිකො නාම අහොසි. තෙ උභොපි සහපංසුකීළකසහායා අහෙසුං තෙසු **සරද** මාණවො පිතු අච්චයෙන කුලසන්තකං ධනං පටිපජ්ජිත්වා එකදිවසං රහොගතො චින්තෙසි ඉමෙසං සත්තානං මරණං නාම එකන්තිකං තස්මා "මයා

---

a. අභිධම්ම 2 විභඞ්ග 17 ඛුද්දකවත්ථුවිභඞ්ග.

එකං පබ්බජ්ජං[1] උපගන්ත්වා මොක්ඛමග්ගො ගවෙසිතබ්බො"ති. සහායං උපසඞ්කමිත්වා "අහං පබ්බජිතුකාමො කිං ත්වං පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසී?"ති වත්වා තෙන "නසක්ඛිස්සාමී"ති වුත්තෙ "හොතු අහමෙව පබ්බජිස්සාමී"ති රතනකොට්ඨාගාරානි විචාරාපෙත්වා කපණද්ධිකාදීනං[2] මහාදානං දත්වා පබ්බතපාදං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි තස්ස පබ්බජ්ජං අනුපබ්බජිතා චතුස්සත්තතිසහස්සමත්තා බ්‍රාහ්මණපුත්තා අහෙසුං සො පඤ්ච අභිඤ්ඤායො අට්ඨ ච සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා තෙසම්පි ජටිලානං කසිණපරිකම්මං ආචික්ඛි තෙපි සබ්බෙ පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨ සමාපත්තියො නිබ්බත්තෙසුං තෙන සමයෙන **අනොමදස්සී** නාම සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො සත්තෙ සංසාරමහොඝතො තාරෙන්තො එකදිවසං **සරද** තාපසස්සච අන්තෙවාසිකානඤ්ච සඞ්ගහං කරිස්සාමීති එකො අදුතීයො පත්තචීවරමාදාය ආකාසෙන ගන්ත්වා "බුද්ධභාවං මෙ ජානාතූ"ති තාපසස්ස පස්සන්තස්සෙව ආකාසතො ඔතරිත්වා පථවියං පතිට්ඨාසි **සරද** තාපසො සත්ථු සරීරෙ මහාපුරිසලක්ඛණානි උපධාරෙත්වා "සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො"ති නිට්ඨං ගන්ත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ **සරද** තාපසො සත්ථු සන්තිකෙ එකමන්තං නිසීදි තස්මිං සමයෙ තස්ස අන්තෙවාසිකා චතුස්සත්තතිසහස්සමත්තා ජටිලා පණීතානි ඔජවන්තානි ඵලානි ගහෙත්වා ආගතා සත්ථාරං දිස්වා සඤ්ජාතප්පසාදා අත්තනො ආචරියස්සච සත්ථුච නිසින්නාකාරං ඔලොකෙත්වා "ආචරිය! මයං පුබ්බෙ තුම්හෙහි මහන්තතරො කොචි නත්ථී"ති විචරිම්හ අයං පන පුරිසො තුම්හෙහි මහන්තතරො?ති. කිං? වදෙථ තාතා! සාසපෙන සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං සමං කාතුං ඉච්ඡථ? "සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන මං තුල්‍යං[3] මාකරිත්ථා"ති අථ තෙ තාපසා ආචරියස්ස වචනං සුත්වා "යාව මහාවතායං පුරිසුත්තමො"ති සබ්බෙව පාදෙසු නිපතිත්වා සත්ථාරං වන්දිංසු අථ තෙ ආචරියො ආහ "තාතා! සත්ථු අනුච්ඡවිකො නො දෙය්‍යධම්මො නත්ථි සත්ථාච භික්ඛාචාරවෙලාය ඉධාගතො හන්ද යථාබලං දෙය්‍යධම්මං දස්සාම තුම්හෙහි යං පණීතං ඵලාඵලං ආභතං තං ආහරථා"ති ආහරාපෙත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා සයං තථාගතස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි සත්ථාරා ඵලාඵලෙ පටිග්ගහිතමත්තෙ දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපිංසු තාපසො උදකම්පි සයමෙව පරිස්සාවෙත්වා උපනාමෙසි තතො භොජනකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා සත්ථරි නිසින්නෙ සබ්බෙ අන්තෙවාසිකෙ පක්කොසිත්වා සත්ථුසන්තිකෙ සාරණීයකථං කථෙන්තො නිසීදි සත්ථා "වෙ අග්ගසාවකා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං ආගච්ඡන්තූ"ති චින්තෙසි තෙ සත්ථු චිත්තං ඤත්වා තාවදෙව සතසහස්සඛීණාසවපරිවාරා ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු තතො **සරද**තාපසො අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි.

1. පබ්බජිතන්තිපි අඤී. 2. කපණද්ධිකාදීනන්තිපි අඤී.
3. මං. උපම'න්ති ධම්මපදට්ඨකථා.

"තාත! සත්ථු සඞ්ඝස්ස ච පුප්ඵාසනෙන පූජා කාතබ්බා තස්මා පුප්ඵානි ආහරථා"ති. තෙ තාවදෙව ඉද්ධියා වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධානං යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙසුං උභින්නං අග්ගසාවකානං තිගාවුතං සෙසභික්ඛූනං අඩ්ඪයොජනිකාදිභෙදං සඞ්ඝනවකස්ස උසභමත්තං අහොසි. එවං පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු **සරද** තාපසො තථාගතස්ස පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඨිතො "භන්තෙ මය්හං අනුග්ගහත්ථාය ඉමං පුප්ඵාසනං අභිරුහථා"ති ආහ. නිසීදි භගවා පුප්ඵාසනෙ සත්ථරි නිසින්නෙ ච අග්ගසාවකා සෙසභික්ඛූ ච අත්තනො අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදිංසු. සත්ථා "තෙසං මහප්ඵලං හොතූ"ති නිරොධං සමාපජ්ජි තං ඤත්වා භික්ඛූපි නිරොධං සමාපජ්ජිංසු **සරද**තාපසො සත්තාහං නිරන්තරං සත්ථාරං පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තො අට්ඨාසි ඉතරෙ පන වනමූලඵලාඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙසකාලෙ බුද්ධානං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අට්ඨංසු සත්ථා සත්තාහස්ස අච්චයෙන නිරොධතො වුට්ඨාය අග්ගසාවකං **නිසභත්ථෙරං** ආමන්තෙසි "තාපසානං පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහී"ති ථෙරො සාවකපාරමීඤාණෙ ඨත්වා තෙසං පුප්ඵාසනානුමොදනං අකාසි තස්ස දෙසනාවසානෙ සත්ථා දුතියං අග්ගසාවකං **අනොමත්ථෙරං** ආමන්තෙසි. "ත්වම්පි භික්ඛු! ඉමෙසං ධම්මං දෙසෙහී"ති සොපි තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා තෙසං ධම්මං කථෙසි ද්වින්නම්පි දෙසනාය තෙසං එකස්සපි ධම්මාභිසමයො නාහොසි අථ සත්ථා බුද්ධවිසයෙ ඨත්වා ධම්මදෙසනං ආරභි දෙසනාවසානෙ ඨපෙත්වා **සරද**තාපසං සබ්බෙපි චතුසත්තතිසහස්සමත්තා ජටිලා අරහත්තං පාපුණිංසු සත්ථා "එථ භික්ඛවො"ති හත්ථං පසාරෙසි තෙ තාවදෙව අන්තරහිතතාපසවෙසා අට්ඨපරික්ඛාරධරා සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය අහෙසුං **සරද**තාපසො පන "අහො වතාහම්පි අයං **නිසභත්ථෙරො** විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍ය"න්ති සත්ථු දෙසනාකාලෙ උප්පන්නපරිවිතක්කතාය අඤ්ඤවිහිතො හුත්වා මග්ගඵලානි පටිවිජ්ඣිතුං නාසක්ඛි අථ තථාගතං වන්දිත්වා තථා පණිධානං අකාසි සත්ථාපිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා "ඉතො ත්වං කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා **ගොතමස්ස** නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො **සාරිපුත්තො** නාම භවිස්සසී"ති බ්‍යාකරිත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ආකාසං පක්ඛන්දි. **සරද** තාපසොපි සහායස්ස **සිරිවඩ්ඪස්ස** සන්තිකං ගන්ත්වා "සම්ම! මයා **අනොමදස්සිස්ස** භගවතො පාදමූලෙ අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස **ගොතමස්ස** නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථිතං ත්වම්පි තස්ස දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙහී"ති **සිරිවඩ්ඪො** තස්ස උපදෙසෙ ඨත්වා අත්තනො නිවෙසනද්වාරෙ අට්ඨකරීසමත්තං ඨානං සමතලං කාරෙත්වා ලාජපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරිත්වා නීලුප්පලච්ඡදනං මණ්ඩපං කාරෙත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛූනම්පි ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං සජ්ජෙත්වා **සරද** තාපසෙන සත්ථාරං නිමන්තාපෙත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං මහාරහෙහි

වත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වා දුතියසාවකභාවාය පණිධානං අකාසි සත්ථා පිස්ස අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා ව්‍යාකරිත්වා භත්තානුමොදනං කත්වා පක්කාමි **සිරිවඩ්ඪො** හට්ඨපහට්ඨො යාවජීවං කුසලං කම්මං කත්වා දුතියචිත්තවාරෙ කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්ති **සරදතාපසො** පන චත්තාරො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති තතො පට්ඨාය තෙසං උභින්නම්පි අන්තරා කම්මං න කථිතං අම්හාකං භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව **සරද**තාපසො රාජගහස්ස අවිදූරෙ **උපතිස්ස**ගාමෙ **රූපසාරියා** නාම බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි තං දිවසමෙවස්ස සහායොපි **රාජගහස්සෙව** අවිදූරෙ **කොලිතගාමෙ මොග්ගලියා** නාම බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි තානි කිර ද්වෙපි කුලානි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ආබද්ධපටිබද්ධසහායකානෙව[1] තෙසං ද්වින්නම්පි එකදිවසමෙව ගබ්භපරිහාරමදංසු දසමාසච්චයෙන ජාතානං තෙසං ඡසට්ඨි ධාතියො උපට්ඨාපෙසුං. නාමග්ගහණදිවසෙ **රූපසාරිබ්‍රාහ්මණියා** පුත්තස්ස **උපතිස්ස**ගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා **උපතිස්සො**ති නාමං අකංසු. ඉතරස්ස **කොලිතගාමෙ** ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා කොලිතොති නාමං අකංසු. තෙ උභොපි මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪන්තා වුද්ධිමන්වාය සබ්බසිප්පානං පාරං අගමංසු. අථෙකදිවසං තෙ **රාජගහෙ** ගිරග්ගසමජ්ජං පස්සන්තා මහාජනං සන්නිපතිතං දිස්වා ඤාණස්ස පරිපාකගතත්තා යොනිසො උම්මුජ්ජන්තා "සබ්බෙපිමෙ ඔරං වස්සසතානං මච්චුමුඛෙ පතිස්සන්තී"ති සංවෙගං පටිලභිත්වා "අම්හෙහි මොක්ඛධම්මො පරියෙසිතබ්බො තඤ්ච පරියෙසන්තෙහි එකං පබ්බජ්ජං[2] ලද්ධුං වට්ටතී"ති නිච්ඡයං කත්වා පඤ්චහි මාණවකසතෙහි සද්ධිං සඤ්ජයස්ස පරිබ්බාජකස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. තෙසං පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය **සඤ්ජයො** ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො අහොසි. තෙ කතිපාහෙනෙව සබ්බං **සඤ්ජයස්ස** සමයං පරිමජ්ජිත්වා[3] තත්ථ සාරං අදිස්වා තතො නික්ඛමිත්වා තත්ථ තත්ථ තෙ තෙ පණ්ඩිතසම්මතෙ සමණබ්‍රාහ්මණෙ පඤ්හං පුච්ඡන්ති. තෙ තෙහි පුට්ඨා නෙව සම්පායන්ති අඤ්ඤදත්ථු තෙයෙව තෙසං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්ති එවං තෙ මොක්ඛපරියෙසනං විචරන්තා කතිකං අකංසු "අම්හෙසු යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති සො ඉතරස්ස ආරොචෙතූ"ති තෙන සමයෙන අම්හාකං සත්ථා පරමාභිසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන **උරුවෙලකස්සපාදිකෙ** සහස්සජටිලෙ දමෙත්වා **රාජගහං** පත්වා වෙළුවනෙ විහරති එකදිවසං **උපතිස්සො** පරිබ්බාජකො පරිබ්බාජකාරාමං ගච්ඡන්තො ආයස්මන්තං **අස්සජිත්ථෙරං** රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා "න මයා එවරූපො ආකප්පසම්පන්නො පබ්බජිතො දිට්ඨපුබ්බො සන්තධම්මෙන නාම එත්ථ භවිතබ්බ"න්ති සඤ්ජාතප්පසාදො පඤ්හං පුච්ඡිතුං ඔකාසං උදික්ඛන්තො පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො අනුබන්ධි ථෙරොපි ලද්ධපිණ්ඩපාතො පරිභුඤ්ජිතුං පතිරූපං ඔකාසං ගතො. පරිබ්බාජකො

1. ආබද්ධසහායභාවෙනෙවා'ති-කත්ථචි.　2. පබ්බජිතන්ති-කත්ථචි.
3. පටිපජ්ජිත්වාති-කත්ථචි.

අත්තනො පරිබ්බාජක පීඨං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි. භත්තකිච්චපරියොසානෙ චස්ස අත්තනො කුණ්ඩිකාය උදකං අදාසි. එවං ආචරියවත්තං කත්වා කතභත්තකිච්චෙන ථෙරෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා "කො තෙ සත්ථා කස්සවා ධම්මං රොචෙසී?"ති පුච්ඡි ථෙරො සම්මාසම්බුද්ධං අපදිසි. පුන තෙන "කිංවාදී? පනායස්මතො සත්ථා"ති පුට්ඨො "ඉමස්ස සාසනස්ස ගම්භීරතං කත්වා දෙසෙස්සාමී"ති අත්තනො නවකභාවං පවෙදෙත්වා සඞ්ඛෙපතො තස්ස සාසනධම්මං කථෙන්තො "යෙධම්මා හෙතුප්පභවා[a]"ති ගාථමාහ පරිබ්බාජකො පඨමපදද්වයමෙව සුත්වා සහස්සනයසම්පන්නෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. ඉතරං පදද්වයං ආහරිත්වා සොතාපන්නකාලෙ ගාථං නිට්ඨාපෙසීති වදන්ති. ගාථාපරියොසානෙ පන සොතාපන්නො හුත්වා උපරි විසෙසෙ අප්පවත්තන්තෙ "භවිස්සති එත්ථකාරණ"න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා ථෙරං ආහ: "භන්තෙ මා උපරි ධම්මදෙසනං වඩ්ඪයිත්ථ එත්තකමෙව හොතු කහං අම්හාකං සත්ථා වසතී?"ති වෙළුවනෙති භන්තෙ තුම්හෙ පුරතො ගච්ඡථ අහං මය්හං සහායස්ස කතපටිඤ්ඤං මොචෙත්වා තං ගහෙත්වා ආගමිස්සාමීති පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා පරිබ්බාජකාරාමංඅගමාසි. **කොලිත** පරිබ්බාජකො තං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා මුඛවණ්ණෙනෙවාස්ස විසෙසාධිගමං සම්භාවෙන්තො අමතාධිගමං පුච්ඡි. සොපිස්ස "ආමාවුසො අමතං අධිගත"න්ති පටිජානිත්වා තමෙව ගාථං අභාසි. ගාථා පරියොසානෙ **කොලිතො** සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා ආහ. "කහං පන සම්ම! සත්ථා?"ති වෙළුවනෙති තෙනහි "ආයාම සත්ථාරං පස්සිස්සාමා"ති. **සාරිපුත්තත්ථෙරො** සබ්බකාලම්පි ආචරියපූජකොව තස්මා **සඤ්ජයස්ස** සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථුගුණෙ පකාසෙත්වා තම්පි සත්ථු සන්තිකං නෙතුකාමො අහොසි. සො ලාභාසාපකතො අන්තෙවාසිකභාවං අනිච්ඡන්තො "නසක්කොමි චාටිහුත්වා උදකසිඤ්චනං හොතු"න්ති පටික්ඛිපි. තෙ අනෙකෙහි කාරණෙහි තං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තා අත්තනො ඔවාදෙ වත්තමානෙහි අඩ්ඪතෙය්‍යසතෙහි අන්තෙවාසිකෙහි සද්ධිං වෙළුවනං අගමිංසු. සත්ථා තෙ දූරතොව ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා "එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං භද්දයුග"න්ති වත්වා තෙසං පරිසාය චරියවසෙන ධම්මං දෙසෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එහිභික්ඛුභාවෙන තෙසං උපසම්පදං අදාසි.

යථා තෙසං එවං අග්ගසාවකානම්පි ඉද්ධිමයපත්තචීවරං ආගතමෙව උපරි මග්ගත්තයකිච්චං පන ත නිට්ඨාසි කස්මා? සාවකපාරමිඤාණස්ස මහන්තතාය. තෙසු ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** පබ්බජිතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ මගධරට්ඨෙ **කල්ලවාලගාමෙ** සමණධම්මං කරොන්තො ථිනමිද්ධෙ ඔක්කන්තෙ සත්ථාරා සංවෙජිතො ථිනමිද්ධං විනොදෙත්වා ධාතුකම්මට්ඨානං සුණන්තො එව උපරි මග්ගත්තයං අධිගන්ත්වා සාවකපාරමිඤාණස්ස මත්ථකං පාපුණි ආයස්මා **සාරිපුත්තො**

---

a. විනයෙ මහාවග්ගෙ මහාඛන්ධකෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලාන පබ්බජ්ජාකථා.

පබ්බජිතදිවසතො අඩ්ඪමාසං අතික්කමිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං රාජගහෙ සූකරඛතලෙණෙ විහරන්තො අත්තනො භාගිනෙය්‍යස්ස **දීඝනඛපරිබ්බාජකස්ස** වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ[a] දෙසියමානෙ දෙසනානුසාරෙන ච ඤාණං පෙසෙත්වා "පරස්සවඩ්ඪිතං භත්තං භුඤ්ජන්තො විය" සාවකපාරමිඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො අහොසි ඉති චින්තාමපි අග්ගසාවකානං සත්ථු සම්පෙළුව සාවකපාරමීඤාණං මත්ථකං පත්තං තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"හිමවන්තස්සාවිදූරෙ **ලම්බකො** නාම පබ්බතො,
අස්සමො සුකතො මය්හං පණ්ණසාලා සුමාපිතා.

උත්තානකූලා නදිකා සුපතිත්ථා මනොරමා,
සුසුද්ධපුලිනාකිණ්ණා අවිදූරෙ මමස්සමං.

අසක්ඛරා අපබ්භාරා සාදු අප්පටිගන්ධිකා,
සන්දති නදිකා තත්ථ සොභයන්තා මමස්සමං.

කුම්භිලා මකරා චෙත්ථ සුසුමාරා ච කච්ඡපා,
චරන්ති නදියා තත්ථ සොභයන්තා මමස්සමං.

පාඨීනා පාවුසා මච්ඡා බලජා[1] මුඤ්ජරොහිතා,
මග්ගුරා පපතායන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

උභොකූලෙසු නදියා පුප්ඵිනො ඵලිනො දුමා,
උභතො මභිලම්බන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

අම්බා සාලා ච තිලකා පාටලී සින්දුවාරකා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

චම්පකා සළලා නිම්බා නාගපුන්නාගකෙතකා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

අධිමුත්තා අසොකා ච භගිනිමාලා ච පුප්ඵිතා,
අඞ්කොලා බිම්බජාලා ච පුප්ඵිතා මම අස්සමෙ.

කෙතකා කන්දලී චෙව ගොධුකා තිණසූලිකා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

කණිකාරා කණ්ණිකා ච අසනා අජ්ජුනා බහූ,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

පුන්නාගා ගිරිපුන්නාගා කොවිළාරා ච පුප්ඵිතා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

උද්දාලකා ච කුටජා කදම්බා බකුලා බහූ,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

---

1. බලජතිපාළි.   a. මජ්ඣිමනිකාය: මජ්ඣිම: 3. වග්ග 5. දීඝනඛසුත්ත.

ආළකා ඉසිමුග්ගාච කදලී මාතුලුඞ්ගියො,
ගන්ධොදකෙන සංවඩ්ඪා ඵලානි ධාරයන්ති තෙ.

අඤ්ඤෙ පුප්ඵන්ති පදුමා අඤ්ඤෙ ජායන්ති කෙසරී,
අඤ්ඤෙ ඔපුප්ඵා පදුමා තළාකෙ පුප්ඵිතා තදා.

ගබ්භං ගණ්හන්ති පදුමා නිද්ධාවන්ති මුළාලියො.,
ඞ්ඛසාටි[1]පත්තමාකිණ්ණා සොභන්ති තළාකෙ තදා.

නයිතා අම්බගන්ධීච උත්තලී බන්ධුජීවකා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති පුප්ඵිතා තළාකෙ තදා.

පාඨීනා පාවුසා මච්ඡා බලජා මුඤ්ජරොහිතා,
මකරා මඞ්ගුරාචෙව වසන්ති තළාකෙ තදා.

කුම්භිලා සුසුමාරාච තන්තිගාහාච රක්ඛසා,
ඔගුහා අජගරාච වසන්ති තළාකෙ තදා.

පාරෙවතා රවිහංසා චක්කවාකා නදීචරා,
කොකිලා සුකසාළිකා උපජීවන්ති තං සරං.

කුකුත්ථකා කුළීරකා වනෙ පොක්ඛරසාතිකා,
දින්දිභා සුවපොතාච උපජීවන්ති තං සරං.

හංසා කොඤ්චා මයූරා ච කොකිලා තම්බචූළකා,
පම්පකා[2] ජීවඤ්ජීවාච[3] උපජීවන්ති තං සරං.

කොසිකා පොට්ඨසීසාච කුරරා සෙනකා බහූ,
මහාකාළා ච සකුණා උපජීවන්ති තං සරං.

පසදා ච වරාහා ච චමරා ගණ්ඩකා බහූ,
රොහිච්චා සුකපොතා ච උපජීවන්ති තං සරං.

සීහා ව්‍යග්ඝා ච දීපී ච අච්ඡකොකතරච්ඡකා,
තිධප්පභින්නා මාතඞ්ගා උපජීවන්ති තං සරං.

කින්නරා වානරා චෙව අථොපි වනකම්මිකා,
චෙතා ච ලුද්දකාචෙව උපජීවන්ති තං සරං.

තින්දුකානි පියාලානි මධූකෙකා සුමාරියො,
ධුවං ඵලානි ධාරෙන්ති අවිදූරෙ මමස්සමං.

කොසම්බා සලලානිම්බා සාදුඵලසමායුතා,
ධුවං ඵලානි ධාරෙන්ති අවිදූරෙ මමස්සමං.

හරීතකා ආමලකා අම්බා ජම්බුවිභෙදිකා,
කොලා හල්ලාතකා බෙලා ඵලානි ධාරයන්ති තෙ.

---

1. සිඞ්ඝාටීතිපාළි. 2. පම්බකා'ති-කත්ථචි. 3. ජීව ජීවා'ති-කත්ථචි.

ආලුවාච කලම්බාච බිළාලානි තක්කොලානිච,[1]
ජීවකා සරණාචෙව[2] බහුකා මම අස්සමෙ.

අස්සමස්සාවිදූරම්හි තළාකාපි සුනිම්මිතා,
අච්ඡොදකා සීතජලා සුපතිත්ථා මනොරමා

පදුමුප්පලසඤ්ඡන්නා පුණ්ඩරීකසමායුතා,
මන්දාරකෙහි සඤ්ඡන්නා දිබ්බගන්ධා පවායරෙ.[3]

එවං සබ්බඞ්ගසම්පන්නෙ පුප්ඵිතෙ ඵලිතෙ වනෙ,
සුකතෙ අස්සමෙ රම්මෙ විහරාමි තදා අහං.

සීලවා වතසම්පන්නො ඣායී ඣානරතො සදා,
පඤ්චාභිඤ්ඤාබලප්පත්තො සුරුචි නාම තාපසො.

චතුබ්බීසසහස්සානි සිස්සා මය්හං උපට්ඨහුං,
සබ්බෙව බ්‍රාහ්මණා එතෙ ජාතිමන්තො යසස්සිනො.

ලක්ඛණෙ ඉතිහාසෙච සනිඝණ්ඩුසකෙටුභෙ,
පදකා වෙය්‍යාකරණා සධම්මෙ පාරමිං ගතා.

උප්පාතෙසු නිමිත්තෙසු ලක්ඛණෙසුච කොවිදා,
පථබ්‍යා භූමන්තලික්ඛෙ මම සිස්සා සුසික්ඛිතා.

අප්පිච්ඡා නිපකා එතෙ අප්පාහාරා අලොලුපා,
ලාභාලාභෙන සන්තුට්ඨා පරිවාරෙන්ති මං සදා.

ඣායී ඣානරතා ධීරා සන්තචිත්තා සමාහිතා,
ආකිඤ්චඤ්ඤං පත්ථයන්තා පරිවාරෙන්ති මං සදා.

අභිඤ්ඤා පාරමිප්පත්තා පෙත්තිකෙ ගොචරෙ රතා,
අන්තලික්ඛචරා ධීරා පරිවාරෙන්ති මං සදා.

සංවුතා ඡසු ද්වාරෙසු අනෙජා රක්ඛිතින්ද්‍රියා,
අසංසට්ඨාච තෙ ධීරා මම සිස්සා දුරාසදා.

පල්ලඞ්කෙන නිසජ්ජාය ඨානචඞ්කමනෙනච,
වීතිනාමෙන්ති තෙ රත්තිං මම සිස්සා දුරාසදා.

රජනීයෙ න රජ්ජන්ති දුස්සනීයෙ න දුස්සරෙ,
මොහනීයෙ න මුය්හන්ති මම සිස්සා දුරාසදා.

ඉද්ධිං වීමංසමානා තෙ වත්තන්ති නිච්චකාලිකං,
පථවිං තෙ පකම්පෙන්ති සාරම්භෙන දුරාසදා.

කීළමානාච තෙ සිස්සා කීළන්ති ඣානකීළිතං,
ජම්බුතො ඵලමානෙන්ති මම සිස්සා දුරාසදා.

1. තක්කලානී'ති පාළි - තක්කොළං'ති පාළිනිඝණ්ටු.
2. සුතකා'ති පාළි.
3. දිබ්බාගන්ධාපවායතී'ති පාළි.

අඤ්ඤෙ ගච්ඡන්ති ගොයානං අඤ්ඤෙ පුබ්බවිදෙහනං,
අඤ්ඤෙච උත්තරකුරුං එසනාය දුරාසදා.

පුරතො ඛාරිං පෙසෙන්ති පච්ඡතොච වජන්ති තෙ,
චතුබ්බීසසහස්සෙහි ඡාදිතං හොති අම්බරං.

අග්ගිපාකී අනග්ගීච දන්තොදුක්ඛලිකා පිච,
අස්මෙන කොට්ටිතා කෙචි පවත්තඵලභොජනා.

උදකොරොහණා කෙචි සායං පාතො සුචිං රතා,
තොයාභිසෙචකරණා මම සිස්සා දුරාසදා.

පරූළ්හකච්ඡා නඛා ලොමා පඞ්කදන්තා රජස්සිරා,
ගන්ධිතා සීලගන්ධෙන මම සිස්සා දුරාසදා.

පාතොව සන්නිපතිත්වා ජටිලා උග්ගතාපනා,
ලාභාලාභං පකිත්තෙත්වා ගච්ඡන්ති අම්බරෙ තදා.

එතෙසං පක්කමන්තානං මහාසද්දො පවත්තති,
අජිනචම්මසද්දෙන මොදිතා හොන්ති දෙවතා.

දිසොදිසං පක්කමන්ති අන්තලික්ඛචරා ඉසී,
සකෙබලෙනුපත්ථද්ධා තෙ ගච්ඡන්ති යදිච්ඡකං.

පඨවීකම්පකා එතෙ සබ්බෙව නභචාරිනො,
උග්ගතෙජා දුප්පසහා සාගරොව අඛොභියා.

ඨානචඞ්කමිනො කෙචි කෙචිනෙසජ්ජිකා ඉසී,
පවත්තභොජනා කෙචි මම සිස්සා දුරාසදා.

මෙත්තාවිහාරිනො එතෙ හිතෙසී සබ්බපාණිනං,
අනත්තුක්කංසකා සබ්බෙ න තෙ වම්භෙන්ති කස්සචි.

සීහරාජාවච්ඡම්භීතා ගජරාජාව ථාමවා,
දුරාසදා බ්‍යග්ඝාරිව ආගච්ඡන්ති මමන්තිකෙ.

විජ්ජාධරා දෙවතාච නාගගන්ධබ්බරක්ඛසා,
කුම්භණ්ඩදානවා ගරුළා උපජීවන්ති තං සරං.

තෙ ජටාඛාරිභාරිකා අජිනුත්තරවාසනා,
අන්තලික්ඛචරා සබ්බෙ උපජීවන්ති තං සරං.

තදානුච්ඡවිකා එතෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සගාරවා,
චතුබ්බීසසහස්සානං ඛිපිතසද්දො න විජ්ජති.

පාදෙපාදං නික්ඛිපන්තා අප්පසද්දා සුසංවුතා,
උපසඞ්කම්ම සබ්බෙව සිරසා වන්දරෙ මමං.

තෙහි සිස්සෙහි පරිවුතො සන්තෙහිච තපස්සිහි,
වසාමි අස්සමෙ තත්ථ ඣායී ඣානරතො අහං.

ඉසීනං සීලගන්ධෙන පුප්ඵගන්ධෙන චූභයං,
ඵලානං ඵලගන්ධෙන ගන්ධිතො හොති අස්සමො.

රත්තිං දිවං නජානාමි අරති මෙ නවිජ්ජති,
සකෙ සිස්සෙ ඔවදන්තො භීය්‍යො හාසං ලභාමහං.

පුප්ඵානං පුප්ඵමානානං ඵලානඤ්ච විපච්චතං,
දිබ්බගන්ධා පවායන්ති සොභයන්තා මමස්සමං.

සමාධිම්හා වුට්ඨහිත්වා ආතාපී නිපකො අහං,
ඛාරිභාරං ගහෙත්වාන වනං අජ්ඣොගහිං අහං.

උප්පාතෙ සුපිනෙචාපි ලක්ඛණෙසු සුසික්ඛිතො,
වත්තමානං මන්තපදං ධාරයාමි අහං තදා.[1]

අනොමදස්සී භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො
විවෙකකාමො සම්බුද්ධො හිමවන්තමුපාගමි

අජ්ඣොගාහෙත්වා හිමවන්තං අග්ගො කාරුණිකො මුනි,
පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වාන නිසීදි පුරිසුත්තමො.

තමද්දසාහං[2] සම්බුද්ධං සප්පභාසං මනොරමං
ඉන්දීවරංව ජලිතං ආදිත්තංව හුතාසනං,

ජලන්තං දීපරුක්ඛංව විජ්ජුතං[3] ගගනෙ යථා
සුඵුල්ලං සාලරාජංව අද්දසං ලොකනායකං.

අයං නාගො මහාවීරො දුක්ඛස්සන්තකරො මුනී
ඉමං දස්සනමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චරෙ,

දිස්වානාහං දෙවදෙවං ලක්ඛණං උපධාරයිං
බුද්ධොනුඛො නවාබුද්ධො තං නමස්සාමි[4] චක්ඛුමං.

සහස්සරානිචක්කානි දිස්සන්ති චරණුත්තමෙ
ලක්ඛණානිස්ස දිස්වාන නිට්ඨං ගච්ඡිං තථාගතෙ,

සම්මජ්ජනිං ගහෙත්වාන සම්මජ්ජිත්වානහං තදා,
අථ[5] පුප්ඵෙ සමානෙත්වා බුද්ධසෙට්ඨං අපූජයිං.

පූජයිත්වාන සම්බුද්ධං ඔඝතිණ්ණමනාසවං,
ඒකංසං අජිනං කත්වා නමස්සිං ලොකනායකං.

යෙන ඤාණෙන සම්බුද්ධො විහරති අනාසවො,
තං ඤාණං කිත්තයිස්සාමි සුණාථ මම භාසතො.

සමුද්ධරසිමංලොකං සයම්භූ අමිතොදය !,
තව දස්සනමාගම්ම කඞ්ඛාසොතං තරන්ති තෙ.

---

1. සදා'තිපාළි.
2. තමද්දසං'ති කත්ථචි.
3. විජ්ජුංවං'ති පාළි.
4. හන්දපස්සාමී'තිපාළි.
5. අථා'ති කත්ථචි.

තුවං සඤ්ඤාච කෙතුච ධජො යූපොච පාණිනං,
පරායණො පතිට්ඨාච දීපොච ද්විපදුත්තමො.

සමුද්දෙ උදකං සක්කා පමෙතුං ආළ්හකෙනවා,
නත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤු ! ඤාණං සක්කා පමෙතවෙ.

ධාරෙතුං පඨවිං සක්කා ඨපෙත්වා තුලමණ්ඩලෙ,
නත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤු ! ඤාණං සක්කා ධරෙතවෙ.

ආකාසං[1] මිනිතුං සක්කා රජ්ජුයා අඞ්ගුලෙනවා,
නත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤු ! ඤාණං සක්කා මිනෙතවෙ.

මහාසමුද්දෙ උදකං පඨවීචාඛිලාජටා,
බුද්ධඤාණමුපාදාය උපමාතො නයුජ්ජරෙ.

සදෙවකස්ස ලොකස්ස චිත්තං යෙසං පවත්තති,
අන්තො ජාලී කතා එතෙ තව ඤාණම්හි චක්ඛුම.

යෙන ඤාණෙන පත්තොසි කෙවලං බොධිමුත්තමං,
තෙන ඤාණෙන සබ්බඤ්ඤු මද්දසී පරතිත්ථියෙ.

ඉමා ගාථා ථවිත්වාන **සුරුචි**නාම තාපසො,
අජිනං පත්ථරිත්වාන පඨවියං නිසීදි සො.

චුල්ලාසීතිසහස්සානි අජ්ඣොගාළ්හො මහණ්ණවෙ,
අච්චුග්ගතො තාවදෙව ගිරිරාජා පවුච්චති.

තාව අච්චුග්ගතො නෙරු ආයතො විත්ථතොච සො,
චුණ්ණිතො අනුභෙදෙන කොටිසතසහස්සියො

ලක්ඛෙ ඨපියමානම්හි පරික්ඛයමගච්ඡථ,
නත්වෙව තව සබ්බඤ්ඤු ! ඤාණං සක්කා බ්‍යයෙතවෙ[2]

සුඛුමච්ඡිකෙන ජාලෙන උදකං යො පරික්ඛිපෙ,
යෙ කෙචි උදකෙ පාණා අන්තො ජාලිකතා සියුං.

තථෙවහි මහාවීර ! යෙකෙචි පුථුතිත්ථියා
දිට්ඨිගහනපක්ඛන්දා පරාමාසෙන මොහිතා,

තව සුද්ධෙන ඤාණෙන අනාවරණදස්සිනා
අන්තො ජාලගතා[3] එතෙ ඤාණං තෙ නාතිවත්තරෙ.

භගවා තම්හි සමයෙ **අනොමදස්සී** මහායසො,
වුට්ඨහිත්වා සමාධිම්හා දිසං ඔලොකයී ජිනො.

අනොමදස්සිස්ස මුනිනො **නිසභො** නාම සාවකො,
පරිවුතො සතසහස්සෙහි සන්තචිත්තෙහි තාදිහි.

---

1. ආකාසො'ති පාළි. 2. පමෙතවෙ'ති පාළි. 3. ජාලීකතා'ති පාළි.

ඛීණාසවෙහි සුද්ධෙහි ඡළභිඤ්ඤෙහි ඣායිහි,
චිත්තමඤ්ඤාය බුද්ධස්ස උපෙන්ති ලොකනායකං.

අන්තලික්ඛෙ ඨිතා තත්ථ පදක්ඛිණමකංසු තෙ,
නමස්සන්තා පඤ්ජලිකා ඔතරුං බුද්ධසන්තිකෙ.

අනොමදස්සී භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො,
භික්ඛුමජ්ඣෙ[1] නිසීදිත්වා සිතං පාතුකරී ජිනො.

වරුණො නාමුපට්ඨාකො **අනොමදස්සිස්ස** සත්ථුනො,
එකංසං චීවරං කත්වා අපුච්ඡි ලොකනායකං.

කොනුඛො භගවා හෙතු? සිතකම්මස්ස සත්ථුනො,
නහි බුද්ධා අහෙතුහි සිතං පාතු කරොන්ති තෙ.

අනොමදස්සී භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො,
භික්ඛුමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ඉමං ගාථං අභාසථ.

යො මං පුප්ඵෙන පූජෙසි ඤාණඤ්චාපි අනුත්ථවි,
තමහං කිත්තයිස්සාමි සුණාථ මම භාසතො.

බුද්ධස්ස ගිරමඤ්ඤාය සබ්බෙ දෙවා සමාගතා,
සද්ධම්මං සොතුකාමා තෙ සම්බුද්ධං උපසඞ්කමුං.

සබ්බෙසු ලොකධාතූසු දෙවතා යා මහිද්ධිකා,
සද්ධම්මං සොතුකාමා තා සම්බුද්ධං උපසඞ්කමුං.

හත්ථී අස්සා රථා පත්තී සෙනා ච චතුරඞ්ගිනී,
පරිවාරෙස්සන්ති මං නිච්චං බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

සට්ඨිතුරියසහස්සානි භෙරියො සමලඞ්කතා,
උපට්ඨිස්සන්ති මං නිච්චං බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

සොළසිත්ථිසහස්සානි නාරියො සමලඞ්කතා,
විචිත්තවත්ථාභරණා ආමුත්තමණිකුණ්ඩලා.

ආළාරපම්හා හසුලා සුසඤ්ඤා තනුමජ්ඣිමා,
පරිවාරෙස්සන්ති මං නිච්චං බුද්ධපූජායිදං ඵලං.

කප්පසතසහස්සානි දෙවලොකෙ රමිස්සති,
සහස්සක්ඛත්තුං චක්කවත්තී රාජා රට්ඨෙ භවිස්සති.

සහස්සක්ඛත්තුං දෙවින්දො දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
පදෙසරජ්ජං විපුලං ගණනාතො අසඞ්ඛියං.[2]

පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ මනුස්සත්තං ගමිස්සති,
බ්‍රාහ්මණී **සාරියා** නාම[3] ධාරයිස්සති කුච්ඡිනා.

මාතුයා නාමගොත්තෙන පඤ්ඤායිස්සතියං නරො,
සාරිපුත්තොති නාමෙන තික්ඛපඤ්ඤො භවිස්සති.

1. භික්ඛුසඞ්ඝෙ'ති පාළි. 2. අසඞ්ඛයං'තිපාළි. 3. සාරිනාමෙනා'ති මජ්ඣු.

අසීතිකොටිං ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජිස්සති කිඤ්චනො,
ගවෙසන්තො සන්තිපදං චරිස්සති මහිං ඉමං.

අපරිමෙය්‍යිතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම ගොත්තෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්සධම්මෙසු දායාදො ඔරසො ධම්මනිම්මිතො,
සාරිපුත්තොති නාමෙන හෙස්සති අග්ගසාවකො.

අයං භාගීරථී ගඞ්ගා හිමවන්තා පභාවිතා,
මහාසමුද්දමප්පෙති තප්පයන්තී මහොදධිං.

තථෙවායං **සාරිපුත්තො** සකෙ[1] තීසු විසාරදො,
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා තප්පයිස්සති පාණිනො.

හිමවන්තං උපාදාය සාගරඤ්ච මහොදධිං,
එත්ථන්තරෙ යං පුලිනං ගණනාතො අසඞ්ඛියං.

තම්පි සක්කා අසෙසෙන සඞ්ඛාතුං ගණනා යථා,
නත්වෙව **සාරිපුත්තස්ස** පඤ්ඤායන්තො භවිස්සති.

ලක්ඛෙ ඨපියමානම්හි ඛීයෙ ගඞ්ගාය වාලුකා,
නත්වෙව **සාරිපුත්තස්ස** පඤ්ඤායන්තො භවිස්සති.

මහාසමුද්දෙ ඌම්මියො ගණනාතො අසඞ්ඛියා,
තථෙව **සාරිපුත්තස්ස** පඤ්ඤායන්තො න හෙස්සති.

ආරාධයිත්වා සම්බුද්ධං **ගොතමං** සක්‍යපුඞ්ගවං,
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා හෙස්සති අග්ගසාවකො.

පවත්තිතං ධම්මචක්කං සක්‍යපුත්තෙන තාදිනා,
අනුවත්තිස්සති සද්ධම්මං වස්සන්තො ධම්මවුට්ඨියො.

සබ්බමෙතං අභිඤ්ඤාය **ගොතමො** සක්‍යපුඞ්ගවො,
භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වා අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙස්සති.

අහො මෙ සුකතං කම්මං **අනොමදස්සිස්ස** සත්ථුනො,
යස්සාහං කාරං කත්වාන සබ්බත්ථ පාරමිං ගතො.

අපරිමෙය්‍යෙ කතං කම්මං ඵලං දස්සෙසි මෙ ඉධ,
සුමුත්තො සරවෙගොව කිලෙසෙ ඣාපයිං අහං.

අසඞ්ඛතං ගවෙසන්තො නිබ්බානං අචලං පදං,
විචිනං තිත්ථියෙ සබ්බෙ තදාහං සංසරිං භවෙ.

යථාපි බ්‍යාධිතො පොසො පරියෙසෙය්‍ය ඔසධං,
විචිනෙය්‍ය ධනං සබ්බං බ්‍යාධිතො පරිමුත්තියා.

---

1. සකෙසු'ති පාළි.

අසඞ්ඛතං ගවෙසන්තො නිබ්බානං අමතං පදං,
අබ්බොකිණ්ණං පඤ්චසතං පබ්බජිං ඉසිපබ්බජං.

ජටාභාරෙන භරිතො අජිනුත්තරනිවාසනො,[1]
අභිඤ්ඤාපාරමිං ගන්ත්වා බ්‍රහ්මලොකං අගච්ඡහං.

නත්ථි බාහිරකෙ සුද්ධි ඨපෙත්වා ජිනසාසනං,
යෙ කෙචි බුද්ධිමා සත්තා සුජ්ඣන්ති ජිනසාසනෙ.

අත්තකාරමයං[2] එතං නයිදං ඉතිහීතිහං,
අසඞ්ඛතං ගවෙසන්තො කුතිත්ථං සඤ්චරිං අහං.

යථා සාරත්ථිකො පොසො කදලිං ඡෙත්වා ඵාලයෙ,
න තත්ථ සාරං වින්දෙය්‍ය සාරෙන රිත්තකො හි සො.

තථෙව තිත්ථියා ලොකෙ නානාදිට්ඨී බහුජ්ජනා,
අසඞ්ඛතෙන රිත්තාසෙ සාරෙන කදලී යථා.

පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ බ්‍රහ්මබන්ධු අහොසහං,
මහාභොගං ඡඩ්ඩයිත්වා පබ්බජිං අනගාරියං.

අජ්ඣායකො මන්තධරො තිණ්ණං වෙදාන පාරගූ,
බ්‍රාහ්මණො සඤ්ජයො නාම තස්ස මූලෙ වසාමහං.

සාවකො තෙ මහාවීර අස්සජි නාම බ්‍රාහ්මණො,
දුරාසදො උග්ගතෙජො පිණ්ඩාය චරති තදා.

තමද්දසාහං සප්පඤ්ඤං මුනිං මොනෙ සමාහිතං,
සන්තචිත්තං මහානාගං සුඵුල්ලං පදුමං යථා.

දිස්වා මෙ චිත්තමුප්පජ්ජි සුදන්තං සුද්ධමානසං,
උසභං පවරං ධීරං අරහායං භවිස්සති.

පාසාදිකො ඉරියති අභිරූපො සුසංවුතො,
උත්තමෙ දමථෙ දන්තො අමතදස්සී භවිස්සති.

යන්නූනාහං උත්තමත්ථං පුච්ඡෙය්‍යං තුට්ඨමානසං,
සො මෙ පුට්ඨො කථෙස්සති පටිපුච්ඡාමහං තදා.

පිණ්ඩපාතං චරන්තස්ස පච්ඡතො අගමාසහං,
ඔකාසං පටිමානෙන්තො පුච්ඡිතුං අමතං පදං.

වීථිනතරෙ අනුප්පත්තං උපගන්ත්වාන පුච්ඡහං,
කථං ගොත්තොසි ත්වං වීර! කස්ස සිස්සොසි මාරිස.!

සො මෙ පුට්ඨො වියාකාසි අච්ඡම්භිතොව කෙසරී,
බුද්ධො ලොකෙ සමුප්පන්නො තස්සසිස්සොම්හි ආවුසො.

1. නිවාසනං'ති පාළි. 2. අත්ථකාරමයං'ති අපි.

කීදිසං තෙ මහාවීර! අනුජාත මහායස,!
බුද්ධස්ස සාසනං ධම්මං සාධු මෙ කථයස්සු භො.

සො මෙ පුට්ඨො කථී සබ්බං ගම්භීරං නිපුණං පදං,
තණ්හාසල්ලස්ස හන්තාරං සබ්බදුක්ඛපනූදනං.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ,
තෙසඤ්ච යො නිරොධො එවංවාදී මහාසමණො.

සොහං විසජ්ජිතෙ පඤ්හෙ පඨමං ඵලමජ්ඣගං,
විරජො විමලො ආසිං සුත්වාන ජිනසාසනං,

සුත්වාන මුනිනො වාක්‍යං පස්සිත්වා ධම්මමුත්තමං,
පරියොගාළ්හසද්ධම්මො ඉමං ගාථමභාසහං.

එසෙව ධම්මො යදි තාවදෙව පච්චබ්‍යත්ථ පදමසොකං,
අදිට්ඨං අබ්භතීතිතං බහූහි කප්පනවුතෙහි.

ය්වාහං ධම්මං ගවෙසන්තො කුතිත්ථෙ සඤ්චරිං අහං,
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො කාලො මෙ නප්පමජ්ජිතුං.

තොසිතොහං **අස්සජිනා** පත්වාන අචලං පදං,
සහායකං ගවෙසන්තො අස්සමං අගමාසහං.

දූරතොව මමං දිස්වා සහායො මෙ සුසික්ඛිතො,
ඉරියාපථං මමං දිස්වා ඉදං වචනමබ්‍රවි.

පසන්නමුඛනෙත්තොසි මුනිභාවොව දිස්සති,
අමතාධිගතො කච්චි නිබ්බානං අච්චුතං පදං.

සුභානුරූපො ආයාසි ආනෙඤ්ජකාරිතො විය,
දන්තොවදන්තදමථො උපසන්තොසි බ්‍රාහ්මණ.

අමතං මයාධිගතං සොකසල්ලවිසොධනං[1]
ත්වම්පි තං අධිගච්ඡාහි ගච්ඡාම බුද්ධසන්තිකං.

සාධූති පටිස්සුණිත්වා සහායො මෙ සුසික්ඛිතො,
හත්ථෙන හත්ථං ගණ්හිත්වා උපගම්ම තවන්තිකං.

උභොපි පබ්බජිස්සාම සක්‍යපුත්තස්ස සන්තිකෙ,
තව සාසනමාගම්ම විහරාම අනාසවා.

කොලිතො ඉද්ධියා සෙට්ඨො අහං පඤ්ඤාය පාරගො,
උභොව එකතො හුත්වා සාසනං සොභයාමසෙ.

අපරියොසිතසඞ්කප්පො කුතිත්ථෙ සඤ්චරිං අහං
තව දස්සනමාගම්ම සඞ්කප්පො පූරිතො මම.

---

1. පනූදනං'ති පාළි.

පඨවියං පතිට්ඨාය පුප්ඵන්ති සමයෙ දුමා,
දිබ්බගන්ධා සම්පවන්ති තොසෙන්ති සබ්බපාණිනං.

තථෙවාහං මහාවීර! සක්‍යපුත්ත! මහායස!.
සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය සමයෙ යාමි[1] පුප්ඵිතුං.

විමුත්තිපුප්ඵං එසන්තො භවසංසාර මොචනං,
විමුත්තිපුප්ඵලාභෙන තොසෙමි සබ්බපාණිනං.

යාවතා බුද්ධඛෙත්තම්හි ඨපෙත්වාන මහාමුනිං,
පඤ්ඤාය සදිසො නත්ථි තව පුත්තස්ස චක්ඛුම!.

සුවිනීතාච තෙ සිස්සා පරිසාච සුසික්ඛිතා,
උත්තමෙ දමථෙ දන්තා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

ඣායී ඣානරතා ධීරා සන්තචිත්තා සමාහිතා,
මුනී මොනෙය්‍යසම්පන්නා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

අප්පිච්ඡා නිපකා ධීරා අප්පාහාරා අලොලුපා,
ලාභාලාභෙන සන්තුට්ඨා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

ආරඤ්ඤකා ධුතරතා ඣායිනො ලූඛචීවරා,
විවෙකාභිරතා වීරා[2] පරිවාරෙන්ති තං සදා.

පටිපන්නා ඵලට්ඨාච සෙක්ඛා ඵලසමඞ්ගිනො,
ආසීසකා උත්තමත්ථං පරිවාරෙන්ති තං සදා.

සොතාපන්නාච විමලා සකදාගාමිනොච තෙ,
අනාගාමීච අරහා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

සතිපට්ඨානකුසලා බොජ්ඣඞ්ගභාවනා රතා,
සාවකා තෙ බහූ සබ්බෙ පරිවාරෙන්ති තං සදා.

ඉද්ධිපාදෙසු[3] කුසලා සමාධිභාවනා රතා,
සම්මප්පධානානුයුත්තා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

තෙවිජ්ජා ඡළභිඤ්ඤාච ඉද්ධියා පාරමිං ගතා,
පඤ්ඤාය පාරමිං පත්තා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

එදිසා තෙ මහාවීර! තව සිස්සා සුසික්ඛිතා,
දුරාසදා උග්ගතෙජා පරිවාරෙන්ති තං සදා.

තෙහි සිස්සෙහි පරිවුතො සඤ්ඤතෙහි තපස්සිහි,
මිගරාජාව'ච්ඡම්භිතො[4] උළුරාජාව සොභසි.

පඨවියං පතිට්ඨාය රුහන්ති ධරණීරුහා,
වෙපුල්ලතං පාපුණන්ති ඵලඤ්ච දස්සයන්ති තෙ.

---

1. සාමී'ති පාළි.
2. ධීරා'ති පාළි.
3. ඉද්ධිපාදෙවා'ති පාළි.
4. සම්භිතොති පාළි.

පඨවීසදිසො ත්වංසි සක්‍යපුත්ත! මහායස!,
සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය ලභන්ති අමතං ඵලං.

සින්ධු සරස්සතී චෙව නදියො චන්දභාගිකා,
ගඞ්ගා ච යමුනා චෙව සරභූ ච අථො මහී.

එතාසං සන්දමානානං සාගරො සම්පටිච්ඡති,
ජහන්ති පුරිමං නාමං සාගරොත්වෙව ඤායති.

තථෙවිමෙ චතුබ්බණ්ණා පබ්බජිත්වා තවන්තිකෙ,
ජහන්ති පුරිමං නාමං බුද්ධපුත්තාති ඤායරෙ.

යථාපි චන්දො විමලො ගච්ඡං ආකාසධාතුයා,
සබ්බෙ තාරගණෙ ලොකෙ ආභාය අතිරොචති.

තථෙව ත්වං මහාවීර! පරිවුතො දෙවමානුසෙ,
එතෙ සබ්බෙ අතික්කම්ම ජලසි සබ්බදා තුවං.

ගම්භීරෙ උට්ඨිතා ඌමී න වෙලං අතිවත්තරෙ,[1]
සබ්බා වෙලංව ඵුසන්ති සංචුණ්ණා විකිරන්ති තා.

තථෙව තිත්ථියා ලොකෙ නානාදිට්ඨී බහුජ්ජනා,
ධම්මං වාදිතුකාමා තෙ නාතිවත්තන්ති තං මුනි!.

සචෙච තං පාපුණන්ති පටිවාදෙහි චක්ඛුම!,
තවන්තිකං උපාගන්ත්වා සංචුණ්ණාව භවන්ති තෙ.

යථාපි උදකෙ ජාතා කුමුදා මන්දාලකා බහූ,
උපලිම්පන්ති තොයෙන කද්දමං කලලෙන ච.

තථෙව බහුකා සත්තා ලොකෙ ජාතා විරූහරෙ,
අට්ටිතා රාගදොසෙන කද්දමෙ කුමුදං යථා.

යථා පදුමං ජලජං ජලමජ්ඣෙ විරූහති,
නතං ලිම්පති තොයෙන පරිසුද්ධංහි[2] කෙසරී.

තථෙව ත්වං මහාවීර! ලොකෙ ජාතො මහාමුනි,
නොපලිම්පති ලොකෙන තොයෙන පදුමං යථා.

යථාපි රම්මකෙ මාසෙ බහු පුප්ඵන්ති වාරිජා,
නාතික්කමන්ති තං මාසං සමයො පුප්ඵනාය සො.

තථෙව ත්වං සක්‍යපුත්ත! පුප්ඵිතො තෙ විමුත්තියා,
සාසනං නාතිවත්තන්ති පදුමං වාරිජං යථා.

සුපුප්ඵිතො සාලරාජා දිබ්බං ගන්ධං පවායති,
අඤ්ඤසාලෙහි පරිවුතො සාලරාජාව සොභති.

තථෙව ත්වං මහාවීර! බුද්ධඤාණෙන පුප්ඵිතො,
භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො සාලරාජාව සොභසි.

---

1. අතිවත්තන්ති’ති පාළි. 2. පරිසුද්ධො’ති පාළි.

යථාපි සෙලො හිමවා ඔසධො සබබපාණිනං,
නාගානං අසුරානඤච දෙවතානඤච ආලයො.

තථෙව ත්වං මහාවීර! ඔසධො විය පාණිනං,
තෙවිජජා ඡළභිඤඤාව ඉදධියා පාරමිං ගතා.

අනුසිට්ඨා මහාවීර! තයා කාරුණිකෙන තෙ,
රමනති ධමමරතියා වසනති තව සාසනෙ.

මිගරාජා යථා සීහො අභිනික්ඛමම ආසයා,
චතුදදිසං විලොකෙත්වා[1] තික්ඛත්තුං අභිනාදයී.[2]

සබෙබ මිගා උතතසනති මිගරාජසස ගජජතො,
තථා හි ජාතිමා එසො පසුං තාසෙති සබබදා.

ගජජතො තෙ මහාවීර! වසුධායං පකමපති,
බොධනෙයයාව බුජඣනති තසනති මාරකායිකා.

තසනති තිතථියා සබෙබ නදතො තෙ මහාමුනෙ!,
කාකා සෙනාව විබභනති මිගරඤඤා යථා මිගා.

යෙකෙචි ගණිනො ලොකෙ සතථාරොති පවුචචරෙ,
පරමපරාගතං ධමමං දෙසෙනති පරිසාය තෙ.

නතෙවං[3] ත්වං මහාවීර! ධමමං දෙසෙසි පාණිනං,
සාමං සච්චානි බුජඣිත්වා කෙවලං බොධිපකඛියං.

ආසයානුසයං ඤත්වා ඉන්ද්‍රියානං බලාබලං,
භබබාභබෙබ විදිත්වාන මහාමෙඝොව ගජජසි.

චකකවාළපරියනතා නිසින්නා පරිසා භවෙ,
නානාදිට්ඨිං විචිනනතා විමතිචෙඡදනාය තං.

සබෙබසං චිතතමඤඤාය ඔපමමකුසලො මුනි,
එකං පඤහං කථෙනෙතාව විමතිං ඡිනදි පාණිනං.

උපතිසස සදිසෙහෙව වසුධාපූරිතා භවෙ,
සබෙබව තෙ පඤජලිකා කිතතයුං ලොකනායකං.

කපපංවා තෙ කිතතයනතා නානාවණෙණහි කිතතයුං,
පරිමෙතුං නපපපෙයයුං[4] අපපමෙයයා තථාගතා.

යථාසකෙන ථාමෙන කිතතිතොහි මයා ජිනො,
කපපකොටිං පකිතෙතනතා එවමෙව පකිතතයුං.

සචෙහි කොචි දෙවොවා මනුසෙසාවා සුසිකඛිතො,
පමෙතුං පරිකපෙපයය විඝාතංව ලභෙයය සො.

1. චතුදදිසානුලොකෙත්වා'ති පාළි.
2. අභිනාදතී'ති පාළි.
3. න තෙවා'ති පාළි.
4. න පබෙබයුං'ති පාළි.

සාසනෙ තෙ පතිට්ඨාය සක්‍යපුත්ත! මහායස!,
පඤ්ඤාය පාරමිං ගන්ත්වා විහරාමි අනාසවො.

තිත්ථියෙ සම්පමද්දිම් වත්තෙමි ජිනසාසනං,
ධම්මසෙනාපති අජ්ජ සක්‍යපුත්තස්ස සාසනෙ.

අපරිමෙය්‍යෙ කතං කම්මං ඵලං දස්සෙසි මෙ ඉධ,
සුඛිත්තො සරවෙගොව කිලෙසෙ ඣාපයිං අහං.

යොකොචි මනුජො භාරං ධාරෙය්‍ය මත්ථකෙ සදා,
භාරෙන දුක්ඛිතො අස්ස භාරෙහි භරිතො තථා.

ඩය්හමානො තීහග්ගීහි භවෙසු සංසරිං අහං,
භරිතො භවභාරෙන ගිරිං[1] උද්ධරිතො යථා.

ඔරොපිතොච මෙ භාරො භවා උග්ඝාටිතා මයා,
කරණීයං කතං සබ්බං සක්‍යපුත්තස්ස සාසනෙ.

යාවතා බුද්ධඛෙත්තම්හි ඨපෙත්වා සක්‍යපුඞ්ගවං,
අහං අග්ගොම්හි පඤ්ඤාය සදිසො මෙ නවිජ්ජති.

සමාධිම්හි සුකුසලො ඉද්ධියා පාරමිං ගතො,
ඉච්ඡමානො අහං අජ්ජ සහස්සං අභිනිම්මිණෙ.

අනුපුබ්බවිහාරස්ස වසීභූතො මහාමුනි,
කථෙසි සාසනං මය්හං නිරොධො සයනං මම.

දිබ්බචක්ඛු විසුද්ධං මෙ සමාධිකුසලො අහං’
සම්මප්පධානානුයුත්තො බොජ්ඣඞ්ගභාවනාරතො.

සාවකෙන හි පත්තබ්බං සබ්බමෙව කතං මයා,[2]
ලොකනාථං ඨපෙත්වාන සදිසො මෙ නවිජ්ජති.

සමාපත්තීනං කුසලො ඣානවිමොක්ඛපටිලාභී,[3]
බොජ්ඣඞ්ගභාවනාරතො සාවකපාරමිං ගතො.

සාවකගුණෙනපි ඵුස්සෙන බුද්ධියා පරිසුත්තමගාරවං,
සබ්බෙසං සහිතං චිත්තං[4] සදා සබ්‍රහ්මචාරිසු.

උද්ධතවිසොව සප්පො ඡින්නවිසාණොව උසභො,
නික්ඛිත්තමානදප්පොව උපෙමි ගරුගාරවෙන ගණං.

යදිරූපිනී භවෙය්‍ය පඤ්ඤා මෙ වසුමතී නසමෙය්‍ය,
අනොමදස්සිස්ස භගවතො ඵලමෙතං ඤාණත්ථවනාය.

පවත්තිතං ධම්මචක්කං සක්‍යපුත්තෙන තාදිනා,
අනුවත්තෙමහං සබ්බං ඤාණත්ථවනායිදං ඵලං.

---

1. ගරුන්ති පාළි. 2. මමා’ති පාළි. 3. ඛිප්පලාභී’ති පාළි.
4. පරිසුත්තමගාරවා සංසබා සඞ්ඝහිතං චිත්ත’න්ති පාළි.

මා මෙ කදාචි පාපිච්ඡො කුසීතො හීනවීරියො,
අප්පස්සුතො අනාචාරො සමෙතො අහු කත්ථචි.

බහුස්සුතො ච මෙධාවී සීලෙසු සුසමාහිතො,
චෙතො සමථානුයුත්තො අපි මුද්ධනි තිට්ඨතු.

තං වො වදාමි භද්දන්තෙ! යාවන්තෙත්ථ සමාගතා,
අප්පිච්ඡා හොථ සන්තුට්ඨා ඣායී ඣානරතා සදා.

යමහං පඨමං දිස්වා විරජො විමලො අහු[1],
සො මෙ ආචරියො ධීරො **අස්සජි** නාම සාවකො.

තස්සාහං වාහසා අජ්ජ ධම්මසෙනාපති අහු,
සබ්බත්ථ පාරමිං පත්වා විහරාමි අනාසවො.

සො මෙ ආචරියො ආසි **අස්සජි** නාම සාවකො,
යස්සං දිසායං වසති උස්සීසම්හි කරොමහං.

මම කම්මං සරිත්වාන ගොතමො සක්‍යපුඞ්ගවො,
භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වා අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි මං,
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං–පෙ–කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අපරභාගෙ පන සත්ථා ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො අත්තනො සාවකෙ තෙන තෙන ගුණවිසෙසෙන එතදග්ගෙ ඨපෙන්තො “එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං **සාරිපුත්තො**”ති ථෙරං මහාපඤ්ඤභාවෙන එතදග්ගෙ ඨපෙසි. සො එවං සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පත්වා ධම්මසෙනාපතිට්ඨානෙ පතිට්ඨහිත්වා සත්තහිතං කරොන්තො එකදිවසං සබ්‍රහ්මචාරීනං අත්තනො චරියාවිභාවනමුඛෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො:–

යථාචාරී යථාසතො සතිමා යතසඞ්කප්පඣායී[2] අප්පමත්තො,
අජ්ඣත්තරතො සමාහිතත්තො එකො සන්තුසිතො තමාහු භික්ඛුං.

අල්ලං සුක්ඛං වා භුඤ්ජන්තො න බාළ්හං සුහිතො සියා,
ඌනූදරො මිතාහාරො සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ.

චත්තාරො පඤ්ච ආලොපෙ අභුත්වා උදකං පිවෙ,
අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

කප්පියං තං චෙ ඡාදෙති චීවරං ඉදමත්ථිතං,
අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

පල්ලඞ්කෙන නිසින්නස්ස ජණ්ණුකෙ නාභිවස්සති,
අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

යො සුඛං දුක්ඛතො අද්ද දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතො,
උභයන්තරෙන නාහොසි කෙන ලොකස්මිං කිං සියා.

---

1. අහුං’ති පාළි.　2. යථාසඞ්කප්පචරියාය’ති පාළි.

මා මෙ කදාචි පාපිච්ඡො කුසීතො හීනවීරියො,
අප්පස්සුතො අනාදරො කෙන ලොකස්මිං කිං සියා.

බහුස්සුතොච මෙධාවී සීලෙසු සුසමාහිතො,
චෙතොසමථමනුයුත්තො අපි මුද්ධනි තිට්ඨතු.

යො පපඤ්චමනුයුත්තො පපඤ්චාභිරතො මගො,
විරාධයී සො නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

යොච පපඤ්චං හිත්වාන නිප්පපඤ්චපථෙ රතො,
ආරාධයී සො නිබ්බානං යොගක්ඛෙමං අනුත්තරං.

ගාමෙවා යදිවාරඤ්ඤෙ නින්නෙවා යදිවා ථලෙ,
යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමිරාමණෙය්‍යකං.

රමණීයානි අරඤ්ඤානි යත්ථ නරමති ජනො,
වීතරාගා රමිස්සන්ති නතෙ කාමගවෙසිනො.

නිධීනංව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං,
නිග්ගය්හවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ,
තාදිසං භජමානස්ස සෙය්‍යො හොති නපාපියො.

ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය අසබ්භාච නිවාරයෙ,
සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියො.

අඤ්ඤස්ස භගවා බුද්ධො ධම්මං දෙසෙසි චක්ඛුමා,
ධම්මෙ දෙසියමානම්හි සොතමොධෙම් අත්ථිකො.

තං මෙ අමොඝං සවණං විමුත්තොම්හි අනාසවො,
නෙව පුබ්බෙනිවාසාය නපිදිබ්බස්ස චක්ඛුනො.

චෙතොපරියාය ඉද්ධියා චුතියා උපපත්තියා,
සොතධාතුවිසුද්ධියා පණිධි මෙ න[1]විජ්ජති.

රුක්ඛමූලංව නිස්සාය මුණ්ඩො සඞ්ඝාටිපාරුතො,
පඤ්ඤාය උත්තමො ථෙරො උපතිස්සොව ඣායති.

අවිතක්කං සමාපන්නො සම්මාසම්බුද්ධසාවකො,
අරියෙන තුණ්හීභාවෙන උපෙතො හොති තාවදෙ.

යථාපි පබ්බතො සෙලො අචලො සුප්පතිට්ඨිතො,
එවං මොහක්ඛයො භික්ඛු පබ්බතොව නවෙධති.

අනඞ්ගණස්ස පොසස්ස නිච්චං සුචිගවෙසිනො,
වාලග්ගමත්තං පාපස්ස අබ්භාමත්තංව ඛායති.

නාභිනන්දාමි මරණං නාභිනන්දාමි ජීවිතං,
නික්ඛිපිස්සං ඉමං කායං සම්පජානො පටිස්සතො.

---

1. මමා'තිපුත්තං විය දිස්සති.

නාභිනන්දාමි මරණං නාභිනන්දාමි ජීවිතං,
කාලඤ්ච පටිකඞ්ඛාමි නිබ්බිසං භටකො යථා.

උභයෙන මිදං මරණමෙව නාමරණං[1] පච්ඡා වා පුරෙ වා,
පටිපජ්ජථ මා විනස්සථ ඛණො වො මා උපච්චගා[2].

නගරං යථා පච්චන්තං ගුත්තං සන්තරබාහිරං,
එවං ගොපෙථ අත්තානං ඛණො වො මා උපච්චගා,
ඛණාතීතා හි සොචන්ති නිරයම්හි සමප්පිතා.

උපසන්තො උපරතො මන්තභාණී අනුද්ධතො,
ධුනාති පාපකෙ ධම්මෙ දුමපත්තංව මාලුතො.

උපසන්තො උපරතො මන්තභාණී අනුද්ධතො,
අප්පාසි පාපකෙ ධම්මෙ දුමපත්තංව මාලුතො.

උපසන්තො අනායාසො විප්පසන්නො අනාවිලො,
කල්‍යාණසීලො මෙධාවී දුක්ඛස්සන්තකරො සියා.

නවිස්සසෙ එකතියෙසු එවං අගාරිසු පබ්බජිතෙසු චාපි,
සාධූ හුත්වාන අසාධූ හොන්ති අසාධූ හුත්වා පුන සාධූ හොන්ති.

කාමච්ඡන්දෙච බ්‍යාපාදෙ ථිනමිද්ධඤ්ච භික්ඛුනො,
උද්ධච්චං විචිකිච්ඡා ච පඤ්චෙතෙ චිත්තකෙලිසා.

යස්ස සක්කරියමානස්ස අසක්කාරෙන චූභයං,
සමාධි නවිකම්පති අප්පමාදවිහාරිනො.

තං ඣායිනං සාතතිකං සුඛුමදිට්ඨිවිපස්සකං,
උපාදානක්ඛයාරාමං ආහු සප්පුරිසො ඉති.

මහාසමුද්දො පඨවී පබ්බතො අනිලො පිච,
උපමාය නයුජ්ජන්ති සත්ථුවරවිමුත්තියා.

චක්කානුවත්තකො ථෙරො මහාඤාණී සමාහිතො,
පඨවාපග්ගිසමානො නරජ්ජති නදුස්සති.

පඤ්ඤාපාරමිතං පත්තො මහාබුද්ධි මහාමති,[3]
අජළො ජළසමානො සදාචරති නිබ්බුතො.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො නත්ථි දානි පුනබ්භවො,

සම්පාදෙථප්පමාදෙන එසා මෙ අනුසාසනී,
හන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං විප්පමුත්තොම්හි සබ්බධී"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

---

1. න මරණං'ති පාළි. 2. උපජ්ඣගා'ති පාළි. 3. මහාමුනී'ති පාළි.

ඉමාසු හි කාචි ගාථා ථෙරෙන භාසිතා කාචි ථෙරං ආරබ්භ භගවතා භාසිතා සබ්බා පච්ඡා අත්තනො චරියප්පවෙදන[1] වසෙන ථෙරෙන භාසිතත්තා ථෙරස්සෙව ගාථා අහෙසුං. තත්ථ **යථාචාරී**ති යථා කායාදීහි සංයතො සංවුතො හුත්වා චරති විහරති යථාචරණසීලොති වා යථාචාරී; සීලසම්පන්නොති අත්ථො. **යථාසතො**ති යථාසන්තො; ගාථාසුඛත්ථං හි අනුනාසිකලොපං කත්වා නිද්දෙසො කතො සන්තො විය අරියෙහි නිබ්බිසෙසොති අත්ථො. **සතීමා**ති පරමාය සතියා සමන්නාගතො; **යතසඞ්කප්පජ්ඣායී**ති සබ්බසො මිච්ඡාසඞ්කප්පං පහාය නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පාදිවසෙන සංයතසඞ්කප්පො හුත්වා ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ච ඣායනසීලො; **අප්පමත්තො**ති තස්මිං යෙව යථාචාරිභාවෙ යතසඞ්කප්පො හුත්වා ඣායනෙන ච පමාදරහිතො සබ්බත්ථ සුප්පතිට්ඨිතසතිසම්පජඤ්ඤො; **අජ්ඣත්තරතො**ති ගොචරජ්ඣත්තෙ කම්මට්ඨානභාවනාය අභිරතො; **සමාහිතත්තො**ති තාය එව භාවනාය එකග්ගචිත්තො; **එකො**ති අසහායො ගණසංසග්ගං කිලෙසසංසග්ගඤ්ච පහාය කායවිවෙකං චිත්තවිවෙකඤ්ච පරිබ්‍රූහයන්තො; **සන්තුසිතො**ති පච්චයසන්තොසෙන ච භාවනාරාමසන්තොසෙන ච සම්මදෙව තුසිතො තුට්ඨො; භාවනාය හි උපරූපරි විසෙසං ආවහන්තියා උළාරං පීතිපාමොජ්ජං උප්පජ්ජති මත්ථකං පත්තාය පන වත්තබ්බමෙව නත්ථි. **තමාහු භික්ඛු**න්ති තං එවරූපං පුග්ගලං භයං ඉක්ඛණතාය භින්නකිලෙසතාය ච භික්ඛූති වදන්ති[2] ඉදානි යථාවුත්තසන්තොසද්වයෙ පච්චයසන්තොසං තාව දස්සෙන්තො "අල්ලං සුක්ඛං වා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අල්ල**න්ති සප්පිආදිඋපසෙකෙන තින්තං සිනිද්ධං; **සුක්ඛ**න්ති තබ්භාවෙන ලූඛං; වාසද්දො අනියමත්ථො. "අල්ලංවා සුක්ඛංවා"ති. **බාළ්හ**න්ති අතිවිය; **සුහිතො**ති ධාතො නසියාති අත්ථො. කථම්පන සියාති? ආහ "ඌනූදරො මිතාහාරො"ති. පණීතං ලූඛං වාපි භොජනං භුඤ්ජන්තො භික්ඛු යාවදත්ථං අභුඤ්ජිත්වා **ඌනූදරො** සල්ලහුකූදරො තතො එව **මිතාහාරො** පරිමිතභොජනො අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං ආහාරං ආහරන්තො තත්ථ මත්තඤ්ඤුතාය පච්චවෙක්ඛණසතියා ච **සතො** හුත්වා **පරිබ්බජෙ** විහරෙය්‍ය. යථා පන ඌනූදරො මිතාහාරොව නාම හොති තං දස්සෙතුං "චත්තාරො"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **අභුත්වා**ති **චත්තාරො**වා **පඤ්ච**වා **ආලොපෙ** කබළෙ අභුඤ්ජිත්වා තත්තකස්ස ආහාරස්ස ඔකාසං ඨපෙත්වා පානීයං පිවෙය්‍ය; අයඤ්හි ආහාරෙ සල්ලහුකවුත්ති නිබ්බානං[3] පෙසිතචිත්තස්ස **භික්ඛුනො ඵාසුවිහාරාය**. ඣානාදීනං අධිගමයොග්‍යතාය සුඛවිහාරාය **අලං** පරියත්තන්ති අත්ථො. ඉමිනා කුච්ඡිපරිහාරියං පිණ්ඩපාතං වදන්තො පිණ්ඩපාතෙ ඉතරීතරසන්තොසං දස්සෙති. **භුත්වානා**ති වා පාඨො සො චතුපඤ්චාලොපමත්තෙනාපි ආහාරෙන සරීරං යාපෙතුං සමත්ථස්ස අතිවිය ථිරපකතිකස්ස පුග්ගලස්ස වසෙන වුත්තො සියා උත්තරගාථායපි

1. ආචාරප්පවෙදනවසෙනෙ'තිපි කත්ථචි.
2. පුග්ගලං සික්ඛත්තයපාරිපූරියා භින්නකිලෙසතාය භික්ඛූත්ති වදන්තීති කත්ථචි.
3. නිබ්බානාභි'ති කත්ථචි.

සංසන්දති එව අප්පකස්සෙව චීවරස්ස සෙනාසනස්ස ච වක්ඛමානත්තා. **කප්පියන්ති** කප්පියකප්පියානුලොමෙසු ඛොමාදීසු අඤ්ඤතරන්ති අත්ථො. **තං චෙ ඡාදෙතීති** කප්පියං **චීවරං** සමානං ඡාදෙතබ්බට්ඨානං ඡාදෙති චෙ; සත්ථාරා අනුඤ්ඤාතජාතිකං සන්තං හෙට්ඨිමන්තෙන අනුඤ්ඤාතප්පමාණයුත්තං චෙ හොතීති අත්ථො. **ඉදමත්ථිකන්ති** ඉදං පයොජනත්ථං; සත්ථාරා වුත්තප්පයොජනත්ථං යාවදෙව සීතාදිපටිඝාතනත්ථං[1] චෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනත්ථඤ්චාති අත්ථො. එතෙන කායපරිහාරියං චීවරං තත්ථ ඉතරීතරසන්තොසඤ්ච වදති. **පල්ලඞ්කෙන නිසින්නස්සාති** පල්ලඞ්කං වුච්චති සමන්තතො ඌරුබද්ධාසනං තෙන නිසින්නස්ස; තිසන්ධිපල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නස්සාති අත්ථො. **ජණ්ණුකෙ නාභිවස්සතීති** යස්සං කුටියං තථා නිසින්නස්ස දෙවෙ වස්සන්තෙ ජණ්ණුකද්වයං වස්සොදකෙන න තෙමියති එත්තකම්පි සබ්බපරියන්තසෙනාසනං, සක්කා හි තත්ථ නිසීදිත්වා අත්ථකාමරූපෙන කුලපුත්තෙන සදත්ථං නිප්ඵාදෙතුං තෙනාහ: "අලං ඵාසුවිහාරාය පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො"ති. එවං ථෙරො ඉමාහි චතූහි ගාථාහි යෙ තෙ භික්ඛූ මහිච්ඡා අසන්තුට්ඨා තෙසං පරම්මුඛං සඞ්ගහං සල්ලෙඛමොවාදං පකාසෙත්වා ඉදානි වෙදනාමුඛෙන භාවනාරාමසන්තොසං දස්සෙන්තො "යො සුඛ"න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **සුඛන්ති** සුඛවෙදනං; **දුක්ඛතොති** විපරිණාමදුක්ඛතො; **අද්දාති** අද්දස; විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය යථාභූතං යො අපස්සීති අත්ථො. සුඛවෙදනා හි පරිභොගකාලෙ අස්සාදීයමානාපි විසමිස්සං විය භොජනං පරිණාමනකාලෙ දුක්ඛායෙව හොති තෙනෙත්ථ දුක්ඛානුපස්සනං දස්සෙති. **දුක්ඛමද්දක්ඛි සල්ලතොති** දුක්ඛවෙදනං යො සල්ලන්ති අපස්සි; දුක්ඛවෙදනාහි යථා සල්ලං සරීරං අනුපවිසන්තංපි අනුපවිසිත්වා ඨිතංපි උද්ධරියමානම්පි පීළනමෙව ජනෙති එවං උප්පජ්ජමානාපි ඨිතිප්පත්තාපි භිජ්ජමානාපි සත්තං බාධතියෙවාති, එතෙනෙත්ථ දුක්ඛානුපස්සනං යෙව උක්කංසෙත්වා වදති. තෙනෙව "යං දුක්ඛං තදනත්තා"[a]ති වචනතො වෙදනාවයෙ අත්තත්තනියගාහං විනිවෙඨෙති. **උභයන්තරෙනාති** උභයෙසං අන්තරෙ; සුඛදුක්ඛවෙදනානං මජ්ඣභූතෙ අදුක්ඛමසුඛෙති අත්ථො. **නාහොසීති** යථාභූතාවබොධෙන අත්තත්තනියාභිනිවෙසනං නාහොසි; **කෙන ලොකස්මිං කිං සියාති** එවං වෙදනාමුඛෙන පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධෙ පරිජානිත්වා තප්පටිබද්ධං සකලකිලෙසජාලං සමුච්ඡින්දිත්වා ඨිතො කෙන නාම කිලෙසෙන ලොකස්මිං බන්ධො දෙවතාදීසු කිංවා ආයති සියා; අඤ්ඤදත්ථු ජීනබන්ධනො අපඤ්ඤත්තිකොව සියාති අධිප්පායො. ඉදානි මිච්ඡාපටිපන්නෙ පුග්ගලෙ ගරහන්තො සම්මාපටිපන්නෙ පසංසන්තො "මාමෙ"ති ආදි චතස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ **මා මෙ කදාචි පාපිච්ඡොති** යො අසන්තගුණසම්භාවනිච්ඡාය පාපිච්ඡො; සමණධම්මෙ උස්සාහාභාවෙන **කුසීතො**; තතොඑව **හීනවීරියො**; සච්චපටිච්චසමුප්පාදාදි පටිසංයුත්තස්ස

1. සීතාදිපටිඝාතනත්ථන්තිපි කත්ථචි.
a. සං: නි: ඛන්ධවග්ගසංයුත්ත.

සුතස්ස අභාවෙන **අප්පස්සුතො;** ඔවාදානුසාසනීසු ආදරාභාවෙන
අනාදරො; තාදිසො හීනපුග්ගලො මම සන්තිකෙ කදාචිපි මා හොතු
කස්මා? **යෙන ලොකස්මිං කිං සියාති** ලොකස්මිං සත්තනිකායෙ තස්ස
තාදිසස්ස පුග්ගලස්ස කෙන ඔවාදෙන කිං භවිතබ්බං? කෙනවා කතෙන
කිං සියා? නිරත්ථකමෙවාති අත්ථො. **බහුස්සුතො චාති** යො පුග්ගලො
සීලාදිපටිසංයුත්තස්ස සුත්තගෙය්‍යාදිභෙදස්ස බහුනො සුතස්ස සම්භාවෙන
බහුස්සුතො; ධම්මොජපඤ්ඤාය පාරිහාරියපඤ්ඤාය පටිවෙධපඤ්ඤාය ච
වසෙන **මෙධාවී; සීලෙසුච** සුට්ඨුපතිට්ඨිතත්තා **සුසමාහිතො; චෙතො
සමථං** ලොකිය ලොකුත්තරභෙදං චිත්තසමාධානං **අනුයුත්තො**
තාදිසො පුග්ගලො මය්හං මත්ථකෙපි **තිට්ඨතු** පගෙව සහවාසො.
යො පපඤ්චමනුයුත්තොති යො පන පුග්ගලො කම්මාරාමතාදිවසෙන
රූපාභිසඞ්ඛාදිවසෙන ච පවත්තියා පපඤ්චනට්ඨෙන තණ්හාදිභෙදං
පපඤ්චං අනුයුත්තො; තත්ථ ච අනාදීනවදස්සනෙන **අභිරතො** මග
සදිසො **සො නිබ්බානං විරාධයී** නිබ්බානා සුවිදූරවිදූරෙ ඨිතො;
යොච පපඤ්චං හිත්වානාති යො පුග්ගලො තණ්හාපපඤ්චං පහාය
තදභාවතො **නිප්පපඤ්චස්ස** නිබ්බානස්ස **පථෙ** අධිගමූපායෙ අරියමග්ගෙ
රතො භාවනාභිසමයෙ අභිරතො **සො නිබ්බානං ආරාධයී** සාධයී
අධිගච්ඡීති අත්ථො. අථෙකදිවසං ථෙරො අත්තනො කනිට්ඨභාතිකස්ස
රෙවතත්ථෙරස්ස කණ්ටකනිචිතඛදිරරුක්ඛසඤ්ඡන්නෙ නිරුදකකන්තාරෙ
වාසං දිස්වා තං පසංසන්තො "ගාමෙවා"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසි.
තත්ථ **ගාමෙ වාති** කිඤ්චාපි අරහන්තො ගාමන්තෙ කායවිවෙකං න ල
භන්ති චිත්තවිවෙකං පන ලභන්තෙව තෙසංහි දිබ්බපටිභාගානිපි
ආරම්මණානි චිත්තං චාලෙතුං න සක්කොන්ති තස්මා **ගාමෙ වා** හොතු
අරඤ්ඤාදීසු අඤ්ඤතරස්මිංවා **යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමි
රාමණෙය්‍යකං** සො භූමිප්පදෙසො රමණීයො එවාති අත්ථො. **අරඤ්ඤා
නීති** සුපුප්ඵිත තරුසණ්ඩමණ්ඩිතානි විමලසලිලාසයසම්පන්නානි
අරඤ්ඤානි; **රමණීයානීති** සම්බන්ධො. **යත්ථාති** යෙසු අරඤ්ඤෙසු වික
සිතෙසු විය රම්මමානෙසු කාමමක්ඛිකො කාමගවෙසකො **ජනො
න රමති. වීතරාගාති** විගතරාගා පන ඛීණාසවා භමරමධුකරා විය පදුම
වනෙසු තථාරූපෙසු අරඤ්ඤෙසු **රමිස්සන්ති. න තෙ කාමගවෙසිනොති**
යස්මා තෙ වීතරාගා කාමගවෙසිනො න හොන්තීති අත්ථො. පුන ථෙරො
රාධං නාම දුග්ගතබ්‍රාහ්මණං අනුකම්පාය පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා
තමෙව පච්ඡාසමණං කත්වා විචරන්තො එකදිවසං තස්සච සුබ්බච
භාවෙන තුසිත්වා ඔවාදං දෙන්තො "නිධීනංවා"ති ආදිමාහ. තත්ථ
නිධීනංවාති තත්ථ තත්ථ නිදහිත්වා ඨපිතානං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිපූරිතානං
නිධිකුම්භිනං; **පවත්තාරන්ති** කිච්ඡජීවිකං දුග්ගතමනුස්සං අනුකම්පං
කත්වා "එහි තෙ සුඛෙන ජීවිතුං උපායං දස්සෙස්සාමී"ති නිධිට්ඨානං
නෙත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා "ඉමං ගහෙත්වා සුඛං ජීවාහී"ති ආචික්ඛිතාරං
විය; **වජ්ජදස්සිනන්ති** ද්වෙ වජ්ජදස්සිනො ඉමිනා නං අසාරුප්පෙන වා
ඛලිතෙනවා **සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිග්ගණ්හිස්සාමීති** රන්ධගවෙසකො ච, **අඤ්ඤාතං**

ඤුපෙතුකාමො ඤුතං අස්සාදෙන්තො සීලාදිවුඩ්ඪිකාමතාය තං තං වජ්ජං ඔලොකෙන්තො උල්ලුම්පන සභාවසණ්ඨිතො වාති අයං ඉධ අධිප්පෙතො. යථාහි දුග්ගතමනුස්සො ඉමං නිධිං ගණ්හාහීති නිග්ගය්හමානොපි නිධිදස්සකෙ කොපං න කරොති පමුදිතොව හොති එවං එවරූපෙසු පුග්ගලෙසු අසාරුප්පංවා ඛලිතංවා දිස්වා ආචික්ඛන්තෙ කොපො න කාතබ්බො තුට්ඨචිත්තෙනෙව භවිතබ්බං "භන්තෙ පුනපි මං එවරූපං වදෙය්‍යාථා"ති පවාරෙතබ්බමෙව **නිග්ගය්හවාදි**න්ති යො වජ්ජං දිස්වා "අයං මෙ සද්ධිවිහාරිකො අන්තෙවාසිකො උපකාරකො"ති අවිගණෙත්වා වජ්ජානුරූපං තජ්ජෙන්තො පණාමෙන්තො දණ්ඩකම්මං කරොන්තො සික්ඛාපෙති අයං නිග්ගය්හවාදි නාම සම්මාසම්බුද්ධො විය. වුත්තං හෙතං: "නිග්ගය්හ නිග්ගය්හාහං ආනන්ද! වක්ඛාමි පග්ගය්හ පග්ගය්හාහං ආනන්ද වක්ඛාමි යො සාරො සො ඨස්සතී"ති[a]. **මෙධාවි**න්ති ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතං; **තාදිස**න්ති එවරූපං පණ්ඩිතං; **භජෙ**ති පයිරුපාසෙය්‍ය; **තාදිසං** හි ආචරියං **භජමානස්ස** අන්තෙවාසිකස්ස **සෙය්‍යො හොති නපාපියො** වුඩ්ඪියෙව හොති නො පරිහානීති අත්ථො. අථෙකදා **අස්සජිපුනබ්බසුකෙහි** කීටාගිරිස්මිං ආවාසෙ දූසිතෙ සත්ථාරා ආණත්තො අත්තනො පරිසාය **මහාමොග්ගල්ලානෙ**නෙව සද්ධිං තත්ථ ගතො ධම්මසෙනාපති **අස්සජිපුනබ්බසුකෙසු** ඔවාදං අනාදියන්තෙසු ඉමං ගාථමාහ. තත්ථ **ඔවදෙය්‍යා**ති ඔවාදං අනුසිට්ඨිං දදෙය්‍ය; **අනුසාසෙය්‍යා**ති තස්සෙව පරියායවචනං. අථවා උප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං වදන්තො ඔවදති නාම අනුප්පන්නෙ අයං දොසොපි[1] තෙ සියාති ආදිං අනාගතං උද්දිස්ස වදන්තො අනුසාසති නාම සම්මුඛාවා වදන්තො ඔවදති නාම පරම්මුඛා දූතං සාසනංවා පෙසෙන්තො වදන්තො අනුසාසති නාම සකිංවා වදන්තො ඔවදති නාම පුනප්පුනං වදන්තො අනුසාසති නාම. **අසබ්භාචා**ති අකුසලා ධම්මාච **නිවාරයෙ** කුසලෙධම්මෙච පතිට්ඨාපෙය්‍යාති අත්ථො. **සතංහි සො**ති එවරූපො පුග්ගලො සාධූනං **පියො හොති** යෙ පන අසන්තා අසප්පුරිසා විතිණ්ණපරලොකා ආමිසචක්ඛුකා ජීවිකත්ථාය පබ්බජිතා[2] තෙසං සො ඔවාදකො අනුසාසකො "න ත්වං අම්හාකං උපජ්ඣායො න ආචරියො කස්මා අම්හෙ වදසී?"ති එවං මුඛසත්තීහිවිජ්ඣන්තානං **අප්පියො හොතී**ති. යං ආරබ්භ සත්ථා ධම්මං දෙසෙති සොඑව උපනිස්සයසම්පන්නොති භික්ඛූසු කථාය සමුට්ඨිතාය "නයිදමෙත"න්ති දස්සෙන්තො "අඤ්ඤස්සා"ති ගාථමාහ. තත්ථ **අඤ්ඤස්සා**ති අත්තනො භාගිනෙය්‍යං **දීඝනඛපරිබ්බාජකං** සන්ධාය වදති. තස්ස හි සත්ථාරා වෙදනාපරිග්ගහසුත්තන්තෙ දෙසියමානෙ අයං මහාථෙරො භාවනාමග්ගං අධිගන්ත්වා සාවකපාරමිඤාණස්ස මත්ථකං පත්තො. **සොතමොධෙසිං අත්ථිකො**ති සත්ථාරං

a. ම: නි: උ: තතියව: 2. මහාසුඤ්ඤතසුත්ත.
1. අයංහොපිතොසියා'ති ධම්මපදට්ඨකථා..
2. විතිණ්ණපරලොකාමිස්සවට්ඨපරලොකාති තථෙව.
b. ම: නි; ම: 3. වග්ග-4. දීඝනඛසුත්ත

බීජයමානො සීතො අත්ථිකො හුත්වා සුස්සූසන්තො සොතං ඔදහිං; **තං මෙ අමොඝං සවණන්ති** තං තථා සුතං සවණං මය්හං අමොඝං අවඤ්ඣං අහොසි. අග්ගසාවකෙන පත්තබ්බසම්පත්තීනං අවස්සයො අහොසි. තෙනාහ: “විමුත්තොම්හී”ති ආදි. තත්ථ **නෙව පුබ්බෙනිවාසායාති** අත්තනො පරෙසඤ්ච පුබ්බෙනිවාසජානනඤාණත්ථාය; **පණිධි මෙ න විජ්ජතීති** යොජනා. පරිකම්මකරණවසෙන තදත්ථං චිත්තපණිධානමත්තම්පි නෙව අහොසීති අත්ථො. **චෙතොපරියායාති** චෙතොපරියඤාණස්ස; **ඉද්ධියාති** ඉද්ධිවිධඤාණස්ස; **චුතියා උපපත්තියාති** සත්තානං චුතියා උපපත්තියා ච ජානනඤාණාය චුතූපපාතඤාණත්ථාය; **සොතධාතුවිසුද්ධියාති** දිබ්බසොතඤාණස්ස; **පණිධි මෙ න විජ්ජතීති** ඉමෙසං අභිඤ්ඤාවිසෙසානං අත්ථාය පරිකම්මවසෙන චිත්තස්ස පණිධි චිත්තාභිනීහාරො මෙ නත්ථි නාහොසීති අත්ථො. සබ්බඤ්ඤුගුණා විය හි බුද්ධානං අග්ගමග්ගාධිගමෙනෙව සාවකානං සබ්බෙ සාවකගුණා හත්ථගතා හොන්ති තෙසං අධිගමාය විසුං පරිකම්මකරණකිච්චං නත්ථීති. “රුක්ඛමූල”න්ති ආදිකා තිස්සො ගාථා **කපොත** කන්දරායං විහරන්තස්ස යක්ඛෙන පහටකාලෙ සමාපත්තිබලෙන අත්තනො නිබ්බිකාරතාදීපනවසෙන වුත්තා. තත්ථ **මුණ්ඩොති** වොරොපිතකෙසො; **සඞ්ඝාටිපාරුතොති** සඞ්ඝාටිං පාරුපිත්වා නිසින්නො; **සඞ්ඝාටියා සුපාරුතොති** ච පඨන්ති. **පඤ්ඤාය උත්තමො ථෙරොති** ථෙරො හුත්වා පඤ්ඤාය උත්තමො; සාවකෙසු පඤ්ඤාය සෙට්ඨොති අත්ථො. **ඣායතීති** ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ච ඣායති; බහුලං සමාපත්තිවිහාරෙන විහරතීති අත්ථො. **උපෙතො හොති තාවදෙති** යදා යක්ඛෙන සීසෙ පහටො තාවදෙව **අවිතක්කං** චතුත්ථජ්ඣානිකඵලසමාපත්තිං **සමාපන්නො අරියෙන තුණ්හීභාවෙන** උපෙතො සමන්නාගතො අහොසි; අතීතත්ථෙ හි **හොතීති** ඉදං වත්තමානවචනං. **පබ්බතොව න වෙධති මොහක්ඛයා** හිතාසබ්බකිලෙසො **භික්ඛු** සො **සෙලමයපබ්බතො** විය **අචලො සුප්පතිට්ඨිතො** ඉට්ඨානිට්ඨාදිනා කෙනචි න වෙධති සබ්බත්ථ නිබ්බිකාරො හොතීති අත්ථො. අථෙකදිවසං ථෙරස්ස අසතියා චීවරකොණෙ[1] ඔලම්බන්තෙ අඤ්ඤතරො සාමණෙරො “භන්තෙ පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතබ්බ”න්ති ආහ තං සුත්වා “භද්දං තයා සුට්ඨු වුත්ත”න්ති සිරසා විය සම්පටිච්ඡන්තො තාවදෙව ථොකං අපක්කමිත්වා පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා “මාදිසානං අයම්පි දොසොයෙවා”ති දස්සෙන්තො “අනඞ්ගණස්සා”ති ගාථමාහ. පුන මරණෙ ජීවිතෙ ච අත්තනො සමචිත්තතං දස්සෙන්තො “නාභිනන්දාමී”ති ආදිනා ද්වෙ ගාථා වත්වා පරෙසං ධම්මං කථෙන්තො “උභයෙන මිද”න්ති ආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තත්ථ **උභයෙනාති** උභයෙසු; උභොසු කාලෙසූති අත්ථො. **මිදන්ති** මකාරො පදසන්ධිකරො **ඉදං මරණමෙව** මරණං අඤ්ඤෙව නාම අමරණං නාම නත්ථි. කෙසු උභොසු කාලෙසූති? ආහ:

1, කණ්ණිකත්ථෙ.

පබ්බජ්ජාවා පුරෙවාති. මජ්ඣිමවයස්ස පබ්බජ්ජාවා ජරජිණ්ණකාලතො පුරෙවා දහරකාලෙ මරණමෙව මරණං එකන්තිකමෙව තස්මා **පටිපජ්ජථ** සම්මාපටිපත්තිං පූරෙථ; විප්පටිපජ්ජිත්වා **මා විනස්සථ** අපායෙසු මහාදුක්ඛං මානුභවථ; **ඛණො වෙ මා උපච්චගාති** අට්ඨහි අක්ඛණෙහි විවජ්ජිතො අයං නවමො ඛණො මා තුම්හෙ අතික්කමීති අත්ථො. අථෙක දිවසං ආයස්මන්තං **මහාකොට්ඨිකං**[1] දිස්වා තස්ස ගුණං පකාසෙන්තො "උපසන්තො"ති ආදිනා තිස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ අනුද්දෙසික **වසෙන ධුනාතීති** වුත්තමෙවත්ථං පුන ථෙරසන්නිස්සිතං කත්වා වදන්තො "අප්පාසී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අප්පාසීති** අධුනා පහාසීති අත්ථො. **අනායාසොති** අපරිස්සමො; කිලෙසදුක්ඛරහිතොති අත්ථො. **විප්පසන්නො අනාවිලොති** විප්පසන්නො අස්සද්ධියාදීනං අභාවෙන සුට්ඨුපසන්නචිත්තො අනාවිලසඞ්කප්පතාය අනාවිලො; "නවිස්සසෙ"ති ගාථා දෙවදත්තං සද්දහිත්වා තස්ස දිට්ඨිං රොචෙත්වා ඨිතෙ **වජ්ජිපුත්තකෙ** ආරබ්භ වුත්තා. තත්ථ **නවිස්සසෙති** විස්සට්ඨො නභවෙය්‍ය; නසද්දහෙය්‍යාති අත්ථො. **එකතියෙසූති** එකච්චෙසු අනවට්ඨිතසභාවෙසු පුථුජ්ජනෙසු; **එව**න්ති යථා තුම්හෙ "**දෙවදත්තො** සම්මාපටිපන්නො"ති විස්සාසං ආපජ්ජිත්ථ එවං; **අගාරිසූති** ගහට්ඨෙසු; **සාධූ හුත්වානාති** යස්මා පුථුජ්ජනභාවො නාම අස්සපිට්ඨෙ ඨපිතකුම්භණ්ඩං විය ථුසරාසිම්හි නිඛාතඛාණුකං විය ච අනවට්ඨිතො තස්මා එකච්චෙ ආදිතො සාධූ හුත්වා ඨිතාපි පච්ඡා **අසාධූ හොන්ති** යථා දෙවදත්තො පුබ්බෙ සීලසම්පන්නො අභිඤ්ඤාසමාපත්තිලාභී හුත්වා ලාභසක්කාරපකතො ඉද්ධි පරිහීන විසෙසො ඡින්නපක්ඛකාකො විය ආපායිකො ජාතො තස්මා තාදිසො දිට්ඨමත්තෙන සාධූති නවිස්සාසිතබ්බො එකච්චෙ පන කල්‍යාණමිත්ත සංසග්ගාභාවෙන ආදිතො **අසාධූ හුත්වාපි** පච්ඡා කල්‍යාණමිත්ත සංසග්ගෙන **සාධූ හොන්ති** යෙව තස්මා **දෙවදත්තසදිසෙ** සාධූපටිරූපෙ සාධූති නවිස්සසෙය්‍යාති අත්ථො. යෙසං කාමච්ඡන්දදයො චිත්තුපක්කිලෙසා අවිගතා තෙ අසාධූ යෙසං තෙ විගතා තෙ සාධූති දස්සෙතුං "කාමච්ඡන්දො"ති ගාථං වත්වා අසාධාරණතො උක්කංසගතං සාධුලක්ඛණං දස්සෙතුං "යස්ස සක්කරියමානස්සා"ති ආදිනා ගාථාද්වයං වුත්තං. අසාධාරණතො පන උක්කංසගතං දස්සෙතුං සත්ථාරං අත්තානඤ්ච උදාහරන්තො "මහාසමුද්දො"ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **මහාසමුද්දොති** අයං මහාසමුද්දො, මහා **පථවී** සෙලො **පබ්බතො** පුරත්ථිමාදිභෙදතො **අනිලොච** අත්තනො අචෙතනාභාවෙන ඉට්ඨානිට්ඨං සහන්ති නප්පටිසඞ්ඛානබලෙන. සත්ථා පන යස්සා අරහත්තුප්පත්තියා වසෙන උත්තමෙ තාදිභාවෙ ඨිතො ඉට්ඨානිට්ඨාදීසු සබ්බත්ථ සමො නිබ්බිකාරො තස්සා **සත්ථුවරවිමුත්තියා** අග්ගඵලවිමුත්තියා තෙ මහාසමුද්දාදයො **උපමාය** උපමාභාවෙන **නයුජ්ජන්ති** කලභාගම්පි නඋපෙන්තීති අත්ථො. **චක්කානුවත්තකොති** සත්ථාරා වත්තිතස්ස

1. කොට්ඨිතන්ති කත්ථචි.

ධම්මචක්කස්ස අනුවත්තකො; **ථෙරො**ති අසෙක්ඛෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි සමන්නාගතො ථෙරො; **මහාඤාණී**ති මහාපඤ්ඤො; **සමාහිතො**ති උපචාරප්පනාසමාධිනා අනුත්තරසමාධිනා ච සමාහිතො; **පථවාපග්ගි සමානො**ති ඉට්ඨානිට්ඨාදිආරම්මණසන්නිපාතෙ නිබ්බිකාරතාය පථවියා ආපෙන අග්ගිනා ච සදිසවුත්තිකො; තෙනාහ: "නරජ්ජති න දුස්සතී"ති. **පඤ්ඤාපාරමිතං පත්තො**ති සාවකඤාණස්ස පාරමිං පාරකොටිං පත්තො; **මහාබුද්ධී**ති මහාපුථුහාසජවනතික්ඛනිබ්බෙධිකභාවප්පත්තාය මහතියා බුද්ධියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **මහාමතී**ති ධම්මන්වය ගවෙසිතසඞ්ඛාතාය මහතියා ඤායගාහමතියා සමන්නාගතො; යෙහි තෙ චතුබ්බිධා සොළසවිධා චතුචත්තාළීසවිධා තෙසත්තතිවිධා ච පඤ්ඤාප්පභෙදා තෙසං සබ්බසො අනවසෙසානං අධිගතත්තා මහාපඤ්ඤතාදිවිසෙසයොගතො ච අයං මහාථෙරො සාතිසයං මහාබුද්ධීති වත්තබ්බතං අරහති. යථාහ: භගවා "පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ **සාරිපුත්තො** මහාපඤ්ඤො පුථුපඤ්ඤො හාසපඤ්ඤො ජවනපඤ්ඤො තික්ඛපඤ්ඤො නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො"තිa[1] ආදි. තත්ථායං පණ්ඩිතභාවාදීනං විභාවනා ධාතුකුසලතා ආයතනකුසලතා පටිච්චසමුප්පාදකුසලතා ඨානාඨානකුසලතාති ඉමෙහි චතූහි කාරණෙහි පණ්ඩිතො.

මහාපඤ්ඤතාදීනං විභාගදස්සනෙ අයං පාළි.

"කතමා මහාපඤ්ඤා? මහන්තෙ අත්ථෙ පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහන්තෙ ධම්මෙ මහන්තා නිරුත්තියො මහන්තානි පටිභානානි පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහන්තෙ සමාධික්ඛන්ධෙ මහන්තෙ පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙ මහන්තෙ විමුත්තික්ඛන්ධෙ මහන්තෙ විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා මහන්තානි ඨානාඨානානි මහාවිහාරසමාපත්තියො මහන්තානි අරියසච්චානි මහන්තෙ සතිපට්ඨානෙ මහන්තෙ සම්මප්පධානෙ මහන්තෙ ඉද්ධිපාදෙ මහන්තානි ඉන්ද්‍රියානි මහන්තානි බලානි මහන්තෙ බොජ්ඣඞ්ගෙ මහන්තෙ අරියමග්ගෙ මහන්තානි සාමඤ්ඤඵලානි මහා **අභිඤ්ඤායො** මහන්තං පරමත්ථං නිබ්බානං පරිග්ගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා.

කතමා පුථුපඤ්ඤා? පුථු නානාඛන්ධෙසු ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා පුථු නානාධාතූසු පුථුනානාආයතනෙසු පුථුනානාපටිච්චසමුප්පාදෙසු පුථුනානාසුඤ්ඤතමනුපලබ්භෙසු පුථුනානාඅත්ථෙසු පුථුනානා ධම්මෙසු පුථුනානා නිරුත්තීසු පුථුනානාපටිභානෙසු පුථුනානා සීලක්ඛන්ධෙසු පුථුනානාසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිවිමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙසු පුථුනානා ඨානාඨානෙසු පුථුනානාවිහාරසමාපත්තීසු පුථුනානාඅරියසච්චෙසු පුථු නානාසතිපට්ඨානෙසු සම්මප්පධානෙසු ඉද්ධිපාදෙසු

---

a ම: නි: උ: 2. වග්ග-1. සුත්ත.

1. තස්මිං සුත්තෙ පාළික්කමතො ඉමිස්සා [චෙව නදට්ඨකථාගච උප්පටිපාටිකතාදිකෙති.

ඉන්ද්‍රියෙසු බලෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු පුථුනානාඅරියමග්ගෙසු සාමඤ්ඤඵලෙසු අභිඤ්ඤාසු පුථුජ්ජනසාධාරණෙ[1] ධම්මෙ සමතික්කම්ම පරමත්ථෙ නිබ්බානෙ ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා.

කතමා හාසපඤ්ඤා? ඉධෙකච්චො හාසබහුලො වෙදබහුලො තුට්ඨිබහුලො පාමොජ්ජබහුලො සීලං පරිපූරෙතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-ඉන්ද්‍රියසංවරං පරිපූරෙතීති හාසපඤ්ඤා භොජනෙ මත්තඤ්ඤුතං ජාගරියානුයොගං සීලක්ඛන්ධං සමාධික්ඛන්ධං පඤ්ඤාක්ඛන්ධං විමුත්තික්ඛන්ධං විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධං පරිපූරෙතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-ඨානාඨානං පටිවිජ්ඣතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-විහාරසමාපත්තියො පරිපූරෙතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣති සතිපට්ඨානෙ භාවෙති සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ ඉන්ද්‍රියානි බලානි බොජ්ඣඞ්ග අරියමග්ගං භාවෙතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-සාමඤ්ඤඵලානි සච්ඡිකරොති අභිඤ්ඤායො පටිවිජ්ඣතීති හාසපඤ්ඤා හාසබහුලො-පෙ-වෙදතුට්ඨි පාමොජ්ජබහුලො පරමත්ථං නිබ්බානං සච්ඡිකරොතීති හාසපඤ්ඤා.

කතමා ජවනපඤ්ඤා? යංකිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං-පෙ-යං දූරෙ සන්තිකෙ වා සබ්බං රූපං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා දුක්ඛතො ඛිප්පං අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා යාකාචි වෙදනා-පෙ-යංකිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං-පෙ-සබ්බං විඤ්ඤාණං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා චක්ඛුං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා-පෙ-ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන දුක්ඛං භයට්ඨෙන අනත්තා අසාරකට්ඨෙනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන දුක්ඛං භයට්ඨෙන අනත්තා අසාරකට්ඨෙනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා විඤ්ඤාණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා චක්ඛුං-පෙ-ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන-පෙ-විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති -පෙ- විඤ්ඤාණං චක්ඛුං-පෙ-ජරාමරණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා ජරාමරණනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා.

---

1. පුථුනානාජනසාධාරණෙ'ති අනුපදසුත්තට්ඨකථා.

කතමා තිකඛපඤ්ඤා? ඛිපපං[1] කිලෙසෙ ඡින්දතීති තිකඛපඤ්ඤා උපපනනං කාමවිතකකං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යනතිං කරොති අනභාවං ගමෙති උපපනනං බ්‍යාපාදවිතකකං උපපනනං විහිංසාවිතකකං උපපනනුපපනෙන පාපකෙ අකුසලෙ ධමෙම උපපනනං රාගං දොසං මොහං කොධං උපනාහං මකඛං පළාසං ඉසසං මචඡරියං මායං සාඨෙය්‍යං ථමභං සාරමභං මානං අතිමානං මදං පමාදං සබෙබ කිලෙසෙ සබෙබ දුචචරිතෙ සබෙබ අභිසඞඛාරෙ සබෙබ භවගාමිකමෙම නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යනතිං කරොති අනභාවං ගමෙතීති තිකඛපඤ්ඤා එකමහි[2] ආසනෙ චතතාරො අරියමගගා චතතාරි සාමඤ්ඤඵලානි චතසෙසා පටිසමභිදායො ඡළභිඤ්ඤායො අධිගතා හොනති සචඡිකතා ඵසසිතා පඤ්ඤායාති තිකඛපඤ්ඤා.

කතමා නිබෙබධිකපඤ්ඤා? ඉධෙකචෙචා සබබසඞඛාරෙසු උබෙබගබහුලො හොති උතතාසබහුලො උකකණ්ඨනබහුලො අරතිබහුලො අනභිරතිබහුලො බහිමුඛො නරමති[3] සබබසඞඛාරෙසු අනිබබිද්ධපුබබං අපදාලිතපුබබං ලොභකඛනධං නිබබිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබෙබධිකපඤ්ඤා අනිබබිද්ධපුබබං අපදාලිතපුබබං දොසකඛනධං මොහකඛනධං කොධං උපනාහං–පෙ–සබෙබ භවගාමිකමෙම නිබබිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබෙබධිකපඤ්ඤා"ති[a] එවං යථාවුතතවිභාගාය මහතියා පඤ්ඤාය සමනනාගතතතා මහාබුද්ධීති වුතතං. අපිච අනුපදධමමවිපසසනාවසෙනාපි ඉමසස ථෙරසස මහාපඤ්ඤතා වෙදිතබබා. වුතතං හෙතං: "**සාරිපුතෙතා** භිකඛවෙ අඩ්ඪමාසං අනුපදධමමවිපසසනං විපසසති තත්‍රිදං භිකඛවෙ **සාරිපුතතසස** අනුපදධමමවිපසසනාය හොති ඉධ භිකඛවෙ **සාරිපුතෙතා** විවිචෙචව කාමෙහි-පෙ-පඨමජ්ඣානං උපසමපජ්ජ විහරති යෙච පඨමජ්ඣානෙ ධමමා විතකෙකා ච–පෙ–චිතෙතකගගතා ච ඵසෙසා වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිතතං ඡනෙදා අධිමොකෙඛා වීරියං සති උපෙකඛා මනසිකාරො ත්‍යාසස ධමමා අනුපදවවත්ථිතා හොනති ත්‍යාසස ධමමා විදිතා උපපජ්ජනති විදිතා උපට්ඨහනති විදිතා අබ්භත්ථං ගචඡනති සො එවං පජානාති "එවං කිර මෙ ධමමා අහුත්වා සමභොනති හුත්වා පටිවෙනතී"ති සො තෙසු ධමෙමසු අනුපායො අනපායො අනිසසිතො අපපටිබදෙධා විපපමුතෙතා විසංයුතෙතා විපරියාදිකතෙන චෙතසා විහරති සො "අත්ථි උතතරි නිසසරණ"නති පජානාති තබබහුලීකාරා අත්ථිතෙවසස හොති පුනචපරං භිකඛවෙ **සාරිපුතෙතා** විතකකවිචාරානං වූපසමා –පෙ– දුතියජ්ඣානං –පෙ– තතියජ්ඣානං–පෙ–චතුත්ථජ්ඣානං උපසමපජ්ජ විහරති–පෙ–ආකාසානඤ්චායතනං විඤ්ඤාණඤ්චායතනං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං –පෙ– සබබසො ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං සමතිකකමම නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං උප

---

1. තිකඛං'ති කත්ථචි. 2. එකමහිසසාති අනුපදසුතතට්ඨකථා.
3. නමතීති තතෙථව.
a. පටිසමභිදාමගග-3. පඤ්ඤාවගග-21. මහාපඤ්ඤාකථා.

සම්පජ්ජ විහරති සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහති සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහිත්වා යෙ ධම්මා අතීතා නිරුද්ධා විගතා විපරිණතා තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති "එවං කිර මෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති හුත්වා පටිවෙන්තී''ති සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විපරියාදිකතෙන චෙතසා විහරති සො "අත්ථි උත්තරි නිස්සරණ''න්ති පජානාති තබ්බහුලීකාරා අත්ථිත්වෙවස්ස හොති පුනචපරං භික්ඛවෙ **සාරිපුත්තො** සබ්බසො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමතික්කම්ම සඤ්ඤාවෙදයිතනිරොධං උපසම්පජ්ජ විහරති පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහති සො තාය සමාපත්තියා සතො වුට්ඨහිත්වා යෙ ධම්මා අතීතා නිරුද්ධා විගතා විපරිණතා තෙ ධම්මෙ සමනුපස්සති "එවං කිර මෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති හුත්වා පටිවෙන්තී''ති සො තෙසු ධම්මෙසු අනුපායො අනපායො අනිස්සිතො අප්පටිබද්ධො විප්පමුත්තො විසංයුත්තො විපරියාදිකතෙන චෙතසා විහරති සො "නත්ථි උත්තරි නිස්සරණ''න්ති පජානාති. තබ්බහුලීකාරා නත්ථිත්වෙවස්ස හොති යං ඛො තං භික්ඛවෙ සම්මා වදමානො වදෙය්‍ය වසිප්පත්තො පාරමිප්පත්තො අරියස්මිං සීලස්මිං අරියස්මිං සමාධිස්මිං අරියාය පඤ්ඤාය අරියාය විමුත්තියා අරියස්මිං විමුත්තිඤාණදස්සනස්මින්ති **සාරිපුත්ත** මෙවෙතං සම්මා වදමානො වදෙය්‍යා''ති[a] එවං මහාපුඤ්ඤාසජවනතික්ඛනිබ්බෙධිකභාවප්පත්තාය මහතියා පඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා ථෙරො මහාබුද්ධීති අත්ථො. ධම්මඤ්ඤයවිදිතත්තා පනස්ස සම්පසාදනීයසුත්තෙන[b] දීපෙතබ්බා තත්ථ හි සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණසදිසො ථෙරස්ස නයග්ගාහො වුත්තො. **අජළොජළසමානොති** සාවකෙසු පඤ්ඤාය උක්කංසගතත්තා සබ්බථාපි අජළො සමානො පරමප්පිච්ඡතාය අත්තානං අජානන්තං විය කත්වා දස්සෙන්තො ජළසදිසො මන්දසරික්ඛො; කිලෙසපරිළාහාභාවෙන **නිබ්බුතො** සීතිභූතො **සදා** චරති නිච්චං විහරතීති අත්ථො. "**පරිචිණ්ණො**''ති ගාථා ථෙරෙන අත්තනො කතකිච්චතං පකාසෙන්තෙන භාසිතා. සා වුත්තත්ථායෙව. "සම්පාදෙථප්පමාදෙනා''ති අයම්පන අත්තනො පරිනිබ්බානකාලෙ සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන භාසිතා සාපි වුත්තත්ථායෙවාති.

සාරිපුත්තත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

"පිසුණෙන[1] ච කොධනෙනචා''ති ආදිකා ආයස්මතො **ආනන්දත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසවතී** නගරෙ රඤ්ඤො වෙමාතිකභාතා හුත්වා නිබ්බත්ති.

---

a. ම: නි: උ: 2. වග්ග- 1. සුත්ත. b. දී: නි: පාථෙය්‍යවග්ග- 5. සුත්ත.

1. පිසුණෙණපි අත්ථි.

සුමනොතිස්ස නාමං අහොසි. පිතා පනස්ස **ආනන්ද** රාජා නාම. සො අත්තනො පුත්තස්ස **සුමන** කුමාරස්ස වයප්පත්තස්ස **හංසවතිතො** වීසයොජනසතට්ඨානෙ භොගං අදාසි. සො කදාචි කදාචි ආගන්ත්වා සත්ථාරං පිතරඤ්ච පස්සති. තදා රාජා සත්ථාරං සතසහස්සපරිමාණං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච සක්කච්චං සයමෙව උපට්ඨහති. අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාතුං නදෙති. තෙනච සමයෙන පච්චන්තො කුපිතො රාජකුමාරො තස්ස කුපිතභාවං රඤ්ඤො අනාරොචෙත්වා සයමෙව තං වූපසමෙසි. තං සුත්වා රාජා තුට්ඨමානසො පුත්තං පක්කොසාපෙත්වා වරං තෙ **සුමන!** දම්මි “වරං ගණ්හාහී”ති ආහ. කුමාරො “සත්ථාරං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච තෙමාසං උපට්ඨහන්තො ජීවිතං අවඤ්ඣං කාතුං ඉච්ඡාමී”ති ආහ. “එතං න සක්කා අඤ්ඤං වදෙහී”ති. දෙව! ඛත්තියානං ද්වෙකථා නාම නත්ථි එතදෙව මෙ දෙහි න මය්හං අඤ්ඤෙන අත්ථොති. සචෙ සත්ථා අනුජානාති දින්නමෙවාති. සො සත්ථු චිත්තං ජානිස්සාමීති විහාරං ගතො තෙනච සමයෙන භගවා භත්තකිච්චං නිට්ඨපෙත්වා ගන්ධකුටිං පවිට්ඨො හොති. සො භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා අහං භන්තෙ! භගවන්තං දස්සනාය ආගතො දස්සෙථ මෙ භගවන්තන්ති. **සුමනො** නාම ථෙරො සත්ථු උපට්ඨාකො තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාහීති. සො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා “භන්තෙ! සත්ථාරං මෙ දස්සෙථා”ති ආහ. ථෙරො තස්ස පස්සන්තස්සෙව පථවියං නිම්මුජ්ජිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා “භගවා! රාජපුත්තො තුම්හාකං දස්සනාය ආගතො”ති ආහ. තෙනහි භික්ඛු! බහිආසනං පඤ්ඤපෙහී”ති. ථෙරො පුනපි තස්ස පස්සන්තස්සෙව බුද්ධාසනං ගහෙත්වා අන්තොගන්ධකුටියං නිම්මුජ්ජිත්වා බහි පරිවෙණෙ පාතුභවිත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ ආසනං පඤ්ඤපෙසි. කුමාරො තං දිස්වා “මහන්තො වතායං භික්ඛූ”ති චිත්තං උප්පාදෙසි. භගවාපි ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. රාජපුත්තො සත්ථාරං වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා “අයං භන්තෙ! ථෙරො තුම්හාකං සාසනෙ වල්ලභො මඤ්ඤෙ”ති. ආම රාජකුමාර! වල්ලභොති. කිං කත්වා භන්තෙ! එවං වල්ලභො හොතී?ති. දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වාති. භගවා! “අහම්පි අයං ථෙරො විය අනාගතෙ බුද්ධසාසනෙ වල්ලභො හොතුකාමො”ති සත්තාහං ඛන්ධවාරභත්තං නාම දත්වාපි සත්තමෙ දිවසෙ “භන්තෙ! මයා පිතුසන්තිකා තෙමාසං තුම්හාකං පටිජග්ගනවරො ලද්ධො තෙමාසං මෙ වස්සවාසං අධිවාසෙථා”ති. භගවා “අත්ථි නු ඛො තත්ථ ගතෙන අත්ථො?”ති ඔලොකෙත්වා අත්ථීති දිස්වා “සුඤ්ඤාගාරෙ ඛො කුමාර! තාව භගවන්තො අභිරමන්තී”ති ආහ. කුමාරො “අඤ්ඤාතං භගවා! අඤ්ඤාතං සුගතා!”ති වත්වා “අහං භන්තෙ පුරිමතරං ගන්ත්වා විහාරං කාරෙමි මයා පෙසිතෙ භික්ඛුසතසහස්සෙන සද්ධිං ආගච්ඡථා”ති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා පිතුසන්තිකං ගන්ත්වා “දින්නා මෙ දෙව! භගවතා පටිඤ්ඤා මයා පහිතෙ භගවන්තං පෙසෙය්‍යාථා”ති පිතරං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා යොජනෙ යොජනෙ විහාරං කාරෙන්තො වීසයොජනසතං අද්ධානං ගතො ගන්ත්වාච අත්තනො නගරෙ විහාරට්ඨානං

විචින්තෙන්තො **සොභනස්ස** නාම කුටුම්බිකස්ස උය්‍යානං දිස්වා සත සහස්සෙන කිණිත්වා සතසහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා විහාරං කාරෙසි. තත්ථ භගවතො ගන්ධකුටිං සෙසභික්ඛූනඤ්ච රත්තිට්ඨාන දිවාට්ඨානත්ථාය කුටිලෙණමණ්ඩපෙ කාරෙත්වා පාකාරපරික්ඛෙපං ද්වාරකොට්ඨකඤ්ච නිට්ඨාපෙත්වා පිතුසන්තිකං පෙසෙසි. "නිට්ඨිතං මය්හං කිච්චං සත්ථාරං පහිණථා"ති රාජා භගවන්තං භොජෙත්වා "භගවා! **සුමනස්ස** කිච්චං නිට්ඨිතං තුම්හාකං ගමනං පච්චාසීසතී"ති ආහ. භගවා සතසහස්සභික්ඛුපරිවාරො යොජනෙ යොජනෙ විහාරෙසු වසමානො අගමාසි. කුමාරො "සත්ථා ආගච්ඡතී"ති සුත්වා යොජනං පච්චුග්ගන්ත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජයමානො භගවන්තං ආනෙත්වා සතසහස්සෙන කීතෙ **සොභනෙ** නාම උය්‍යානෙ සතසහස්සෙන කාරිතං විහාරං පවෙසෙත්වා:-

"සතසහස්සෙන මෙ කීතං සතසහස්සෙන මාපිතං,
සොභනං නාම උය්‍යානං පටිග්ගණ්හ මහාමුනෙ!"ති.

තං නිය්‍යාතෙසි. සො වස්සූපනායිකදිවසෙ මහාදානං පවත්තෙත්වා "ඉමිනාව නීහාරෙන දානං දදෙය්‍යාථා"ති පුත්තදාරෙ අමච්චෙ ච කිච්චකරණීයෙසු නියොජෙත්වා සයං **සුමනත්ථෙරස්ස** වසනට්ඨානසමීපෙයෙව වසන්තො තෙමාසං සත්ථාරං උපට්ඨහන්තො උපකට්ඨාය පවාරණාය ගාමං පවිසිත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථු භික්ඛුසතසහස්සස්ස ච පාදමූලෙ තිචීවරානි ඨපෙත්වා වන්දිත්වා "භන්තෙ! යදෙතං මයා සත්තාහං බන්ධවාර දානතො පට්ඨාය පුඤ්ඤං කතං නතං සග්ගසම්පත්තිආදීනං අත්ථාය. අථ ඛො" අයං **සුමනත්ථෙරො** විය අනාගතෙ **එකස්ස බුද්ධස්ස** උපට්ඨාකො භවෙය්‍ය"න්ති පණිධානං අකාසි. සත්ථාපිස්ස අනන්තරායතං දිස්වා බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. සොපි තස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වස්සසතසහස්සං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො පරම්පි තත්ථ තත්ථ භවෙ උළාරානි පුඤ්ඤකම්මානි උපචිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො **කස්සපස්ස** භගවතො කාලෙ පිණ්ඩාය චරතො එකස්ස ථෙරස්ස පත්තග්ගහණත්ථං උත්තරසාටකං දත්වා පූජං අකාසි. පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො බාරාණසිරාජා හුත්වා අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තෙ භොජෙත්වා අත්තනො මඞ්ගලුය්‍යානෙ අට්ඨ පණ්ණසාලායො කාරෙත්වා තෙසං නිසීදනත්ථාය අට්ඨ සබ්බරතනමයපීඨෙ චෙව මණිආධාරකෙ ච පටියාදෙත්වා දසවස්සසහස්සානි උපට්ඨානං අකාසි. එතානි පාකටට්ඨානානි. කප්පසතසහස්සං පන තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි කරොන්තො අම්හාකං බොධිසත්තෙන සද්ධිං තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො **අමිතොදනසක්කස්ස** ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස "සබ්බෙ ඤාතකෙ ආනන්දිතෙ කරොන්තො ජාතො"ති **ආනන්දො**ත්වෙව නාමං අහොසි. සො අනුක්කමෙන වයප්පත්තො කතාභිනික්ඛමනෙ සම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කෙ පඨමං **කපිලවත්ථුං** ගන්ත්වා තතො නික්ඛමන්තෙ භගවති තස්ස පරිවාරත්ථං පබ්බජිතුං

නික්ඛන්තෙහි **භද්දියාදීහි** සද්ධිං නික්ඛමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ආයස්මතො **පුණ්ණස්ස මන්තානිපුත්තස්ස** සන්තිකෙ ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තෙන ච සමයෙන භගවතො පඨමබොධියං වීසතිවස්සානි අනිබද්ධුපට්ඨාකා අහෙසුං. එකදා **නාගසමාලො** පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරි. එකදා **නාගිතො** එකදා **උපවාණො** එකදා **සුනක්ඛත්තො** එකදා **චුන්දො**, සමණුද්දෙසො එකදා **සාගතො** එකදා **මෙඝියො** තෙ යෙභුය්‍යෙන සත්ථු චිත්තං නාරාධයිංසු. අථෙකදිවසං භගවා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසින්නො භික්ඛූ ආමන්තෙසි “අහං භික්ඛවෙ! ඉදානිම්හි මහල්ලකො එකච්චෙ භික්ඛූ ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමාති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන ගච්ඡන්ති එකච්චෙ මය්හං පත්තචීවරං භූමියං නික්ඛිපන්ති මය්හං නිබද්ධුපට්ඨාකං භික්ඛුං ජානාථා”ති. තං සුත්වා භික්ඛූනං ධම්මසංවෙගො උදපාදි. අථායස්මා **සාරිපුත්තො** උට්ඨාය භගවන්තං වන්දිත්වා “අහං භන්තෙ! තුම්හෙ උපට්ඨහිස්සාමී”ති ආහ. තං භගවා පටික්ඛිපි එතෙනුපායෙන **මහාමොග්ගල්ලානං** ආදිං කත්වා සබ්බෙ මහාසාවකා “මයං උපට්ඨහිස්සාමා”ති ආහංසු ඨපෙත්වා ආයස්මන්තං **ආනන්දං**. සො පන තුණ්හීයෙව නිසීදි. අථ නං භික්ඛූ ආහංසු “ආවුසො! ත්වංපි සත්ථු උපට්ඨාකට්ඨානං යාචාහී”ති. යාචිත්වා ලද්ධට්ඨානං නාම කීදිසං හොති? සචෙ රුච්චති සත්ථා සයමෙව වක්ඛතීති. අථ භගවා “න භික්ඛවෙ **ආනන්දො**, අඤ්ඤෙහි උස්සාහෙතබ්බො සයමෙව ජානිත්වා මං උපට්ඨහිස්සතී”ති ආහ. තතො භික්ඛූ “උට්ඨෙහි ආවුසො **ආනන්ද!** සත්ථාරං උපට්ඨාකට්ඨානං යාචාහී”ති ආහංසු. ථෙරො උට්ඨහිත්වා “සචෙ මෙ භන්තෙ! භගවා අත්තනා ලද්ධං පණීතචීවරං න දස්සති, පණීතපිණ්ඩපාතං න දස්සති, එකගන්ධකුටියං වසිතුං න දස්සති, නිමන්තනං ගහෙත්වා න ගමිස්සති, එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමී”ති. එතෙ ගුණෙ ලභන්තො සත්ථු උපට්ඨානෙ කො භාරො?ති උපවාදමොචනත්ථං ඉමෙ චත්තාරො පටික්ඛෙපාච සචෙ භන්තෙ! භගවා මයා ගහිතනිමන්තනං ගමිස්සති, සචාහං දෙසන්තරතො ආගතාගතෙ තාවදෙව දස්සෙතුං ලච්ඡාමි, යදා මෙ කඞ්ඛා උප්පජ්ජති තාවදෙව භගවන්තං උපසඞ්කමිතුං ලච්ඡාමි, සචෙ මෙ භගවා පරම්මුඛා දෙසිතං ධම්මං මය්හං කථෙස්සති, එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමීති එත්තකම්පි සත්ථුසන්තිකෙ අනුග්ගහං න ලභතීති උපවාදමොචනත්ථංචෙව ධම්මභණ්ඩාගාරියභාවපාරම්පූරණත්ථඤ්ච ඉමා චතස්සො ආයාචනා චාති අට්ඨවරෙ ගහෙත්වා නිබද්ධුපට්ඨාකො අහොසි. තස්සෙව ඨානන්තරස්ස අත්ථාය කප්පසතසහස්සං පූරිතානං පාරමීනං ඵලං පාපුණි. සො උපට්ඨාකට්ඨානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය දසබලං දුවිධෙන උදකෙන තිවිධෙන දන්තකට්ඨෙන පාදපරිකම්මෙන පිට්ඨිපරිකම්මෙන ගන්ධකුටිපරිවෙණසම්මජ්ජනෙනාති එවමාදීහි කිච්චෙහි උපට්ඨහන්තො “ඉමාය නාම වෙලාය සත්ථු ඉදං නාම ලද්ධුං වට්ටති ඉදං නාම කාතුං වට්ටතී”ති

දිවසභාගං සන්තිකාවචරො හුත්වා රත්තිභාගෙ මහන්තං දණ්ඩදීපිකං ගහෙත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණං නවවාරෙ අනුපරියායති සත්ථරි පක්කොසන්තෙ පටිවචනදානාය ථිනමිද්ධවිනොදනත්ථං. අථ නං සත්ථා ජෙතවනෙ අරියගණපරිවුතො නිසින්නො අනෙකපරියායෙන පසංසිත්වා බහුස්සුතානං ගතිමන්තානං සතිමන්තානං ධිතිමන්තානං උපට්ඨාකානඤ්ච භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. එවං සත්ථාරා පඤ්චසු ඨානෙසු එතදග්ගෙ ඨපිතො චතූහි අච්ඡරියබ්භුතධම්මෙහි සමන්නාගතො සද්ධම්මකොසාරක්ඛො අයං ථෙරො සෙක්ඛොව සමානො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන භික්ඛූහි සමුත්තෙජිතො දෙවතායච සංවෙජිතො "සෙව්වච දානි ධම්මසඞ්ගීති කාතබ්බා නඛො පන මෙතං පතිරූපං යං සෙක්ඛො සකරණීයො හුත්වා අසෙක්ඛෙහි ථෙරෙහි සද්ධිං ධම්මං සඞ්ගායිතුං සන්නිපාතං ගන්තු"න්ති සඤ්ජාතුස්සාහො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා බහුදෙව රත්තිං විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො චඞ්කමෙ විරියසමතං අලභිත්වා විහාරං පවිසිත්වා සයනෙ නිසීදිත්වා සයිතුකාමො කායං ආවජ්ජෙසි[1] අප්පත්තඤ්ච සීසං බිම්බොහනං පාදාච භූමිතො මුත්තමත්තා එතස්මිං අන්තරෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චි ඡළභිඤ්ඤො අහොසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ :-

"විහාරතො නික්ඛමිත්වා[2] පදුමුත්තරො මහාමුනි,
වස්සන්තො අමතං වුට්ඨිං නිබ්බාපෙසි මහාජනං.

සතසහස්සා තෙ ධීරා ඡළභිඤ්ඤා මහිද්ධිකා,
පරිවාරෙන්ති සම්බුද්ධං ඡායාව අනුපායිනී.[3]

හත්ථික්ඛන්ධගතො ආසිං සෙතච්ඡත්තං වරුත්තමං,
සුචාරුරූපං දිස්වාන විත්ති මෙ උදපජ්ජථ.

ඔරුය්හ හත්ථික්ඛන්ධම්හා උපගච්ඡිං නරාසභං,
රතනමයඡත්තං මෙ බුද්ධසෙට්ඨස්ස ධාරයිං.

මම සඞ්කප්පමඤ්ඤාය පදුමුත්තරො මහාඉසි,
තං කථං ඨපයිත්වාන ඉමා ගාථා අභාසථ.

යො සො ඡත්තමධාරෙසි සොණ්ණාලඞ්කාරභූසිතං,
තමහං කිත්තයිස්සාමි සුණොථ මමභාසතො.

ඉතො ගන්ත්වා අයං පොසො තුසිතං ආවසිස්සති,
අනුභොස්සති සම්පත්තිං අච්ඡරාහි පුරක්ඛතො.

චතුත්තිංසතික්ඛත්තුංච දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
බලාධිපො අට්ඨසතං වසුධං ආවසිස්සති.

අට්ඨපඤ්ඤාසක්ඛත්තුංච චක්කවත්ති භවිස්සති,
පදෙසරජ්ජං විපුලං මහියා කාරයිස්සති.

1. ආවිඤ්ඡෙසීති'පි-ආවඤ්ඡෙසීතිපි අට්ඨ. 2. ආරාමද්වාරා නික්ඛම්මා'ති අපදානපාළියං. 3. අනපායිනී'ති සබ්බත්ථ.

කප්පසතසහස්සම්හි ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම නාමෙන[1] සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

සක්‍යානං කුලකෙතුස්ස ඤාතිබන්ධු භවිස්සති,
ආනන්දො නාම නාමෙන උපට්ඨාකො මහෙසිනො.

ආතාපී නිපකො සද්ධො[2] බාහුස්සච්චෙසු කොවිදො,
නිවාතවුත්ති අත්ථද්ධො සබ්බපාඨී භවිස්සති.

පධාන පහිතත්තො සො උපසන්තො නිරූපධි,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

සන්ති ආරඤ්ඤකා නාගා කුඤ්ජරා සට්ඨිහායනා,
තිධාපභින්නාමාතඞ්ගා ඊසාදන්තා උරූළ්හවා.

අනෙකසතසහස්සා පණ්ඩිතාපි මහිද්ධිකා,
සබ්බෙ තෙ බුද්ධනාගස්ස නහොන්ති පණිධිම්හි තෙ.

ආදියාමෙ නමස්සාමි මජ්ඣිමෙ අථ පච්ඡිමෙ,
පසන්නචිත්තො සුමනො බුද්ධසෙට්ඨං උපට්ඨහිං.

ආතාපි නිපකො චාපි සම්පජානො පතිස්සතො,
සොතාපත්තිඵලම්පත්තො සෙක්ඛභූමීසු කොවිදො.

කප්පෙතො සතසහස්සෙ යං කම්මමභිනීහරිං,
තාහං භූමිමනුප්පත්තො ඨිතා සද්ධම්මමාචලා.

ස්වාගතං වත මෙආසි බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපිච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන''න්ති

ඡළභිඤ්ඤො පන හුත්වා සඞ්ගීතිමණ්ඩපං පවිසිත්වා ධම්මං සඞ්ගායන්තො තත්ථ තත්ථ භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන අත්තනො පටිපත්ති දීපනාදිවසෙනච භාසිතගාථා එකජ්ඣං කත්වා අනුක්කමෙන ඛුද්දක නිකායං සඞ්ගායනකාලෙ ථෙරගාථාසු සඞ්ගීතිං ආරොපෙන්තො :-

''පිසුනෙනච කොධනෙන මච්ඡරිනාච විභූතනන්දිනා,
සඛිතං නකරෙය්‍ය පණ්ඩිතො පාපො කාපුරිසෙන සඞ්ගමො.

සද්ධෙනච පෙසලෙනච පඤ්ඤවතා බහුස්සුතෙනච,
සඛිතං කරෙය්‍ය පණ්ඩිතො භද්දො සප්පුරිසෙන සඞ්ගමො.

පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං,
ආතුරං බහුසඞ්කප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති.

---

1. ගොතමගොත්තො'තිපාළි. 2. චාපී'තිපාළි.

පස්ස චිත්තකතං රූපං මණිනා කුණ්ඩලෙන ච,
අට්ඨිං තචෙන ඔනද්ධං සහ වත්ථෙභි සොභති.

අලත්තකකතා පාදා මුඛං චුණ්ණකමක්ඛිතං,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අට්ඨපදකතා කෙසා නෙත්තා අඤ්ජනමක්ඛිතා,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අඤ්ජනීව නවා චිත්තා පූතිකායො අලඞ්කතො,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

ඔදහි මිගවො පාසං නාසදා වාගුරං මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම කන්දන්තෙ මිගබන්ධකෙ.

ඡින්නො පාසො මිගවස්ස නාසදා වාගුරං මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාම සොචන්තෙ මිගලුද්දකෙ.

බහුස්සුතො චිත්තකථී බුද්ධස්ස පරිවාරකො,
පන්නභාරො විසංයුත්තො සෙය්‍යං කප්පෙති ගොතමො.

ඛීණාසවො විසඤ්ඤුත්තො සඞ්ගාතීතො සුනිබ්බුතො,
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං ජාතිමරණපාරගූ.

යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මා බුද්ධස්සාදිච්චබන්ධුනො,
නිබ්බානගමනෙ මග්ගෙ සොයං තිට්ඨති ගොතමො.

ද්වාසීති බුද්ධතො ගණ්හිං ද්වෙ සහස්සානි භික්ඛුතො,
චතුරාසීතිසහස්සානි යෙ මෙ ධම්මා පවත්තිනො.

අප්පස්සුතායං පුරිසො බලිවද්දොව ජීරති,
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪති.

බහුස්සුතො අප්පස්සුතං යො සුතෙනාතිමඤ්ඤති,
අන්ධො පදීපධාරොව තථෙව පටිභාති මං.

බහුස්සුතං උපාසෙය්‍ය සුතඤ්ච න විනාසයෙ,
තං මූලං බ්‍රහ්මචරියස්ස තස්මා ධම්මධරො සියා.

පුබ්බාපරඤ්ඤූ අත්ථඤ්ඤූ නිරුත්තිපදකොවිදො,
සුග්ගහීතඤ්ච ගණ්හාති අත්ථඤ්චොපපරික්ඛති.

ඛන්ත්‍යා ඡන්දිකතො හොති උස්සහිත්වා තුලෙති තං,
සමයෙ සො පදහති අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො.

බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං,
ධම්මවිඤ්ඤාණමාකඞ්ඛං තං භජෙථ තථාවිධං.

බහුස්සුතො ධම්මධරො කොසාරක්ඛො මහෙසිනො,
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස පූජනීයො බහුස්සුතො.

ධම්මාරාමො ධම්මරතො ධම්මං අනුවිචින්තයං,
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා නපරිහායති.

කායමච්ඡෙරගරුනො හිය්‍යමානො අනුට්ඨහෙ,
සරීරසුඛගිද්ධස්ස කුතො සමණඵාසුතා.

නපක්ඛන්ති දිසා සබ්බා ධම්මා නප්පටිභන්ති මං,
ගතෙ කල්‍යාණමිත්තම්හි අන්ධකාරංව ඛායති.

අබ්භතීතසහායස්ස අතීතගතසත්ථුනො,
නත්ථි එතාදිසං මිත්තං යථා කායගතාසති.

යෙ පුරාණා අතීතා තෙ නවෙහි නසමෙති මෙ,
ස්වජ්ජ එකොව ඣායාමි වස්සුපෙතොව පක්ඛිමා.

දස්සනාය අභික්කන්තෙ[1] නානා වෙරජ්ජකෙ බහූ,
මාවාරයිත්ථ සොතාරො පස්සන්තු සමයො මමං.

දස්සනාය අභික්කන්තෙ නානාවෙරජ්ජකෙ පුථු,
කරොති සත්ථා ඔකාසං න නිවාරෙති චක්ඛුමා.

පණ්ණවීසතිවස්සානි සෙඛභූතස්ස මෙ සතො,
න කාමසඤ්ඤා උප්පජ්ජි පස්ස ධම්මසුධම්මතං.

පණ්ණවීසතිවස්සානි සෙඛභූතස්ස මෙ සතො,
න දොසසඤ්ඤා උප්පජ්ජි පස්ස ධම්මසුධම්මතං.

පණ්ණවීසතිවස්සානි භගවන්තං උපට්ඨහිං,
මෙත්තෙන කායකම්මෙන ඡායාව අනුපායිනී.

පණ්ණවීසතිවස්සානි භගවන්තං උපට්ඨහිං,
මෙත්තෙන වචීකම්මෙන ඡායාව අනුපායිනී.

පණ්ණවීසතිවස්සානි භගවන්තං උපට්ඨහිං,
මෙත්තෙන මනොකම්මෙන ඡායාව අනුපායිනී.

බුද්ධස්ස චඞ්කමන්තස්ස පිට්ඨිතො අනුචඞ්කමිං,
ධම්මෙ දෙසියමානම්හි ඤාණං මෙ උදපජ්ජථ.

අහං සකරණීයොම්හි සෙඛො අප්පත්තමානසො,
සත්ථුච පරිනිබ්බානං යො අම්හං අනුකම්පකො.

තදාසියං භිංසනකං තදාසි ලොමහංසනං,
සබ්බාකාරවරූපෙතෙ සම්බුද්ධෙ පරිනිබ්බුතෙ.

බහුස්සුතො ධම්මධරො කොසාරක්ඛො මහෙසිනො,
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස ආනන්දො පරිනිබ්බුතො.

බහුස්සුතො ධම්මධරො කොසාරක්ඛො මහෙසිනො,
චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස අන්ධකාරෙ තමොනුදො.

---

1. අතික්කන්තෙ'ති කත්ථචි.

ගතිමන්තො සතිමන්තො ධිතිමන්තො ච යො ඉසි,
සද්ධම්මධාරකො ථෙරො ආනන්දො රතනාකරො.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො නත්ථි දානි පුනබ්භවො"ති

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ **පිසුණෙන චා**[1]ති ආදිතො ද්වෙ ගාථා ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ දෙවදත්තපක්ඛියෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සංසග්ගං කරොන්තෙ දිස්වා තෙසං ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තත්ථ **පිසුණෙනා**ති පිසුණාය වාචාය; තාය හි යුත්තො පුග්ගලො පිසුණොති වුත්තො යථා නීලගුණයුත්තො පටො නීලොති. **කොධනෙනා**ති කුජ්ඣනසීලෙන; අත්තසම්පත්ති නිගූහන ලක්ඛණස්ස මච්ඡෙරස්ස සම්භවතො **මච්ඡරිනා**; **විභූතනන්දිනා**ති සත්තානං විභූතං විභවනං විනාසං ඉච්ඡන්තෙන විභූතං වා විසුංභාවො භෙදෙ තං නන්දන්තෙන; සබ්බමෙතං දෙවදත්තපක්ඛියෙව සන්ධාය වුත්තං. තෙ හි පඤ්චවත්ථුදීපනාය බහුජනෙ සම්මාපටිපන්නෙ භින්දන්තා සත්ථරි අවහිත්ථාය[2] ථම්භමච්ඡරියාදිමච්ඡරියපකතා මහාජනස්ස මහතො අනත්ථාය පටිපජ්ජිංසු. **සඛිතා**න්ති සහායභාවං සංසග්ගං **න කරෙය්‍ය**; කිං කාරණා? **පාපො කාපුරිසෙන සඞ්ගමො** කාපුරිසෙන පාපපුග්ගලෙන සමාගමො නිහීනො ලාමකො. යෙ හිස්ස දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජන්ති තෙසං දුච්චරිතාදිභෙදං බාලලක්ඛණමෙව ආවහති පගෙව වචනකරස්ස. තෙනාහ භගවා :- "යානි කානිචි භික්ඛවෙ භයානි සබ්බානි තානි බාලතො උප්පජ්ජන්ති නො පණ්ඩිතතො"[a]ති ආදි. යෙන පන සංසග්ගො කාතබ්බො තං දස්සෙතුං "සද්ධෙන චා"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **සද්ධෙනා**ති කම්ම කම්මඵලසද්ධාය චෙව රතනත්තයසද්ධාය ච සමන්නාගතෙන; **පෙසලෙනා**ති පියසීලෙන සීලසම්පන්නෙන; **පඤ්ඤවතා**ති උදයබ්බය ගාමිනියා නිබ්බෙධිකාය පඤ්ඤාය වසෙන පඤ්ඤාසම්පන්නෙන; **බහුස්සුතෙනා**ති පරියත්තිපටිවෙධබාහුස්සච්චානං පාරිපූරියා බහුස්සුතෙන; **භද්ද**න්ති තෙන තාදිසෙන සාධුනා සඞ්ගමො භද්දො සුන්දරො කල්‍යාණො; දිට්ඨධම්මිකාදිභෙදං අත්ථං ආවහතීති අධිප්පායො. "පස්ස චිත්තකත"න්ති ආදිකා සත්ත ගාථා අත්තනො රූපසම්පත්තිං දිස්වා කාමසඤ්ඤං උප්පාදෙන්තියා උත්තරාය නාම උපාසිකාය කායවිච්ඡන්දජනනත්ථං භාසිතා. **අම්බපාලිං** ගණිකං දිස්වා වික්ඛිත්තචිත්තානං ඔවාදදානත්ථන්තිපි වදන්ති. තා හෙට්ඨා වුත්තත්ථා එව. "බහුස්සුතො චිත්තකථී"ති ආදී ද්වෙ ගාථා ථෙරෙන අරහත්තං පත්වා උදානවසෙන භාසිතා. තත්ථ **පරිචාරකො**ති උපට්ඨාකො; **සෙය්‍යං කප්පෙතී**ති අරහත්තප්පත්තිසමනන්තරං සයිතත්තා වුත්තං ථෙරො හි බහුදෙව රත්තිං චඞ්කමෙන වීතිනාමෙත්වා සරීරං උතුං ගාහාපෙතුං ඔවරකං[3] පවිසිත්වා සයිතුං මඤ්චකෙ නිසින්නො පාදෙ ච භූමිතො මුත්තා අප්පත්තඤ්ච සීසං බිම්බොහනං න එත්ථන්තරෙ

1. පිසුණෙනාතිපි අත්ථි.
2. ඔහිතත්ථායාතිකත්ථචි.
a. අං: නි: තික: නි: බාලවග්ග 1 සුත්ත
3. ඔවරකන්තිපි අත්ථි.

අරහත්තං පත්වා සයීති. **ඛීණාසවොති** පරික්ඛීණචතුරාසවො; තතො එව චතූහිපි යොගෙහි **විසංයුත්තො** රාගසඞ්ගාදීනං අතික්කන්තත්තා **සඞ්ගාතීතො** සබ්බසො කිලෙසපරිළාහස්ස වූපසන්තත්තා **සුනිබ්බුතො** සීතිභූතොති අත්ථො. "යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මා"ති ථෙරං උද්දිස්ස ඛීණාසවමහාබ්‍රහ්මුනා භාසිතා ගාථා. උපට්ඨිතාය හි ධම්මසඞ්ගීතියා ථෙරං උද්දිස්ස සෙඛි භික්ඛූහි[1] "එකො භික්ඛු විස්සගන්ධං වායතී"ති වුත්තං. අථ ථෙරො අධිගතෙ අරහත්තෙ සත්තපණ්ණිගුහාචාරං සඞ්ඝස්ස සාමග්ගදානත්ථං ආගතො. තස්ස ඛීණාසවභාවප්පකාසනෙන සුද්ධාවාසමහාබ්‍රහ්මා තෙ භික්ඛූ ලජ්ජාපෙන්තො "යස්මිං පතිට්ඨිතා ධම්මා"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො "**බුද්ධස්ස** භගවතො ධම්මා තෙනෙව අධිගතා පවෙදිතාච පටිවෙධපරියත්ති**ධම්මා යස්මිං** පුරිසවිසෙසෙ **පතිට්ඨිතා සොයං** නොත්තතො **ගොතමො** ධම්මභණ්ඩාගාරිකො සඋපාදිසෙසනිබ්බානස්ස අධිගතත්තා ඉදානි අනුපාදිසෙස**නිබ්බානගමනෙ මග්ගෙ** පතිට්ඨහි තස්ස එකංසභාගී"ති. අථෙකදිවසං **ගොපකමොග්ගල්ලානො** නාම බ්‍රාහ්මණො ථෙරං පුච්ඡි "ත්වං බහුස්සුතොති බුද්ධසාසනෙ පාකටො කිත්තකා ධම්මා තෙ සත්ථාරා භාසිතා තයා ධාරිතා?"ති තස්ස ථෙරො පටිවචනං දෙන්තො "ද්වාසීතී"ති ගාථමාහ. තත්ථ **ද්වාසීතිසහස්සානීති** යොජනා. **බුද්ධතො ගණ්හින්ති** සම්මාසම්බුද්ධතො උග්ගණ්හිං; ද්විසහස්සාධිකානි අසීතිධම්මක්ඛන්ධසහස්සානි සත්ථු සන්තිකා අධිගණ්හින්ති අත්ථො. **ද්වෙ සහස්සානි භික්ඛුතොති** ද්වෙ ධම්මක්ඛන්ධසහස්සානි භික්ඛුතො ගණ්හිං ධම්මසෙනාපතිආදීනං භික්ඛූනං සන්තිකා අධිගච්ඡිං; **චතුරාසීතිසහස්සානීති** තදුභයං සමොධානෙත්වා චතුසහස්සාධිකානි අසීතිසහස්සානි; **යෙ මෙ ධම්මා පවත්තිනොති** යෙ යථාවුත්තපරිමාණා ධම්මක්ඛන්ධා මය්හං පගුණා වාචුග්ගතා ජිව්හග්ගෙ පරිවත්තන්තීති. අථෙකදා ථෙරො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාධුරෙපි ගන්ථධුරෙපි අනනුයුත්තං එකං පුග්ගලං දිස්වා බාහුසච්චාභාවෙ ආදීනවං පකාසෙන්තො **අප්පස්සුතා යන්ති** ගාථමාහ. තත්ථ **අප්පස්සුතාය**න්ති එකස්ස ද්වින්නංවා පණ්ණාසානං අථවා පන වග්ගානං අන්තමසො එකස්ස ද්වින්නං වා සුත්තන්තානම්පි උග්ගහිතානං අභාවෙන අප්පස්සුතො අයං; කම්මට්ඨානං පන ගහෙත්වා අනුයුඤ්ජන්තො බහුස්සුතොව. **බලිවද්දොව ජීරතීති** යථා බලිවද්දො ජීරමානො වඩ්ඪමානො නෙව මාතු න පිතු න සෙසඤාතකානං අත්ථාය වඩ්ඪති අථ ඛො නිරත්ථකමෙව ජීරති එවමෙවං අයම්පි න උපජ්ඣායවත්තං කරොති න ආචරියවත්තං න ආගන්තුකවත්තාදීනි න භාවනං අනුයුඤ්ජති නිරත්ථකමෙව ජීරති. **මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්තීති** යථා බලිවද්දස්ස "කසනභාරවහනාදීසු අසමත්ථො එසො"ති අරඤ්ඤෙ **විස්සට්ඨස්ස** යථා තථා විචරන්තස්ස ඛාදන්තස්ස පිවන්තස්ස මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති එවමෙව ඉමස්සපි උපජ්ඣායාදීහි විස්සට්ඨස්ස සඞ්ඝං නිස්සාය චත්තාරො පච්චයෙ ලභිත්වා උද්ධං විරෙචනාදීනි කත්වා කායං පොසෙන්තස්ස මංසානි වඩ්ඪන්ති ථූලසරීරො හුත්වා විචරති. **පඤ්ඤා**ති

1. සෙඛිභික්ඛූ'හිපි.

ලොකියලොකුත්තරා පනස්ස පඤ්ඤා එකඞ්ගුලමත්තාපි න වඩ්ඪති. අරඤ්ඤෙ ගච්ඡලතාදීනි විය අස්ස ජමාරානි පන නිස්සාය තණ්හා චෙව නවවිධමානො ච වඩ්ඪතීති අධිප්පායො. “බහුස්සුතො”ති ගාථා අත්තනො බාහුසච්චං නිස්සාය අඤ්ඤං අතිමඤ්ඤන්තං එකං භික්ඛුං උද්දිස්ස වුත්තා. තත්ථ **සුතෙනාති** සුතහෙතු අත්තනො බාහුසච්ච නිමිත්තං; **අතිමඤ්ඤතීති** අතික්කමිත්වා මඤ්ඤති අත්තානං උක්කංසෙන්තො පරං පරිභවති; **තථෙවාති** යථා අන්ධො අන්ධකාරෙ තෙලපජ්ජොතං ධාරෙන්තො ආලොකදනෙන පරෙසංයෙව අත්ථාවහො න අත්තනො තථෙව පරියත්තිබාහුසච්චෙන සුතවා පුග්ගලො සුතෙන අනුප්පෙන්තො අත්තනො අත්ථං අපරිපූරෙන්තො අන්ධො ඤාණාලොකදනෙන පරෙසංයෙව අත්ථාවහො න අත්තනො. **පදීපධාරෙ අන්ධො** විය මය්හං උපට්ඨාතීති. ඉදානි බාහුසච්චෙ ආනිසංසං දස්සෙන්තො: “බහුස්සුත”න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **උපාසෙය්‍යාති** පයිරුපාසෙය්‍ය; **සුතඤ්ච න විනාසයෙති** බහුස්සුතං පයිරුපාසිත්වා ලද්ධං සුතඤ්ච න විනාසෙය්‍ය නපුස්සෙය්‍ය ධාරණපරිචයපරිපුච්ඡාමනසිකාරෙහි වඩ්ඪෙය්‍ය; **තං මූලං බ්‍රහ්මචරියස්සාති** යස්මා බහුස්සුතං පයිරුපාසිත්වා ලද්ධං තං සුතං පරියත්තිබාහුසච්චං මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස මූලං පධානකාරණං; **තස්මා ධම්මධරො සියා** විමුත්තායතනසීසෙ ඨත්වා යථාසුතස්ස ධම්මස්ස කරණෙන පඨමං පරියත්තිධම්මධරො භවෙය්‍ය. ඉදානි පරියත්තිබාහුසච්චෙන සාධෙතබ්බමත්ථං දස්සෙතුං “පුබ්බාපරඤ්ඤූ”ති ආදි වුත්තං. තත්ථ පුබ්බඤ්ච අපරඤ්ච ජානාතීති පුබ්බාපරඤ්ඤූ; එකිස්සාහි ගාථාය පුබ්බභාගෙ අපඤ්ඤායමානෙපි පුබ්බභාගෙවා පඤ්ඤායමානෙ අපරභාගෙ අපඤ්ඤායමානෙපි ඉමස්ස අපරභාගස්ස ඉමිනා පුබ්බභාගෙන ඉමස්සවා පුබ්බභාගස්ස ඉමිනා අපරභාගෙන භවිතබ්බන්ති ජානන්තො පුබ්බාපරඤ්ඤූ නාම. අත්තත්ථාදිභෙදං තස්ස තස්ස භාසිතස්ස අත්ථං ජානාතීති **අත්ථඤ්ඤූ**; **නිරුත්තිපදකොවිදොති** නිරුත්තියං සෙසපදෙසුපි චාති චතූසුපි පටිසම්භිදාසු ඡෙකො; **සුග්ගහිතඤ්ච ගණ්හාතීති** තෙනෙව කොවිදභාවෙන අත්ථතො බ්‍යඤ්ජනතො ච ධම්මං සුග්ගහිතමෙව කත්වා ගණ්හාති; **අත්ථඤ්චුපපරික්ඛතීති** යථාසුතස්ස යථාපරියත්තස්ස ධම්මස්ස අත්ථං උපපරික්ඛති ඉතිසීලං, ඉතිසමාධි, ඉතිපඤ්ඤා, ඉමෙ රූපාරූපධම්මාති මනසා අනුපෙක්ඛති; **ඛන්ත්‍යාඡන්දිකතො හොතීති** තෙසු මනසා අනුපෙක්ඛිතෙසු ධම්මෙසු දිට්ඨිනිජ්ඣානක්ඛන්තියා නිජ්ඣානං ඛමාපෙත්වා රූපපරිග්ගහාදිමුඛෙන විපස්සනාභිනිවෙසෙ ඡන්දිකතො ඡන්දජාතො හොති; තථාභූතො ච විපස්සනාකම්මං කරොන්තො **උස්සහිත්වා තුලෙති.** තංතංපච්චයනාමරූපදස්සනවසෙන උස්සාහං කත්වා තතො පරං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා තුලෙති අනිච්චන්තිපි දුක්ඛන්තිපි අනත්තාතිපි **තං** නාමරූපං තීරෙති විපස්සති. **සමයෙ සො පදහති අජ්ඣත්තං සුසමාහිතොති** සො එවං පස්සන්තො පග්ගහෙතබ්බාදිසමයෙ චිත්තස්ස පග්ගණ්හනාදිනා පදහති පදහන්තො ච ගොචරජ්ඣත්තෙන විපස්සනාසමාධිනා මග්ගසමාධිනා ච සුට්ඨු සමාහිතො භවෙය්‍ය අසමා

ධානහෙතුභූතෙ කිලෙසෙ පජහෙය්‍ය සවායං ගුණො සබ්බොපි යස්මා **බහුස්සුතං ධම්මධරං සප්පඤ්ඤං බුද්ධසාවකං** පයිරුපාසන්තස්ස හොති. තස්මා අසඞ්ඛතං ධම්මං ආරබ්භ දුක්ඛාදීසු පරිඤ්ඤාදිවිසිට්ඨකිච්චතාය ධම්මවිසඤ්ඤණසඞ්ඛාතං ධම්මඤ්ඤණං ආකඞ්ඛන්තො **තථාවිධං** වුත්තප්පකාරං කල්‍යාණමිත්තං **භජෙථ** සෙවෙය්‍ය පයිරුපාසෙය්‍යාති අත්ථො. එවං බහුපකාරතාය තස්ස පූජනීයතං දස්සෙන්තො "බහුස්සුතො"ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො "සුත්තගෙය්‍යාදිබහුස්සුතං එතස්සාති **බහුස්සුතො** තමෙව දෙසනාධම්මං සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්තසීහවසා විය අවිනස්සන්තං ධාරෙතීති **ධම්මධරො** තතොඑව **මහෙසිනො** භගවතො ධම්මකොසං ධම්මරතනං ආරක්ඛතීති **කොසාරක්ඛො** යස්මා සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමදස්සනෙන චක්ඛුභූතො තස්මා **චක්ඛු සබ්බස්ස ලොකස්ස පූජනීයො** මානනීයො"ති. බහුස්සුතභාවෙන බහුජනස්ස පූජනීයභාවදස්සනත්ථං නිගමනවසෙන පුනපි **බහුස්සුතොති** වුත්තං. එවරූපං කල්‍යාණමිත්තං ලභිත්වාපි කාරකස්සෙව අපරිහානි න අකාරකස්සාති දස්සෙන්තො "ධම්මාරාමො"ති ගාථමාහ. තත්ථ නිවාසනට්ඨෙන සමථවිපස්සනාධම්මො **ආරාමො** තස්මිං එව ධම්මෙ රතො අභිරතොති **ධම්මරතො** තස්සෙව ධම්මස්ස පුනප්පුනං චින්තනෙන **ධම්මං අනුවිචින්තයං** ධම්මං ආවජ්ජෙන්තො මනසිකරොතීති අත්ථො. **අනුස්සරන්ති** තමෙව ධම්මං අනුස්සරන්තො; **සද්ධම්මාති** එවරූපො භික්ඛු සත්තතිංසප්පභෙදා බොධිපක්ඛියධම්මා නවවිධලොකුත්තරධම්මා ච නපරිහායති න කදාචි තස්ස තතො පරිහානි හොතීති අත්ථො.

අථෙකදිවසං කායෙ අවීතරාගං කුසීතං හීනවීරියං **කොසල්ලසාති** නාමං භික්ඛුං සංවෙජෙන්තො "කායමච්ඡෙරගරුනො"ති ගාථමාහ. තත්ථ **කායමච්ඡෙරගරුනොති** කායදළ්හිබහුලස්ස කායෙ මමත්තස්ස ආචරියුපජ්ඣායානම්පි කායෙන කත්තබ්බං කිඤ්චි අකත්වා විචරන්තස්ස; **හිය්‍යමානෙනාති** අත්තනො කායෙ ජීවිතෙව ඛණෙ ඛණෙ පරිහිය්‍යමානො; **අනුට්ඨහෙති** සීලාදීනං පරිපූරණවසෙන උට්ඨානවීරියං නකරෙය්‍ය; **සරීරසුඛගිද්ධස්සාති** අත්තනො සරීරස්ස සුඛාපනෙනෙව ගෙධං ආපන්නස්ස; **කුතො සමණඵාසුතාති** එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස සාමඤ්ඤවසෙන කුතො සුඛවිහාරො ඵාසුවිහාරො නතස්ස විජ්ජතීති අත්ථො.

"න පෙක්ඛන්තී"ති ආදිකා ආයස්මතො **සාරිපුත්තස්ස** ධම්මසෙනාපතිනො පරිනිබ්බුතභාවං සුත්වා ථෙරෙන භාසිතා. තත්ථ **නපෙක්ඛන්ති දිසා සබ්බාති** පුරත්ථිමාදිභෙදා සබ්බදිසා නපෙක්ඛන්ති; දිසාමූළ්හොති අත්ථො. **ධම්මා නප්පටිභන්ති මන්ති** පුබ්බෙ සුට්ඨු පගුණාපි පරියත්තිධම්මා ඉදානි සක්කච්චං සමන්නාහරියමානාපි මය්හං න උපට්ඨහන්ති; **ගතො කල්‍යාණමිත්තමහීති** සදෙවකස්ස ලොකස්ස කල්‍යාණමිත්තභූතෙ ධම්මසෙනාපතිම්හි අනුපාදිසෙසනිබ්බානං ගතෙ; **අන්ධකාරංව ඛායතීති** සබ්බොපායං ලොකො අන්ධකාරො විය උපට්ඨාති; **අබ්භතීත**[1]

1. අප්පතීත'තිපි අත්ථි.

සහායස්සාති අපගතසහායස්ස; කල්‍යාණමිත්තරහිතස්සාති අත්ථො. **අතීතගතසත්ථුකස්සාති** ආයස්මතො අතීතො හුත්වා නිබ්බානගතසත්ථුකස්ස; සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙති අත්ථො. **යථා කායගතාසතීති** කායගතාසතිභාවනා තක්කරස්ස යථා එකන්තහිතාවහා **එතාදිසං** අනාථස්ස පුග්ගලස්ස එවං එකන්තහිතාවහං **අඤ්ඤං මිත්තං** නාම **නත්ථි** සත්ථු අස්ස අඤ්ඤම්පි භාවනා හිතාවහා එවාති අධිප්පායො. **පුරාණාති** පොරාණා; **සාරිපුත්තාදිකෙ** කල්‍යාණමිත්තෙ සන්ධාය වදති. **නවෙහීති** නවකෙහි; **න සමෙ මෙති** මය්හං චිත්තං න සමාගච්ඡති. න තෙ මම චිත්තං ආරාධෙන්තීති අත්ථො. **ස්වජ්ජ එකොව ඣායාමීති** සො අහං අජ්ජ වුඩ්ඪතරෙහි විරහිතො එකොව හුත්වා ඣායාමි ඣානප්පසුතො හොමි; **වස්සුපෙතොති** වස්සකාලෙ කුලාවකං උපෙතො පක්ඛීව. **වාසුපෙතොතිපි** පාළි. වාසං උපගතොති අත්ථො. "දස්සනාය අභික්කන්තෙ"ති ගාථා සත්ථාරා භාසිතා. තස්සත්ථො "මම **දස්සනාය අභික්කන්තෙ** නානාවිධවිදෙසප්පවාසිකබහුජනෙ ආනන්ද! මම උපසඞ්කමන්තං මා වාරෙසි කස්මා?[1] තෙ **සොතාරො** ධම්මස්ස **මමං පස්සන්තු** අයමෙව දස්සනාය **සමයො**"ති. තං සුත්වා ථෙරො දස්සනාය "අභික්කන්තෙ"ති අපරං ගාථමාහ. ඉමායපි ගාථාය සම්බන්ධත්ථං පුරිමගාථා ඉධ නික්ඛිත්තා. තෙනෙව "සචාහං දෙසන්තරතො ආගතාගතෙ තාවදෙව දස්සෙතුං ලච්ඡාමී"ති එතස්ස පදස්ස අත්ථසිද්ධිං දස්සෙති. "පන්නවීසතිවස්සානී"ති **පඤ්ච** ගාථා අත්තනො අග්ගුපට්ඨාකභාවං දීපෙතුං වුත්තා. ආරද්ධකම්මට්ඨාන[2]භාවෙතහි සත්ථු උපට්ඨානපසුතභාවෙනෙව ථෙරස්ස මග්ගෙන අසමුච්ඡින්නාපි කාමසඤ්ඤාදයො න උප්පජ්ජිංසු. කායවචීමනොකම්මානි ච සබ්බකාලං සත්ථරි මෙත්තාපුබ්බඞ්ගමානි මෙත්තානුපරිවත්තානි අහෙසුං. තත්ථ **පන්නවීසතිවස්සානීති** පඤ්චවීසති සංවච්ඡරානි; **සෙඛභූතස්ස මෙ සතොති** සෙඛභූමියං සොතාපත්තිඵලෙ ඨිතස්ස මෙ සතො; **කාමසඤ්ඤාති** කාමසහගතා සඤ්ඤා න උප්පජ්ජි. එත්ථ ච කාමසඤ්ඤාදිඅනුප්පවත්තිවසෙන අත්තනො ආසයසුද්ධිං දස්සෙති. **මෙත්තෙන කායකම්මෙනාති** ආදිනා පයොගසුද්ධිං, තත්ථ ගන්ධකුටියං පරිභණ්ඩකරණාදිනා සත්ථු වත්තපටිවත්තකරණෙනෙව මෙත්තං කායකම්මං වෙදිතබ්බං ධම්මදෙසනාය කාලාරොචනාදිනා මෙත්තං වචීකම්මං, රහොගතස්ස සත්ථාරං උද්දිස්ස හිතූපසංහාරමනසිකාරෙන මෙත්තං මනොකම්මං. **ඤාණං මෙ උදපජ්ජථාති** අත්තනො සෙඛභූමිප්පත්තිමාහ. "අහං සකරණීයොම්හී"ති සත්ථු පරිනිබ්බානෙ උපට්ඨිතෙ මණ්ඩලමාලං පවිසිත්වා කපිසීසං ආලම්බිත්වා සොකාභිභූතෙන වුත්තගාථා. තත්ථ **සකරණීයොම්හීති** දුක්ඛපරිජානනාදිනා කරණීයෙන සකරණීයො අම්හි; **අප්පත්තමානසොති** අනධිගතාරහත්තො; **සත්ථු ච පරිනිබ්බානන්ති** මය්හං සත්ථු පරිනිබ්බානඤ්ච උපට්ඨිතං **යො අම්හං අනුකම්පකොති** යො සත්ථා මය්හං අනුග්ගාහකො; "තදාසියං භිංසනක"න්ති ගාථා සත්ථු පරිනිබ්බානකාලෙ පථවිකම්පනදෙවදුන්දුභිඵලනාදිකෙ දිස්වා සඤ්ජාතසංවෙගෙන වුත්තගාථා.

---

1. තස්මාතිපි අත්ථි. 2. ආරද්ධ උපට්ඨානස්සාති කත්ථචි.

"බහුස්සුතො"ති ආදිකා තිස්සො ගාථා ථෙරං පසංසන්තෙහි සඞ්ගීතිකාරෙහි ඨපිතා. තත්ථ **ගතිමන්තාන**න්ති අසදිසාය ඤාණගතියා සමන්නාගතො; **සතිමන්තාන**න්ති පරමෙන සතිනෙපක්කෙන සමන්නාගතො; **ධිතිමන්තාන**න්ති අසාධාරණාය බ්‍යඤ්ජනත්ථාවධාරණසමත්ථාය ධිතියා සමන්නාගතො; අයං හි ථෙරො එකපදෙයෙව ඨත්වා සට්ඨිපදසහස්සානි සත්ථාරා කථිතනියාමෙනෙව ගණ්හාති ගහිතඤ්ච සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්තසීහවසා විය සබ්බකාලං න විනස්සති. අවිපරීතබ්‍යඤ්ජනාවධාරණසමත්ථාය සතිපුබ්බඞ්ගමාය පඤ්ඤාය අත්ථාවධාරණසමත්ථාය පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමාය සතියා ච සමන්නාගතො. තෙනාහ භගවා :- "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං බහුස්සුතාන"[a]න්ති ආදි. තථා ආහ: ධම්මසෙනාපති "ආයස්මා ආනන්දො අත්ථකුසලො"ති[b] ආදි. **රතනාකරො**ති සද්ධම්මරතනස්ස ආකරභූතො; "පරිචිණ්ණො"ති ගාථා පරිනිබ්බානකාලෙ ථෙරෙන භාසිතා සා වුත්තත්ථා එව.

ආනන්දත්ථෙර ගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

තිංසනිපාතවණ්ණනා සමත්තා

චත්තාලීසනිපාතෙ **නගරෙ න පුරක්ඛතො**ති ආදිකා ආයස්මතො **මහාකස්සපත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයං කිර **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ **හංසව**තිනගරෙ **වෙදෙහො** නාම අසීතිකොටිවිභවො කුටුම්බිකො අහොසි සො උපාසකො හුත්වා බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඞ්ඝමාමකො විහරන්තො එකස්මිං උපොසථදිවසෙ පාතොව සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය ගන්ධපුප්ඵාදීනි ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි තස්මිං ච ඛණෙ සත්ථා **මහානිසභත්ථෙරං** නාම තතියසාවකං "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ධුතඞ්ගධරානං[1] යදිදං **නිසභො**"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. උපාසකො තං සුත්වා පසන්නො ධම්මකථාවසානෙ මහාජනෙ උට්ඨාය ගතෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා "ස්වෙ මය්හං භික්ඛං අධිවාසෙථා"ති ආහ. "මහා ඛො උපාසක! භික්ඛුසඞ්ඝො"ති. කිත්තකො? භගවා! ති. "අට්ඨසට්ඨිභික්ඛුසතසහස්ස"න්ති. "භන්තෙ! එකසාමණෙරම්පි විහාරෙ අසෙසෙත්වා භික්ඛං අධිවාසෙථා"ති. සත්ථා අධිවාසෙසි. උපාසකො සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා මහාදානං සජ්ජෙත්වා පුන දිවසෙ සත්ථු කාලං ආරොචාපෙසි. සත්ථා පත්තචීවරමාදාය භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො උපාසකස්ස ඝරං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නො දක්ඛිණොදකාවසානෙ යාගුආදීනි සම්පටිච්ඡන්තො භත්තවිස්සග්ගං අකාසි. උපාසකොපි

---

a. අං: නි: එක: 4 එදග්ගවග්ග. 1. ධුතවාදානන්ති අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා

b. අං: නි: පඤ්චකනි: 17 ආඝාතවග්ග 9 සුත්ත.

සත්ථුසන්තිකෙ නිසීදි. තස්මිං අන්තරෙ **මහානිසභත්ථෙරො** පිණ්ඩාය චරන්තො තමෙව වීථිං පටිපජ්ජි. උපාසකො දිස්වා උට්ඨාය ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා "පත්තං භන්තෙ! දෙථා"ති ආහ. ථෙරො පත්තං අදාසි. "භන්තෙ! ඉධෙව පවිසථ සත්ථාපි ගෙහෙ නිසින්නො"ති. "න වට්ටිස්සති උපාසකා"ති. උපාසකො ථෙරස්ස පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පූරෙත්වා නීහරිත්වා අදාසි. තතො ථෙරං අනුගන්ත්වා නිවත්තො සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වා එවමාහ: "භන්තෙ! **මහානිසභත්ථෙරො** සත්ථා ගෙහෙ නිසින්නොති වුත්තෙපි පවිසිතුං න ඉච්ඡි අත්ථි නු ඛො එතස්ස තුම්හාකං ගුණෙහි අතිරෙකගුණා?"ති බුද්ධානඤ්ච වණ්ණමච්ඡෙරං නාම නත්ථි. අථ සත්ථා එවමාහ: "උපාසක! මයං භික්ඛං ආගමයමානා ගෙහෙ නිසීදාම සො පන භික්ඛු න එවං නිසීදිත්වා භික්ඛං උදික්ඛති මයං ගාමන්තසෙනාසනෙ වසාම සො අරඤ්ඤස්මිං යෙව වසති මයං ඡන්නෙ වසාම සො අබ්භොකාසම්හි යෙව වසති." ඉති තස්ස අයඤ්ච ගුණො අයඤ්ච ගුණොති මහාසමුද්දං පූරයමානො විය කථෙසි. උපාසකො පකතියාපි ජලමානදීපො තෙලෙන ආසිත්තො විය සුට්ඨුතරං පසන්නො හුත්වා චින්තෙසි: "කිං මය්හං අඤ්ඤාය සම්පත්තියා? අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ ධුතඞ්ගධරානං අග්ගභාවත්ථාය පත්ථනං කරිස්සාමී"ති. සො පුනපි සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා තෙනෙව නියාමෙන සත්ත දිවසෙ මහාදානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ බුද්ධප්පමුඛස්ස මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස තිචීවරානි දත්වා සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා එවමාහ: "යං මෙ භන්තෙ! සත්තදිවසෙ දානං දෙන්තස්ස මෙත්තං කායකම්මං මෙත්තං වචීකම්මං මෙත්තං මනොකම්මං පච්චුපට්ඨිතං ඉමිනාහං න අඤ්ඤං දෙවසම්පත්තිං වා සක්කමාරබ්‍රහ්මසම්පත්තිංවා පත්ථෙමි ඉදං පන මෙ කම්මං අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ **මහානිසභත්ථෙරෙන** පත්තට්ඨානන්තරං පාපුණනත්ථාය තෙරසධුතඞ්ගධරානං අග්ගභාවස්ස පච්චයාධිකාරො[1] හොතූ"ති. සත්ථා "මහන්තං ඨානං ඉමිනා පත්ථිතං සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො නො?"ති ඔලොකෙන්තො සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා ආහ: "මනාපං තෙ ඨානං පත්ථිතං අනාගතෙ සතසහස්සකප්පාවසානෙ **ගොතමො** නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති තස්ස ත්වං තතියසාවකො **මහාකස්සපත්ථෙරො** නාම භවිස්සසී"ති. තං සුත්වා උපාසකො "බුද්ධානං ද්වෙ කථා නාම නත්ථී"ති පුන දිවසෙ පත්තබ්බං විය තං සම්පත්තිං අමඤ්ඤිත්ථ. සො යාවතායුකං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා නානප්පකාරං කල්‍යාණකම්මං කත්වා තත්ථ කාලංකතො සග්ගෙ නිබ්බත්ති. තතො පට්ඨාය දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිං අනුභවන්තො ඉතො එකනවුතිකප්පෙ **විපස්සි** සම්මාසම්බුද්ධෙ **බන්ධුමති**නගරං නිස්සාය ඛෙමෙ මිගදායෙ විහරන්තෙ දෙවලොකා චවිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං පරිජිණ්ණබ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්මිංච කාලෙ **විපස්සි**භගවා සත්තමෙ සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ ධම්මං කථෙසි. මහන්තං කොලාහලං හොති. සකලජම්බුදීපෙ දෙවතා "සත්ථා ධම්මං කථෙස්සතී"ති ආරොචෙන්ති. බ්‍රාහ්මණො තං සාසනං අස්සොසි. තස්සච

1. සච්චකාරොති අඤ්ඤතරට්ඨකථා.

නිවාසනසාටකො එකොව හොති තථා බ්‍රාහ්මණියා. පාරුපනං පන විනාහාමපි එකමෙව. සකලනගරෙ **එකසාටකබ්‍රාහ්මණො**ති පඤ්ඤායි. සො බ්‍රාහ්මණානං කෙනචිදෙව කිච්චෙන සන්නිපාතෙ සති බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ ඨපෙත්වා සයං තං වත්ථං පාරුපිත්වා ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණීනං සන්නිපාතෙ සති සයං ගෙහෙ තිට්ඨති බ්‍රාහ්මණී තං වත්ථං පාරුපිත්වා ගච්ඡති. තස්මිං පන දිවසෙ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ආහ "භොති! කිං රත්තිං ධම්මං සුණිස්සසි දිවා?"ති "මයං මාතුගාමජාතිකා නාම රත්තිං සොතුං නසක්කොම දිවා සොස්සාමා"ති බ්‍රාහ්මණං ගෙහෙ ඨපෙත්වා වත්ථං පාරුපිත්වා උපාසිකාහි සද්ධිං දිවා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්නා ධම්මං සුත්වා උපාසිකාහි සද්ධිං අගමාසි. අථ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රාහ්මණිං ගෙහෙ ඨපෙත්වා වත්ථං පාරුපිත්වා විහාරං ගතො. තස්මිං සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ අලඞ්කතධම්මාසනෙ නිසින්නො චිත්තබීජනිං ආදාය ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය සිනෙරුං මත්ථං කත්වා සාගරං නිම්මථෙන්තො විය ධම්මකථං කථෙසි. බ්‍රාහ්මණස්ස පරිසපරියන්තෙ නිසින්නස්ස ධම්මං සුණන්තස්ස පඨමයාමස්මිං යෙව සකලසරීරං පූරයමානා පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජි. සො පාරුතවත්ථං සංහරිත්වා 'දසබලස්ස දස්සාමී'ති චින්තෙසි. අථස්ස ආදීනවසහස්සං දස්සයමානං මච්ඡෙරං උප්පජ්ජි. "බ්‍රාහ්මණියා තුය්හඤ්ච[1] එකමෙව වත්ථං අඤ්ඤං කිඤ්චි පාරුපනං නත්ථි අපාරුපිත්වාච නාම බහි චරිතුං න සක්කා"ති. සබ්බථාපි අදාතුකාමො අහොසි. අථස්ස නික්ඛන්තෙ පඨමයාමෙ මජ්ඣිමයාමෙපි තථා උප්පජ්ජි. තථෙව චින්තෙත්වා තථෙව අදාතුකාමො අහොසි. තස්ස මජ්ඣිමයාමෙ නික්ඛන්තෙ පච්ඡිමයාමෙපි තථෙව පීති උප්පජ්ජි. සො "යං වා හොතු තං වා[2] පච්ඡාපි ජානිස්සාමී"ති වත්ථං සංහරිත්වා සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙසි. තතො වාමහත්ථං ආභුජිත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන තික්ඛත්තුං අප්ඵොටෙත්වා "ජිතං මෙ ජිතං මෙ"ති තයො නාදෙ නදි. තස්මිඤ්ච සමයෙ **බන්ධුමා** රාජා ධම්මාසනස්ස පච්ඡතො අන්තොසාණියං නිසින්නො ධම්මං සුණාති. රඤ්ඤො ච නාම 'ජිතං මෙ'ති සද්දො අමනාපො හොති. සො පුරිසං පෙසෙසි. ගච්ඡ එතං පුච්ඡ 'කිං වදසී'ති සො තෙන ගන්ත්වා පුච්ඡිතො ආහ. "අවසෙසා හත්ථියානාදීනි ආරුය්හ අසිචම්මාදීනි ගහෙත්වා පරසෙනං ජිනන්ති න තං අච්ඡරියං අහං පන පච්ඡතො ආගච්ඡන්තස්ස කූටගොණස්ස මුග්ගරෙන සීසං භින්දිත්වා තං පලාපෙන්තො විය මච්ඡෙරචිත්තං මද්දිත්වා පාරුතවත්ථං දසබලස්ස අදාසිං තං මෙ අච්ඡරියං ජිත"න්ති. සො පුරිසො ආගන්ත්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා ආහ "අම්හෙ භණෙ! දසබලස්ස අනුරූපං න ජානිම්හ බ්‍රාහ්මණො ජානාතී"ති වත්ථයුගං පෙසෙසි තං දිස්වා බ්‍රාහ්මණො චින්තෙසි: "අයං මය්හං තුණ්හී නිසින්නස්ස පඨමං කිඤ්චි අදත්වා සත්ථුගුණෙ කථෙන්තස්ස අදාසි සත්ථුගුණෙ පටිච්ච උප්පන්නත්තා පන මය්හං කො අත්ථො?"ති.

---

1. බ්‍රාහ්මණිච මය්හඤ්ච'ති අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා 2. තරණං වා හොතු මරණං වා'ති [illegible]

තම්පි වත්ථයුගං දසබලස්සෙව අදාසි. රාජා "කිං බ්‍රාහ්මණෙන කත"න්ති පුච්ඡිත්වා තම්පි තෙන වත්ථයුගං තථාගතස්සෙව දින්නන්ති සුත්වා අඤ්ඤානිපි ද්වෙ යුගානි පෙසෙසි. සො තානිපි අදාසි. රාජා අඤ්ඤානිපි චත්තාරීති එවං යාව ද්වත්තිංස වත්ථයුගානි පෙසෙසි. අථ බ්‍රාහ්මණො "ඉදං වඩ්ඪෙත්වා වඩ්ඪෙත්වා ගහණං විය හොතී"ති අත්තනො අත්ථාය එකං බ්‍රාහ්මණියා එකන්ති ද්වෙ වත්ථයුගානි ගහෙත්වා තිංසයුගානි තථාගතස්සෙව අදාසි. තතො පට්ඨාය සො සත්ථු විස්සාසිකො ජාතො. අථ නං රාජා එකදිවසං සීතසමයෙ සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තං දිස්වා සතසහස්සග්ඝනකං අත්තනො පාරුතරත්තකම්බලං දත්වා ආහ: "ඉතො පට්ඨාය ඉමං පාරුපිත්වා ධම්මං සුණාහී"ති. සො "කිං මෙ ඉමිනා කම්බලෙන ඉමස්මිං පූතිකායෙ උපනීතෙනා"ති චින්තෙත්වා අන්තොගන්ධකුටියං තථාගතස්ස සයනස්ස උපරි විතානං කත්වා අගමාසි. අථෙකදිවසං රාජා පාතොව විහාරං ගන්ත්වා අන්තොගන්ධකුටියං සත්ථුසන්තිකෙ නිසීදි. තස්මිඤ්ච සමයෙ ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියො කම්බලෙ පටිහඤ්ඤන්ති කම්බලො අතිවිය විරොචති. රාජා උල්ලොකෙන්තො සඤ්ජානිත්වා ආහ: "භන්තෙ අම්හාකං එසකම්බලො අම්හෙහි **එකසාටක** බ්‍රාහ්මණස්ස දින්නො"ති. "තුම්හෙහි මහාරාජ! බ්‍රාහ්මණො පූජිතො බ්‍රාහ්මණෙන මයං පූජිතා"ති. රාජා "බ්‍රාහ්මණො යුත්තං අඤ්ඤාසි, නමය"න්ති පසීදිත්වා යං මනුස්සානං උපකාරභූතං සබ්බං තං අට්ඨට්ඨකං කත්වා සබ්බට්ඨකං නාම දානං දත්වා පුරොහිතට්ඨානෙ ඨපෙසි. සොපි අට්ඨට්ඨකං නාම චතුසට්ඨි හොතීති චතුසට්ඨිසලාකභත්තානි උපනිබන්ධාපෙත්වා යාවජීවං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා තතො චුතො සග්ගෙ නිබ්බත්ති. පුන තතො චුතො ඉමස්මිං කප්පෙ **කොණාගමනස්ස** භගවතො **කස්සපස්ස** දසබලස්සචාති ද්වින්නං බුද්ධානං අන්තරෙ බාරාණසියං කුටුම්බියඝරෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං වසන්තො එකදිවසං අරඤ්ඤෙ ජඞ්ඝාවිහාරං චරති. තස්මිංච සමයෙ පච්චෙකබුද්ධො නදීතීරෙ චීවරකම්මං කරොන්තො අනුවාතෙ අප්පහොන්තෙ සංහරිත්වා ඨපෙතුං ආරද්ධො. සො දිස්වා කස්මා භන්තෙ සංහරිත්වා ඨපෙථා?ති "අනුවාතො නප්පහොතී"ති "ඉමිනා භන්තෙ කරොථා"ති සාටකං දත්වා "නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මෙ කෙනචි පරිහානි මා හොතූ"ති පත්ථනං ඨපෙසි. ඝරෙපිස්ස භගිනියා සද්ධිං භරියාය කලහං කරොන්තියා පච්චෙකබුද්ධො පිණ්ඩාය පාවිසි. අථස්ස භගිනී පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතං දත්වා තස්ස භරියං සන්ධාය "එවරූපං බාලං යොජනසතෙන පරිවජ්ජෙය්‍යා"න්ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි. සා ගෙහඞ්ගණෙ ඨිතා සුත්වා "ඉමාය දින්නභත්තං මා එසභුඤ්ජී"ති පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතං ඡඩ්ඩෙත්වා කලලස්ස පූරෙත්වා අදාසි. ඉතරා දිස්වා "බාලෙ! ත්වං මං තාව අක්කොස වා පහර වා එවරූපස්ස පන ද්වෙඅසඞ්ඛෙය්‍යානි පූරිතපාරමිස්ස පත්තතො භත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා කලලං දාතුං නයුත්ත"න්ති ආහ. අථස්ස භරියාය පටිසඞ්ඛානං උප්පජ්ජි. සා "තිට්ඨථ භන්තෙ"ති කලලං ඡඩ්ඩෙත්වා පත්තං ධොවිත්වා ගන්ධචුණ්ණෙන උබ්බට්ටෙත්වා පණීතභත්තස්ස චතුමධුරස්ස

ච පූරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුමගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා විජ්ජොතමානං පත්තං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා "යථා අයං පිණ්ඩපාතො ඔභාසජාතො එවං ඔභාසජාතං මෙ සරීරං හොතූ"ති පත්ථනං පට්ඨපෙසි.[1] පච්චෙකබුද්ධො අනුමොදනං කත්වා අකාසං පක්ඛන්දි. තෙපි ජයංපතිකා යාවතායුකං කුසලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා පුන තතො චවිත්වා උපාසකො කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ බාරාණසියං අසීතිකොටිධනවිභවස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා ඉතරාපි තාදිසස්සෙව සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස වුද්ධිප්පත්තස්ස තමෙව සෙට්ඨිධීතරං ආනයිංසු. තස්සා පුබ්බෙ සයමෙව කතස්ස තස්ස කම්මස්ස ආනුභාවෙන පතිකුලං පවිට්ඨමත්තාය උම්මාරබ්භන්තරෙ සකලසරීරං උග්ඝාටිතවච්චකුටි විය දුග්ගන්ධං ජාතං. සෙට්ඨිකුමාරො "කස්සායං ගන්ධො?"ති පුච්ඡිත්වා "සෙට්ඨිකඤ්ඤාය"ති සුත්වා "නීහරථ නීහරථා"ති ආගතයානෙනෙව කුලඝරං පෙසෙසි. සා එතෙනෙව නීහාරෙන සත්තසු ඨානෙසු පටිනිවත්තති. තෙන ච සමයෙන කස්සපදසබලො පරිනිබ්බායි. තස්ස ඝනකොට්ටිමාහි සතසහස්සග්ඝනිකාහි රත්තසුවණ්ණිට්ඨකාහි යොජනුබ්බෙධං චෙතියං ආරභිංසු තස්මිං චෙතියෙ කරියමානෙ සා සෙට්ඨිධීතා චින්තෙසි "අහං සත්තසු ඨානෙසු පටිනිවත්තා කිං මෙ ජීවිතෙනා?"ති. අත්තනො ආභරණං භඤ්ජාපෙත්වා සුවණ්ණිට්ඨකං කාරෙසි. රතනායතං විදත්ථිවිත්ථිණ්ණං චතුරඞ්ගුලුබ්බෙධං, තතො හරිතාලමනොසිලාපිණ්ඩං ගහෙත්වා අට්ඨ උප්පලහත්ථකෙ ආදාය චෙතිය කරණට්ඨානං ගතා. තස්මිං ච ඛණෙ එකා ඉට්ඨකාපන්ති ·පරික්ඛිපිත්වා ආගච්ඡමානා ඝටනිට්ඨකාය ඌනා හොති. සෙට්ඨිධීතා වඩ්ඪකිං ආහ: "ඉමං ඉට්ඨකං එත්ථ ඨපෙථා"ති. අම්ම! "භද්දකෙ කාලෙ ආගතාසි සයමෙව ඨපෙහී"ති සා ආරුය්හ තෙලෙන හරිතාලමනොසිලා පිණ්ඩං යොජෙත්වා තෙන බන්ධිත්වා ඉට්ඨකං පතිට්ඨාපෙත්වා උපරි අට්ඨහි උප්පලහත්ථකෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා "නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ කායතො චන්දනගන්ධො වායතු මුඛතො උප්පලගන්ධො"ති පත්ථනං කත්වා චෙතියං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අගමාසි. අථ තස්මිංයෙව ඛණෙ යස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස පඨමං ගෙහං නීතා තස්ස තං ආරබ්භ සති උදපාදි. නගරෙපි නක්ඛත්තං සඞ්ඝුට්ඨං හොති. සො උපට්ඨාකෙ ආහ: "තදා ඉධ ආනීතා සෙට්ඨිධීතා අත්ථි කහං සා?"ති. "කුලගෙහෙ සාමී"ති. "ආනෙථ නං නක්ඛත්තං කීළිස්සාමා"ති. තෙ ගන්ත්වා තං වන්දිත්වා ඨිතා "කිං තාතා! ආගතත්ථා"ති තාය පුට්ඨා තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු. තාතා! "මයා ආභරණභණ්ඩෙන චෙතියං පූජිතං ආභරණං මෙ නත්ථී"ති තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිපුත්තස්ස ආරොචෙසුං. "ආනෙථ නං පිළන්ධනං ලභිස්සතී"ති. තෙ ආනයිංසු. තස්සා සහඝරප්පවෙසනෙන සකලගෙහං චන්දනගන්ධො චෙව නීලුප්පලගන්ධො ච වායි, සෙට්ඨිපුත්තො තං පුච්ඡි. "පඨමං තව සරීරතො දුග්ගන්ධො වායි ඉදානි පන තෙ සරීරතො චන්දනගන්ධො මුඛතො උප්පලගන්ධො වායති කිං එත?"න්ති සා ආදිතො

1. ඨපෙසීති-අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා.

පට්ඨාය අත්තනා කතකම්මං ආරොචෙසි. සෙට්ඨිපුත්තො නිය්‍යානිකං වත බුද්ධස්ස සාසනන්ති පසීදිත්වා යොජනිකං සුවණ්ණචෙතියං කම්බලකණ්ඩුකෙන පරික්ඛිපිත්වා තත්ථ තත්ථ රථචක්කප්පමාණෙහි සුවණ්ණපදුමෙහි අලඞ්කරි. තෙසං චාදසහත්ථා ඔලම්බකා හොන්ති. සො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො බාරාණසිතො යොජනමත්තෙ ඨානෙ අඤ්ඤතරස්මිං අමච්චකුලෙ නිබ්බත්ති. සෙට්ඨිකඤ්ඤාපි දෙවලොකා චවිත්වා රාජකුලෙ ජෙට්ඨධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තෙසු වයප්පත්තෙසු කුමාරස්ස වසනගාමෙ නක්ඛත්තං සංඝුට්ඨං. සො මාතරං ආහ: "සාටකං[1] දෙහි නක්ඛත්තං කීළිස්සාමී"ති. සා ධොතවත්ථං නීහරිත්වා අදාසි. "අම්ම! ථූලං ඉදන්"ති ආහ. සා අඤ්ඤං නීහරිත්වා අදාසි තම්පිපටික්ඛිපි. සා අඤ්ඤං නීහරිත්වා අදාසි තම්පි පටික්ඛිපි. අථ නං මාතා ආහ: "තාත! ඊදිසෙ[2] ගෙහෙ මයං ජාතා නත්ථි නො ඉතො සුඛුමතරස්ස පටිලාභාය පුඤ්ඤන්"ති "ලභනට්ඨානං ගච්ඡාමි අම්මා!"ති වුත්තෙ "අහං[3] අජ්ජෙව තුය්හං බාරාණසිනගරෙ රජ්ජපටිලාභං ඉච්ඡාමී"ති. සො මාතරං වන්දිත්වා ආහ: "ගච්ඡාමි අම්මා!"ති. "ගච්ඡ තාතා!"ති එවං කිරස්සා චිත්තං අහොසි: කහං "ගමිස්සති? ඉධවා එත්ථවා ගෙහෙ නිසීදිස්සතී"ති. සො පන පුඤ්ඤනියාමෙන[4] නික්ඛමිත්වා බාරාණසිං ගන්ත්වා උය්‍යානෙ මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ සසීසං පාරුපිත්වා නිපජ්ජි. සො ච බාරාණසිරඤ්ඤො කාලඞ්කතස්ස සත්තමො දිවසො හොති. අමච්චා රඤ්ඤො සරීරකිච්චං කත්වා[5] රාජඞ්ගණෙ නිසීදිත්වා මන්තයිංසු. "රඤ්ඤො එකා ධීතාව අත්ථි පුත්තො නත්ථි අරාජකං රජ්ජං නස්සති[6] කො රාජා හොතී"ති. ත්වං හොහි ත්වං හොහීති ආහංසු. පුරොහිතො ආහ "බහුං ඔලොකෙතුං න වට්ටති ඵුස්සරථං විස්සජ්ජෙමා"ති. තෙ කුමුදවණ්ණෙ චත්තාරො සින්ධවෙ යොජෙත්වා පඤ්චවිධං රාජකකුධභණ්ඩං සෙතච්ඡත්තඤ්ච රථස්මිංයෙව ඨපෙත්වා රථං විස්සජ්ජෙත්වා පච්ඡතො තූරියානි පග්ගණ්හාපෙසුං. රථො පාචීනවාරෙන නික්ඛමිත්වා උය්‍යානාභිමුඛො ගච්ඡි.[7] "පරිචයෙන උය්‍යානාභිමුඛො ගච්ඡති නිවත්තෙමා"ති කෙචි ආහංසු. පුරොහිතො "මා නිවත්තයිත්ථා"ති ආහ. රථො කුමාරං පදක්ඛිණං කත්වා ආරොහනසජ්ජො හුත්වා අට්ඨාසි. පුරොහිතො පාරුපනකණ්ණං අපනෙත්වා පාදතලානි ඔලොකෙන්තො "තිට්ඨතු අයං දීපො විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතූසු මහාදීපෙසු එකරජ්ජං කාරෙතුං යුත්තො"ති වත්වා තූරියානි පග්ගණ්හාපෙසි අථ කුමාරො මුඛං විවරිත්වා ඔලොකෙත්වා "කෙන කම්මෙන ආගතත්ථ තාතා!"ති ආහ. "දෙව! තුම්හාකං රජ්ජං පාපුණාතී"ති 'රාජා කහ'න්ති? "දෙවත්තං ගතො සාමී"ති. "කතිදිවසා අතික්කන්තා"ති. "අජ්ජ සත්තමො දිවසො"ති

---

1. සාටකං මෙ අම්ම දෙහීති-අඞ්ගුත්තර [අට්ඨකථා.
2. ගෙදිසෙ-අ: අට්ඨකථා
3. පුත්ත අහං-අ: අට්ඨකථා.
4. නියාමෙන අ: අට්ඨකථා
5. කාරෙත්වා අ: අට්ඨකථා.
6. නස්සතීති අ: අට්ඨකථා.
7. අගමාසි.

“පුත්තො වා ධීතා වා නත්ථි[1]”ති ‘ධීතා අත්ථි දෙව! පුත්තො නත්ථී’ති “කාරෙස්සාමි රජ්ජ”න්ති. තාවදෙව අභිසෙකමණ්ඩපං කත්වා රාජධීතරං සබ්බාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරිත්වා උය්‍යානං ආනෙත්වා කුමාරස්ස අභිසෙකං අකංසු. අථස්ස කතාභිසෙකස්ස සතසහස්සග්ඝනකං[2] වත්ථං උපහරිංසු. සො “කිමිදං තාතා!”ති ආහ. “නිවාසනවත්ථං දෙවා!”ති “නනු තාතා! ථූල”න්ති. මනුස්සානං පරිභොගවත්ථෙසු ඉතො සුඛුමතරං නත්ථි දෙවා”ති “තුම්හාකං රාජා එවරූපං වත්ථං නිවාසෙසී?”ති. “ආම දෙවා”ති “න මඤ්ඤෙ පුඤ්ඤවා තුම්හාකං රාජාති සුවණ්ණභිඞ්කාරං ආහරථ ලභිස්සාම වත්ථ”න්ති. සුවණ්ණභිඞ්කාරං ආහරිංසු. සො උට්ඨාය හත්ථෙ ධොවිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා හත්ථෙන උදකං ආදාය පුරත්ථිමදිසායං අබ්භුක්කිරි. ඝනපථවිං භින්දිත්වා අට්ඨ කප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. පුන උදකං ගහෙත්වා දක්ඛිණං පච්ඡිමං උත්තරන්ති එවං චතස්සොපි දිසා අබ්භුක්කිරි. සබ්බදිසාසු අට්ඨට්ඨකං[3] කත්වා චත්තිංස කප්පරුක්ඛා උට්ඨහිංසු. සො එකං දිබ්බං දුස්සං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා “නන්දරඤ්ඤො විජිතෙ සුත්තකන්තිකා ඉත්ථියො මා සුත්තං කන්තන්තූති භෙරිං චරාපෙථා”ති වත්වා ඡත්තං උස්සාපෙත්වා අලඞ්කතපටියත්තො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො නගරං පවිසිත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාසම්පත්තිං අනුභවි. එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ එකදිවසං දෙවී රඤ්ඤො මහාසම්පත්තිං දිස්වා “අහො තපස්සී”ති කාරුඤ්ඤාකාරං දස්සෙසි. “කිමිදං දෙවී!”ති ච පුට්ඨා “අතිමහතී තෙ දෙව! සම්පත්ති අතීතෙ බුද්ධානං සද්දහිත්වා කල්‍යාණං අකත්ථ, ඉදානි අනාගතස්ස පච්චයං කුසලං න කරොථා”ති ආහ. “කස්ස දස්සාම? සීලවන්තා නත්ථී”ති. “අසුඤ්ඤො දෙව! ජම්බුදීපො අරහන්තෙහි තුම්හෙ දානමෙව සජ්ජෙථ අහං අරහන්තෙ ලච්ඡාමී”ති ආහ. රාජා පුන දිවසෙ පාචීනද්වාරෙ දානං සජ්ජාපෙසි. දෙවී පාතොව උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය උපරිපාසාදෙ පුරත්ථාභිමුඛා උරෙන නිපජ්ජිත්වා සචෙ එතිස්සං දිසායං අරහන්තො අත්ථි ස්වෙව ආගන්ත්වා අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හන්තූ”ති ආහ. තස්සං දිසායං අරහන්තො නාහෙසුං. තං සක්කාරං කපණයාචකාදීනං අදංසු. පුන දිවසෙ දක්ඛිණද්වාරෙ දානං සජ්ජෙත්වා තථෙව අකාසි. පුන දිවසෙ පච්ඡිමද්වාරෙ, උත්තරද්වාරෙ සජ්ජිතදිවසෙ පන දෙවියා තථෙව නිමන්තිතෙ හිමවන්තෙ වසන්තානං පදුමවතියා පුත්තානං පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං ජෙට්ඨකො මහාපදුමපච්චෙකබුද්ධො භාතිකෙ ආමන්තෙසි: “මාරිසා! නන්දරාජා තුම්හෙ නිමන්තෙති අධිවාසෙථ තස්සා”ති. තෙ අධිවාසෙත්වා පුනදිවසෙ අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා ආකාසෙන ආගන්ත්වා උත්තරද්වාරෙ ඔතරිංසු. මනුස්සා ගන්ත්වා “පඤ්චසතා දෙව! පච්චෙකබුද්ධා ආගතා”ති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා සද්ධිං දෙවියා ගන්ත්වා වන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ පාසාදං ආරොපෙත්වා තත්‍ර තෙසං දානං දත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ රාජා සඞ්ඝත්ථෙරස්ස දෙවී සඞ්ඝනවකස්ස ච පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා

1, අත්ථීති. අ: අට්ඨකථං. 2 සහස්සග්ඝනිකං අට්ඨකථා. 3. අට්ඨට්ඨ අ: අට්ඨකථං,

"අය්‍යා පච්චයෙහි න කිලමිස්සන්ති මයං පුඤ්ඤෙන න හායිස්සාම අම්හාකං යාවජීවං ඉධ නිවාසාය පටිඤ්ඤං දෙථා"ති පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා උය්‍යානෙ පඤ්චපණ්ණසාලාසතානි පඤ්චචඞ්කමසතානීති සබ්බාකාරෙන නිවාසනට්ඨානානි සම්පාදෙත්වා තත්ථ වසාපෙසුං. එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ රඤ්ඤො පච්චන්තො කුපිතො. සො "අහං පච්චන්තං වූපසමෙතුං ගච්ඡාමි ත්වං පච්චෙකබුද්ධෙසු මා පමජ්ජී"ති දෙවිං ඔවදිත්වා ගතො. තස්මිං අනාගතෙයෙව පච්චෙකබුද්ධානං ආයුසඞ්ඛාරා ඛීණා. **මහාපදුම**පච්චෙකබුද්ධො තියාමරත්තිං ඣානකීළං කීළිත්වා අරුණුග්ගමනෙ ආලම්බනඵලකං ආලම්බිත්වා ඨිතකොව අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායි. එතෙනුපායෙන[1] සෙසාපීති සබ්බෙ පරිනිබ්බුතා. පුන දිවසෙ දෙවී පච්චෙකබුද්ධානං නිසීදනට්ඨානං හරිතුපලිත්තං[2] කාරෙත්වා පුප්ඵානි විකිරිත්වා ධූපං[3] දත්වා තෙසං ආගමනං ඔලොකයන්තී නිසින්නා ආගමනං අපස්සන්තී පුරිසං පෙසෙසි, "ගච්ඡ තාත! ජානාහි කිං අය්‍යානං කිඤ්චි අඵාසුක"න්ති. සො ගන්ත්වා **මහාපදුමස්ස** පණ්ණසාලාය ද්වාරං විවරිත්වා තත්ථ අපස්සන්තො චඞ්කමනං ගන්ත්වා ආලම්බනඵලකං නිස්සාය ඨිතං දිස්වා වන්දිත්වා "කාලො භන්තෙ"ති ආහ. පරිනිබ්බුතසරීරං කිං කථෙස්සති? සො නිද්දායති මඤ්ඤෙති ගන්ත්වා පිට්ඨිපාදෙ හත්ථෙන පරාමසි, පාදානං සීතලතාය චෙව ථද්ධතාය ච පරිනිබ්බුතිං[4] ඤත්වා දුතියස්ස සන්තිකං අගමාසි එවං තතියස්සාති සබ්බෙසං පරිනිබ්බුතභාවං ඤත්වා රාජකුලං ගතො "කහං තාත! පච්චෙකබුද්ධා"ති පුට්ඨො පරිනිබ්බුතා දෙවී"ති ආහ. දෙවී කන්දන්තී[5] නික්ඛමිත්වා නාගරෙහි සද්ධිං තත්ථ ගන්ත්වා සාධුකීළිතං කාරෙත්වා පච්චෙකබුද්ධානං සරීරකිච්චං කත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං පතිට්ඨාපෙසි. රාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතො පච්චුග්ගමනං ආගතං දෙවිං පුච්ඡි කිං භද්දෙ! පච්චෙකබුද්ධෙසු නප්පමජ්ජී නිරොගා අය්‍යා?ති. "පරිනිබ්බුතා දෙවා!"ති රාජා චින්තෙසි "එවරූපානම්පි පණ්ඩිතානං මරණං උප්පජ්ජති අම්හාකං කුතො මොක්ඛො?"ති සො නගරං අගන්ත්වා උය්‍යානමෙව පවිසිත්වා ජෙට්ඨපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා තස්ස රජ්ජං නීයාතෙත්වා සයං සමණපබ්බජ්ජං පබ්බජි. දෙවීපි ඉමස්මිං පබ්බජිතෙ අහං කිං කරිස්සාමී?ති තත්ථෙව උය්‍යානෙ පබ්බජිත්වා[6] ද්වෙපි ඣානං භාවෙත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තෙසු තත්ථෙව වසන්තෙසු අම්හාකං සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං පාවිසි. සත්ථරි තත්ථ පටිවසන්තෙ අයං **පිප්පලි**[7]මාණවො මගධරට්ඨෙ **මහාතිත්ථ** බ්‍රාහ්මණගාමෙ **කපිල**බ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තො; අයං **භද්දා කාපිලානී** මද්දරට්ඨෙ **සාගල**නගරෙ **කොසියගොත්ත**බ්‍රාහ්මණස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්තා. තෙසං අනුක්කම

---

1. එකෙනෙව උපායෙන අ: අට්ඨකථා.
2. හරිතූපත්තං. අ: අට්ඨකථා.
3. ධූමං. අ: අට්ඨකථා.
4. පරිනිබ්බුතභාවං. අ: අට්ඨකථා.
5. කන්දන්තී රොදන්තී.
6. පබ්බජිතා. අ: අට්ඨකථා.
7. පිප්ඵලි අ: අට්ඨකථා.

මෙන වඩ්ඪමානානං **පිප්පලිමාණවස්ස** වීසතිමෙ භද්දාය සොළසමෙ වස්සෙ සම්පත්තෙන මාතාපිතරො පුත්තං ඔලොකෙත්වා "තාත! ත්වං වයප්පත්තො කුලවංසො නාම පතිට්ඨාපෙතබ්බො"ති අතිවිය නිප්පීළයිංසු. මාණවො ආහ: "මය්හං සොතපථෙ එවරූපං කථං මා කථෙථ අහං යාව තුම්හෙ ධරථ තාව පටිජග්ගිස්සාමි තුම්හාකං පච්ඡතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමී"ති. තෙ කතිපාහං අතික්කමිත්වා පුන කථයිංසු සො තථෙව පටික්ඛිපි. පුනපි කථයිංසු පුනපි පටික්ඛිපි. තතො පට්ඨාය මාතා නිරන්තරං කථෙතියෙව. මාණවො "මම මාතරං සඤ්ඤාපෙස්සාමී"ති රත්තසුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දත්වා සුවණ්ණකාරෙහි එකං ඉත්ථිරූපං කාරාපෙත්වා තස්ස මජ්ජනඝට්ටනාදිකම්මපරියොසානෙ තං රත්තවත්ථං නිවාසාපෙත්වා වණ්ණසම්පන්නෙහි පුප්ඵෙහි චෙව නානාඅලඞ්කාරෙහි ච අලඞ්කාරාපෙත්වා මාතරං පක්කොසාපෙත්වා "අම්ම! එවරූපං ආරම්මණං ලභන්තො ගෙහෙ වසාමි[1]"ති. පණ්ඩිතා බ්‍රාහ්මණී චින්තෙසි: "මය්හං පුත්තො පුඤ්ඤවා දින්නදානො කතාභිනීහාරො පුඤ්ඤං කරොන්තො න එකකොව අකාසි, අද්ධා එතෙන සහ කතපුඤ්ඤා සුවණ්ණරූපපටිභාගාව භවිස්සතී"ති අට්ඨ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා සබ්බකාමෙහි සන්තප්පෙත්වා සුවණ්ණරූපකං රථං ආරොපෙත්වා "ගච්ඡථ තාතා! යත්ථ අම්හාකං ජාතිගොත්තභොගෙහි සමානෙ කුලෙ එවරූපං දාරිකං පස්සථ ඉමමෙව සුවණ්ණරූපං සච්චකාරං කත්වා එථා"ති උය්‍යොජෙසි. "තෙ අම්හාකං නාම එතං කම්ම"න්ති නික්ඛමිත්වා "කත්ථ ගමිස්සාමා?"ති චින්තෙත්වා "මද්දරට්ඨං නාම ඉත්ථාගාරො[3] මද්දරට්ඨං ගමිස්සාමා"ති මද්දරට්ඨෙ **සාගල**නගරං අගමංසු. තත්ථ තං සුවණ්ණරූපං නහානතිත්ථෙ ඨපෙත්වා එකමන්තෙ නිසීදිංසු අථ **භද්දාය** ධාතී **භද්දං** නහාපෙත්වා අලඞ්කරිත්වා සිරිගබ්භෙ නිසීදාපෙත්වා සයං නහායිතුං උදකතිත්ථං[4] ගච්ඡන්තී තත්ථ තං සුවණ්ණරූපං[5] දිස්වා "කිස්සායං අවිනීතා ඉධාගන්ත්වා ඨිතා?"ති පිට්ඨිපස්සෙ පහරිත්වා සුවණ්ණරූපන්ති ඤත්වා "අය්‍යධීතා මෙ"ති සඤ්ඤං උප්පාදෙසිං. "අයං පන මෙ අය්‍යධීතාය නිවාසනපටිග්ගාහිකායපි අසදිසා"ති[6] ආහ. අථ තං තෙ මනුස්සා පරිවාරෙත්වා "එවරූපා තෙ සාමිධීතා"ති පුච්ඡිංසු. "කිං එසා? ඉමාය සුවණ්ණපටිමාය සතගුණෙන සහස්සගුණෙන සතසහස්සගුණෙන මය්හං අය්‍යා අභිරූපතරා ද්වාදසහත්ථෙ ගබ්භෙ නිසින්නාය පදීපකිච්චං නත්ථි සරීරොභාසෙනෙව තමං විධමතී"ති. "තෙනහි ආගච්ඡා"ති තං ඛුජ්ජං ගහෙත්වා සුවණ්ණරූපං රථෙ ආරොපෙත්වා **කොසිය** ගොත්තස්ස ඝර ද්වාරෙ ඨත්වා ආගමනං නිවෙදයිංසු. බ්‍රාහ්මණො පටිසන්ථාරං කත්වා "කුතො ආගතත්ථා?"ති පුච්ඡි. "මගධරට්ඨෙ **මහාතිත්ථ**ගාමෙ **කපිල** බ්‍රාහ්මණස්ස ඝරතො ඉමිනා නාම කාරණෙනා"ති. කල්‍යාණං තාතා! සමජාතිගොත්තවිභවො අම්හාකං බ්‍රාහ්මණො "දස්සාමි දාරික"න්ති

1. ඨස්සාමි-අලභන්තො නඨස්සාමිති. අ: අඨකථා.
2. දෙථාති-අ: අඨකථා.
3. ඉත්ථාකරො අ; අඨකථා.
4. ඈගච්ඡන්ති. අ: අඨකථා.
5. තං රූපකං දිස්වා අ: අඨකථා.
6. අනුසතාති අ: අඨකථා.

පණ්ණාකාරං ගණ්හි. තෙ කපිලබ්‍රාහ්මණස්ස සාසනං පහිණිංසු. "ලද්ධා දාරිකා කත්තබ්බං කරොථා"ති. තං සාසනං සුත්වා පිප්පලිමාණවස්ස ආරොචයිංසු "ලද්ධා කිර දාරිකා"ති මාණවො "අහං නලභිස්ස"න්ති චින්තෙසිං, ඉමෙ ලද්ධාති වදන්ති "අනත්ථිකො හුත්වා පණ්ණං පෙසෙස්සාමී"ති රහොගතො පණ්ණං ලිඛි. "භද්දා අත්තනො ජාතිගොත්තභොගානුරූපං ඝරාවාසං ලභතු, අහං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනී අහොසී"ති භද්දාපි "අසුකස්ස කිර මං දාතුකාමා"ති සුත්වා "පණ්ණං පෙසෙස්සාමී"ති රහොගතා පණ්ණං ලිඛි; අය්‍යපුත්තො අත්තනො ජාතිගොත්තභොගානුරූපං ඝරාවාසං ලභතු, අහං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිස්සාමි මා පච්ඡා විප්පටිසාරී අහොසී"ති, ද්වෙපි පණ්ණානි අන්තරාමග්ගෙ සමාගච්ඡිංසු; "ඉදං කස්ස පණ්ණ"න්ති "පිප්පලිමාණවෙන භද්දාය පහිත"න්ති "ඉදං කස්සා"ති. භද්දාය පිප්පලිමාණවස්ස පහිතන්ති වුත්තෙ තෙ ද්වෙපි වාචෙත්වා "පස්සථ දාරකානං කම්ම"න්ති ඵාලෙත්වා අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා අඤ්ඤං තංසමානං පණ්ණං ලිඛිත්වා ඉතො එත්තාව එතෙසං පෙසෙසුං. ඉති කුමාරස්ස කුමාරිකාය ච සදිසං පණ්ණං ලොකස්සාදරහිතමෙවාති අනිච්ඡමානානංයෙව චිත්තාං සමාගමො අහොසි. තංදිවසෙයෙව පිප්පලිමාණවො එකං පුප්ඵදාමං ගන්ථාපෙසි, භද්දාපි, තානි සයනමජ්ඣෙ ඨපෙසුං. භුත්තසායමාසා "උභොපි සයනං ආරොහිස්සාමා"ති මාණවො දක්ඛිණපස්සෙන සයනං ආරුහි. භද්දා වාමපස්සෙන[2] තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සරීරසම්ඵස්සභයෙන රත්තිං නිද්දං අනොක්කමන්තාව වීතිනාමෙන්ති. දිවා පන හසිතමත්තම්පි නහොන්ති තෙ ලොකාමිසෙන අසංසට්ඨා යාව මාතාපිතරො ධරන්ති තාව කුටුම්බං අවිචාරෙත්වා තෙසු කාලකතෙසු විචාරයිංසු. මහතී මාණවස්ස සම්පත්ති එකදිවසං සරීරං උබ්බට්ටෙත්වා ඡඩ්ඩෙතබ්බං සුවණ්ණචුණ්ණං එව මගධනාලියා ද්වාදසනාලිමත්තං ලද්ධුං වට්ටති. යන්තබද්ධානි සට්ඨිමහාතළාකානි, කම්මන්තො ද්වාදසයොජනිකො, අනුරාධපුරප්පමාණා චුද්දස දාසගාමා,[3] චුද්දසහත්ථානීකානි, චුද්දසඅස්සානීකානි, චුද්දසරථානීකානි, සො එකදිවසං අලඞ්කතඅස්සං[4] ආරුය්හ මහාජනපරිවුතො කම්මන්තං ගන්ත්වා ඛෙත්තකොටියං ඨිතො නඞ්ගලෙහි භින්නට්ඨානතො කාකාදයො සකුණෙ ගණ්ඩුප්පාදකාදිපාණකෙ උද්ධරිත්වා ඛාදන්තෙ දිස්වා "තාතා! ඉමෙ කිං ඛාදන්තී?"ති පුච්ඡි ගණ්ඩුප්පාදකෙ අය්‍යා!"ති "එතෙහි කතං පාපං කස්ස හොතී"ති "තුම්හාකං අය්‍යා!"ති සො චින්තෙසි! "සචෙ එතෙහි කතං පාපං මය්හං හොති කිමෙම කරිස්සති සත්තාසීති කොටිධනං? කිං ද්වාදසයොජනො කම්මන්තො? කිං යන්තබද්ධානි තළාකානි? කිං චුද්දසදාසගාමා? සබ්බමෙතං භද්දාය කාපිලානියා නිය්‍යාතෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමී"ති. භද්දාකාපිලානීපි තස්මිං ඛණෙ

1. ගන්ථාපෙසි අ: අට්ඨකථා.
2. වාමපස්සෙන අභිරුහිත්වා ආහ "යස්සපස්සෙ පුප්ඵානි මිලායන්ති තස්ස රාග චිත්තං උප්පන්නන්ති ජානිස්සාම ඉදං පුප්ඵදාමං නාලිඞ්ගිතබ්බ"න්ති තනෙළුව.
3. චුද්දසගාමා තනෙළුව.
4. රථං තනෙළුව.

අන්තරවත්ථුම්හි තයො තිලකුම්භෙ පත්ථරාපෙත්වා ධාතීහි පරිවුතා නිසින්නා කාකෙ තිලපාණකෙ ඛාදමානෙ දිස්වා "අම්මා! ඉමෙ කිං ඛාදන්තී?"ති පුච්ඡි. "පාණකෙ අය්‍යෙ!"ති. "අකුසලං කස්ස හොතී?"ති "තුම්හාකං අය්‍යෙ!"ති සා චින්තෙසි: "මය්හං චතුහත්ථවත්ථං නාළිකොදනමත්තඤ්ච ලද්ධුං වට්ටති; යදිපනෙතං එත්තකෙහි කතං අකුසලං මය්හං හොති, භවසහස්සෙනපි වට්ටතො සීසං උක්ඛිපිතුං නසක්කා අය්‍යපුත්තෙ ආගතමත්තෙයෙව සබ්බං තස්ස නිය්‍යාතෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිස්සාමී"ති. මාණවො ආගන්ත්වා න්හාත්වා පාසාදං ආරුය්හ මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදි. අථස්ස චක්කවත්තිනො අනුච්ඡවිකං භොජනං සජ්ජයිංසු. උභොපි භුඤ්ජිත්වා පරිජනෙ නික්ඛන්තෙ රහොගතා ඵාසුකට්ඨානෙ නිසීදිංසු. තතො මාණවො භද්දං ආහ: "භද්දෙ! ඉමං ඝරං ආගච්ඡන්තී ත්වං කිත්තකං ධනං ආහරසී?"ති. "පඤ්චපණ්ණාසසකටසහස්සානි අය්‍යා!"ති. "තං සබ්බං යා ඉමස්මිං ඝරෙ සත්තඅසීතිකොටියො යන්තබද්ධා සට්ඨිතළාකාදිභෙදාච සම්පත්ති අත්ථි තං සබ්බඤ්ච තුය්හංයෙව නිය්‍යාතෙමී"ති. "තුම්හෙ කහං අය්‍යා!"ති. "අහං පබ්බජිස්සාමී"ති "අය්‍ය! අහම්පි තුම්හාකංයෙව ආගමනං ඔලොකයමානා නිසින්නා අහම්පි පබ්බජිස්සාමී"ති. තෙ "අම්හාකං ආදිත්තපණ්ණකුටිවිය තයො භවා උපට්ඨහන්ති පබ්බජිස්සාමා"ති අන්තරාපණතො කසායරසපීතානි වත්ථානි මත්තිකාපත්තෙච ආහරාපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං කෙසෙ ඔරොපෙත්වා "යෙ ලොකෙ අරහන්තා තෙ උද්දිස්ස අම්හාකං පබ්බජ්ජා"ති පබ්බජිත්වා ථවිකාසු පත්තං පක්ඛිපිත්වා අංසෙ ලග්ගෙත්වා පාසාදතො ඔතරිංසු: ගෙහෙ දාසෙසුවා කම්මකාරෙසුවා නකොචි සඤ්ජානි. අථ නෙ බ්‍රාහ්මණගාමතො නික්ඛම්ම දාසගාමද්වාරෙන ගච්ඡන්තෙ ආකප්පකුත්තවසෙන දාසගාමවාසිනො[1] සඤ්ජානිංසු. තෙ රොදන්තා පාදෙසු පතිත්වා "කිං අම්හෙ අනාථෙ කරොථ අය්‍යා"ති ආහංසු. මයං භණෙ "ආදිත්තපණ්ණසාලා විය තයො භවා"ති පබ්බජිම්හා[2] සචෙ තුම්හෙසු එකෙකං භුජිස්සං කරොම වස්සසතම්පි නප්පහොති තුම්හෙව තුම්හාකං සීසං ධොවිත්වා භුජිස්සා හුත්වා ජීවථා"ති වත්වා තෙසං රොදන්තානංයෙව පක්කමිංසු.

ථෙරො පුරතො ගච්ඡන්තො නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තො චින්තෙසි; "අයං භද්දා කාපිලානී සකලජම්බුදීපග්ඝනිකා ඉත්ථී මය්හං පච්ඡතො ආගච්ඡති ඨානං ඛො පනෙතං විජ්ජති යං කොචිදෙව එවං චින්තෙය්‍ය "ඉමෙ පබ්බජිත්වාපි විනාභවිතුං නසක්කොන්ති. අනනුච්ඡවිකං කරොන්තී"ති කොචි පාපෙන[3] මනං පදූසෙත්වා අපායපූරකො භවෙය්‍ය ඉමං පහාය මය්හං ගන්තුං වට්ටතී"ති. සො පුරතො ගච්ඡන්තො ද්වෙධාපථං දිස්වා තස්ස මත්ථකෙ අට්ඨාසි. භද්දාපි ආගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි අථනං ආහ: "භද්දෙ! තාදිසිං ඉත්ථිං මමපච්ඡතො ආගච්ඡන්තිං දිස්වා "ඉමෙ පබ්බජිත්වාපි නවිනාභවිතුං සක්කොන්තී"ති චින්තෙත්වා

1. චුද්දසගාමවාසිනො අ: අට්ඨකථා.
2. පබ්බජිස්සාමි තථෙව.
3. කොචිවා පන තථෙව.

අම්හෙසු පදුට්ඨචිත්තො මහාජනො අපායපූරකො භවෙය්‍ය ඉමස්මිං
ද්විධාපථෙ ත්වං එකං ගණ්හ අහමෙකෙන ගමිස්සාමී"ති. ආම අය්‍ය!
පබ්බජිතානං මාතුගාමො පළිබොධො[1] "පබ්බජිත්වාපි විනා නභවන්තී"ති
අම්හාකං දොසං දස්සෙස්සන්ති "තුම්හෙ එකං මග්ගං ගණ්හථ විනා
භවිස්සාමා"ති තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා චතූසු ඨානෙසු පඤ්ච
පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා දසනඛසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ
සතසහස්සකප්පපරිමාණෙ අද්ධානෙ කතො මිත්තසන්ථවො අජ්ජ
භිජ්ජතී"ති වත්වා "තුම්හෙ දක්ඛිණජාතිකා නාම තුම්හාකං දක්ඛිණමග්ගො
වට්ටති මයං මාතුගාමා නාම වාමජාතිකා අම්හාකං වාමමග්ගො
වට්ටතී"ති වන්දිත්වා මග්ගං පටිපන්නා. තෙසං ද්වෙධාභූතකාලෙ අයං
මහාපථවී "අහං චක්කවාළසිනෙරුපබ්බතෙ ධාරෙතුං සක්කොන්තීපි
තුම්හාකං ගුණෙ ධාරෙතුං නසක්කොමී"ති වදන්තී විය විරවමානා
කම්පි. ආකාසො අසනිසද්දො විය පවත්ති. චක්කවාළසිනෙරුපබ්බතො
උන්නදි.[2] සම්මාසම්බුද්ධො වෙළුවනමහාවිහාරෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නො
පථවිකම්පනසද්දං සුත්වා "කිස්ස නු ඛො පථවී කම්පතී?"ති ආවජ්ජෙන්තො
පිප්පලිමාණවො ච භද්දා ච කාපිලානී මං උද්දිස්ස අප්පමෙය්‍යසම්පත්තිං
පහාය පබ්බජිතා. තෙසං වියොගට්ඨානෙ උභින්නං ගුණබලෙන අයං
පථවිකම්පො ජාතො. "මයාපි එතෙසං සඞ්ගහං කාතුං වට්ටතී"ති ගන්ධ
කුටිතො නික්ඛම්ම සයමෙව පත්තචීවරමාදාය අසීතිමහාථෙරෙසු කඤ්චිපි
අනාමන්තෙත්වා තිගාවුතං මග්ගං පච්චුග්ගමනං කත්වා **රාජගහස්ස ච
නාළන්දාය ච** අන්තරෙ බහුපුත්තකනිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ පල්ලඞ්කං
ආභුජිත්වා නිසීදි. නිසීදන්තො පන අඤ්ඤතරො පංසුකූලිකො
විය අනිසීදිත්වා බුද්ධවෙසං ගහෙත්වා අසීතිහත්ථඝනබුද්ධරස්මියො
විස්සජ්ජෙන්තො නිසීදි. ඉති තස්මිං ඛණෙ පණ්ණච්ඡත්තසකටචක්ක
කූටාගාරාදිප්පමාණා බුද්ධරස්මියො ඉතොචිතොච විප්ඵන්දන්තියො
විධාවන්තියො චන්දසහස්ස සූරියසහස්ස උග්ගමනකාලොවිය කුරුමානා
තං වනන්තං එකොභාසං අකංසු. ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණසිරියා
සමුජ්ජලතාරාගණං විය ගගනං, සුපුප්ඵිතකමලං වියච සලිලං,
වනන්තං විරොචිත්ථ. නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස නාම ඛන්ධො සෙතො හොති,
පත්තානි නීලානි, පක්කානි රත්තානි, තස්මිං පන දිවසෙ සත
සාඛො නිග්‍රොධො සුවණ්ණවණ්ණොව අහොසි. **මහාකස්සපත්ථෙරො**
"අයං අම්හාකං සත්ථා භවිස්සති ඉමාහං උද්දිස්ස පබ්බජිතො"ති දිට්ඨට්ඨා
නතො පට්ඨාය ඔනතොනතොව ගන්ත්වා තීසු ඨානෙසු[3] වන්දිත්වා
"සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා සාවකො හමස්මි, සත්ථා මෙ භන්තෙ
භගවා සාවකො හමස්මී"ති ආහ. අථ නං භගවා අවොච, "**කස්සප**!
සචෙ ත්වං ඉමං නිපච්චකාරං මහාපථවියා කරෙය්‍යාසි සාපි ධාරෙ
තුං නසක්කුණෙය්‍ය, තථාගතස්ස එවං ගුණමහන්තතං ජානතා තයා
කතො නිපච්චකාරො මය්හං ලොමම්පි චාලෙතුං නසක්කොති, නිසීද

---

1. පලිං. 2. උන්නමති. 3. තීසුවාරෙසු.

කස්සප! දුරජ්ජං තෙ දස්සාමී"ති, අථස්ස භගවා තීහි ඔවාදෙහි උපසම්පදමදාසි දත්වා බහුපුත්තකනිග්‍රොධමූලතො නික්ඛමිත්වා ථෙරං පච්ඡාසමණං කත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි. සත්ථුසරීරං ද්වත්තිංසමහාපුරිස ලක්ඛණවිචිත්තං, මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සරීරං සත්තමහාපුරිසලක්ඛණ පටිමණ්ඩිතං, සො කඤ්චනමහානාවාය පච්ඡාබන්ධාවිය සත්ථු පදානු පදිකං අනුගච්ඡි. සත්ථා ථොකං මග්ගං ගන්ත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසජ්ජාකාරං දස්සෙසි. ථෙරො "නිසීදිතු කාමො සත්ථා"ති ඤත්වා අත්තනො පාරුපිතං පටපිලොතිකසඞ්ඝාටිං චතුග්ගුණං කත්වා පඤ්ඤපෙසි. සත්ථා තත්ථ නිසීදිත්වා හත්ථෙන චීවරං පරිමජ්ජන්තො "මුදුකා ඛො ත්‍යායං කස්සප! පටපිලොතිකසඞ්ඝාටී"ති ආහ. ථෙරො "සත්ථා මම සඞ්ඝාටියා මුදුභාවං කථෙති පාරුපිතුකාමො භවිස්සතී"ති ඤත්වා "පාරුපතු භන්තෙ භගවා සඞ්ඝාටි"න්ති ආහ. "ත්වං කිං පාරුපිස්සසි? කස්සපා!"ති. තුම්හාකං නිවාසනං ලභන්තො පාරු පිස්සාමි භන්තෙ"ති කිං පන ත්වං කස්සප! ඉමං පරිභොගජිණ්ණං පංසු කූලං ධාරෙතුං සක්ඛිස්සසි? "මයාහි ඉමස්ස පංසුකූලස්ස ගහිතදිවසෙ උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවී කම්පි. ඉමං බුද්ධානං පරිභොගජිණ්ණ චීවරං නාම නසක්කා පරිත්තගුණෙන ධාරෙතුං, පටිබලෙනෙවිදං පටිපත්තිපූරණසමත්ථෙන ජාතිපංසුකූලිකෙන ගහෙතුං වට්ටතී"ති වත්වා ථෙරෙන සද්ධිං චීවරං පරිවත්තෙසි. එවං පන චීවරපරිවත්තනං කත්වා ථෙරස්ස පාරුතචීවරං භගවා පාරුපි, සත්ථු චීවරං ථෙරො, තස්මිං සමයෙ අචෙතනාපි අයං මහාපථවී "දුක්කරං භන්තෙ! අකත්ථ අත්තනා පාරුතචීවරං සාවකස්ස දින්නපුබ්බානාම නත්ථි, අහං තුම්හාකං ගුණං ධාරෙතුං නසක්කොමී"ති වදන්තී විය උදකපරියන්තං කත්වා කම්පි. ථෙරොපි "ලද්ධං දානි මයා බුද්ධානං පරිභොගචීවරං කිං මෙ ඉදානි උත්තරි කත්තබ්බං අත්ථී"ති උන්නතිං අකත්වා බුද්ධා නං සන්තිකෙයෙව තෙරසධුතගුණෙ සමාදාය සත්තදිවසෙ පුථුජ්ජ නො අහොසි, අට්ඨමෙ දිවසෙ සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ:--

"පදුමුත්තරභගවතො ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො,
නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හි පූජං කුබ්බන්ති සත්ථුනො

උදග්ගචිත්තා ජනතා ආමොදිතපමොදිතා,
තෙසු සංවෙගජාතෙසු පීති මෙ උදපජ්ජථ.

ඤාතිමිත්තෙ සමානෙත්වා ඉදංවචනමබ්‍රවිං,
පරිනිබ්බුතො මහාවීරො හන්දපූජං කරොමසෙ.

සාධූති තෙ පටිස්සුත්වා භිය්‍යො හාසං ජනිංසු මෙ,
බුද්ධස්මිං ලොකනාථස්මිං කාහාම පුඤ්ඤසඤ්චයං.

අග්ඝියං සුකතං කත්වා සතහත්ථසමුග්ගතං,
දියඩ්ඪහත්ථපත්ථටං විමානං නභමුග්ගතං.

කත්වාන හම්මියං තත්ථ තාලපන්තීහි චිත්තිතං,
සකං චිත්තං පසාදෙත්වා චෙතියං පූජයුත්තමං.

අග්ගික්ඛන්ධොව ජලිතො සාලරාජාව[1] ඵුල්ලිතො,
ඉන්දලට්ඨීව ආකාසෙ ඔභාසති චතුද්දිසා.

තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා කත්වාන කුසලං බහුං,
පුබ්බකම්මං සරිත්වාන තිදසං උපපජ්ජහං.

සහස්සයුත්තහයවාහිං දිබ්බයානමධිට්ඨිතො,
උබ්බිද්ධං භවනං මය්හං සත්තභූමං සමුග්ගතං.

කූටාගාරසහස්සානි සබ්බෙ සොණ්ණමයා අහුං,
ජලන්ති සකතෙජෙන දිසා සබ්බා පභාසයං.

සන්ති අඤ්ඤෙපි නිය්‍යූහා ලොහිතඞ්ගමයා තදා,
තෙපි ජොතන්ති ආභාය සමන්තා චතුරො දිසා.

පුඤ්ඤකම්මාභිනිබ්බත්තා කූටාගාරා සුනිම්මිතා,
මණිමයාපි ජොතන්ති දිසා දස සමන්තතො.

තෙසං උජ්ජොතමානානං ඔභාසො විපුලො අහු,
සබ්බෙ දෙවෙ අතිභොමි පුඤ්ඤකම්මස්සිදං ඵලං.

සට්ඨිකප්පසහස්සම්හි **උබ්බිද්ධෙ** නාම ඛත්තියො,
චාතුරන්තො විජිතාවී පඨව්‍යං[2] ආවසිං අහං.

තථෙව භද්දකෙ කප්පෙ තිංසක්ඛත්තුං අහොසහං,
සකකම්මාභිරද්ධොම්හි චක්කවත්ති මහබ්බලො.

සත්තරතනසම්පන්නො චතුදීපම්හි ඉස්සරො,
තත්ථාපි භවනං මය්හං ඉන්දලට්ඨීව උග්ගතං.

ආයාමතො චතුබ්බීස විත්ථාරෙනච ද්වාදස,
රම්මකං නාම නගරං දළ්හපාකාරතොරණං.

ආයාමතො පඤ්චසතං විත්ථාරෙන තදඩ්ඪකං,
ආකිණ්ණං ජනකායෙහි තිදසානං පුරං විය.

යථා සූචිඝරෙ සූචි පක්ඛිත්තා පණ්ණවීසති,
අඤ්ඤමඤ්ඤං පසට්ටෙන්ති ආකිණ්ණං හොති ලඞ්කතං.

එවම්පි නගරං මය්හං හත්ථිස්සරථසංකුලං,
මනුස්සෙහි සදාකිණ්ණං **රම්මකං** නගරුත්තමං.

තත්ථ භුත්වා පිවිත්වාව පුනපි දෙවතං ගතො,
භවෙ පච්ඡිමකෙ මය්හං අහොසි කුලසම්පදා.

---

1. 'කිංසුකොඉව' පාළි. 2. 'පඨවි'න්ති පාළි,

බ්‍රහ්මඤ්ඤකුලසම්භූතො මහාරතනසඤ්චයො,
අසීතිකොටියො හිත්වා හිරඤ්ඤස්සාපි පබ්බජිං.
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අථ නං සත්ථා “කස්සපො හි භික්ඛවෙ චන්දූපමො කුලානි උපසඞ්කමති අපකස්සෙව කායං අපකස්සෙව චිත්තං නිච්චං නවො[1] කුලෙසු අප්පගබ්භො”ති එවමාදිනා පසංසිත්වා අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො “එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ධුතඞ්ගධරානං යදිදං **මහාකස්සපො**”ති ධුතඞ්ගධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සො විවෙකාභිරතිකිත්තනමුඛෙන භික්ඛූනං ඔවාදං දෙන්තො අත්තනො පටිපත්තිං පකාසෙන්තො :-

“න ගණෙන පුරක්ඛතො චරෙ විමනො හොති සමාධි දුල්ලභො,
නානාජනසඞ්ගහො දුක්ඛො ඉති දිස්වාන ගණං න රොචයෙ.

න කුලානි උපබ්බජෙ මුනි විමනො හොති සමාධි දුල්ලභො,
සො උස්සුක්කො රසානුගිද්ධො අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහො.

පඞ්කොතිහීනං අවෙදයුං යායං වන්දනපූජනා කුලෙසු,
සුඛුමං සල්ලං දුජ්ජහං සක්කාරො කාපුරිසෙන දුජ්ජහො.

සෙනාසනම්හා ඔරුය්හ නගරං පිණ්ඩාය පාවිසිං,
භුඤ්ජන්තං පුරිසං කුට්ඨිං සක්කච්චං තං උපට්ඨහිං.

සො තං පක්කෙන හත්ථෙන ආලොපං උපනාමයි,
ආලොපං පක්ඛිපන්තස්ස අඞ්ගුලිපෙත්ථ ඡිජ්ජථ.

කුඩ්ඩමූලඤ්ච නිස්සාය ආලොපං තං අභුඤ්ජිසං,
භුඤ්ජමානෙව භුත්තෙවා ජෙගුච්ඡං මෙ න විජ්ජති.

උත්තිට්ඨපිණ්ඩො ආහාරො පූතිමුත්තඤ්ච ඔසධං,
සෙනාසනං රුක්ඛමූලං පංසුකූලඤ්ච චීවරං,
යස්සෙතෙ අභිසම්භුත්වා ස වෙ චාතුද්දිසො නරො.

යත්ථ එකෙ විහඤ්ඤන්ති ආරුහන්තා සිලුච්චයං,
තත්ථ බුද්ධස්ස දායාදො සම්පජානො පටිස්සතො,
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො **කස්සපො** අභිරූහති.

පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සෙලමාරුය්හ **කස්සපො**,
ඣායති අනුපාදානො පහීනභයභෙරවො.

පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සෙලමාරුය්හ **කස්සපො**,
ඣායති අනුපාදානො ඩය්හමානෙසු නිබ්බුතො.

---

1. ‘නිච්චනවකො’ති පාළි

a, සං: නි: නිදානවග්ග 5. කස්සපසං; 1. වග්ග: 3. සුත්ත.

පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො සෙලමාරුය්හ කස්සපො,
ඣායති අනුපාදනො කතකිච්චො අනාසවො.

කරෙරිමාලා විතතා භූමිභාගා මනොරමා,
කුඤ්ජරාභිරුදා රම්මා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

නීලබ්භවණ්ණා රුචිරා වාරිසීතා සුචින්ධරා,
ඉන්දගොපකසඤ්ඡන්නා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

නීලබ්භකූටසදිසා කූටාගාර වරූපමා,
වාරණාභිරුදා රම්මා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

අභිවුට්ඨා රම්මතලා නගා ඉසීහි සෙවිතා,
අබ්භුන්නදිතා සිඛීහි තෙ සෙලා රමසන්ති මං.

අලං ඣායිතුකාමස්ස පහිතත්තස්ස මෙ සතො,
අලං මෙ අත්ථකාමස්ස පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො.

අලං මෙ ඵාසුකාමස්ස පහිතත්තස්ස භික්ඛුනො,
අලං මෙ යොගකාමස්ස පහිතත්තස්ස තාදිනො.

උම්මා[1] පුප්ඵෙන සමානා ගගනාවබ්භඡාදිතා,
නානාදිජගණාකිණ්ණා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

අනාකිණ්ණා ගහට්ඨෙහි මිගසඞ්ඝනිසෙවිතා,
නානාදිජගණාකිණ්ණා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

අච්ඡොදකා පුථුසිලා ගොනඞ්ගුලමිගායුතා,
අම්බුසෙවාලසඤ්ඡන්නා තෙ සෙලා රමයන්ති මං.

නපඤ්චඞ්ගිකෙන තුරියෙන රති මෙ හොති තාදිසී,
යථා එකග්ගචිත්තස්ස සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

කම්මං බහුකං නකාරයෙ පරිවජ්ජෙය්‍ය ජනං නඋය්‍යමෙ,
උස්සුක්කො සො රසානුගිද්ධො අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහො.

කම්මං බහුකං නකාරයෙ පරිවජ්ජෙය්‍ය අනත්තනෙය්‍යමෙතං,
කිච්ඡති කායො කිලමති දුක්ඛිතො සො සමථං නවින්දති.

ඔට්ඨප්පහටමත්තෙන අත්තානම්පි නපස්සති,
පත්ථද්ධගීවො චරති අහං සෙය්‍යොති මඤ්ඤති.

අසෙය්‍යො සෙය්‍යසමානං බාලො මඤ්ඤති අත්තානං,
නතං විඤ්ඤූ පසංසන්ති පත්ථද්ධමානසං නරං.

යොච සෙය්‍යොහමස්මීති නාහං සෙය්‍යොතිවා පන,
හීනො තංසදිසොවාති විධාසු නවිකම්පති.

---

1. 'උමා'තිපිඅත්ථි

පඤ්ඤවන්තං තථා තාදිං සීලෙසු සුසමාහිතං,
චෙතො සමථමනුයුත්තං තඤ්ඤෙව විඤ්ඤූ පසංසරෙ.

යස්ස සබ්‍රහ්මචාරීසු ගාරවො නූපලබ්භති,
ආරකා හොති සද්ධම්මා නභසො පථවී යථා.

යෙසඤ්ච හිරිඔත්තප්පං සදා සම්මා උපට්ඨිතං,
විරූළ්හබ්‍රහ්මචරියා තෙසං ඛීණා පුනබ්භවා.

උද්ධතො චපලො භික්ඛු පංසුකූලෙන පාරුතො,
කපීව සීහචම්මෙන න සො තෙනුපසොභතෙ.

අනුද්ධතො අචපලො නිපකො සංවුතින්ද්‍රියො,
සොභති පංසුකූලෙන සීහොව ගිරිගබ්භරෙ.

එතෙ සම්බහුලා දෙවා ඉද්ධිමන්තො යසස්සිනො,
දසදෙවසහස්සානි සබ්බෙ තෙ බ්‍රහ්මකායිකා.

ධම්මසෙනාපතිං වීරං මහාඣායිං සමාහිතං,
සාරිපුත්තං නමස්සන්තා තිට්ඨන්ති පඤ්ජලීකතා.

නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ! නමො තෙ පුරිසුත්තම,!
යස්ස තෙ නාභිජානාම යංපි නිස්සාය ඣායසි.[1]

අච්ඡෙරං වත බුද්ධානං ගම්භීරො ගොචරො සකො,
යෙ මයං නාභිජානාම වාලවෙධිසමාගතා.

තං තථා දෙවකායෙහි පූජිතං පූජනාරහං,
සාරිපුත්තං තදා දිස්වා **කප්පිනස්ස** සිතං අහු.

යාවතා බුද්ධඛෙත්තම්හි ඨපයිත්වා මහාමුනිං,
ධුතගුණෙ විසිට්ඨොහං සදිසො මෙ න විජ්ජති.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

නචීවරෙ නසයනෙ භොජනෙනුපලිම්පති,
ගොතමො අනප්පමෙය්‍යො මුලාලපුප්ඵං විමලංව අම්බුනා.
නික්ඛම්මනින්නොනාති භවාභිනිස්සටො,

සතිපට්ඨානගීවො සො සද්ධාහත්ථො මහාමුනී,
පඤ්ඤාසීසො මහාඤාණී සදාචරති නිබ්බුතො"ති.

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ ආදිතො තිස්සො ගාථා ගණෙසු කුලෙසුච සංසට්ඨෙ භික්ඛූ දිස්වා ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තත්ථ **ගණෙන පුරක්ඛතො චරෙති** භික්ඛුගණෙහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතො හුත්වා නචරෙය්‍ය නවිහරෙය්‍ය;

---

1. ඛාගත්ථිපාළි.

කස්මා? **විමනො හොති සමාධි දුල්ලභො** ගණං පරිහරන්තස්ස දුක්ඛුප්පත්තියා බ්‍යාකුලමනතාය උද්දෙසෙන ඔවාදෙන අනුසාසනියා අනුග්ගහං කරොන්තො යථානුසිට්ඨං අප්පටිපත්තියා ච විමනො විකාරිභූතචිත්තො හොති. තතො සංසග්ගෙන එකග්ගතං අලභන්තස්ස සමාධි දුල්ලභො හොති. තථාරූපස්ස හි උපචාරසමාධිමත්තම්පි නඉජ්ඣති. පගෙව ඉතරො. **නානාජනසඞ්ගහො**ති නානජ්ඣාසයස්ස නානාරුචිකස්ස ජනස්ස පෙය්‍යවජ්ජාදිනා සඞ්ගහො; **දුඛො**ති කිච්ඡො කසිරො; **ඉති දිස්වානා**ති එවං ගණසඞ්ගහෙ බහුවිධං ආදීනවං දිස්වා ඤාණචක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා; **ගණං** ගණවාසං **නරොචයෙ** නරොචෙය්‍ය නඉච්ඡෙය්‍ය; **නකුලානි උපබ්බජෙ මුනී**ති ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතො ඛත්තියාදිකුලං කුලූපකො හුත්වා නඋපගච්ඡෙය්‍ය; කිං කාරණා? **විමනො හොති සමාධිදුල්ලභො. සො උස්සුක්කො** කුලූපසඞ්කමනෙ උස්සුක්කං අපන්නො; කුලෙසු ලද්ධබ්බෙසු මධුරාදිරසෙසු **අනුගිද්ධො** ගෙධං ආපන්නො තත්ථ උප්පන්නෙසු කිච්චකරණීයෙසු අත්තනාව යොගං ආපජ්ජන්තො; **අත්ථං රිඤ්චති යො සුඛාවහො**ති යො අත්තනො මග්ගඵලනිබ්බානසුඛාවහො තං සීලවිසුද්ධිආදිසඞ්ඛාතං අත්ථං රිඤ්චති ජහාති; නානුයුඤ්ජතීති අත්ථො. තතියගාථා හෙට්ඨා වුත්තත්ථාව. **සෙනාසනම්හා ඔරුය්හා**ති ආදිකා චතස්සො ගාථා පච්චයෙසු අත්තනො සන්තොසදස්සනමුඛෙන "භික්ඛුනා නාම එවං පටිපජ්ජිතබ්බ"න්ති භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තත්ථ **සෙනාසනම්හා ඔරුය්හා**ති පබ්බතසෙනාසනතො වුත්තං. **සක්කච්චං තං උපට්ඨහි**න්ති තං කුට්ඨිපුරිසං උළාරසම්පත්තිං පාපෙතුකාමතාය භික්ඛාය අත්ථිකො හුත්වා පණීතභික්ඛාදායකං කුලං මහිච්ඡපුග්ගලො විය ආදරෙන උපගන්ත්වා අට්ඨාසිං; **පක්කෙනා**ති අට්ඨිගතකුට්ඨරොගතාය උප්පක්කෙන කුථිතෙන; **අඞ්ගුලිචෙත්ථ ඡිජ්ජථා**ති එත්ථ පත්තෙ තස්ස අඞ්ගුලි ඡිජ්ජිත්වා ආහාරෙන සද්ධිං පතතීති අත්ථො; **කුඩ්ඩමූලං නිස්සායා**ති තස්ස පුරිසස්ස පසාදජනනත්ථං තාදිසෙ සරභිත්තිසමීපෙ නිසීදිත්වා; **ආලොපං තං අභුඤ්ජිසං** පරිභුඤ්ජිං. අයං පන ථෙරස්ස පටිපත්ති සික්ඛාපදෙ අපඤ්ඤත්තෙති දට්ඨබ්බං. පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලෙ ච අප්පටිකූලසඤ්ඤිතාය අරියිද්ධියා උක්කංසගතත්තා ථෙරස්ස තං අජ්ඣොහරන්තස්ස ජිගුච්ඡා නඋප්පජ්ජි. පුථුජ්ජනස්ස පන තාදිසං භුඤ්ජන්තස්ස අන්තානි නික්ඛමෙය්‍යුං. තෙනාහ: "භුඤ්ජමානෙ ච භුත්තෙ වා ජෙගුච්ඡං මෙ න විජ්ජතී"ති. **උත්තිට්ඨපිණ්ඩො**ති උත්තිට්ඨිත්වා පරෙසං ඝරද්වාරෙ ඨත්වා ගහෙතබ්බපිණ්ඩො; ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය අනුඝරං ගන්ත්වා ලද්ධබ්බමිස්සකභික්ඛාති අත්ථො. **පූතිමුත්ත**න්ති ගොමුත්තපරිභාවිතහරීටකාදිච; **යස්සෙතෙ අභිසම්භුත්වා**ති යො භික්ඛු එතෙ උත්තිට්ඨපිණ්ඩාදයො චත්තාරො පච්චයෙ අනතිමනෙතත අභිරමිත්වා පරිභුඤ්ජති; **ස වෙ චාතුද්දිසො නරො**ති සො පුග්ගලො එකංසෙන චාතුද්දිසො පුරත්ථිමාදිචතුද්දිසායොග්‍යො; කත්ථචි අප්පටිඝො යායකායඤ්ච දිසාය විහරිතුං සක්කොතීති අත්ථො. **අථ ථෙරො** අත්තනො මහල්ලකකාලෙ මනුස්සෙහි

“කථං භන්තෙ තුම්හෙ එවරූපාය ජරාය වත්තමානාය දිනෙ දිනෙ පබ්බතං අභිරුහථා?”ති වුත්තෙ “යත්ථ එකො”ති ආදිකා චතස්සො ගාථා අභාසි. තත්ථ **යත්ථා**ති යස්මිං පච්ඡිමවයෙ; **එකො**ති එකකොව; **විහඤ්ඤතී**ති සරීරකිලමථෙන විහතෙන විඝාතං ආපජ්ජන්ති; **සිලුච්චය**න්ති පබ්බතං; **තත්ථා**ති තස්මිං ජරාජිණ්ණකාලෙපි; **සම්පජානො පටිස්සතො**ති ඉමිනා චිත්තඛෙදාභාවං දස්සෙති. **ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො**ති ඉමිනා සරීරඛෙදාභාවං. භයහෙතූනං කිලෙසානං සමුච්ඡින්නත්තා **පහීනභයභෙරවො**. **ඩය්හමානෙසූ**ති රාගග්ගිආදීහි එකාදසහි අග්ගීහි සත්තෙසු ඩය්හමානෙසු; සංකිලෙසපරිළාහාභාවෙන **නිබ්බුතො** සීතිභූතො. පුන මනුස්සෙහි “කිං භන්තෙ ජිණ්ණකාලෙපි අරඤ්ඤපබ්බතෙයෙව විහරථ, නනු ඉමෙ වෙළුවනාදයො විහාරා මනොරමා?”ති වුත්තෙ “අරඤ්ඤපබ්බතාඑව මය්හං මනොරමා”ති දස්සෙන්තො:– “කරෙරිමාලාවිතතා”ති ආදිකා ද්වාදස ගාථා අභාසි. තත්ථ **කරෙරිමාලාවිතතා**ති වරුණරුක්ඛපන්තීහි සමාගතා; කාලවණ්ණපුප්ඵෙහි ඔත්ථටාතිපි වදන්ති. **කුඤ්ජරාභිරුද්ධා**ති පටිසොසාදිගුණෙහි තෙහි හත්ථීනං ගොචරෙසීනං[1] ගජ්ජිතෙහි අභිත්ථනිතා; **අභිවුට්ඨා**ති මහාමෙඝෙන අභිප්පවුට්ඨා; **රම්මතලා**ති තෙනෙව රජොජල්ලපණ්ණාදීනං අපගමෙන රමණීයතලා; **නගා**ති දෙසන්තරං අගමනතො නගාති සෙලමයතාය සෙලාතිච ලද්ධනාමා පබ්බතා; **අභිනාදිතා සිඛීහී**ති මධුරස්සරෙන උන්නාදිතා; **අලං**න්ති යුත්තං සමත්ථං වා; **ඣායිතුකාමස්ස අත්තකාමස්සා**ති ආදීසුපි ඉමිනා නයෙන යොජෙතබ්බං. **භික්ඛුනො**ති භින්නකිලෙසභික්ඛුනො; **මෙ**ති සම්බන්ධො. **උම්මාපුප්ඵසමානා**ති මෙචකනිභතාය උම්මාකුසුමසදිසා; **ගගනාවබ්භඡාදිතා**ති තතො එව සරදසමයෙ[2] ගගනං අබ්භංවිය කාළමෙඝසඤ්ඡාදිතා නීලවණ්ණාති අත්ථො. **අනාකිණ්ණා**ති අසංකිණ්ණා අසම්බාධා; **පඤ්චඞ්ගිකෙනා**ති ආතතාදීහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි යුත්තෙන තුරියෙන පරිචාරියමානස්ස තාදිසීපි නහොති, යථා යාදිසී එකග්ගචිත්තස්ස සමාහිතචිත්තස්ස සම්මදෙව රූපාරූපධම්මං අනිච්චාදිවසෙන විපස්සන්තස්ස රති හොති. තෙනාහ භගවා:–

“යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං
ලභති පීතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජානත”න්ති.[3]

“කම්මං බහුක”න්ති ආදිකා ච ගාථා කම්මං කරමානානං පච්චයගිද්ධානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තත්ථ **කම්මං බහුකං න කාරයෙ**ති කම්මාරාමො හුත්වා බහුං නාම කම්මං න කාරයෙ න අධිට්ඨහෙ; ඛණ්ඩඵුල්ලපටිසඞ්ඛරණං පන සත්ථාරා අනුඤ්ඤාතමෙව.

---

1. ‘ගොචරානං’ති සං. චි.
2. ‘සරදස්සා’ති සං. චි.
3. ධම්මපද. 25. භික්ඛුවග්ග.

පරිවජ්ජෙය්‍යජනන්ති අකල්‍යාණමිත්තභූතං ජනං වජ්ජෙය්‍ය; **න උය්‍යමෙ**ති පච්චයුප්පාදනගණබන්ධාදිවසෙන වායාමං නකරෙය්‍ය; **අනත්තනෙය්‍යමෙත**න්ති එතං නවකම්මාධිට්ඨානාදිකං අත්තනො අත්ථාවහං නහොතීති අත්ථො. තත්ථ කාරණමාහ: "කිච්ඡති කායො කිලමතී"ති. නවකම්මාදිපසුතස්සහි තහං තහං විචරතො කායසුඛාදි අලාභෙන කිච්ඡප්පත්තො හොති **කිලමති** ඛෙදං ආපජ්ජති තෙනෙව කායකිලමථෙන **දුක්ඛිතො** චක්ඛුවිසදඅත්තනෙය්‍ය[1] ක්‍රියාදීනං අභාවෙන **සො පුග්ගලො සමථං නවින්දති** චිත්තසමාධානං නලභතීති. "ඔට්ඨප්පහටමත්තෙනා"ති ආදිකා වෙ ගාථා සුතපරමස්ස පණ්ඩිතමානිනො ගරහවසෙන, තතො පරා වෙ පණ්ඩිතස්ස පසංසාවසෙන වුත්තා. තත්ථ **ඔට්ඨප්පහටමත්තෙනා**ති සජ්ඣායසීසෙන ඔට්ඨපරිවත්තනමත්තෙන; බුද්ධවචනං සජ්ඣායකරණමත්තෙනාති අත්ථො. **අත්තානම්පි නපස්සතී**ති අනත්ථඤ්ඤුතාය අත්තනො පච්චක්ඛභූතම්පි අත්ථං නජානාති; යාථාවතො අත්තනො පමාණං නපරිච්ඡින්දතීති අත්ථො. **පත්ථද්ධගීවො චරතී**ති "අහං බහුස්සුතො සතිමා පඤ්ඤවා නමයා සදිසො අඤ්ඤො අත්ථී"ති මානත්ථද්ධො හුත්වා ගරුට්ඨානියානම්පි අපචිතිං අදස්සෙන්තො අයොසලාකං ගිලිත්වා ඨිතො විය ථද්ධගීවො චරති; **අහං සෙය්‍යොති මඤ්ඤතී**ති අහමෙව සෙය්‍යො උත්තමොති මඤ්ඤති; **අසෙය්‍යො සෙය්‍ය සමානං බාලො මඤ්ඤති අත්තාන**න්ති අසෙය්‍යො හීනො සමානො අඤ්ඤෙන සෙය්‍යෙන උත්තමෙන සමානං සදිසං කත්වා අත්තානං බාලො මන්දබුද්ධි බාලභාවෙනෙව මඤ්ඤතීති. **තං තං විඤ්ඤූ පසංසන්තී**ති තං තාදිසං බාලං පග්ගහිතචිත්තතාය **පත්ථද්ධමානසං** ථම්භිතත්තං **නරං** විඤ්ඤූ පණ්ඩිතා නපසංසන්ති අඤ්ඤදත්ථු ගරහන්තියෙව; **සෙය්‍යොහමස්මී**ති යො පන පණ්ඩිතො පුග්ගලො සෙය්‍යොහමස්මීති වා හීනසදිසමානවසෙන **නාහං සෙය්‍යොතිවා** කිඤ්චිපි මානං අජප්පෙන්තො **විධාසු** නවසු මානකොට්ඨාසෙසු කස්සචිපි වසෙන **නවිකම්පති**. **පඤ්ඤවන්ත**න්ති අග්ගඵලපඤ්ඤාවසෙන පඤ්ඤවන්තං; ඉට්ඨාදීසු තාදිභාවප්පත්තියා **තාදිං**; අසෙක්ඛඵලසීලෙසු සුට්ඨු පතිට්ඨිතත්තා **සීලෙසු සුසමාහිතං**; අරහත්තඵලසමාපත්තිසමාපජ්ජනෙන **චෙතොසමථමනුයුත්ත**න්ති තාදිසං සබ්බසො පහීනමානං ඛීණාසවං **විඤ්ඤූ** බුද්ධාදයො පණ්ඩිතා **පසංසරෙ** වණ්ණෙන්ති ථොමෙන්තීති අත්ථො. පුන අඤ්ඤතරං දුබ්බචං භික්ඛුං දිස්වා දොවචස්සතාය ආදීනවං සොවචස්සතාය ආනිසංසඤ්ච පකාසෙන්තො "යස්ස සබ්‍රහ්මචාරීසූ"ති ආදිකා වෙ ගාථා අභාසි. තා වුත්තත්ථා එව. පුන උද්ධතං එකං භික්ඛුං දිස්වා උද්ධතාදිභාවෙ දොසං අනුද්ධතාදිභාවෙච ගුණං විභාවෙන්තො "උද්ධතො චපලො භික්ඛූ"ති ආදිකා වෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ **කපීව සීහචම්මෙනා**ති සීහචම්මෙන පාරුතො මක්කටො විය **සො** උද්ධතාදිදොසසංයුත්තො **භික්ඛු** තෙන **පංසුකූලෙන** අරියද්ධජෙන නඋපසොභති, අරියගුණානං අභාවතො. යො පන උප

1. අත්තනෙය්‍ය ඉතිපි අත්ථි.

සොභති තං දස්සෙතුං "අනුද්ධතො"ති ආදි වුත්තං. "එතෙ සම්බහුලා"ති ආදිකා පඤ්ච ගාථා ආයස්මන්තං **සාරිපුත්තං** නමස්සන්තෙ බ්‍රහ්මකායිකෙ දෙවෙ දිස්වා ආයස්මතො **කස්සපස්ස** සිතපාතුකම්මනිමිත්තං වුත්තා. තත්ථ **එතෙති** තෙසං පච්චක්ඛතාය වුත්තං. **සම්බහුලාති** බහුභාවතො; තං පන බහුභාවං "දසදෙවසහස්සානී"ති පරිච්ඡින්දිත්වා ආහ **දෙවාති** උපපත්තිදෙවා; තං තෙසං දෙවභාවං අඤ්ඤෙහි විසෙසෙත්වා දස්සෙන්තො "සබ්බෙ තෙ බ්‍රහ්මකායිකා"ති ආහ. යස්මා තෙ අත්තනො උපපත්තිඉද්ධියා මහතියා දෙවිද්ධියා සම්පන්නා පරිවාරසම්පන්නා ච තස්මා ආහ: "ඉද්ධිමන්තො යසස්සිනො"ති. "කො නු සෙනාපති භොතො"ති පුච්ඡාය විස්සජ්ජනවසෙන "මයා පවත්තිතං ධම්මචක්කං අනුත්තරං **සාරිපුත්තො** අනුවත්තෙතී"ති[a] වදන්තෙන භගවතා ආයස්මතො **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** ධම්මසෙනාපතිභාවො අනුඤ්ඤාතොති ආහ: "ධම්මසෙනාපතිං වීරං මහාඣායිං සමාහිතං **සාරිපුත්ත**"න්ති. තත්ථ **වීරන්ති** කිලෙසමාරාදීනං නිම්මථනෙන වීරියවන්තං මහාවික්කමං; **මහාඣායින්ති** දිබ්බවිහාරාදීනං උක්කංසගමනෙන මහන්තඣායිං; තතො එව සබ්බසො වික්ඛෙපවිද්ධංසනවසෙන **සමාහිතං**; **නමස්සන්තාති** සිරසි අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානා තිට්ඨන්ති; **යම්පි නිස්සායාති** යං ත්වං ආරම්මණං නිස්සාය ආරබ්භ ඣායසීති. **නාභිජානාමාති** පුථුජ්ජනභාවෙන බ්‍රහ්මානො එවං ආහංසු. **අච්ඡරං වතාති** අච්ඡරියං වත; **බුද්ධානන්ති** චතුසච්චබුද්ධානං; **ගම්භීරෙ ගොචරෙ සකෙති** පරමගම්භීරෙ අතිදුද්දසෙ දුරනුබොධෙ පුථුජ්ජනෙහි අසාධාරණෙ අවිසයෙ; ඉදානි තස්ස ගම්භීරභාවෙ කාරණං දස්සෙතුං "යෙ මය"න්ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **වාලවෙධිසමාගතාති යෙ මයං** වාලවෙධිධනුග්ගහසදිසා අතිසුඛුමම්පි විසයං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථා ආගතා උපපරික්ඛන්තා **නාභිජානාම** ගම්භීරො වත බුද්ධානං විසයොති අත්ථො. **තං තථා දෙවකායෙහීති** තං තථාරූපං **සාරිපුත්තං** සදෙවකස්ස **පූජනාරහං** තෙහි බ්‍රහ්මකායිකෙහි **තදා** තථා **පූජිතං දිස්වා** ආයස්මතො **මහාකස්සපස්ස සිතං** අහොසි "ඉමෙසං ලොකසම්මතානං බ්‍රහ්මූනම්පි අවිසයො, යත්ථ සාවකානං විසයො"ති. **යාවතා බුද්ධක්ඛෙත්තම්හීති** ගාථා ථෙරෙන අත්තානං ආරබ්භ සීහනාදං නදන්තෙන භාසිතා. තත්ථ **බුද්ධක්ඛෙත්තම්හීති** ආණාඛෙත්තං සන්ධාය වදති; **ඨපයිත්වා මහාමුනින්ති** සම්මාසම්බුද්ධං ඨපෙත්වා; බුද්ධා හි භගවන්තො ධුතගුණෙහිපි සබ්බසත්තෙහි පරමුක්කංසගතා එව, කෙවලං පන මහාකරුණාසඤ්චොදිතමානසා සත්තානං තාදිසං මහන්තං උපකාරං ඔලොකෙත්වා ගාමන්තසෙනාසනවාසාදිං අනුවත්තන්තීති තං තං ධුතධම්මවිරොධී හොති. **ධුතගුණෙති** කිලෙසානං ධුතෙන ගුණෙන ආරඤ්ඤකාදිභාවෙන අපෙක්ඛිතගුණෙ; කරණත්ථෙ වා එතං භුම්මවචනං. **සදිසො මෙ න විජ්ජතීති** කුතො පන උත්තරීති අධිප්පායො. තථා හෙස ථෙරො තත්ථ අග්ගට්ඨානෙ ඨපිතො. "න චීවරෙ"ති ගාථාය "ඨපයිත්වා මහා,

a ම: නි: ම: 1 වග්ග. 2 සෙලසුත්ත.

මුනී"**ති** වුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං කරොති. චීවරාදීසු තණ්හාය අනුපලෙපො ධුතඞ්ගඵලං. තත්ථ **න චීවරෙ සම්පතෙන** තණ්හාලෙපෙනාති යොජනා. **සයනෙ**ති සෙනාසනෙ; **ගොතමො**ති භගවන්තං ගොත්තෙන කිත්තෙති. **අනප්පමෙය්‍යො**ති පමාණකරකිලෙසාභාවතො අපරිමාණගුණතාය ච අනප්පමෙය්‍යො; **මුළාල පුප්ඵං විමලංව අම්බුනා**ති යථා නීලුප්පලං විරජං උදකෙන නලිම්පති එවං ගොතමො භගවා තණ්හාලෙපාදිනා නලිම්පතීති අත්ථො. **නික්ඛමනින්නො** අභිනික්ඛමනින්නො තතො එව **තිභවාභිනිස්සටො** භවත්තයතො විනිස්සටො විසංයුත්තො; යෙසං සතිපට්ඨාන ගීවාදීනං[1] භාවනාපාරිපූරියා යත්ථ කත්ථචි අනුපලිත්තො නික්ඛමනින්නොව අහොසි තෙ අඞ්ගභූතෙ දස්සෙන්තො "සතිපට්ඨාන ගීවො"ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ ගුණරාසිතො උත්තමඞ්ගභූතාය පඤ්ඤාය අධිට්ඨානභාවතො සතිපට්ඨානං ගීවා එතස්සාති **සතිපට්ඨානගීවො**; අනවජ්ජධම්මානං ආදානෙ සද්ධා හත්ථො එතස්සාති **සද්ධාහත්ථො**; ගුණසරීරස්ස උත්තමඞ්ගභාවතො පඤ්ඤා සීසං එතස්සාති **පඤ්ඤාසීසො**; මහාසමුද්දගමතාය මහාවිසයතාය මහානුභාවතාය මහබ්බලතාය ච මහන්තං සබ්බඤ්ඤුතසඞ්ඛාතං ඤාණං එතස්ස අත්ථීති **මහාඤාණී**; **සදා** සබ්බකාලං **නිබ්බුතො** සීතිභූතො චරති. "සුසමාහිතො -පෙ- නාගො"ති[a] සුත්තපදං චෙත්ථ නිදස්සෙතබ්බං යං පනෙත්ථ අත්ථතො අවිභත්තං තං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

මහාකස්සපත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

චත්තාලීසනිපාතවණ්ණනා

සමත්තා.

පඤ්ඤාසනිපාතෙ **කදානුහ**න්ති ආදිකා ආයස්මතො **තාලපුටත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයං කුසලං උපචිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්මිං නටකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො කුලානුරූපෙසු නච්චට්ඨානෙසු නිප්ඵත්තිං ගන්ත්වා සකලජම්බුදීපෙ පාකටො නාටගාමණී අහොසි. සො පඤ්චසතමාතුගාමපරිවාරො මහතා නටවිභවෙන ගාමනිගමරාජධානීසු සමජ්ජං දස්සෙත්වා මහන්තං පූජාසක්කාරං ලභිත්වා විචරන්තො රාජගහං ආගන්ත්වා නගරවාසීනං සමජ්ජං දස්සෙත්වා ලද්ධසම්මානසක්කාරො ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො භගවන්තං එතදවොච "සුතං මෙතං භන්තෙ පුබ්බකානං ආචරියපාචරියානං නටානං භාසමානානං යො සො නටො රඞ්ගමජ්ඣෙ සච්චාලිකෙන ජනං හාසෙති රමෙති සො කායස්ස

---

1. ගීවො'තිකත්ථචි.

a අං: නි: ඡක්කනි: 5 ධම්මිකව: 1 සුත්ත.

භෙදා පරම්මරණා පහාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජතී"ති. "ඉධ භගවා කිමාහා"ති. අථ නං භගවා තික්ඛත්තුං පටික්ඛිපි "මා මං ගාමණි! එතං පුච්ඡී"ති. චතුත්ථවාරෙ පුට්ඨො ආහ: "ගාමණි! ඉමෙ සත්තා පකතියාපි රාගබන්ධනබද්ධා දොසබන්ධනබද්ධා මොහබන්ධනබද්ධා තෙසං භිය්‍යොපි රජනීයෙ දොසනීයෙ මොහනීයෙ ධම්මෙ උපසංහරන්තො පමාදෙත්වා කායස්ස භෙදා පරම්මරණා නිරයං උපපජ්ජති. සචෙ පනස්ස එවං දිට්ඨි හොති "යො සො නටො රඞ්ගමජ්ඣෙ සච්චාලිකෙන ජනං හාසෙති රමෙති සො කායස්ස භෙදා පරම්මරණා පහාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජතී"ති සාස්ස හොති මිච්ඡාදිට්ඨි මිච්ඡාදිට්ඨිස්සච ද්වින්නං ගතීනං අඤ්ඤතරා ගති ඉච්ඡිතබ්බා නිරයො වා තිරච්ඡානයොනිවා"ති[1]. තං සුත්වා **තාලපුටො** ගාමණි පරොදි. "නනු ගාමණි! පනෙව මයා පටික්ඛිත්තො මා මං එතං පුච්ඡී"ති. "නාහං භන්තෙ එතං කාරණං රොදාමි යං මෙ භගවා නටානං අභිසම්පරායං එවමාහා"ති. අපිචාහං භන්තෙ පුබ්බකෙහි ආචරියපාචරියෙහි නටෙහි වඤ්චිතො "නටො මහාජනස්ස නටසමජ්ජං දස්සෙත්වා සුගතිං උපපජ්ජතී"ති[a]. සො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. අධිගතාරහත්තො පන අරහත්තප්පත්තිතො පුබ්බෙ යෙනාකාරෙන අත්තනො චිත්තං නිග්ගණ්හනවසෙන යොනිසො මනසිකාරො උප්පාදි තං අනෙකධා විභජිත්වා දස්සෙතුං :-

"කදා නුහං පබ්බතකන්දරාසු
එකාකියො අද්දුතියො විහස්සං,
අනිච්චතො සබ්බභවං විපස්සං
තං මෙ ඉදං තං නු කදා භවිස්සති.

කදා නුහං භින්නපටන්ධරො මුනි
කාසාවවත්ථො අමමො නිරාසො,
රාගඤ්ච දොසඤ්ච තථෙව මොහං
හන්ත්වා සුඛී පවනගතො විහස්සං.

කදා අනිච්චං වධරොගනීළං
කායං ඉමං මච්චුජරායුපද්දුතං,
විපස්සමානො වීතභයො විහස්සං
එකො වනෙ තං නු කදා භවිස්සති.

කදා නුහං භයජනනිං දුඛාවහං
තණ්හාලතං බහුවිධානුවත්තනිං,
පඤ්ඤාමයං තිඛිණමසිං ගහෙත්වා
ඡෙත්වා වසෙ තම්පි කදා භවිස්සති.

---

1. 'නිරයස්ස වා තිරච්ඡානයොනියා වා'ති කත්ථචි.

a. සං: නි: සළායතනවග්ග: ගාමණිසං: 2 සුත්ත,

කදානු පඤ්ඤාමයමුග්ගතෙජං
සත්ථං ඉසීනං සහසාදියිත්වා,
මාරං සසෙනං සහසා භඤ්ජිස්සං
සීහාසනෙ තං නු කදා භවිස්සති.

කදානුහං සබ්භි සමාගමෙසු
දිට්ඨො භවෙ ධම්මගරූහි තාදිභි,
යාථාවදස්සීහි ජිතින්ද්‍රියෙහි
පධානියො තං නු කදා භවිස්සති.

කදානු මං තන්දි ඛුදා පිපාසා
වාතාතපා කීටසරීසපා වා,
නබාධයිස්සන්ති නතං ගිරිබ්බජෙ
අත්ථියං තං නු කදා භවිස්සති.

කදා නුඛො යං විදිතං මහෙසිනා
චත්තාරි සච්චානි සුදුද්දසානි,
සමාහිතත්තො සතිමා අගච්ඡං
පඤ්ඤාය තං තං නු කදා භවිස්සති.

කදානුරූපෙ අමිතෙච සද්දෙ
ගන්ධෙ රසෙ ඵුසිතබ්බෙච ධම්මෙ,
ආදිත්තතොහං සමථෙහි යුත්තො
පඤ්ඤාය දච්ඡං[1] තදිදං කදා මෙ.

කදා නුහං දුබ්බචනෙන වුත්තො
තතො නිමිත්තං විමනො නහෙස්සං,
අථො පසත්ථොපි තතො නිමිත්තං
තුට්ඨො නහෙස්සං තදිදං කදා මෙ.

කදානු කට්ඨෙච තිණෙ ලතාච
ඛන්ධෙ ඉමෙහං අමිතෙච ධම්මෙ,
අජ්ඣත්තිකානෙවච බාහිරානිච
සමං තුලෙය්‍යං තදිදං කදාමෙ,

කදානුමං පාවුසකාලමෙඝො
නවෙන තොයෙන සචීවරං වනෙ
ඉසිප්පයාතම්හි පථෙ වජන්තං
ඔවස්සති තං නු කදා භවිස්සති.

කදා මයූරස්ස සිඛණ්ඩිනො වනෙ
දිජස්ස සුත්වා ගිරිගබ්භරෙ රුතං,
පච්චුට්ඨහිත්වා අමතස්ස පත්තියා
සංචින්තයෙ තං නු කදා භවිස්සති.

---

1. දජ්ජං. සිපාළි.

කදා නු ගඞ්ගං යමුනං සරස්සතිං
පාතාලඛිත්තං බලවාමුඛඤ්ච,
අසජ්ජමානො පතරෙය්‍යමිද්ධියා
විභීසණං තං නු කදා භවිස්සති.

කදා නු නාගොව අඞ්ගාමචාරී[1]
පදාලයෙ කාමගුණෙසු ඡන්දං,
නිබ්බජ්ජයං සබ්බසුභං නිමිත්තං
ඣානෙ යුතො තං නු කදා භවිස්සති.

කදා ඉණට්ටොව දලිද්දකො නිධිං
ආරාධයිත්වා ධනිකෙහි පීළිතො,
තුට්ඨො භවිස්සං අධිගම්ම සාසනං
මහෙසිනො තං නු කදා භවිස්සති.

බහූනි වස්සානි තයාම්හි යාචිතො
අගාරවාසෙන අලං නු තෙ ඉදං,
තං දානි මං පබ්බජිතං සමානං
කිං කාරණං චිත්ත ! තුවං නයුඤ්ජසි.

නනු අහං චිත්ත ! තයාම්හි යාචිතො
ගිරිබ්බජෙ චිත්‍රඡදවිහඞ්ගමා,
මහින්දඝොසත්ථනිතාභිගජ්ජිනො
තෙ තං රමිස්සන්ති වනම්හි ඣායිනං.

කුලම්හි මිත්තෙ ච පියෙ ච ඤාතකෙ
ඛිඩ්ඩාරතිං කාමගුණඤ්ච ලොකෙ,
සබ්බං පහායිමමජ්ඣුපාගතො
අථොපි තං චිත්ත ! නමය්හ තුස්සති.

මමෙව එතං න හි ත්වං පරෙසං
සන්නාහකාලෙ පරිදෙවිතෙන කිං,
සබ්බං ඉදං චලමිති පෙක්ඛමානො
අභිනික්ඛමිං අමතංපදං ජිගීසං.

සුයුත්තවාදී විපදනමුත්තමො
මහාභිසක්කො නරදම්මසාරථි,
චිත්තං චලං මක්කටසන්නිභං ඉති
අවීතරාගෙන සුදුන්නිවාරයං.

කාමා හි චිත්‍රා මධුරා මනොරමා
අවිද්දසූ යත්ථ සිතා පුථුජ්ජනා,
තෙ දුක්ඛමිච්ඡන්ති පුනබ්භවෙසිනො
චිත්තෙන නීතා නිරයෙ නිරාකතා.

1. 'සඞ්ගාමචාරී'තිපි.

මයූරකොඤ්චාභිරුතම්හි කානනෙ
දීපීහි බ්‍යග්ඝෙහි පුරක්ඛතො වසං,
කායෙ අපෙක්ඛං ජහ මාවිරාධය
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

භාවෙහි ඣානානිච ඉන්ද්‍රියානි
බලානි බොජ්ඣඞ්ගසමාධිභාවනා,
තිස්සොච විජ්ජා ඵුස බුද්ධසාසනෙ
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

භාවෙහි මග්ගං අමතස්ස පත්තියා
නිය්‍යානිකං සබ්බදුක්ඛක්ඛයොගධං,
අට්ඨඞ්ගිකං සබ්බකිලෙසසොධනං
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

දුක්ඛන්ති ඛන්ධෙ පටිපස්ස යොනිසො
යතොච දුක්ඛං සමුදෙති තං ජහ,
ඉධෙව දුක්ඛස්ස කරොති අන්තං
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

අනිච්චං දුක්ඛන්ති විපස්ස යොනිසො
සුඤ්ඤං අනත්තාති අඝං වධන්තිච,
මනොවිචාරෙ උපරුන්ධචෙතසො
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

මුණ්ඩො විරූපො අභිසාපමාගතො
කපාලහත්ථොව කුලෙසු භික්ඛසු,
යුඤ්ජස්සු සත්ථුවචනෙ මහෙසිනො
ඉතිස්සු මං චිත්ත! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

සුසංවුතත්තො විසිඛන්තරෙ චරං
කුලෙසු කාමෙසු අසඞ්ගමානසො,
චන්දො යථා දොසිනපුණ්ණමාසියා
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

ආරඤ්ඤිකො හොහි[1] ච පිණ්ඩපාතිකො
සොසානිකො හොහිච පංසුකූලිකො,
නෙසජ්ජිකො හොහි සදා ධුතෙ රතො
ඉතිස්සු මං චිත්ත ! පුරෙ නියුඤ්ජසි.

රොපෙත්වා රුක්ඛානි යථා ඵලෙසී
මූලෙ තරුං ඡෙත්තු තමෙව ඉච්ඡසි,
තථූපමං චිත්ත ! මිදං කරොසි
යං මං අනිච්චම්හි චලෙ නියුඤ්ජසි.

---

1. හොහීති පාළියං-සෙසපාදෙසුච තථෙව.

අරූපදූරඞ්ගම එකචාරී
න තෙ කරිස්සං වචනං ඉදානිහං,
දුක්ඛාහි කාමා කටුකා මහබ්භයා
නිබ්බානමෙවාභිමනො චරිස්සං.

නාහං අලක්ඛ්‍යා අහිරික්කතාය වා
නචිත්තහෙතු නචදූරකන්තනා,
ආජීවහෙතුච අහං නනික්ඛමිං
කතොච තෙ චිත්ත! පටිස්සවො මයා.

අප්පිච්ඡතා සප්පුරිසෙහි වණ්ණිතා
මක්ඛප්පහාණං[1] වූපසමො දුක්ඛස්ස,
ඉතිස්සු මං චිත්ත! තදා නියුඤ්ජසි
ඉදානි ත්වං ගච්ඡසි පුබ්බචිණ්ණං.

තණ්හා අවිජ්ජාච[2] පියා පියඤ්ච
සුභානි රූපානි සුඛාච වෙදනා,
මනාපියා කාමගුණාච වන්තා
වන්තෙ අහං ආවමිතුං නඋස්සහෙ.

සබ්බත්ථ තෙ චිත්ත! වචොකතං මයා
බහුසු ජාතීසු නමෙසි කොපිතො,
අජ්ඣත්තසම්භවො කතඤ්ඤුතාය තෙ
දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං තයා කතෙ.

ත්වඤ්ඤෙව නො චිත්ත! කරොසි බ්‍රාහ්මණො
ත්වං ඛත්තියො රාජදසී කරොසි,
වෙස්සාච සුද්දාච භවාම එකදා
දෙවත්තනං වාපි තවෙව වාහසා.

තවෙව හෙතු අසුරා භවාමසෙ
ත්වංමූලකං නෙරයිකා භවාමසෙ,
අථො තිරච්ඡාන ගතාපි එකදා
පෙතත්තනං වාපි තවෙව වාහසා.

නනු දුබ්භිස්සසි මං පුනප්පුනං
මුහුං මුහුං චාරණිකංව දස්සයං,
උම්මත්තකෙනෙව මයා පලොභසි
කිඤ්චාපි තෙ චිත්ත! විරාධිතං මයා.

ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං
යෙ නිච්ඡකං යත්ථ කාමං යථාසුඛං,
තදජ්ජහං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසො
හත්ථිප්පභින්නං විය අඞ්කුසග්ගහො.

---

1. මක්ඛප්පලාහ'න්ති පාළි.
2. තණ්හං අවිජ්ජඤ්චා'ති පාළි.

සඤ්ඤා ච මෙ ලොකමිමං අධිට්ඨහි
අනිච්චතො අද්ධුවතො අසාරතො,
පක්ඛන්ද මං චිත්ත! ජිනස්ස සාසනෙ
තාරෙහි ඔඝා මහතා සුදුත්තරා.

නතෙ ඉදං චිත්ත! යථා පුරාණකං
නාහං අලං තුය්හ වසෙ නිවත්තිතුං,
මහෙසිනො පබ්බජිතොම්හි සාසනෙ
නමාදිසා හොන්ති විනාසධාරිනො.

නගා සමුද්දා සරිතා වසුන්ධරා
දිසා චතස්සො විදිසා අධො දිවා[1],
සබ්බෙ අනිච්චා තිභවා උපද්දුතා
කුහිං ගතො චිත්ත! සුඛං රමිස්සසි.

ධිතිප්පරං[2] කිං මම චිත්ත! කාහිසි
නතෙ අලං චිත්ත! වසානුවත්තකො,
න ජාතු භස්තං උභතොමුඛං ඡුපෙ
ධිරත්ථු පූරං නවසොතසන්දනිං.

වරාහඑණෙය්‍යවිගාළ්හසෙවිතෙ
පබ්භාරකූටෙ පකතෙව සුන්දරෙ,
නවම්බුනා පාවුසසිත්තකානනෙ
තහිං ගුහාගෙහගතො රමිස්සසි.

සුනීලගීවාසු සිඛාසු පෙඛුණා
සුචිත්තපත්තච්ඡදනා විහඞ්ගමා,
සුමඤ්ජුඝොසත්ථනිතාභිගජ්ජිනො
තෙ තං රමිස්සන්ති වනම්හි ඣායිනං.

වුට්ඨම්හි දෙවෙ චතුරඞ්ගුලෙ තිණෙ
සම්පුප්ඵිතෙ මෙඝනිභම්හි කානනෙ,
නගන්තරෙ විටපි සමොසයිස්සං
තං මෙ මුදූ හෙහිති තූලසන්නිභං.

තථාතු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරො
යං ලබ්භති තෙනපි හොතු මෙ අලං,
න තාහං කස්සාමි යථා අතන්දිතො
බිළාරභස්තංව යථා සුමද්දිතං.

තථාතු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරො
යං ලබ්භති තෙනපි හොතු මෙ අලං,
විරියෙන තං මය්හ වසානයිස්සං
ගජංව මත්තං කුසලඞ්කුසග්ගහො.

---

1. දිසා'තිපාළි.　　2. ධිතප්පරං'ති මඃ මුද්දිතපාළි.

තයා සුදන්තෙන අවට්ඨිතෙන හි
භයෙන යොග්ගාචරියොව උජ්ජුනා,
පහොමි මග්ගං පටිපජ්ජිතුං සිවං
චිත්තානුරක්ඛීහි සදා නිසෙවිතං.

ආරම්මණෙ තං බලසා නිබන්ධිසං
නාගංව ථම්භම්හි දළ්හාය රජ්ජුයා,
තං මෙ සුගුත්තං සතියා සුභාවිතං
අනිස්සිතං සබ්බභවෙසු හෙහිසි.

පඤ්ඤාය ඡෙත්වා විපථානුසාරිනං
යොගෙන නිග්ගය්හ පථෙ නිවෙසිය,
දිස්වා සමුදයං විභවඤ්ච සම්භවං
දායාදකො හෙහිසි අග්ගවාදිනො.

චතුබ්බිපල්ලාසවසං අධිට්ඨිතං
ගාමණ්ඩලංව පරිණෙසි චිත්ත! මං,
නූන සඤ්ඤොජනබන්ධනච්ඡිදං
සංසෙවසෙ කාරුණිකං මහාමුනිං.

මිගො යථා සෙරි සුචිත්තකානනෙ
රම්මං ගිරිං පාවුසඅබ්භමාලිනිං,
අනාකුලෙ තත්ථ නගෙ රමිස්සං[1]
අසංසයං චිත්ත! පරාභවිස්සසි.

යෙ තුය්හං ඡන්දෙන වසෙන වත්තිනො
නරාච නාරීච අනුභොන්ති යං සුඛං,
අවිද්දසූ මාරවසානුවත්තිනො
භවාභිනන්දී තව චිත්ත! සාවකා"ති.

තත්ථ **කදානුහ**න්ති කදානු? අහං; **පබ්බතකන්දරාසූ**ති පබ්බතෙසුච කන්දරෙසුච පබ්බතස්ස වා කන්දරාසු; **එකාකියො**ති එකකො; **අද්දුතියො**ති නිත්තණ්හො; තණ්හා හි පුරිසස්ස දුතියා නාම. **විහස්ස**න්ති විහරිස්සාමි; **අනිච්චතො සබ්බභවං විපස්ස**න්ති කාමභවාදිභෙදං සබ්බම්පි භවං හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චන්ති විපස්සන්තො; කදානු විහරිස්ස?න්ති යොජනා. **නිදස්සනමත්තං** චෙතං. "යදනිච්චං තං දුක්ඛං යං දුක්ඛං තදනත්තා"ති[a] වචනතො ඉතරම්පි **ලක්ඛණද්වයං** වුත්තමෙවාති දට්ඨබ්බං. **තං මෙ ඉදං තං නු කදා භවිස්සතී**ති තයිදං මෙ පරිවිතක්කිතං කදානු භවිස්සති? කදා නුඛො මත්ථකං පාපුණිස්සතී?ති අත්ථො. **තං නූ**ති චෙත්ථ **ත**න්ති නිපාතමත්තං; අයං හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො: "කදා නුඛො අහං මහාගජො විය සඞ්ඛලිකබන්ධනං ගිහිබන්ධනං ඡින්දිත්වා පබ්බජිත්වා කායවිවෙකං පරිබ්රූහයන්තො එකාකී පබ්බතකන්දරාසු

1. රමිස්සසී'තිපාළි.

a. සං: නි: ඛන්ධවග්ගසංයුත්ත.

අද්ධුනියො සබ්බත්ථ නිරපෙක්ඛො සබ්බසඞ්ඛාරගතං අනිච්චාදිතො විපස්සන්තො විහරිස්සාමී"ති. **භින්නපටන්ධරොති** භින්නපටධරො; ගාථාසුඛත්ථං නකාරාගමං කත්වා වුත්තං. සත්ථකවජ්ජිතඅග්ගළඵුස්සවණ්ණභින්නං[1] පටචීවරං ධාරෙන්තොති අත්ථො. මුනීති පබ්බජිතො; **අමමොති** කුලෙ වා ගණෙ වා මමත්තාභාවෙන අමමො; කත්ථචිපි ආරම්මණෙ ආසීසනාය අභාවෙන **නිරාසො**; **හන්ත්වා සුඛී පවනගතො විහස්සන්ති** රාගාදිකෙ කිලෙසෙ අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්දිත්වා මග්ගසුඛෙන ඵලසුඛෙන සුඛී මහාවනගතො කදා නු ඛො අහං විහරිස්සාමි? **වධරොගනීළන්ති** මරණස්ස ච රොගස්ස ච කුලාවකභූතං; **කායං ඉමන්ති** ඉමං ඛන්ධපඤ්චකසඞ්ඛාතං කායං; ඛන්ධපඤ්චකොපි හි "අවිජ්ජාගතස්ස භික්ඛවෙ පුරිසපුග්ගලස්ස තණ්හානුගතස්ස එවමයං කායො සමුදාගතො ඉති අයඤ්චෙව කායො බහිද්ධා නාමරූප"න්ති[2] ආදීසු කායො වුච්චති. **මච්චුජරායුපද්දුතන්ති** මරණෙන චෙව ජරාය ච පීළිතං; **විපස්සමානො** අහං භයහෙතු පහානෙන **වීතභයො**; **තං නු කදා භවිස්සතී**?ති අත්ථො. **භයජනනින්ති** පඤ්චවීසතියා මහාභයානං උප්පාදකාරණභූතං; කායිකස්ස චෙව චෙතසිකස්ස ච සකලස්සපි වට්ටදුක්ඛස්ස ආවහනතො **දුක්ඛාවහං**; **තණ්හාලතං බහුවිධානුවත්තනින්ති** බහුවිධඤ්ච ආරම්මණං භවමෙව වා අනුවත්තති සත්තනොතීති බහුවිධානුවත්තනිං තණ්හාසඞ්ඛාතලතං; **පඤ්ඤාමයන්ති** මග්ගපඤ්ඤාමයං සුනිසිතං **අසිං** ඛග්ගං වීරියපග්ගහිතෙන සද්ධාහත්ථෙන **ගහෙත්වා** සමුච්ඡින්දිත්වා; **කදා නු හං ඡෙත්ති** යං පරිවිතක්කිතං **තම්පි කදා භවිස්සතී**?ති යොජනා. **උග්ගතෙජන්ති** සමථවිපස්සනාවසෙන නිසිතතාය තික්ඛතෙජං; **සත්ථං ඉසීනන්ති** බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඅරියසාවකඉසීනං සත්ථභූතං; **මාරං සසෙනං සහසා භඤ්ජිස්සන්ති** කිලෙසසෙනාය සසෙනං අභිසඞ්ඛාරාදිමාරං සහසා සීඝමෙව භඤ්ජිස්සාමි; **සීහාසනෙති** වීරාසනෙ; අපරාජිතපල්ලඞ්කෙති අත්ථො. **සබ්භි සමාගමෙසු දිට්ඨා භවෙති** ධම්මගාරවයුත්තතාය **ධම්මගරූහි** තාදිලක්ඛණප්පත්තියා **තාදීහි** අවිපරීතදස්සිතාය **යථාවදස්සීහි** අරියමග්ගෙනෙව පාපජිතින්ද්‍රියතාය **ජිතින්ද්‍රියෙහි** බුද්ධාදීහි සබ්භි සමාගමෙසු **කදා නු අහං පධානියොති** දිට්ඨො භවෙය්‍ය?න්ති **යං මෙ පරිවිතක්කිතං තං නු කදා භවිස්සතීති** යොජනා. ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ පදයොජනා වෙදිතබ්බා. පදත්ථමත්තමෙව වණ්ණයිස්සාම. **තන්දීති** ආලසියං; **ඛුදාති** ජිඝච්ඡා; **කිමිසරීසපාති** කීටා චෙව සරීසපා ච; **න බාධයිස්සන්තීති** න බාධයිස්සන්ති; සුඛදුක්ඛතො මනස්සදොමනස්සානං ඛාතෙහි පටිබාහිතත්තාති අධිප්පායො. **ගිරිබ්බජෙති** පබ්බතකන්දරාය; **අත්ථජිඤ්ඤන්ති** සදත්ථසඞ්ඛාතෙන අත්ථෙන අත්ථිකං; **යං විදිතං මහෙසිනාති** යං චතුසච්චං මහෙසිනා සම්මාසම්බුද්ධෙන සයම්භුඤාණෙන ඤාතං පටිවිද්ධං; තානි **චතුසච්චානි** අනුපචිතකුසලසම්භාරෙහි සුදුට්ඨු **දුද්දසානි** මග්ගසමාධිනා **සමාහි**

1. අග්ගළදත්තවණ්ණභින්නං'ති කත්ථචි. 2. සං: නි: 2. ආහාරවග්ග 9 සුත්ත.

සඤ්ඤතො සම්මාසතියා **සතිමා** අරියමග්ගපඤ්ඤාය අහං **අගච්ඡං** පටිවිජ්ඣිස්සං අධිගමිස්සන්ති අත්ථො. **රූපෙති** චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යරූපෙ; **අමිතෙති** ඤාණෙන අමිතෙ; අපරිච්ඡින්නෙ අපරිඤ්ඤාතෙති අත්ථො. **ඵුසිතබ්බෙ**ති ඵොට්ඨබ්බෙ; **ධම්මෙ**ති මනොවිඤ්ඤෙය්‍යධම්මෙ; **අමිතෙ**ති වා අපරිමාණෙ නීලාදිවසෙන අනෙකභෙදභින්නෙ රූපෙ; භෙරිසද්දාදිවසෙන මූලගන්ධාදිවසෙන මූලරසාදිවසෙන කක්ඛළමුදුතාදිවසෙන සුඛදුක්ඛාදිවසෙන ච අනෙකභෙදසද්දාදිකෙ චාති අත්ථො. **ආදිත්තතොති** එකාදසහි අග්ගීහි ආදිත්තභාවතො; **සමථෙහි යුත්තොති** ඣානවිපස්සනාමග්ගසමාධීහි සමන්නාගතො; **පඤ්ඤාය දච්ඡ**න්ති විපස්සනාපඤ්ඤාය[1] දක්ඛිස්සං; **දුබ්බචනෙන වුත්තොති** දුරුත්තවචනෙන ඝට්ටිතො; **තතො නිමිත්ත**න්ති ඵරුසවාචාහෙතු; **විමනො න හෙස්ස**න්ති දොමනස්සිතො න භවෙය්‍යං; **අථොති** අථ; **පසත්ථොති** කෙනචි පසංසිතො; **කට්ඨෙති** දාරුක්ඛන්ධෙ; **තිණෙති** තිණානං බන්ධෙ; **ඉමෙති** ඉමෙ මම **සන්තති**පරියාපන්නෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ; **අමිතෙ ච ධම්මෙති** තතො අඤ්ඤෙන ඉන්ද්‍රියබද්ධෙන අමිතෙ රූපධම්මෙ; තෙනාහ: “අජ්ඣත්තිකානෙව බාහිරානි චා”ති. **සමං තුලෙය්‍ය**න්ති අනිච්චාදිවසෙන චෙව භාරාදිඋපමාවසෙන ච සබ්බං සමමෙව කත්වා තීරෙය්‍යං; **ඉසිප්පයාතම්හි පථෙ වජන්ත**න්ති බුද්ධාදීහි මහෙසීහි සම්මදෙව පයාතෙ සමථවිපස්සනාමග්ගෙ වජන්තං පටිපජ්ජන්තං; **පාවුසසමයෙ කාලමෙඝො නවෙන තොයෙන** වස්සොදකෙන **සචීවරං** පවනෙ **කදා නු ඔවස්සති** තෙමෙතීති අත්ථො අබ්භොකාසිකභාවපරිවිතක්කිතං දස්සෙති. **මයූරස්ස සිඛණ්ඩිනො වනෙ දිජස්සාති** මාතු කුච්ඡිතො අණ්ඩකොසතො චාති ද්වික්ඛත්තුං ජාතවසෙන දිජස්ස සිඛාසම්භවෙන සිඛණ්ඩිනො ච මයූරස්ස වනෙ කදා පන **ගිරිගබ්භරෙ රුතං** කෙකාරවං **සුත්වා** වෙලං සල්ලක්ඛිත්වා සයනතො උට්ඨහිත්වා **අමතස්ස පත්තියා** නිබ්බානාධිගමාය **සංචින්තයෙ** වුච්චමානෙ භවෙ අනිච්චාදිතො මනසිකරෙය්‍යං; විපස්සෙය්‍යන්ති අත්ථො. **ගඞ්ගං යමුනං සරස්සති**න්ති එතා මහානදියො; **අසජ්ජමානො** භාවනාමයාය **ඉද්ධියා කදා නු පතරෙය්‍ය**න්ති යොජනා. **පාතාලඛිත්තං බලවාමුඛඤ්චාති** පාතාය අලං පරියත්තන්ති පාතාලං තදෙව ඛිත්තං පථවියා සණ්ඨහනකාලෙ තථා ඨිතන්ති පාතාලඛිත්තං; යොජනසතිකාදිභෙදනි සමුද්දස්ස අන්තො පථවියා තීරට්ඨානානි. යෙසු කානිචි නාගාදීනං වසනට්ඨානානි හොන්ති. කානිචි සුඤ්ඤානි සෙව හුත්වා තිට්ඨන්ති. **බලවාමුඛ**න්ති මහාසමුද්දෙ මහන්තං ආවට්ටමුඛං; මහානිරයද්වාරස්සහි විවටකාලෙ මහාඅග්ගික්ඛන්ධො තතො නික්ඛන්තො තදභිමුඛං අනෙකයොජනසතායාමවිත්ථාරං හෙට්ඨා සමුද්දපදෙසං දහති තස්මිං දඩ්ඪෙ උපරි උදකං ආවට්ටාකාරෙන පරිබ්භමන්තං මහතා සද්දෙන හෙට්ඨා නිපතති තත්ථ බලවාමුඛසමඤ්ඤා. ඉති තඤ්ච පාතාලඛිත්තං බලවාමුඛඤ්ච **විභිංසනං** භයානකං **අසජ්ජමානො ඉද්ධියා කදා නු පතරෙය්‍ය**න්ති යං පරිවිතක්කිතං **තං කදා නු**

1. පඤ්ඤසහිතායා’ති කත්ථචි.

භවිස්සති? භාවනාමයං ඉද්ධිං නිබ්බත්තෙත්වා කදා නු එවං ඉද්ධිං වලඤ්ජිස්සාමී?ති අත්ථො. **නාගොව අඞ්ගාමචාරී**[1] **පදාලයෙති** යථා මත්තවාරණො දළ්හබන්ධනං ඡින්දිත්වා අයසඞ්ඛලිකං විද්ධංසෙත්වා අඞ්ගාමචාරී වනං පවිසිත්වා එකො අදුතියො හුත්වා අත්තනො රුචිවසෙන චරති එවමහං **කදා නු සබ්බසුභං නිමිත්තං නිබ්බජ්ජයං** නිරවසෙසතො වජ්ජෙන්තො කාමච්ඡන්දවසෙන අහුත්වා **ඣානෙ යුත්තො** පයුත්තො **කාමගුණෙසු ඡන්දං** සම්මදෙව පදාලෙය්‍යං භින්දෙය්‍යං පජහෙය්‍යන්ති යං පරිවිතක්කිතං **තං නු කදා භවිස්සති? ඉණට්ටොව දලිද්දකො නිධිං ආරාධයිත්වාති** යථා කොචි දලිද්දො ජීවිතපකතො ඉණං ගහෙත්වා තං සොධෙතුං අසක්කොන්තො ඉණට්ටො ඉණෙන අට්ටිතො **ධනිකෙහි පීළිතො** නිධිං ආරාධයිත්වා අධිගන්ත්වා ඉණඤ්ච සොධෙත්වා සුඛෙනව ජීවන්තො තුට්ඨො භවෙය්‍ය එවං අහම්පි **කදා නු** ඉණසදිසං කාමච්ඡන්දං පහාය **මහෙසිනො** අරියධනසම්පුණ්ණතාය මණිකනකාදිරතන සම්පුණ්ණනිධිසදිසං බුද්ධස්ස සාසනං අධිගන්ත්වා **තුට්ඨො** භවෙය්‍යන්ති යං පරිවිතක්කිතං තං කදා නු භවිස්සතී?ති. එවං පබ්බජ්ජතො[2] පුබ්බෙ නෙක්ඛම්මවිතක්කවසෙන පවත්තං අත්තනො විතක්කප්පවත්තිං දස්සෙත්වා, ඉදානි පබ්බජිත්වා යෙහාකාරෙහි අත්තානං ඔවදිත්වා අධිගච්ඡි තෙ දස්සෙන්තො "බහූනි වස්සානී"ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තත්ථ **බහූනි වස්සානි තයාම්හි යාචිතො අගාරවාසෙන අලං නු තෙ ඉදන්ති** අනෙකසංවච්ඡරානි විවිධදුක්ඛානුබන්ධෙන අගාරමජ්ඣවාසෙන අලං පරියත්තමෙව අම්භො චිත්ත! ඉදං තෙ තයා අනෙකානි සංවච්ඡරානි අහං අම්හි නනු යාචිතො? **තං දානි මං පබ්බජිතං සමානන්ති** තං මං තයා තථා උස්සහන්තෙන පබ්බජිතං සමානං; කෙන කාරණෙන **චිත්ත! තුවං න යුඤ්ජසි?** සමථවිපස්සනං ඡඩ්ඩෙත්වා නිහීනෙ ආලසියෙ නියොජෙසීති අත්ථො. **නනු අහං චිත්ත තයාම්හි යාචිතොති** අම්භො චිත්ත! අහං තයා නනු යාචිතො අම්හි? ආයාචිතො මඤ්ඤෙ, යදි යාචිතො කස්මා ඉදානි තදනුරූපං නප්පටිපජ්ජසී?ති අධිප්පායො. "ගිරිබ්බජෙ"ති ආදිනා යාචිතාකාරං දස්සෙති. **චිත්‍රච්ඡදවිහඞ්ගමාති** විචිත්‍රපෙඛුණපක්ඛිනො; මයූරාති අත්ථො. **මහින්දඝොසත්ථනිතාභිගජ්ජිනොති** ජලඝොසත්ථනිතෙන හෙතුනා සුට්ඨුගජ්ජනසීලා; **තෙ තං රමිස්සන්ති වනම්හි ඣායිනන්ති** තෙ මයූරා තං වනෙ ඣානප්පසුතං රමිස්සන්තීති නනු තයා යාචිතො?ති දස්සෙති. **කුලම්හීති** කුලපරිවට්ටෙ; **ඉමමජ්ඣුපාගතොති** ඉමං අරඤ්ඤට්ඨානං පබ්බජ්ජංවා අජ්ඣුපගතො; **අථොපි තං චිත්ත න මය්හ තුස්සසීති** අනුවත්තිත්වාපි මං නාරාධෙස්සතීති අත්ථො. **මමෙව එතං නහි ත්වං පරෙසන්ති** එතං චිත්ත! මමෙව තස්මා ත්වං පරෙසං නහොසි; ත්වං පන අඤ්ඤදත්ථං විය කත්වා **සන්නාහකාලෙ** කිලෙසමාරෙ යුජ්ඣිතුං භාවනාසන්නාහකාලෙ "න"ති වත්වා පරිදෙවිතෙන කිං පයොජනං? ඉදානි තං අඤ්ඤථා වත්තිතුං නදස්සාමීති අධිප්පායො. **සබ්බං ඉදං චලමිති පෙක්ඛමානොති**. යස්මා ඉදං චිත්තං

---

1. සඞ්ගාමචාරී'තිපාළි. 2. පබ්බජිතතො'ති කත්ථචි.

අඤ්ඤඤ්ච සබ්බං තෙභූමකසඞ්ඛාරං චලං අනවට්ඨිතන්ති පඤ්ඤාචක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා; ගෙහතො කාමෙහි ච **අභිනික්ඛමිං; අමතං පදං** නිබ්බානං, **ජිගීසං** පරියෙසන්තො; තස්මා චිත්තං අනනුවත්තන්තො[1] නිබ්බානං පරියෙසනමෙව කරොමීති අධිප්පායො. **අවීතරාගෙන සුදුන්නිවාරයං චිත්තං චලං මක්කටසන්නිභං** චතමක්කටසදිසං **ඉති සුවුත්තවාදී** සුභාසිතවාදී **දිපදුත්තමො මහාභිසක්කො නරදම්මසාරථීති** යොජනා[2]. **අවිද්දසූ යත්ථ සිතා පුථුජ්ජනාති** යත්ථ යෙසු වත්ථුකාමෙසු කිලෙසකාමෙසු ච සිතා පටිබද්ධා අවිඤ්ඤූනො අන්ධපුථුජ්ජනා; තෙන කාමරාගෙන **පුනබ්භවෙසිනො** එකන්තෙනෙව **දුක්ඛමිච්ඡන්ති.** ඉච්ඡන්තා ච **චිත්තෙන නීතා නිරයෙ නිරාකතාති** චිත්තවසිකා නිරය සංවත්තනිකං කම්මං කරොන්තා හිතසුඛතො නිරාකතා හුත්වා අත්තනො චිත්තෙනෙව නිරයෙ නීතා; න අඤ්ඤථාති චිත්තස්සෙව නිග්ගහෙතබ්බතං දස්සෙති. පුනපි චිත්තං යෙව නිග්ගහෙතුං මනෙන්තො "මයූරකොඤ්චාභි රුදම්හී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **මයූරකොඤ්චාභිරුදම්හීති** සිඛීහි සාර සෙහි ච අභිකූජිතෙ; **දීපීහි බ්‍යග්ඝෙහි පුරක්ඛතො වසන්ති** මෙත්තා විහාරිතාය එවරූපෙහි තිරච්ඡානගතෙහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතො හුත්වා වනෙ වසන්තො; එතෙන සුඤ්ඤදභාවපරිබ්‍රූහනමාහ. **කායෙ අපෙක්ඛං ජහාති** සබ්බසො කායෙ නිරපෙක්ඛො ජහ; එතෙන පහිතත්තතං වදති. **මා විරාධයාති** ඉමං සුදුල්ලභං නවමං ඛණං මා විරාධෙහි; **ඉතිස්සු මං චිත්ත පුරෙ නියුඤ්ජසීති** එවං හි ත්වං චිත්ත! මං පබ්බජ්ජතො පුබ්බෙ සම්මාපටිපත්තියං උය්‍යොජෙසීති අත්ථො. **භාවෙහීති** උප්පාදෙහි වඩ්ඪෙහි ච; **ඣානානීති** පඨමාදීනි චත්තාරි ඣානානි; **ඉන්ද්‍රියානීති** සද්ධාදීනි පඤ්චින්ද්‍රියානි; **බලානීති** තානි යෙව පඤ්චබලානි; **බොජ්ඣඞ්ග සමාධිභාවනාති** සත්තබොජ්ඣඞ්ග චතස්සො සමාධිභාවනා ච; **තිස්සො ච විජ්ජාති** පුබ්බෙනිවාසඤාණාදිකා තිස්සො විජ්ජා ච; **ඵුස** පාපුණාහි **බුද්ධසාසනෙ** සම්මාසම්බුද්ධස්සොවාදෙ ඨිතො. **නිය්‍යානිකන්ති** වට්ට දුක්ඛතො නිය්‍යානාවහං; **සබ්බදුක්ඛක්ඛයොගධන්ති** අමතොගධං නිබ්බාන පතිට්ඨං නිබ්බානාරම්මණං; **සබ්බකිලෙසසොධනන්ති** අනවසෙසකිලෙස මලවිසොධනං; **ඛන්ධෙති** උපාදානක්ඛන්ධෙ; **පටිපස්ස යොනිසොති** රොගතො ගණ්ඩතො සල්ලතො අඝතො ආබාධතොති එවමාදීහි විවි ධෙහි පකාරෙහි විපස්සනාඤාණෙන සම්මා උපායෙන නයෙන **පස්ස; තං ජහාති** තං දුක්ඛස්ස සමුදයං තණ්හං පජහ සමුච්ඡින්ද; **ඉධෙවාති** ඉමස්මිං යෙව අත්තභාවෙ; **අනිච්චන්ති** ආදිඅන්තවන්තතො අනච්චන්ති කතො තාවකාලිකතො නිච්චපටික්ඛෙපතො ච අනිච්චන්ති වා **පස්ස; දුක්ඛන්ති** උදයබ්බයපටිපීළනතො සප්පටිභයතො දුක්ඛතො සුඛ පටික්ඛෙපතො දුක්ඛන්ති වා පස්ස; **සුඤ්ඤන්ති** අවසවත්තනතො අස්සා මිකතො අසාරතො අත්තපටික්ඛෙපතො ච සුඤ්ඤං; තතො එව **අනත්තාති** විගරහිතබ්බතො අවඩ්ඪිආබාධනතො ච **අඝන්ති ච වධකන්ති ච විපස්ස**

---

1. චිත්තමනුවත්තෙන්තොතිපි කත්ථචි. 2. සම්මාසම්බුද්ධොති යොජනාති කත්ථචි.

සොභිසෙසොති යොජනා. **මනොවිචාරෙ උපරුන්ධෙය්‍යන්තො**ති මනොවිචාර සඤ්ඤිතෙ ගෙහසිතසොමනස්සුපවිචාරාදිකෙ අට්ඨාරස **චෙතසො** උපරුන්ධ වාරෙහි නිරොධෙහි; **මුණ්ඩො**ති මුණ්ඩභාවං උපගතො ඔහාරිත කෙසමස්සුකො; **විරූපො**ති තෙන මුණ්ඩභාවෙන පරූළ්හ ලොමතාය ජිණ්ණභින්නකාසාවවත්ථතාය විරූපො වෙවණ්ණියං උප ගතො; **අභිසාපමාගතො**ති "පිණ්ඩොලො විචරති පත්තපාණී"ති අරියෙහි කාතබ්බං අභිසාපං උපගතො; වුත්තං හෙතං: "අභිසාපොයං භික්ඛවෙ ලොකස්මිං යදිදං පිණ්ඩොලො විචරති පත්තපාණී"ති[a]. තෙනාහ: "කපාල හත්ථොව කුලෙසු භික්ඛසූ"ති. **යුඤ්ජස්සු සත්ථුවචනෙ**ති සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඔවාදෙ යොගං කරොහි අනුයුඤ්ජස්සු; **සුසංවුතත්තො**ති සුට්ඨු කාය වාචාචිත්තෙහි සම්මදෙව සංවුතො; **විසිඛන්තරෙ චරන්**ති භික්ඛා චරියාය රච්ඡාවිසෙසෙසු චරන්තො; **චන්දො යථා දොසිනපුණ්ණමාසී**ති විගතදොසාය පුණ්ණමාය කුලෙසු නිච්චනවතාය පාසාදිකතාය චන්දිමා විය චරාහි යොජනා. **සදා ධුතෙ රතො**ති සබ්බකාලඤ්ච ධුත ගුණෙ අභිරතො; **තදූපමං චිත්ත මිදං කරොසී**ති යථා කොචි පුරිසො ඵලානි ඉච්ඡන්තො ඵලරුක්ඛෙ රොපෙත්වා තතො ලද්ධඵලොව තෙ මූලතො ඡින්දිතුං ඉච්ඡති චිත්ත! ත්වං තදූපමං තප්පටිභාගමිදං කරොසි; **යං මං අනිච්චම්හි චලෙ නියුඤ්ජසී**ති යං මං පබ්බජ්ජාය නියොජෙත්වා **පබ්බජිත්වා**[1] අද්ධාගතං පබ්බජ්ජාඵලං අනිච්චම්හි චලෙ සංසාරමුඛෙ නියුඤ්ජසි නියොජනවසෙන පවත්තෙසි; රූපාභාවතො **අරූප**! චිත්තස්ස හි තාදිසං සණ්ඨානං නීලාදිවණ්ණභෙදො වා නත්ථි තස්මා වුත්තං අරූපාති. දූරට්ඨානප්පවත්තියා **දූරඞ්ගම**! යදිපි චිත්තස්ස මක්කටසුත්ත මත්තම්පි පුරත්ථිමාදිදිසාභාගගමනං නාම නත්ථි දූරෙ සන්තං පන ආරම්මණං සම්පටිච්ඡතීති **දූරඞ්ගම**! එකොයෙව හුත්වා චරණවසෙන පවත්තනතො **එකචාරි**! අනන්තමසො වෙ තීණිපි චිත්තානි එකතො උප්පජ්ජිතුං සමත්ථානි නාම නත්ථි එකමෙව පන චිත්තං එකස්මිං සන්තානෙ උප්පජ්ජති තස්මිං නිරුද්ධෙ අපරම්පි එකමෙව උප්පජ්ජති තස්මා එකචාරි! **න තෙ කරිස්සං වචනං ඉදානිහ**න්ති යදිපි පුබ්බෙ තව වසෙ අනුවත්තිං ඉදානි පන සත්ථුඔවාදං ලද්ධකාලතො පට්ඨාය චිත්තව සිකො න භවිස්සාමි; කස්මාති චෙ? **දුක්ඛාහි කාමා කටුකා මහබ්භයා** කාමා නාමෙතෙ අතීතෙපි දුක්ඛා ආයතිම්පි කටුකඵලා අත්තානුවාදාදි භෙදන මහතා භයෙන අනුබන්ධත්තා මහබ්භයා; **නිබ්බාන මෙවාභි මුඛො චරිස්සං** තස්මා නිබ්බානමෙව උද්දිස්ස අභිමුඛචිත්තො විහරිස්සං; තමෙව නිබ්බානාභිමුඛභාවං **දස්සෙන්තො**: "නාහං අලක්ඛ්‍යා"ති ආදිමාහ. **තත්ථ නාහං අලක්ඛ්‍යා**ති අලක්ඛිකතාය නිස්සිරිකතාය **නාහං** ගෙහතො **නික්ඛමි**න්ති යොජනා. **අහිරිකතාය**ති යථාවජ්ජං කෙළිං කරොන්තො විය නිල්ලජ්ජතාය; **චිත්තහෙතූ**ති එකදා නිගණ්ඨො එකදා පරිබ්බාජකාදිකො හොන්තො අනවට්ඨිතචිත්තො පුරිසො විය චිත්ත

1. පබ්බජිතුං'ති කත්ථචි.   a. සං: නි: ඛන්ධවග්ග 3 ඛජ්ජනීයවග්ග: 8 සුත්ත.

වසිකො හුත්වා; **දූරකන්තනාති** රාජාදීහි මිත්තං කත්වා තෙසු දුබ්භිත්වා දුබ්භිභාවෙන; **ආජීවහෙතූති** ආජීවකාරණා; ජීවිකාපකතො හුත්වා ආජීවිකාභයෙන අහං **න නික්ඛමිං** න පබ්බජිං. **කතොව තෙ චිත්ත පටිස්සවො මයාති** පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය න තව වසෙ වත්තාමි මමෙව පන වසෙ වත්තාමීති චිත්ත! මයා නනු පටිඤ්ඤා කතා? ති දස්සෙති. **අප්පිච්ඡතා සප්පුරිසෙහි වණ්ණිතාති** පච්චයෙසු සබ්බසො අප්පිච්ඡා නාම සාධූහි බුද්ධාදීහි පසත්ථා; තථා **මක්ඛප්පහානං** පරෙසං ගුණෙ මක්ඛනස්ස පහානං, **වූපසමො** සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස වූපසමො නිබ්බාපනං සප්පුරිසෙහි වණ්ණිතං. **ඉතිස්සු මං චිත්ත තදා නියුඤ්ජසීති** සම්ම! තයා තෙසු ගුණෙසු පතිට්ඨාතබ්බන්ති චිත්ත! ත්වං එවං තදා නියුඤ්ජසි; **ඉදානි ත්වං ගච්ඡසි පුබ්බචිණ්ණං** ඉදානි මං ත්වං පහාය අත්තනො පුරිමාචිණ්ණං මහිච්ඡතාදිං පටිපජ්ජසි කිං නාමෙතන්ති අධිප්පායො. යමත්ථං සන්ධාය "ගච්ඡසි පුබ්බචිණ්ණන්ති" වුත්තං තං දස්සෙතුං "තණ්හා අවිජ්ජා ච"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **තණ්හාති** පච්චයෙසු තණ්හා; **අවිජ්ජාති** තත්ථෙව ආදීනවපටිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා; **පියාපියන්ති** පුත්තදාරාදීසු පෙමසඞ්ඛාතො පියභාවො චෙව පන්තසෙනාසනෙසු අධිකුසලධම්මෙසු අනභිරතිසඞ්ඛාතො අප්පියභාවො ච උභයත්ථ අනුරොධපටිවිරොධො. **සුභානි රූපානීති** අජ්ඣත්තං බහිද්ධා ච සුභරූපානි; **සුඛා වෙදනාති** ඉට්ඨාරම්මණෙ පටිච්ච උප්පජ්ජනසුඛවෙදනා; **මනාපියා කාමගුණාති** වුත්තාවසෙසා මනොරමා කාමකොට්ඨාසා; **වන්තාති** නිරූපතො තන්නිස්සිතස්ස ඡන්දරාගස්ස වික්ඛම්භනප්පහාණෙන ඡඩ්ඩිතතාය පරිච්චත්තතාය ච වන්තා; **වන්තෙ අහං ආවමිතුං න උස්සහෙති** තෙ එවං ඡඩ්ඩිතෙ පුන පච්චාවමිතුං අහං න සක්කොමි; පරිච්චත්තා එව හොන්තීති වදති. **සබ්බත්ථාති** සබ්බෙසු භවෙසු සබ්බාසු යොනීසු සබ්බාසු ගතීසු විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු ච; **වචො කතං මයාති** අම්භො චිත්ත! තව වචනං මයා කතං; කරොන්තො ච **බහූසු ජාතීසු න මෙසි කොපිතොති** අනෙකාසු ජාතීසු පන මයා න කොපිතො අසි මයා නෙව පරිභවිතො;[1] තථාපි **අජ්ඣත්තසම්භවො** අත්තනි සම්භූතො හුත්වාපි තව **අකතඤ්ඤුතාය දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං. තයා කතෙති** තයා නිබ්බත්තිතෙ අනාදිකසංසාරදුක්ඛෙසු චිරකාලං මයා සංසරිතං පරිබ්භමිතං. "ඉදානි දුක්ඛෙ චිරං සංසරිතං තයා කතෙ"ති සඞ්ඛෙපතො වුත්තමත්ථං පවත්තිභෙදෙන ගතිභෙදෙන ච විත්ථාරතො **දස්සෙන්තො** "ත්වඤ්ඤෙව"ති ආදිමාහ. තත්ථ **රාජදසීති** රාජා අසි; දකාරො පදසන්ධිකරො. **වෙස්සා ච සුද්දා ච භවාම එකදා තවෙව වාහසාති** යොජනා. **දෙවත්තනං වාති** දෙවභාවං වාපි; ත්වං යෙව නො අම්හාකං චිත්ත! කරොසීති යොජනා. **වාහසාති** කාරණභාවෙන; **තවෙව හෙතූති** තවෙව හෙතුභාවෙන; **ත්වං මූලකන්ති** ත්වං නිමිත්තං; **නනු දුබ්භිස්සසි මං පුනප්පුනන්ති** පුනප්පුනං දුබ්භිස්සසි නනු යථා පුබ්බෙ ත්වං අනන්තාසු ජාතීසු චිත්ත! මිත්තපතිරූපකො සපත්තො හුත්වා මය්හං පුනප්පුනං

1. යෙනෙව පරිභවොතිපි අත්ථි.

දුක්ඛෙ ඉදානි තථා දුක්ඛිස්සසි මඤ්ඤෙ, පුබ්බෙ විය වාරෙතුං න දස්සාමීති අධිප්පායො. **මුහුං මුහුං චාරණිකංව දස්සය**න්ති අභිණ්හසො වරණාරහං විය මනො දස්සෙන්තො වරණාරහං පුරිසං වඤ්චෙත්වා වර ගොපකං නිප්ඵාදෙන්තො විය පුනප්පුනං තං තං භවං දස්සෙන්තො; **උම්මත්තකෙනෙව මයා පලොභයී**ති උම්මත්තකපුරිසෙනවිය මයා සද්ධිං කීළන්තො තං තං පලොභනීයං දස්සෙත්වා පලොභසි; **කිඤ්චාපි තෙ චිත්ත විරද්ධිකං මයා**ති අහො චිත්ත! කිං නාම තෙ මයා විරද්ධං තං කරෙහීති අධිප්පායො. **ඉදං පුරෙ චිත්ත**න්ති ඉදං චිත්තං නාම ඉතො පුබ්බෙ රූපාදීසු ආරම්මණෙසු රජ්ජනාදිනා යෙන ආකාරෙන ඉච්ඡති යත්ථෙව චස්ස කාමො උප්පජ්ජති[1] තස්ස වසෙන **යත්ථ කාමං** යථා විචරන්තස්ස සුඛං හොති තථෙව චරන්තො[2] **යථාසුඛං** දීඝරත්තං **චාරිකං අචරි, අජ්ජාහං** පභින්නමදං මත්තහත්ථිං හත්ථාචරියසඞ්ඛාතො ඡෙකො **අඞ්කුසග්ගහො** අඞ්කුසෙන **විය යොනිසො** මනසිකාරෙන **තං නිග්ගහෙස්සාමි** නාස්ස වීතික්කමිතුං දස්සාමීති. **සත්ථා ච මෙ ලොකමිමං අධිට්ඨහී**ති මම සත්ථා සම්මාසම්බුද්ධො ඉමං අනවසෙසසඞ්ඛාරලොකං ඤාණෙන අධිට්ඨාති; කින්ති? හුත්වා අභාවට්ඨෙන **අනිච්චතො**. කස්සචිපි ධුවස්ස ථාවරස්ස අභාවතො **අද්ධුවතො** සුඛසාරාදීනං අභාවතො **අසාරතො. පක්ඛන්ද මං චිත්ත ජිනස්ස සාසනෙ**ති තස්මා යාථාවතො පටිපජ්ජිතුං චිත්ත! මං ජිනස්ස භගවතො සාසනෙ පක්ඛන්දෙහි අනුප්පවෙසෙහි; **පක්ඛන්දිම**න්තිපි පාළි. ජිනස්ස සාසනෙ ඉමං ලොකං ඤාණෙන පක්ඛන්ද යාථාවතො තාරෙහි පක්ඛන්දන්තො ච විපස්සනාඤාණමග්ගෙන යාපෙන්තො සුදුත්තරතො මහන්තතො සංසාරමහොඝතො මං තාරෙහි; **න තෙ ඉදං චිත්ත යථාපුරාණක**න්ති අහො චිත්ත! ඉදං අත්තභාවගෙහං පොරාණකං විය තව න හොතීති අත්ථො. කස්මා? **නාහං අලං තුය්හ වසෙ නිවත්තිතු**න්ති ඉදානි තව වසෙ නිවත්තිතුං න යුත්තො; තස්මා **මහෙසිනො** භගවතො **පබ්බජිතොම්හි සාසනෙ** පබ්බජිතකාලතොව පට්ඨාය සමණා නාම මාදිසාව **විනාසධාරිනො න හොන්ති**; එකංසතො සමණායෙව හොන්තීති අත්ථො. **නගා**ති සිනෙරුහිමවන්තාදයො සබ්බෙ පබ්බතා; **සමුද්දා**ති පුරත්ථිමසමුද්දාදයො සීතසමුද්දාදයොච සබ්බෙ සමුද්දා; **සරිතා**ති ගඞ්ගාදයො සබ්බා නදියොච; **වසුන්ධරා**ති පථවී; **දිසා චතස්සා**ති පුරත්ථිමාදිභෙදා චතස්සො දිසා; **විදිසා**ති පුරත්ථිමදක්ඛිණාදයො චතස්සො අනුදිසා; **අධො**ති හෙට්ඨා යාව උදකසන්ධාරකවායුක්ඛන්ධා; **දිවා**ති දෙවලොකා; දිවාග්ගහණෙන චෙත්ථ තත්ථ ගතෙ සත්තසඞ්ඛාරෙ වදති. **සබ්බෙ අනිච්චා තිභවා උපද්දුතා**ති සබ්බෙ කාමභවාදයො තයො භවා අනිච්චා චෙව ජාතිආදීහි රාගාදීහි කිලෙසෙහිච උපද්දුතා පීළිතාච; න එත්ථ කිඤ්චි ඛෙමට්ඨානං නාම අත්ථි තදභාවතො **කුහිං ගතො චිත්ත! සුඛං රමිස්සසි?** තස්මා තතො නිස්සරණඤ්ඤෙව ත්වං පරියෙසාහීති අධිප්පායො. **ධිතිප්පර**න්ති ධිතිපරායණං පරමං ථිරභාවෙ

1. කාලෙනප්පමජ්ජතීති-කත්ථචි. 2. තථෙවචරන්තො'ති-කත්ථචි.

සිතං මමං **චිත්ත! කිං කාහිසි?** තතො ජීසකම්පි මං චාලෙතුං න සක්ඛිස්ස සීති අත්ථො. තෙනාහ: "නාතෙ අලං චිත්ත! වසානුවත්තකො"ති. ඉදානි තමෙවත්ථං පාකටතරං කත්වා දස්සෙන්තො: "න ජාතු භස්තං උභතො මුඛං ඡුපෙ ධීරත්ථු පූරං නවසොතසන්දනි"න්ති ආහ. තත්ථ **භස්ත**න්ති රත්තිං* **උභතො මුඛ**න්ති මුතොළියා[1] උභතො මුඛං; **න ජාතු ඡුපෙති** එකංසෙනෙව පාදෙනාපි න ඡුපෙය්‍යං; තථා **ධීරත්ථු පූරං නවසොත සන්දනි**න්ති නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පූරං නවහි සොතෙහි වණ මුඛෙහි අසුචිවිස්සන්දිනිං සබ්බත්ථිං නාය වච්චකුටියා ධී අත්ථු **තස්සා** ගරහා[2] හොතු; එවං අට්ඨවීසතියා ගාථාහි නිග්ගණ්හනවසෙන චිත්තං ඔවදිත්වා ඉදානි නං විවෙකට්ඨානාවික්ඛණාදිනා සම්පහංසෙන්තො: "වරාහඑණෙය්‍ය විගාළ්හසෙවිතෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **වරාහඑණෙය්‍යවිගාළ්හසෙවිතෙති** වරාහෙහිචෙව එණෙය්‍යෙහිච ඔගාහෙත්වා සෙවිතෙ; **පබ්භාරකූටෙති** පබ්භාරට්ඨානෙ චෙව පබ්බතසිඛරෙච; **පකතෙව සුන්දරෙති** පකතියා එව සුන්දරෙ අතිත්තිමනොහරෙ; **පකතෙ වසුන්ධරෙ**තිවා පාඨො. පාක තිකෙ භූමිප්පදෙසෙති අත්ථො. **නවම්බුනා පාවුසසිත්තකානනෙති** පාවුසවසෙන වුට්ඨෙන මෙඝොදකෙන උපසිත්තෙන වනෙ; **තහිං ගුහා ගෙහගතො රමිස්සසීති** තස්මිං පබ්බතකානනෙ ගුහාසඞ්ඛාතං ගෙහං උපගතො භාවනාරතියා අභිරමිස්සසි; **තෙ නං රමිස්සන්තී**ති තෙ මයූරා දයො වනසණ්ඩං උප්පාදෙන්තා තං රමිස්සන්තීති අත්ථො. **වුට්ඨම්හි දෙවෙති** මෙඝෙ අභිවුට්ඨෙ; **චතුරඞ්ගුලෙ තිණෙති** තෙනෙව වස්සො දකෙනාතෙහ තත්ථ තත්ථ තිණෙසු රත්තවණ්ණකම්බලසදිසෙ චතුරඞ්ගුලෙ ජාතෙ; **සම්පුප්ඵිතෙ මෙඝනිභම්හි කානනෙති** පාවුසෙ මෙඝසඞ්කාසෙ කානනෙ සම්මදෙව පුප්ඵිතෙ; **නගන්තරෙති** පබ්බතන්තරෙ; **විටපි සමො සයිස්ස**න්ති තරුසදිසො අපරිග්ගහො හුත්වා නිපජ්ජිස්සං; **තං මෙ මුදූ හෙහිති තූලසන්නිභ**න්ති තං තිණපච්චත්ථරණං මුදුසුඛ සමඵස්සං තූලසන්නිභං තූලිකසදිසං සයනං මෙ භවිස්සති; **තථාතු කස්සාමි යථාපි ඉස්සරො**ති යථා කොචි ඉස්සරපුරිසො අත්තනො වචනකරදාසාදිං වසෙ වත්තෙති අහම්පි චිත්ත! තං තථා කරිස්සාමි; මය්හං වසෙ වත්තෙමි යෙව. කථං? **යං ලබ්භති තෙනපි හොතු මෙ අල**න්ති චතුසු පච්චයෙසු යං යාදිසං වා තාදිසං වා ලබ්භති තෙනෙව මය්හං අලං පරියත්තං හොතු; එතෙන ඉදං දස්සෙති: "යස්මා ඉධෙ කච්චෙ සත්තා තණ්හුප්පාදහෙතු **චිත්තස්ස** වසෙ අනුවත්තන්ති අහං පන තණ්හුප්පාදං දූරතො වජ්ජෙන්තො චිත්තං දාසං විය කරොන්තො අත්තනො වසෙ වත්තෙමී"ති. **න තාහං කස්සාමි යථා අතන්දිතො බිළාරභස්තංව යථා සුමද්දිත**න්ති චිත්ත! තණ්හුප්පාදපරිවජ්ජන හෙතු පුන **ත**න්ති චිත්තං ආමසති. යථා අසෙඛදූපි කොචි සම්මප්ප ධානයොගෙන භාවනාය අතන්දිතො අත්තනො චිත්තං කම්මක්ඛමං කම්මයොග්ගං කරොති තථා අහම්පි චිත්ත! තං කම්මක්ඛමං කම්ම

* භස්තං චම්මපසිබ්බක'න්ති-පාළිත්ථසණ්ඨු

1. පූතොළියා'ති-කත්ථචි 2. විකාරො'ති-කත්ථචි.

යොග්ගං මය්හං වසෙ වත්තනං කරිස්සාමි. යථා කිං? බිළාරභස්තංව යථා සුමද්දිතං **න** ඉති නිපාතමත්තං යථා සුට්ඨු මද්දිතං බිළාරභස්තං කම්මක්ඛමං කම්මයොග්ගං සුඛෙන පරිහරණීයඤ්ච හොති තථා තං කරිස්සාමි. **විරියෙන තං මය්හ වසානයිස්ස**න්ති අම්භො චිත්ත! තං අත්තනො විරියෙන භාවනාබලං උප්පාදෙත්වා තෙන මය්හං වසං ආනයිස්සං; **ගජංව මත්තං කුසලඞ්කුසග්ගහො**ති යථා කුසලො ඡෙකො අඞ්කුසග්ගහො හත්ථාචරියො අත්තනො සික්ඛාබලෙන මත්තහත්ථිං අත්තනො වසං ආනෙති තථෙවාති අත්ථො. **තයා සුදන්තෙන අවට්ඨිතෙන හී**ති එත්ථ හීති නිපාතමත්තං චිත්ත සමථවිපස්සනාභාවනාහි සුට්ඨු දන්තෙන තතොඑව සම්මදෙව විපස්සනාවීථිං පටිපන්නත්තා අවට්ඨිතෙන තයා; **හයෙන යොග්ගාචරියොව උජ්ජුනා**ති යථා සුදන්තෙන සුදන්තත්තා එව උජුනා අවඞ්කගතිනා අස්සාජානීයෙන යොග්ගාචරියො අස්සදම්මසාරථී අඛෙමට්ඨානතො ඛෙමන්තභූමිං පටිපජ්ජිතුං සක්කොති; එවං **පහොමි මග්ගං පටිපජ්ජිතුං සිව**න්ති අසිවභාවකරානං කිලෙසානං අභාවෙන සිවං **චිත්තානු රක්ඛීහි** අත්තනො චිත්තං අනුරක්ඛනසීලෙහි බුද්ධාදීහි සබ්බකාලං සෙවිතං අරියමග්ගං අහං පටිපජ්ජිතුං අධිගන්තුං පහොමි සක්කොමීති. **ආරම්මණෙ තං බලසා නිබන්ධිසං නාගංව ථම්භම්හි දළ්හාය රජ්ජුයා**ති යථා හත්ථාචරියො මහාහත්ථිං ආලානථම්භෙ[1] දළ්හාය ථිරාය රජ්ජුයා නිබන්ධති එවමහං චිත්ත! කම්මට්ඨානාරම්මණෙ භාවනාබලෙන නිබන්ධිස්සං; **තං මෙ සුගුත්තං සතියා සුභාවිත**න්ති තං ත්වං චිත්ත! මම සතියා සුගුත්තං සුභාවිතඤ්ච හුත්වා; **අනිස්සිතං සබ්බභවෙසු හෙහිසී**ති අරියමග්ගභාවනාදිවසෙන කාමභවාදීසු සබ්බෙසුපි භවෙසු තණ්හාදිනිස්සයෙහි අනිස්සිතං භවිස්සසි; **පඤ්ඤාය ඡෙත්වා විපථානුසාරින**න්ති උප්පථගාමිනං ආයතනසමුදයං යාථාවතො දිස්වා යෙන සමුදයෙන උප්පථගාමී තං තස්ස කිලෙසවිස්සන්දනං කිලෙසවිප්ඵන්දිතං ඉන්ද්‍රියසංවරූපනිස්සයාය පටිසඞ්ඛානපඤ්ඤාය ඡින්දිත්වා සොතවිච්ඡෙදනවසෙන ආවරණං කත්වා; **යොගෙන නිග්ගය්හා**ති විපස්සනා භාවනා සඞ්ඛාතෙන යොගෙන සාමත්ථියවිදමනෙන නිග්ගහෙත්වා; **පථෙ නිවෙසිස්ස**න්ති විපස්සනාවීථියං නිවෙසෙත්වා පතිට්ඨපෙත්වා යදා පන විපස්සනා උස්සුක්කාපිතා මග්ගෙන සඞ්ඝටෙති තදා මග්ගපඤ්ඤාය "යංකිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්ම"න්ති[a] නිදස්සනෙන සබ්බසො ආයතනසමුදයස්ස **විභවං සම්භවඤ්ච** අසම්මොහතො **දිස්වා** සදෙවකෙ ලොකෙ **අග්ගවාදිනො** සම්මාසම්බුද්ධස්ස දායාදකො ඔරසපුත්තො **හෙහිසි** භවිස්සසීති අත්ථො. **චතුබ්බිපල්ලාසවසං අධිට්ඨිත**න්ති අනිච්චෙ නිච්චන්ති අසුභෙ සුභන්ති දුක්ඛෙ සුඛන්ති අනත්තනි අත්තාති ඉමෙසං චතුන්නං විපල්ලාසානං වසං අධිට්ඨිතං අනුවත්තන්තං; **ගාමණ්ඩලංව පරිනෙසි චිත්ත ම**න්ති **අම්භො චිත්ත!** මං ගාමදාරකං විය ඉතො චිතො පරිකඩ්ඪසි; **නනු**

1. ආලානථම්භෙ-කත්ථචි.   a. දීඝනිකාය අම්බට්ඨසුත්ත.

සංයොජනබන්ධනච්ඡිදංති සංයොජනසඞ්ඛාතානං දසන්නං බන්ධනානං ඡෙදකං **කාරුණිකං මහාමුනිං** සම්මාසම්බුද්ධං **සංසෙවසෙ නූන;** “තථාරූපෙ මහානුභාවෙ දූරතොව වජ්ජෙසි මාදිසෙ පන තපස්සිනො යථාරුචි පරිණෙසී”ති අප්පසාදලෙසෙන[1] සත්ථාරං පසංසති. **මිගො යථා**ති යථා මිගො රුක්ඛගච්ඡලතාදීහි සුවඩ්ඪි විතෙත අනාකුලෙ **කානනෙ සෙරී** සයංවසී රමති; **රම්මං ගිරිං පාවුසඅබ්භමාලිනි**න්ති එවං පාවුසකාලෙ සමන්තතො සුමාලිනීහි ඵලජ්ජලජමාලාහි සමන්නාගතත්තා අබ්භමාලිනිං ජනවිවිත්තතාය මනොරමතායච **රම්මං** පබ්බතං ලභිත්වා **තත්ථ නගෙ රමිස්සාමි අසංසයං** එකංසෙනෙව **ත්වං චිත්ත! පරාභවිස්සසි** සංසාරබ්‍යසනෙ ධංසිස්සසීති අත්ථො. **යෙ තුය්හං ඡන්දෙන වසෙන වත්තිනො**ති සබ්බෙ පුථුජ්ජනෙ[2] චිත්තසාමඤ්ඤෙන ගහෙත්වා වදති. තස්සත්ථො: “යෙ නරනාරියො අම්හෙ චිත්ත! තුය්හං ඡන්දෙන වසෙන රුචියා ඨිතා **යං** ගෙහනිස්සිතං **සුඛං අනුභොන්ති** අනුභවිස්සන්ති **තෙ අවිද්දසූ** අන්ධබාලා **මාරවසානුවත්තිනො** කිලෙසමාරාදීනං වසෙන අනුවත්තනසීලා **භවාභිනන්දී** කාමාදිභවමෙව අභිනන්දන්තො **තව සාවකා** අනුසිට්ඨිකරා “මයං පන සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකා න තුය්හං වසෙ අනුවත්තාමා”ති. එවං ථෙරො පුබ්බෙ අත්තනො උප්පන්නං යොනිසො මනසිකාරං චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනවසෙන පවත්තං නානප්පකාරතො විභජිත්වා සමීපෙ ඨිතානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන කථෙසි. යම්පනෙත්ථ අන්තරන්තරා අත්ථතො නවිභත්තං තං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

තාලපුටත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

පඤ්ඤාසනිපාතවණ්ණනා

සමත්තා.

සට්ඨිනිපාතෙ “ආරඤ්ඤිකා”ති ආදිකා ආයස්මතො **මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස** ගාථා. තස්ස වත්ථු ධම්මසෙනාපතිවත්ථුම්හි වුත්තමෙව. ථෙරො හි පබ්බජිතදිවසතො සත්තමෙ දිවසෙ **මගධරට්ඨෙ කල්ලවාල**ගාමකං උපනිස්සාය සමණධම්මං කරොන්තො ථිනමිද්ධෙ ඔක්කමන්තෙ සත්ථාරා “**මොග්ගල්ලාන! මොග්ගල්ලාන!** මා බ්‍රාහ්මණ අරියං තුණ්හීභාවං පමාදො”ති[a] ආදිනා සංවෙජිතො ථිනමිද්ධං විනොදෙත්වා භගවතා වුච්චමානං ධාතුකම්මට්ඨානං සුණන්තො එව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා පටිපාටියා උපරිමග්ගත්තයං උපගන්ත්වා අග්ගඵලක්ඛණෙ සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ:-

---

1. පසංසාලෙසෙනා'ති-කත්ථචි. 2. සබ්බං පුථුජ්ජනාන'න්තිපි.

a. සං: නි: නිදාන 10 භික්ඛු: සං 1 වග්ග 1 සුත්ත.

"**අනොමදස්සී** භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො,
විහාසි හිමවන්තම්හි දෙවසඞ්ඝපුරක්ඛතො.

වරුණො නාම නාමෙන නාගරාජා අහං තදා,
කාමරූපී විකුප්පාමි මහොදධි නිවාසයං.

සඞ්ගණීයං ගණං හිත්වා තූරියං පට්ඨපෙසහං,
සම්බුද්ධං පරිවාරෙත්වා වාදෙසුං අච්ඡරා තදා.

වජ්ජමානෙසු තූරෙසු දෙවා තූරානි වජ්ජයුං,
උභින්නං සද්දං සුත්වාන සම්බුද්ධො සම්පබුජ්ඣථ.

නිමන්තයිත්වා සම්බුද්ධං සකභවනං උපාගමිං,
ආසනං පඤ්ඤපෙත්වාන කාලමාරොචයිං අහං.

ඛීණාසවසහස්සෙහි පරිවුතො ලොකනායකො,
ඔභාසෙන්තො දිසා සබ්බා භවනං මෙ උපාගමි.

උපවිට්ඨං මහාවීරං දෙවදෙවං නරාසභං,
සභික්ඛුසඞ්ඝං තප්පෙමි අන්නපානෙනහං තදා.

අනුමොදි මහාවීරො සයම්භූ අග්ගපුග්ගලො,
භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වා ඉමා ගාථා අභාසථ.

යං සො සඞ්ඝං අභොජෙසි බුද්ධඤ්ච ලොකනායකං,
තෙන චිත්තප්පසාදෙන දෙවලොකං ගමිස්සති.

සත්තසත්තතික්ඛත්තුඤ්ච දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
පථබ්‍යා රජ්ජං අට්ඨසතං වසුධං ආවසිස්සති.

පඤ්චපඤ්ඤාසක්ඛත්තුඤ්ච චක්කවත්තී භවිස්සති,
භොගා අසඞ්ඛියා තස්ස උප්පජ්ජිස්සන්ති තාවදෙ.

අපරිමෙය්‍යිතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

නිරයා සො චවිත්වාන මනුස්සත්තං ගමිස්සති,
කොලිතො නාම නාමෙන බ්‍රහ්මබන්ධු භවිස්සති.

සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන කුසලමූලෙන චොදිතො,
ගොතමස්ස භගවතො දුතියො හෙස්සති සාවකො.

ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො ඉද්ධියා පාරමිං ගතො,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

පාපමිත්තොපනිස්සාය කාමරාගවසං ගතො,
මාතරං පිතරඤ්චාපි ඝාතයිං දුට්ඨමානසො.

යං යං යොනුපපජ්ජාමි නිරයං අථ මානුසං,
පාපකම්මසමඞ්ගිතො භින්නසීසො මරාමහං.

ඉදං පච්ඡිමකං මය්හං චරිමො වත්තතෙ භවො,
ඉධාපි තාදිසං මය්හං මරණකාලෙ භවිස්සති.

පවිවෙකමනුයුත්තො සමාධිභාවනාරතො,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය විහරාමි අනාසවො.

ධරණිම්පි සුගම්භීරං බහලං දුප්පධංසියං,
වාමඞ්ගුට්ඨෙන චාලෙය්‍යං[1] ඉද්ධියා පාරමිං ගතො.

අස්මිමානං න පස්සාමි මානො මය්හං න විජ්ජති,
සාමණෙරෙ උපාදාය ගරුචිත්තං කරොමහං.

අපරිමෙය්‍යිතො කප්පෙ යං කම්මමභිනීහරිං,
තාහං භූමිමනුප්පත්තො පත්තොම්හි ආසවක්ඛයං,
කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං-පෙ-කතං බුද්ධස්ස සාසන''න්ති[2]

අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ **ජෙතවන**මහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො තෙන තෙන ගුණෙන අත්තනො සාවකෙ එතදග්ගෙ ඨපෙන්තො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඉද්ධිමන්තානං යදිදං **මොග්ගල්ලානො**''ති[4] ඉද්ධිමන්තතාය එතදග්ගෙ ඨපෙසි.

තෙන එවං සත්ථාරා එතදග්ගෙ ඨපිතෙන සාවකපාරමියා මත්ථකං පත්තෙන මහාථෙරෙන තං තං නිමිත්තං ආගම්ම තත්ථ තත්ථ භාසිතා ගාථා[3] සඞ්ගීතිකාලෙ ධම්මසඞ්ගාහකෙහි:-

"ආරඤ්ඤකා පිණ්ඩපාතිකා උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතා,
දාලෙමු මච්චුනො සෙනං අජ්ඣත්තං සුසමාහිතා.

ආරඤ්ඤකා පිණ්ඩපාතිකා උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතා,
ධුනාම මච්චුනො සෙනං නළාගාරංව කුඤ්ජරො.

රුක්ඛමූලිකා සාතතිකා උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතා,
දාලෙමු මච්චුනො සෙනං නළාගාරංව කුඤ්ජරො.

අට්ඨිකඞ්කාලකුටිකෙ මංසන්හාරුපසිබ්බිතෙ,
ධීරත්ථු පූරෙ දුග්ගන්ධෙ පරගත්තෙ මමායසෙ.

ගූථභස්තෙ තචොනද්ධෙ උරගණ්ඩිපිසාචිනි !
නවසොතානි තෙ කායෙ යානි සන්දන්ති සබ්බදා.

තව සරීරං නවසොතං දුග්ගන්ධකරං පරිබන්ධං,
භික්ඛු පරිවජ්ජයතෙ තං මීළ්හඤ්ච යථා සුචිකාමො.

එවං චෙ තං ජනො ජඤ්ඤා යථා ජානාමි තං අහං,
ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍ය ගූථට්ඨානංව පාවුසෙ.

---

1. ඛොභෙය්‍යං'ති-පාළි. [බුද්ධස්ස සාසනන්ති-පාළි.
2. පටිසම්භිදා ච තස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං
3. ගාථායො'ති-කත්ථචි. 4. අං: නි: එකනිපාත.

එවමෙතං මහාවීර! යථා සමණ! භාසසි,
එත්ථ චෙකෙ විසීදන්ති පඞ්කම්හිව ජරග්ගවො.

ආකාසම්හි හලිද්දියා යො මඤ්ඤෙථ රජෙතවෙ,
අඤ්ඤෙනවාපි රඞ්ගෙන විඝාතුදයමෙව තං.

තදාකාසසමං චිත්තං අජ්ඣත්තං සුසමාහිතං,
මා පාපචිත්ත! ආහනි අග්ගික්ඛන්ධංව පක්ඛිමා.

පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං,
ආතුරං බහුසඞ්කප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති–පෙ–

තදාසි යං භීසණකං තදාසි ලොමහංසනං,
අනෙකාකාරසම්පන්නෙ සාරිපුත්තම්හි නිබ්බුතෙ.

අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උප්පාදවයධම්මිනො
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො.

සුඛුමං තෙ පටිවිජ්ඣන්ති වාලග්ගං උසුනා යථා,
යෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ පස්සන්ති පරතො නොච අත්තතො.

යෙච පස්සන්ති සඞ්ඛාරෙ පරතො නොච අත්තතො,
පච්චබ්‍යාධිංසු නිපුණං වාලග්ගං උසුනා යථා.

සත්තියා විය ඔමට්ඨො ඩය්හමානොව මත්ථකෙ,
කාමරාගං පහානාය සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ.

සත්තියා විය ඔමට්ඨො ඩය්හමානොව මත්ථකෙ,
භවරාගං පහානාය සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ.

චොදිතො භාවිතත්තෙන සරීරන්තිමධාරිනා,
මිගාරමාතුපාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පිසං[1].

නයිදං සිථිලමාරබ්භ නයිදං අප්පෙන ථාමසා,
නිබ්බානමධිගන්තබ්බං සබ්බගන්ථප්පමොචනං.

අයඤ්ච දහරො භික්ඛු අයමුත්තමපොරිසො,
ධාරෙසි අන්තිමං දෙහං ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

විවරමනුපතන්ති විජ්ජුතා වෙභාරස්සච පණ්ඩවස්සච,
නගවිවරගතොව ඣායති පුත්තො අප්පටිමස්ස තාදිනො.

උපසන්තො උපරතො පන්තසෙනාසනො මුනි,
දායාදො බුද්ධසෙට්ඨස්ස බ්‍රහ්මුනා අභිවන්දිතො.

උපසන්තං උපරතං පන්තසෙනාසනං මුනිං,
දායාදං බුද්ධසෙට්ඨස්ස වන්ද බ්‍රාහ්මණ! කස්සපං.

---

1. කම්පයිං'ති-පාළි

යො ච ජාතිසතං ගච්ඡෙ සබ්බා බ්‍රාහ්මණජාතියො,
සොත්තියො වෙදසම්පන්නො මනුස්සෙසු පුනප්පුනං.

අජ්ඣායකොපි චෙ අස්ස තිණ්ණං වෙදාන පාරගූ,
එතස්ස වන්දනායෙතං කලං නාග්ඝති සොළසිං.

යො සො අට්ඨ විමොක්ඛානි පුරෙභත්තමපස්සයි,
අනුලොමං පටිලොමං තතො පිණ්ඩාය ගච්ඡති.

තාදිසං භික්ඛුං මාහනි මාත්තානං ඛණි බ්‍රාහ්මණ!
අභිප්පසාදෙහි මනං අරහන්තම්හි තාදිනෙ,
ඛිප්පං පඤ්ජලිකො වන්ද මා තෙ විජටි මත්ථකං.

නෙසො පස්සති සද්ධම්මං සංසාරෙන පුරක්ඛතො,
අධොගමං ජිම්හපථං කුම්මග්ගමනුධාවති.

කිමිව මීළ්හසල්ලිත්තො සඞ්ඛාරෙ අධිමුච්ඡිතො,
පගාළ්හො ලාභසක්කාරෙ තුච්ඡො ගච්ඡති **පොට්ඨිලො**.

ඉමඤ්ච පස්ස ආයන්තං **සාරිපුත්තං** සුදස්සනං,
විමුත්තං උභතොභාගෙ අජ්ඣත්තං සුසමාහිතං.

විසල්ලං ඛීණසංයොගං තෙවිජ්ජං මච්චුහායිනං,
දක්ඛිණෙය්‍යං මනුස්සානං පුඤ්ඤක්ඛෙත්තමනුත්තරං.

එතෙ සම්බහුලා දෙවා ඉද්ධිමන්තො යසස්සිනො,
දස දෙවසහස්සානි සබ්බෙ බ්‍රහ්මපුරොහිතා,
මොග්ගල්ලානං නමස්සන්තා තිට්ඨන්ති පඤ්ජලීකතා.

නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ! නමො තෙ පුරිසුත්තම!
යස්ස තෙ ආසවා ඛීණා දක්ඛිණෙය්‍යොසි මාරිස!

පූජිතො නරදෙවෙන උප්පන්නො මරණාභිභූ,
පුණ්ඩරීකංව තොයෙන සඞ්ඛාරෙනුපලිම්පති.

යස්ස මුහුත්තෙන සහස්සධා ලොකො සංවිදිතො
සබ්‍රහ්මකප්පො වසි,
ඉද්ධිගුණෙ චුතූපපාතෙ කාලෙ පස්සති දෙවතා සභික්ඛු.

සාරිපුත්තොව පඤ්ඤාය සීලෙනුපසමෙන ච,
යොපි පාරඞ්ගතො භික්ඛු එතාව පරමො සියා

කොටිසතසහස්සස්ස අත්තභාවං ඛණෙන නිම්මිනෙ,
අහං විකුබ්බනාසු කුසලො වසීභූතොම්හි ඉද්ධියා.

සමාධිවිජ්ජාවසි පාරමිං ගතො
මොග්ගල්ලානගොත්තො අසිතස්ස සාසනෙ,
ධීරො සමුච්ඡින්දි සමාහිතින්ද්‍රියො
නාගො යථා පූතිලතංව බන්ධනං.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං,
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතො අගාරස්මානගාරියං,
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

කීදිසො නිරයො ආසි යත්ථ[1] දුස්සී අපච්චථ,
විධුරං සාවකමාසජ්ජ කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණං.

සතං ආසි අයොසඞ්කූ සබ්බෙ පච්චත්තවෙදනා,
ඊදිසො නිරයො ආසි යත්ථ දුස්සී අපච්චථ,
විධුරං සාවකමාසජ්ජ කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණං.

යො එතමභිජානාති භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො,
තාදිසං භික්ඛුමාසජ්ජ කණ්හ ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

මජ්ඣෙ සරස්ස[2] තිට්ඨන්ති විමානා කප්පට්ඨායිනො,
වෙළුරියවණ්ණා රුචිරා අච්චිමන්තො පභස්සරා,
අච්ඡරා තත්ථ නච්චන්ති පුථු නානත්තවණ්ණියො.

යො එතමභි-පෙ-කණ්හ ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

යො වෙ බුද්ධෙන චොදිතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පෙක්ඛතො,
මිගාරමාතුපාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පයි,

යො එතමභි-පෙ-කණ්හ ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

යො වෙජයන්තපාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පයි,[3]
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො සංවෙජෙසිච දෙවතා.

යො එතමභි-පෙ-කණ්හ ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

යො වෙජයන්තපාසාදෙ සක්කං සො පරිපුච්ඡති,
අපි ආවුසො ජානාසි තණ්හක්ඛයවිමුත්තියො,
තස්ස සක්කො වියාකාසි පඤ්හං පුට්ඨො යථාතථං.

යො එතමභි-පෙ-කණ්හ ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

යො බ්‍රහ්මානං පරිපුච්ඡති සුධම්මායං ඨිතො සභං,
අජ්ජාපි තෙ ආවුසො සා දිට්ඨි යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු.

පස්සසි වීතිවත්තන්තං බ්‍රහ්මලොකෙ පභස්සරං,
තස්ස බ්‍රහ්මා වියාකාසි පඤ්හං පුට්ඨො යථාතථං,

න මෙ මාරිස ! සා දිට්ඨි යා මෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු,
පස්සාමි වීතිවත්තන්තං බ්‍රහ්මලොකෙ පභස්සරං,
සොහං අජ්ජ කතං වජ්ජං අහං නිච්චොම්හි සස්සතො.

1. දුස්සිපි. 2. සාගරස්සී'තිපාළි. 3 කම්පිසන්ති කත්ථචි.

යො එතමභි–පෙ–කණ්හදුක්ඛං නිගච්ඡසි.

යො මහානෙරුනො කූටං විමොක්ඛෙන අඵස්සයි,
වනං පුබ්බවිදෙහානං යෙච භූමිසයා නරා.

යො එතමභිජානාති භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො,
තාදිසං භික්ඛුමාසජ්ජ කණ්හ! දුක්ඛං නිගච්ඡසි.

නාවෙ අග්ගි චෙතයති අහං බාලං දහාමීති,
බාලොව ජලිතං අග්ගිං ආසජ්ජ නං පදය්හති.

එවමෙව තුවං මාර! ආසජ්ජ නං තථාගතං,
සයං දහිස්සසි අත්තානං බාලො අග්ගිංව සම්ඵුසං.

අපුඤ්ඤං පසවි මාරො ආසජ්ජ නං තථාගතං,
කින්නු මඤ්ඤසි පාපිම! න මෙ පාපං විපච්චති.

කරතො තෙ චියතෙ පාපං චිරරත්තාය අන්තක!
මාර! නිබ්බින්ද බුද්ධම්හා ආසං මාකාසි භික්ඛුසු,

ඉතිමාරං අතජ්ජෙසි භික්ඛු භෙසකලාවනෙ.
තතො සො දුම්මනො යක්ඛො තත්ථෙවන්තරධායථී"ති.

ඉත්ථං සුදං ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො** ගාථායො අභාසිත්ථාති. ඉමිනා අනුක්කමෙන එකජ්ඣං සඞ්ගහං ආරොපෙත්වා ඨපිතා.

තත්ථ "ආරඤ්ඤකා"ති ආදිකා චතස්සො ගාථා භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන භාසිතා. **ආරඤ්ඤකා**ති ගාමන්තසෙනාසනං පටික්ඛිපිත්වා අරඤ්ඤකධුතඞ්ගසමාදානෙන ආරඤ්ඤකා; සඞ්ඝභත්තං පටික්ඛිපිත්වා පිණ්ඩපාතිකඞ්ගසමාදානෙන **පිණ්ඩපාතිකා** ඝරෙ ඝරෙ ලද්ධපිණ්ඩපාතෙන යාපනකා; **උඤ්ඡාපත්තාගතෙ රතා**ති උඤ්ඡාචරියාය පත්තෙ ආගතෙ පත්තපරියාපන්නෙන රතා තෙනෙව අභිරතා සන්තුට්ඨා; **දාලෙමු මච්චුනො සෙනන්ති** අත්තානං අනත්ථජනකං සහායභාවූපගමනතො මච්චුරාජස්ස සෙනාභූතං කිලෙසවාහිනිං සමුච්ඡෙදෙම; **අජ්ඣත්තං සුසමාහිතා**ති ගොචරජ්ඣත්තෙ සුට්ඨු සමාහිතා හුත්වා; එතෙනස්සා පදාලනූපායමාහ. **ධුනාමා**ති නිද්ධුනාම විද්ධංසෙම; **සාතතිකා**ති සාතච්චකාරිනො භාවනාය සතතපවත්තවීරියා; "අට්ඨිකඞ්කාලකුටිකෙ"ති ආදිකා චතස්සො ගාථා අත්තනො පලොභෙතුං උපගතාය ගණිකාය ඔවාදවසෙන අභාසි. තත්ථ **අට්ඨිකඞ්කාලකුටිකෙ**ති අට්ඨිසඞ්ඛලිකාමයකුටිකෙ; **නහාරුසිබ්බිතෙ**ති නවහි නහාරුසතෙහි සමන්තතො සිබ්බිතෙ; අරඤ්ඤකුටියො දාරුදණ්ඩෙ උස්සාපෙත්වා වල්ලිආදීහි බන්ධිත්වා කරියන්තීති ඉදං පන පරමජෙගුච්ඡෙන අට්ඨිකඞ්කාලෙන පරමජෙගුච්ඡෙහෙව නහාරූහි බන්ධිත්වා කතා අතිවිය ජෙගුච්ඡා පටික්කූලාචාති දස්සෙති. **ධිරත්ථු පූරෙ දුග්ගන්ධෙ**ති කෙසලොමාදිනො නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පූරෙ පරිපුණ්ණෙ තතො එව දුග්ගන්ධෙ! ධිරත්ථු තව ගරහා හොතු; **පරගත්තෙ මමායසෙ**ති ඉදඤ්ච තෙ දුග්ගන්ධස්ස උපරි ඔචාටසමුට්ඨානං

පරිස්සයං එවං අසුචිං දුග්ගන්ධං ජෙගුච්ඡං පටික්කූලසමාදුතං තාදිසෙ එව **අඤ්ඤස්මිං** පදෙසෙ සොණසිගාලකිමිකුලාදීනං ගත්තභූතෙ කළෙවරෙ මමත්තං කරොසි; **ගූථභස්තාති** ගූථභරිතභස්තසදිසෙ; **තචොනද්ධාති** තචෙන ඔනද්ධෙ ජීවමානපටිච්ඡාදිතකිබ්බිසෙ; **උරගණ්ඩිපිසාචිනීති** උරෙ උට්ඨිතගණ්ඩවයවතී භයානකභාවතො අනත්ථාවහතොව පිසාචසදිසී; **යානි සන්දන්ති සබ්බදාති** යානි **නව සොතානි** නවවනමුඛානි සබ්බදා රත්තිදිවං සන්දන්ති සවන්ති අසුචිං පග්ඝරන්ති; **පරිබන්ධන්ති** සම්මාපටිපත්තිපරිබන්ධභූතං; **භික්ඛූති** සංසාරෙ භයං ඉක්ඛන්තෙන භින්නකිලෙසො වා[1]; දූරතො **පරිවජ්ජයතෙ තං** මමත්තං නකරොති; **මීළ්හඤ්ච යථා සුචිකාමොති** චසද්දො නිපාතමත්තං. යථා සුචිජාතිකො සුචිමෙව ඉච්ඡන්තො සසීසං නහාතො මීළ්හං දිස්වා දූරතොව පරිවජ්ජෙසි එවමෙව භික්ඛූති අත්ථො. **එවඤ්චෙ තං ජනො ජඤ්ඤා, යථා ජානාමි තං අහන්ති** එවං සරීරසඞ්ඛාතං අසුචිපුඤ්ජං යථා අහං යථාභූතං ජානාමි එවමෙව මහාජනො ජානෙය්‍ය තං ආරකා දූරතොව පරිවජ්ජෙය්‍ය; **ගූථට්ඨානංව පාවුසෙති** පාවුසකාලෙ කිලින්නාසුචිනිරන්තරගූථට්ඨානං විය සුචිජාතිකො, යස්මා පන තං යථාභූතං නජානාති තස්මා තත්ථ නිමුග්ගො සීසං නඋක්ඛිපතීති අධිප්පායො. එවං ථෙරෙන සරීරෙ දොසෙ විභාවිතෙ සා ගණිකා ලජ්ජාවනතමුඛා[2] ථෙරෙ ගාරවං පච්චුපට්ඨපෙත්වා "එවමෙතං මහාවීරා"ති ගාථං වත්වා ථෙරං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. තත්ථ **එවමෙතන්ති** එවං පාකට පටික්කූලසභාවෙපි එතස්මිං කායෙ එකච්චෙ සත්තා ආසත්තිබලවතාය **විසීදන්ති** විසාදං ආපජ්ජන්ති **පඞ්කම්හිව ජරග්ගවො** මහාකද්දමකුච්ඡියං සම්පතිතදුබ්බලබලිවද්දොවිය බ්‍යසනමෙව පාපුණන්තීති අත්ථො. පුන තං ථෙරො මාදිසෙ එවරූපා[3] පටිපත්ති නිරත්ථකා විඝාතාව හාථාති දස්සෙන්තො "ආකාසම්හී"ති ආදිනා ගාථාද්වයමාහ. තස්සත්ථො: "යො පුග්ගලො **හලිද්දියා** අඤ්ඤෙන වා රඞ්ගජාතෙන ආකාසං රඤ්ජිතුං **මඤ්ඤෙය්‍ය**; තස්ස **තං** කම්මං **විඝාතුදයං** චිත්තවිඝාතාවහමෙව සියා යථා තං අවිසයෙ යොගො. **තදාකාසසමං චිත්තන්ති** තයිදං මම චිත්තං ආකාසසමං; කත්ථචි අලග්ගනභාවෙන **අජ්ඣත්තං** සුට්ඨු **සමාහිතං**; තස්මා **මා පාපචිත්තෙ! ආහනීති** කාමෙසු නිමුග්ගතාය ලාමකචිත්තෙ! නිහීනචිත්තෙ! මාදිසෙ මාආසාදෙහි; **අග්ගික්ඛන්ධංව පක්ඛිමාති** පක්ඛිමා සලභො අග්ගික්ඛන්ධං ආසාදෙන්තො අනත්ථමෙව පාපුණාති. එවං **සම්පදමිදං තුය්හ**"න්ති දස්සෙති. "පස්ස චිත්තකත"න්ති ආදිකා සත්ත ගාථා තමෙව ගණිකං දිස්වා විපල්ලත්ථචිත්තානං භික්ඛූනං ඔවාදදානවසෙන වුත්තා. තං සුත්වා සා ගණිකා මඞ්කුභූතා ආගතමග්ගෙනෙව පලාතා. "තදාසී"ති ආදිකා චතස්සො ගාථා ආයස්මතො **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** පරිනිබ්බානං ආරබ්භ වුත්තා. තත්ථ **අනෙකාකාරසම්පන්නෙති** අනෙකෙහි සීලසංවරාදිප්පකාරෙහි පරිපුණ්ණෙ; **සුබුම්මං නෙන පටිවිජ්ඣන්තීති**

1. එවං සිපිඅත්ථි. 2. මුඛීතිපි. 3. රූපීතිපි.

තෙ යොගිනො අතිසුඛුමං පටිවිජ්ඣන්ති නාම; යථා කිං? **වාලග්ගං උසුනා යථා** යථා සතධා භින්නස්ස වාලස්ස එකං අංසු අග්ගං රත්තන්ධකාරතිමිසාය විජ්ජුලතොභාසෙන විජ්ඣන්තා වියාති අත්ථො. කෙ පන තෙ?ති ආහ: "යෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ පස්සන්ති පරතො නො ච අත්තතො"ති. තත්ථ **පරතොති** අනත්තතො; තස්ස අත්තග්ගාහපටික්ඛෙපදස්සනත්ථං හෙතං. තෙනාහ: "නො ච අත්තතො"ති. එතෙන අනත්තතො අභිවුට්ඨිතස්ස අරියමග්ගස්ස වසෙන දුක්ඛස්සෙව පරිඤ්ඤාභිසමයං ආහ. තදවිනාභාවතො පන ඉතරෙසම්පි අභිසමයානං සුප්පටිවිජ්ඣතා වුත්තා එව හොතීති දට්ඨබ්බං. කෙචි පන අනත්තකාරකතො පරෙනාම පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාති "පරතො පස්සන්තී"ති ඉමිනා විසෙසතො සබ්බාපි[1]. සම්මදෙව වුත්තොති වදන්ති. **පච්චබ්යාධිංසූති** පටිවිජ්ඣිංසු; "සත්තියා විය ඔමට්ඨො"ති පඨමගාථා **තිස්සත්ථෙරං** ආරබ්භ වුත්තා දුතියා **වඩ්ඪමානත්ථෙරං**. තා හෙට්ඨා වුත්තත්ථාව. "චොදිතො භාවිතත්තෙනා"ති ගාථා පාසාදකම්පනසුත්තන්තං[a] ආරබ්භ වුත්තා. තත්ථ **භාවිතත්තෙන සරීරන්තිමධාරිනාති** භගවන්තං සන්ධාය වදති. "නයිදං සිථිලමාරබ්භා"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා හීනවීරියං **වෙද**නාමකං දහරභික්ඛුං ආරබ්භ වුත්තා. තත්ථ **සිථිලමාරබ්භාති** සිථිලං කත්වා වීරියං අකත්වා; **අප්පෙන ථාමසාති** අප්පකෙන වීරියබලෙන **නයිදං නිබ්බානං අධිගන්තබ්බං;** මහන්තෙනෙව පන චතුබ්බිධසම්මප්පධානවීරියෙන පත්තබ්බන්ති අත්ථො. "විවරමනුපතන්තී"ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා අත්තනො විවෙකභාවං ආරබ්භ වුත්තා. තත්ථ **බ්‍රහ්මුනා අභිවන්දිතොති** මහාබ්‍රහ්මුනා සදෙවකෙන ලොකෙන ච අභිමුඛෙන හුත්වා ථොමිතො නමස්සිතො ච; "උපසන්තං උපරත"න්ති ආදිකා පඤ්ච ගාථා **රාජගහං** පිණ්ඩාය පවිසන්තං **මහාකස්සපත්ථෙරං** දිස්වා "කාලකණ්ණී මයා දිට්ඨො"ති තස්ස පටිඝාතත්ථං පුරිසං ඔලොකෙත්වා ඨිතං **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** භාගිනෙය්‍යං මිච්ඡාදිට්ඨිබ්‍රාහ්මණං දිස්වා තස්ස අනුකම්පාය "අයං බ්‍රාහ්මණො මා නස්සී"ති "අරියූපවාද පටිඝාතත්ථං ථෙරං වන්දාහී"ති තං උය්‍යොජෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ **ජාතිසතං ගච්ඡෙති** ජාතීනං සතං උපගච්ඡෙය්‍ය; **සොත්තියොති** සොත්තියජාතිකො; **වෙදසම්පන්නොති** ඤාණසම්පන්නො; **එතස්සාති** ථෙරස්ස; අයං හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො: "යො පුග්ගලො උදිතොදිතා අසම්භින්නා සත්තබ්‍රාහ්මණජාතියො අනුපටිපාටියා උප්පජ්ජනවසෙන උපගච්ඡෙය්‍ය තත්ථ ච බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසු නිප්ඵත්තිං ගතො **තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ** සියා බ්‍රාහ්මණවත්තඤ්ච පූරෙන්තො තස්සෙතං විජ්ජාදිඅනුට්ඨානං **එතස්ස මහාකස්සපත්ථෙරස්ස වන්දනාය** වන්දනාමයපුඤ්ඤස්ස සොළස **කලං නාග්ඝති** වන්දනාමයපුඤ්ඤමෙව තතො මහන්තතර"න්ති. **අට්ඨ විමොක්ඛානීති** රූපජ්ඣානාදිකෙ අට්ඨ විමොක්ඛෙ; භාවනාවසෙන හි ලද්ධානි රූපජ්ඣානානි පච්චනීකධම්මෙහි සුට්ඨු විමුත්තත්තං අභිරති වසෙන ආරම්මණෙ නිරාසඞ්කඤ්ච පවත්තිං උපාදාය විමොක්ඛානීති

1. සඞ්ඛෙපි'ති කත්ථචි. a. සං: නි: මහාවග්ග 7 ඉද්ධිපාදසං: 2 වග්ග 4 සුත්ත.

වුච්චතීති නිරොධසමාපත්ති පන පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා එව ඉධ පන ඣානමෙව වෙදිතබ්බං. **අනුලොමං පටිලොම**න්ති පඨමජ්ඣානතො පට්ඨාය යාව නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනතා අනුලොමං නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනතො පට්ඨාය යාව පඨමජ්ඣානා පටිලොමං; **පුරෙභත්ත**න්ති භත්තකිච්චතො පුරෙ යෙව; **අපස්සී**ති අනෙකාකාරවොකිණ්ණසමාපත්තියො සමාපජ්ජි; **තතො පිණ්ඩාය ගච්ඡතී**ති තතො සමාපත්තිතො වුට්ඨාය තතොවා සමාපත්තිසමාපජ්ජනතො පච්ඡා ඉදානි පිණ්ඩාය ගච්ඡතීති තදහු පවත්තං ථෙරස්ස පටිපත්තිං සන්ධාය වදති. ථෙරො පන දිවසෙ දිවසෙ තථෙව පටිපජ්ජති. **තාදිසං භික්ඛුං මා හනී**ති යාදිසස්ස ගුණා එකදෙසෙන වුත්තා තාදිසං තථාරූපං බුද්ධානුබුද්ධං මහාඛීණාසවං භික්ඛුං මා ආසාදෙහි **මා අත්තානං ඛණි බ්‍රාහ්මණා**ති ආසාදනෙනව බ්‍රාහ්මණ! මා අත්තානං ඛණි අරියූපවාදෙන අත්තනො කුසලධම්මං මා උම්මූලෙසි;[1] **අභිප්පසාදෙහි මන**න්ති. "සාධුරූපො වත අයං සමණො"ති අත්තනො චිත්තං පසාදෙහි; **මා තෙ විජ්ජි මත්ථක**න්ති තව මත්ථකං තස්මිං කතෙන අපරාධෙන සත්තධා මා ඵලි; තස්මා තස්ස පතිකාරත්ථං ඛිප්පමෙව **පඤ්ජලිකො වන්දා**ති. බ්‍රාහ්මණො තං සුත්වා භීතො සංවිග්ගො ලොමහට්ඨජාතො තාවදෙව ථෙරං ඛමාපෙසි. "නෙසො පස්සතී"ති ආදිකා ඡ ගාථා **පොට්ඨිලං** නාම භික්ඛුං සම්මා පටිපජ්ජන්තං මිච්ඡාජීවිකත්තං දිස්වා චොදනාවසෙන වුත්තා. තත්ථ **නෙසො පස්සති සද්ධම්ම**න්ති එසො පොට්ඨිලො භික්ඛු සතං බුද්ධාදීනං ධම්මං මග්ගඵලනිබ්බානං න පස්සති කස්මා? **සංසාරෙන පුරක්ඛතො** සංසාරබන්ධනඅවිජ්ජාදිනා පුරෙක්ඛතො අපායෙසු නිබ්බත්තනභාගො; **අධොගමං** හෙට්ඨාගාමිං මායාසාඨෙය්‍යානුගතත්තා; **ජිම්හපථං** මිච්ඡාමග්ගභාවතො කුම්මග්ගභූතං මිච්ඡාජීවං; **අනුධාවතී**ති අනුපරිවත්තති; **කිමීව මීළ්හසල්ලිත්තො**ති ගූථකිමිවිය මීළ්හෙන සමන්තතො ලිත්තො; කිලෙසාසුචිවිමිස්සිතෙ **සඞ්ඛාරෙ අධිමුච්ඡිතො** අජ්ඣොපන්නො; **පගාළ්හො ලාභසක්කාරෙ**ති ලාභෙ ච සක්කාරෙ ච තණ්හාවසෙන පකාරතො ගාළ්හො ඔගාළ්හො; **තුච්ඡො ගච්ඡති පොට්ඨිලො**ති අධිසීලසික්ඛාභාවතො තුච්ඡො අසාරො හුත්වා පොට්ඨිලො භික්ඛු ගච්ඡති පවත්තති; "ඉමඤ්ච පස්සා"ති ආදිකා ඡ ගාථා ආයස්මන්තං **සාරිපුත්තං** පසංසන්තෙන වුත්තා. තත්ථ **ඉමඤ්ච පස්සා**ති ආයස්මන්තං **සාරිපුත්තත්ථෙරං** දිස්වා පසන්නමානසො අත්තනො චිත්තං ආලපති. **සුදස්සන**න්ති අසෙක්ඛානං සීලක්ඛන්ධානං චෙව පාරිපූරියා සාවකපාරමීඤාණස්ස ච පාරිපූරියා සුන්දර දස්සනං; **විමුත්තං උභතොභාගෙ**ති උභතොභාගතො විමුත්තත්තා උභතොභාගවිමුත්තං උභතො භාගෙහි අරූපසමාපත්තියා රූපකායතො මග්ගෙන නාමකායතො; යථාරහං තෙහියෙව වික්ඛම්භනසමුච්ඡෙදභාගෙහි විමුත්තන්ති අත්ථො. සබ්බසො රාගසල්ලාදීනං අභාවෙන **විසල්ලං**; කාමාදියොගානං සම්මදෙව ඛීණත්තා **ඛීණසංයොගං**; සුපරිසුද්ධස්ස විජ්ජාත්තයස්ස අධිගතත්තා **තෙවිජ්ජං**;

---

1. උම්මූලෙසීති සකළුවි.

මච්චුරාජස්ස භඤ්ජිතත්තා **මච්චුහායිනං** පස්සාති යොජනා. "එතෙ සම්බහුලා"ති ආදිකා ගාථා ආයස්මතා **සාරිපුත්තත්ථෙරෙන මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං** පසංසන්තෙන වුත්තා. තත්ථ **පූජිතො නරදෙවෙහී**ති නරෙහි ච දෙවෙහි ච පරමාය පූජාය පූජිතො; **උප්පන්නො මරණාභිභූ**ති ලොකෙ උප්පන්නො හුත්වා මරණං අභිභවිත්වා ඨිතො; අථවා පූජිතො, නරදෙවෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන කාරණභූතෙන අරියාය ජාතියා උප්පන්නො සම්මාසම්බුද්ධොහි පට්ඨං කම්මුනා නරො මනුස්සො හුත්වා පච්ඡා අරියාය ජාතියා උත්තමො දෙවො දෙවාතිදෙවො අහොසි. තස්මා නරදෙවොති වුච්චති. **පූජිතො නරදෙවෙන** භගවතා පසංසාවසෙන **උප්පන්නො** මරණාභිභූතෙ ලොකෙ උප්පන්නො හුත්වා **මරණාභිභූ** මච්චුහායී **පුණ්ඩරීකංව තොයෙන** උදකෙන පුණ්ඩරිකං විය සඞ්ඛාරගතෙ තණ්හාදිට්ඨිලෙපෙන **න උපලිම්පති** කත්ථචිපි අනිස්සිතොති අත්ථො. **යස්සා**ති යෙන; මුහුත්තෙනාති ඛණමත්තෙන කාලෙ; **සහස්සධා**ති සහස්සප්පකාරෙ; **ලොකො**ති ඔකාසලොකො; අයං හෙත්ථ අත්ථො: "යෙන මහිද්ධිකෙන ආයස්මතා **මහාමොග්ගල්ලානෙන** සහස්සීලොකධාතු ඛණෙනෙව සම්මදෙව **විදිතො** පච්චක්ඛතො **ඤාතො; සබ්‍රහ්මකප්පො** මහාබ්‍රහ්මසදිසො ආවජ්ජනාදිවසිභාවප්පත්තියා ඉද්ධිසම්පදාය චුතූපපාතෙච **වසී කාලෙ පස්සති**ති තදනුරූපෙ කාලෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා දෙවතා පස්සතී"ති. "සාරිපුත්තොවා"ති ආදිකා ගාථා ආයස්මතා **මහාමොග්ගල්ලානෙන** අත්තනො ගුණෙ පකාසෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ "සාරිපුත්තොවා"ති ගාථාය අයං සඞ්ඛෙපත්ථො. "**පඤ්ඤාය** පඤ්ඤාසම්පදාය **සීලෙන** සීලසම්පත්තියා **උපසමෙන** කිලෙසවූපසමෙන යො භික්ඛු **පාරඞ්ගතො** පාරං පරියන්තං උක්කංසං ගතො සො **සාරිපුත්තො** සාවකෙහි පඤ්ඤාදීහි ගුණෙහි පරමුක්කංසගතො පඤ්ඤාය සීලෙනහි පරමුක්කංසගතො **එතාව පරමො සියා** එතපරමො එව නත්ථි තතො උත්තරී"ති. ඉමං පන ථෙරො යථා **සාරිපුත්තො** පඤ්ඤාය උත්තමො තථා අහං සමාධිනා උත්තමොති දීපෙතුං අවොච. තෙනෙවාහ: "කොටිසතසහස්සස්සා"ති ආදි. තත්ථ "ඛණෙන නිම්මිනෙ"ති ඛණෙනෙව කොටිසතසහස්සඅත්තභාවං නිම්මිනෙය්‍ය නිම්මිනිතුං සමත්ථො. තස්ස නිම්මානෙ න මය්හං භාරො අත්ථි. **විකුබ්බනාසු කුසලො වසීභූතොම්හි ඉද්ධියා**ති න කෙවලං මනොමයවිකුබ්බනාසු එව සබ්බායපි **ඉද්ධියා** වසීභාවප්පත්තො **අම්හි. සමාධිවිජ්ජාවසි පාරමිං ගතො**ති සවිතක්කසවිචාරාදිසමාධීසු චෙව පුබ්බෙනිවාසඤාණාදිවිජ්ජාසු ච වසීභාවෙන පාරමිං කොටිං පත්තො **අසිතස්ස** තණ්හාතිස්සයාදිරහිතස්ස **සත්ථුසාසනෙ** යථාවුත්තෙහි ගුණෙහි උක්කංසගතො ධිතිසම්පන්නතාය **ධීරො මොග්ගල්ලාන** ගොත්තො **මොග්ගල්ලානො** සුට්ඨු පිහිතින්ද්‍රියතාය **සමාහිතින්ද්‍රියො යථා හත්ථි නාගො පූතිලතාබන්ධනං** සුඛෙනෙව ඡින්දති එවං සකලං කිලෙසබන්ධනං **සඤ්ඡින්දිත්වා**"ති. "කීදිසො නිරයො ආසී"ති **ආදයො** ගාථා කොට්ඨං අනුපවිසිත්වා නික්ඛමිත්වා ඨිතමාරං තජ්ජෙන්තෙන ථෙරෙන වුත්තා. තත්ථ **කීදිසො**ති කිම්පකාරො;

යත්ථ දුස්සීති යස්මිං නිරයෙ **දුස්සීති** එවං නාමො මාරො; **අපච්චථාති** නිරයග්ගිනා අපච්චි; **විධුරං සාවකන්ති විධුරං** නාම කකුසන්ධස්ස භගවතො අග්ගසාවකං; **ආසජ්ජාති** ඝට්ටයිත්වා බාධයිත්වා; **කකුසන්ධඤ්ච බ්‍රාහ්මණන්ති කකුසන්ධඤ්ච** සම්මාසම්බුද්ධං ආසජ්ජාති අත්ථො. භගවන්තං උද්දිස්ස කුමාරං ආවිසිත්වා මාරෙන ඛිත්තා සක්ඛරා ථෙරස්ස සීසෙ පති. **සතං ආසි අයොසඞ්කූති** තස්මිං කිර නිරයෙ උප්පන්නානං තිගාවුතො අත්තභාවො හොති. **දුස්සි**මාරස්සාපි තාදිසොව අහොසි. අථ නිරයපාලා තාලක්ඛන්ධප්පමාණානං අයොසූලානං ආදිත්තානං සම්පජ්ජලිතානං සජොතිභූතානං සතමෙව ගහෙත්වා "ඉමස්මිංව තෙ ඨානෙ ඨිතෙන හදයෙන චින්තෙත්වා පාපං කත"න්ති සුධාදෙණියං සුධං කොට්ටෙන්තා විය හදයමජ්ඣං කොට්ටෙත්වා පණ්ණාසජනා පාදාභිමුඛා පණ්ණාසජනා සීසාභිමුඛා කොට්ටෙන්තා ගච්ඡන්ති එවං ගච්ඡන්තා ච පඤ්චහි වස්සසතෙහි උභොඅන්තෙ පත්වා පුන නිවත්තමානා පඤ්චහි වස්සසතෙහි හදයමජ්ඣං උපගච්ඡන්ති. තං සන්ධාය වුත්තං: "සතං ආසි අයොසඞ්කූ"ති. **පච්චත්තවෙදනාති** පාටියෙක්කං වෙදනාජනකා; සා කිර වෙදනා මහානිරයවෙදනාතො දුක්ඛතරා හොති යථාහි සිනෙහපානසත්තාහතො පරිහාරසත්තාහං දුක්ඛතරං එවං මහානිරයදුක්ඛතො උස්සදෙ උට්ඨාන[1]වෙදනා දුක්ඛතරා. **ඊදිසො නිරයො ආසීති** ඉමස්මිං ඨානෙ දෙවදූතසුත්තන්තෙ නිරයො දීපෙතබ්බො. **යො එතමභිජානාතීති** යො මහාභිඤ්ඤො එතං කම්මඵලඤ්ච හත්ථතලෙ ඨපිතආමලකං විය අභිමුඛං කත්වා පච්චක්ඛතො ජානාති. **භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකොති** භින්නකිලෙසො භික්ඛු සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවකො; **කණ්හ දුක්ඛං නිගච්ඡසීති** එකන්තකාලකෙහි පාපධම්මෙහි සමන්නාගතත්තා කණ්හ! මාර! දුක්ඛං වින්දිස්සසි; **මජ්ඣෙ සරස්සාති** මහාසමුද්දස්ස මජ්ඣෙ කිර උදකං වත්ථුං කත්වා නිබ්බත්තවිමානානි කප්පට්ඨිතිකානි හොන්ති තෙනාහ: "විමානා කප්පට්ඨායිනො"ති. තෙසං වෙළුරියස්ස විය වණ්ණො හොති පබ්බතමත්ථකෙ ජලිතනළග්ගික්ඛන්ධො විය එතෙසං අච්චියො ජොතන්ති තෙන තෙ අතිවිය පභස්සරා පභාසම්පන්නා හොන්ති. තෙනාහ: "වෙළුරියවණ්ණරුචිරා අච්චිමන්තා පභස්සරා"ති. **පුථු නානත්තවණ්ණියොති** නීලාදිවසෙන නානත්තවණ්ණා බහූ අච්ඡරා තත්ථ තෙසු විමානෙසු නච්චන්ති. **යො එතමභිජානාතීති** යො එතං විමානවත්ථුං පච්චක්ඛං කත්වා ජානාති අයංහි අත්ථො විමානපෙතවත්ථූහි දීපෙතබ්බො. **බුද්ධෙන චොදිතො** සම්මාසම්බුද්ධෙන චොදිතො උය්‍යොජිතො **භික්ඛුසඞ්ඝස්ස** පස්සන්තස්ස **මිගාරමාතුපාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පයීති** පුබ්බාරාමෙ **විසාඛාය** මහාඋපාසිකාය කාරිතං සහස්සගබ්භපටිමණ්ඩිතං මහාපාසාදං අත්තනො පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පෙසිං; එකස්මිං හි සමයෙ **පුබ්බාරාමෙ** යථාවුත්තපාසාදෙ භගවති විහරන්තෙ සම්බහුලා නවකතරා භික්ඛූ උපරිපාසාදෙ නිසින්නා සත්ථාරම්පි

---

1. විපාකට්ඨානා'ති මූලපණ්ණාසඅට්ඨකථා.   a. ම. නි. උ. 3 වග්ග 10 සුත්ත

අවිතෙතත්වා තිරච්ඡානකථං කථෙතුමාරද්ධා තං සුත්වා භගවා තෙ සංවෙජෙත්වා අත්තනො ධම්මදෙසනාය භාජනභූතෙ කාතුකාමො ආයස්මන්තං **මහාමොග්ගල්ලානං** ආමන්තෙසි "පස්සසි ත්වං **මොග්ගල්ලාන**! නවෙ භික්ඛූ තිරච්ඡානකථමනුයුත්තෙ"ති. තං සුත්වා ථෙරො සත්ථු අජ්ඣාසයං ඤත්වා අභිඤ්ඤාපාදකං ආපොකසිණාරම්මණං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය පාසාදෙන පතිට්ඨිතොකාසං "උදකං හොතූ"ති අධිට්ඨාය පාසාදමත්ථකෙ ථූපිකං පාදඞ්ගුට්ඨෙන පහරි පාසාදො නමිත්වා එකෙන පස්සෙන අට්ඨාසි පුනපි පහරි අපරෙන පස්සෙන අට්ඨාසි. තෙ භික්ඛූ භීතා සංවිග්ගා පාසාදස්ස පතනභයෙන තතො නික්ඛමිත්වා භගවතො සමීපෙ අට්ඨංසු. සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා තෙසු කෙචි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු කෙචි සකදාගාමිඵලෙ කෙචි අනාගාමිඵලෙ කෙචි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු ස්වායමත්ථො පාසාදකම්පනසුත්තෙන[a] දීපෙතබ්බො. **වෙජයන්තං පාසාද**න්ති සො වෙජයන්තො පාසාදො තාවතිංසභවනෙ යොජනසහස්සුබ්බෙධො අනෙකසහස්සනිය්‍යූහකූටාගාරපතිමණ්ඩිතො දෙවාසුරසඞ්ගාමෙ අසුරෙ ජිනිත්වා සක්කෙ දෙවානමින්දෙ නගරමජ්ඣෙ ඨිතෙ උට්ඨිතො විජයන්තෙ[1] නිබ්බත්තත්තා වෙජයන්තොති ලද්ධනාමො පාසාදො තං සන්ධායාහ: "වෙජයන්තං පාසාද"න්ති නම්පිහි[2] අයං ථෙරො පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පෙසි. එකස්මිංහි සමයෙ භගවන්තං පුබ්බාරාමෙ විහරන්තං සක්කො දෙවරාජා උපසඞ්කමිත්වා "තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිං"පුච්ඡි. තස්ස භගවා විස්සජ්ජෙසි සො තං සුත්වා අත්තමනො පමුදිතො අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා අත්තනො දෙවලොකමෙව ගතො අථායස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** එවං චින්තෙසි: "අයං සක්කො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එවරූපං ගම්භීරං නිබ්බානපටිසංයුත්තංපඤ්හං පුච්ඡි භගවතාච පඤ්හො විස්සජ්ජිතො කිං නුඛො ජානිත්වා ගතො උදාහු අජානිත්වා යන්නූනාහං දෙවලොකං ගන්ත්වා තමත්ථං ජානෙය්‍යන්ති සො තාවදෙව තාවතිංසභවනං ගන්ත්වා සක්කං දෙවානමින්දං තමත්ථං පුච්ඡි සක්කො දිබ්බසම්පත්තියා පමත්තො හුත්වා වික්ඛෙපං අකාසි. ථෙරො තස්ස සංවෙගජනනත්ථං වෙජයන්තපාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පෙසි. තෙන වුත්තං:

"යො වෙජයන්ත පාසාදං පාදඞ්ගුට්ඨෙන කම්පයි,
ඉද්ධිබලෙනුපත්ථද්ධො සංවෙජෙසිච දෙවතා"ති

අයංපනත්ථො චූලතණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිසුත්තෙන[b] දීපෙතබ්බො. කම්පිතාකාරො හෙට්ඨා වුත්තො යෙව. **සක්කං සො පරිපුච්ඡතීති** යථා වුත්තමෙව ථෙරස්ස තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තිපුච්ඡං සන්ධාය වුත්තං තෙනාහ: "අපාවුසො ජානාසි තණ්හක්ඛයවිමුත්තියො"ති. **තස්ස සක්කො වියාකාසීති** ඉදං ථෙරෙන පාසාද කම්පනෙ කතෙ සංවිග්ගහදයෙන පමාදං පහාය

---

a. සං. නි. මහාවග්ග 7 ඉද්ධිපාද සං. 2 වග්ග 4 සුත්ත.

2. තම්පි. 'හිතිකපොත්ථි. b. ම. නි, මූ. 4 වග්ග 7 සුත්ත.

යොනිසො මනසි කරිත්වා පඤ්හස්ස බ්‍යාකතභාවං සන්ධාය වුත්තං. සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙනෙව හි සො තදා කථෙසි. තෙනාහ: "පඤ්හං පුට්ඨො යථා තථ"න්ති. තත්ථ **සක්කං සො පරිපුච්ඡතීති** සක්කං දෙවරාජං සො මොග්ගල්ලානත්ථෙරො සත්ථාරා දෙසිතාය තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තියා සම්මදෙව ගහිතභාවං පුච්ඡි. අතීතත්ථෙ හි ඉදං වත්තමානවචනං. **අපි ආවුසො ජානාසීති** ආවුසො අපි ජානාසි? කිං ජානාසි? **තණ්හක්ඛය විමුත්තියොති** යථා තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තියො සත්ථාරා තුය්හං දෙසිතා තථා කිං ජානාසීති? පුච්ඡි. තණ්හක්ඛයවිමුත්තියොති වා තණ්හාසඞ්ඛය විමුත්තිසුත්තස්ස දෙසනං පුච්ඡති. **බ්‍රහ්මානන්ති** මහාබ්‍රහ්මානං. **සුධම්මායං අභිතො සභන්ති** සුධම්මාය සභාය[a] අයම්පන බ්‍රහ්මලොකෙ සුධම්මසභා'ව. න තාවතිංසභවනෙ සුධම්මසභාවිරහිතො දෙවලොකො නාම නත්ථි. **අජ්ජාපි තෙ ආවුසො සා දිට්ඨි යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහූති** "ඉමං බ්‍රහ්මලොකං උපගන්තුං සමත්ථො නත්ථි කොචි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා"ති සත්ථු ඉධාගමනතො පුබ්බෙ යා තුය්හං දිට්ඨි අහොසි. කිමජ්ජාපි ඉදානිපි සා දිට්ඨි න විගතාති? **පස්සසි වීතිවත්තන්තං බ්‍රහ්මලොකෙ පභස්සරන්ති** බ්‍රහ්මලොකෙ වීතිවත්තන්තං **මහාකප්පින මහාකස්සපාදීහි** සාවකෙහි පරිවාරිතස්ස තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නස්ස සසාවකස්ස භගවතො ඔභාසං පස්සසි කිං න පස්සසී?ති අත්ථො. එකස්මිං හි සමයෙ භගවා බ්‍රහ්මලොකෙ සුධම්මාය සභාය සන්නිපතිත්වා සන්නිසින්නස්ස "අත්ථි නු ඛො කොචි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා එවං මහිද්ධිකො යො ඉධ ආගන්තුං සක්කුණෙය්‍යා"ති චින්තෙන්තස්ස බ්‍රහ්මුනො චිත්තමඤ්ඤාය තත්ථ ගන්ත්වා බ්‍රහ්මුනො මත්ථකෙ ආකාසෙ නිසින්නො තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා ඔභාසං මුඤ්චන්තො **මහාමොග්ගල්ලානාදීනං** ආගමනං චින්තෙසි. සහචින්තනෙන තෙපි තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථු අජ්ඣාසයං ඤත්වා තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පච්චෙකදිසාසු නිසීදිත්වා ඔභාසං විස්සජ්ජිංසු. සකලබ්‍රහ්මලොකො එකො'භාසො අහොසි. සත්ථා බ්‍රහ්මුනො කල්ලචිත්තතං ඤත්වා චතුසච්චප්පකාසකං ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ අනෙකානි බ්‍රහ්මසහස්සානි මග්ගඵලෙසු පතිට්ඨහිංසු. තං සන්ධාය චොදෙන්තො "අජ්ජාපි තෙ ආවුසො සා දිට්ඨී"ති ගාථමාහ. අයම්පනත්ථො. බකබ්‍රහ්මසුත්තෙන[b] දීපෙතබ්බො. වුත්තං හෙතං "එකංසමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති **ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස** ආරාමෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රහ්මුනො එවරූපං පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති. "නත්ථි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා යො ඉධ ආගච්ඡෙය්‍යා"ති අථ ඛො භගවා තස්ස බ්‍රහ්මුනො චෙතසා චෙතො පරිවිතක්කමඤ්ඤාය සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි.

---

a. "සුධම්මායං අභිතො සභා"න්ති සුධම්මාය සභාය සමීපෙති මූලපණ්ණාසට්ඨ-

b සං. නි. සගාථාවග්ග 6. බ්‍රහ්ම. සං. 5. සුත්ත.

අථබො භගවා තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා. අථඛො ආයස්මතො **මහාමොග්ගල්ලානස්ස** එතදහොසි. කහං නුඛො භගවා එතරහි විහරතී"ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** භගවන්තං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුස්සකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තෙජොධාතුං සමාපන්නං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො සම්මිඤ්ජිතංවා බාහං පසාරෙය්‍ය පසාරිතංවා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි අථඛො ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** පුරත්ථිමං දිසං නිස්සාය තස්සබ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නීච තරං භගවතො. අථඛො ආයස්මතො **මහාකස්සපස්ස** එතදහොසි. "කහංනුඛො භගවා එතරහි විහරතී"ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා **මහාකස්සපො** භගවන්තං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුස්සකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තෙජොධාතුං සමාපන්නං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො-පෙ-එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථඛො ආයස්මා **මහාකස්සපො** දක්ඛිණං දිසං නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නීච තරං භගවතො. අථඛො ආයස්මතො **මහාකප්පිනස්ස** එතදහොසි. "කහං නුඛො භගවා එතරහි විහරතී"ති? අද්දසා ඛො **මහාකප්පිනො** භගවන්තං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුස්සකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තෙජොධාතුං සමාපන්නං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො –පෙ– එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිංබ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථඛො ආයස්මා **මහාකප්පිනො** පච්ඡිමං දිසං නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරි වෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නීචතරං භගවතො. අථඛො ආයස්මතො **අනුරුද්ධස්ස** එතදහොසි. "කහංනුඛො භගවා එතරහි විහරතී"ති? අද්දසා ඛො ආයස්මා **අනුරුද්ධො** භගවන්තං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුස්සකෙන තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තෙජොධාතුං සමාපන්නං. දිස්වාන සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො –පෙ– එවමෙව ජෙතවනෙ අන්තරහිතො තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. අථඛො ආයස්මා **අනුරුද්ධො** උත්තරං දිසං නිස්සාය තස්ස බ්‍රහ්මුනො උපරිවෙහාසං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා නීචතරං භගවතො. අථඛො ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** තං බ්‍රහ්මානං ගාථාය අජ්ඣ භාසි:–

"අජ්ජාපි තෙ ආවුසො සා දිට්ඨි යා තෙ දිට්ඨි පුරෙ අහු,
පස්සසි වීතිවත්තන්තං බ්‍රහ්මලොකෙ පභස්සර"න්ති[1].

1. පරිගණ්හන්ති. සං. පාළි.

“න මෙ මාරිස සා දිට්ඨී යා මෙ දිට්ඨී පුරෙ අහු,
පස්සාමි වීතිවත්තන්තං බ්‍රහ්මලොකෙ පභස්සරං.
සොහං අජ්ජ කථං වජ්ජං අහං නිච්චොම්හි සස්සතො”ති.

අථ ඛො භගවා තං බ්‍රහ්මානං සංවෙජෙත්වා සෙය්‍යථාපි නාම බලවා පුරිසො–පෙ– එවමෙව තස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ අන්තරහිතො ජෙතවනෙ පාතුරහොසි. අථ ඛො සො බ්‍රහ්මා අඤ්ඤතරං බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජං ආමන්තෙසි. “එහි ත්වං මාරිස! යෙනායස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** තෙනුපසඞ්කම උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං **මහාමොග්ගල්ලානං** එවං වදෙහි “අත්ථි නු ඛො මාරිස **මහාමොග්ගල්ලාන!** අඤ්ඤෙපි තස්ස භගවතො සාවකා එවං මහිද්ධිකා එවං මහානුභාවා සෙය්‍යථාපි භවං **මොග්ගල්ලානො, කස්සපො, කප්පිනො, අනුරුද්ධො**”ති. “එවං මාරිසා”ති ඛො සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො තස්ස බ්‍රහ්මුනො පටිස්සුණිත්වා යෙනායස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මන්තං **මහාමොග්ගල්ලානං** එතදවොච. “අත්ථි නු ඛො මාරිස! **මොග්ගල්ලාන!** තස්ස භගවතො අඤ්ඤෙපි සාවකා එවං මහිද්ධිකා එවං මහානුභාවා සෙය්‍යථාපි භවං **මොග්ගල්ලානො, කස්සපො, කප්පිනො, අනුරුද්ධො**”ති. අථ ඛො ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** තං බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජං ගාථාය අජ්ඣභාසි :–

“තෙවිජ්ජා ඉද්ධිපත්තා ච චෙතොපරියකොවිදා,
ඛීණාසවා අරහන්තො බහු බුද්ධස්ස සාවකා”ති

අථ ඛො සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො ආයස්මතො **මහාමොග්ගල්ලානස්ස** භාසිතං අභිනන්දිත්වා අනුමොදිත්වා යෙන සො බ්‍රහ්මා තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා තං බ්‍රහ්මානං එතදවොච. ආයස්මා මාරිස **මහාමොග්ගල්ලානො** එවමාහ :–

“තෙ විජ්ජා ඉද්ධිපත්තා ච චෙතොපරිය කොවිදා
ඛීණාසවා අරහන්තො බහු බුද්ධස්ස සාවකා”ති.

ඉදමවොච සො බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජො “අත්තමනො සො බ්‍රහ්මා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජස්ස භාසිතං අභිනන්දී”ති. ඉදං සන්ධාය වුත්තං “අයං පනත්ථො බකබ්‍රහ්මසුත්තෙන දීපෙතබ්බො”ති.

මහාමෙරුනො කූටන්ති කූටසීසෙන සකලමෙව සිනෙරුපබ්බතරාජං වදති. **විමොක්ඛෙන අඵස්සයී**ති ඣානවිමොක්ඛෙන නිස්සයෙන **අභිඤ්ඤාණෙන** ඵස්සයීති අධිප්පායො. **වන**න්ති ජම්බුදීපං. සො හි වනබහුලතාය වනන්ති වුත්තො. තෙනාහ “ජම්බුසණ්ඩස්ස[1] ඉස්සරො”ති. **පුබ්බවිදෙහාන**න්ති පුබ්බවිදෙහට්ඨානං පුබ්බවිදෙහන්ති අත්ථො. **යෙ ච භූමිසයා නරා**ති භූමිසයා නරා නාම අපරගොයානං උත්තරකුරූනඤ්ච

1. ජම්බුමණ්ඩස්සාති සෙලත්ථෙරගාථා.

මනුස්සා. තෙහි ගෙහා'භාවතො භූමිසයාති වුත්තා. තෙපි සබ්බ අළුස්සයීති සම්බන්ධො. අයං පනත්ථො **නන්දොපනන්ද** දමනෙනa දීපෙතබ්බො. එකස්මිං කිර සමයෙ අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා "සෙව භන්තෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මය්හං ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථා"ති නිමන්තෙත්වා පක්කමි. තං දිවසඤ්ච භගවතො පච්චූසසමයෙ දසසහස්සිලොකධාතුං ඔලොකෙන්තස්ස **නන්දොපනන්දො** නාම නාගරාජා ඤාණමුඛෙ ආපාථමාගච්ඡි. භගවා "අයං නාගරාජා මය්හං ඤාණමුඛෙ ආපාථමාගච්ඡති. කිං නු ඛො භවිස්සතී"ති[1] ආවජ්ජෙන්තො සරණගමනස්ස උපනිස්සයං දිස්වා "අයං මිච්ඡාදිට්ඨිකො තීසු රතනෙසු අප්පසන්නො. කො නු ඛො ඉමං මිච්ඡාදිට්ඨිතො විමොචෙය්‍යා?"ති ආවජ්ජෙන්තො **මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං** අද්දස. තතො පභාතාය රත්තියා සරීරපටිජග්ගනං කත්වා ආයස්මන්තං **ආනන්දං** ආමන්තෙසි. "**ආනන්ද**! පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ආරොචෙහි තථාගතො දෙවචාරිකං ගච්ඡතී"ති. තං දිවසඤ්ච **නන්දොපනන්දස්ස** අන්නපානභූමිං[2] සජ්ජයිංසු. සො දිබ්බරතනපල්ලඞ්කෙ දිබ්බෙන සෙතච්ඡත්තෙන ධාරියමානො[3] තිවිධනාටකෙහි චෙව නාගපරිසාය ච පරිවුතො දිබ්බභාජනෙසු උපට්ඨාපිතං[4] අන්නපානවිධිං ඔලොකයමානො නිසින්නො හොති. අථ ඛො භගවා යථා නාගරාජා පස්සති තථා කත්වා තස්ස විමානමත්ථකෙනෙව පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං තාවතිංසදෙවලොකාභිමුඛො පායාසි. තෙන ඛො පන සමයෙන **නන්දොපනන්දස්ස** නාගරාජස්ස එවරූපං පාපකං දිට්ඨිගතං උප්පන්නං හොති. "ඉමෙ හි නාම මුණ්ඩකා සමණකා අම්හාකං උපරි භවනෙන දෙවානං තාවතිංසානං භවනං පවිසන්තිපි නික්ඛමන්තිපි න ඉදානි ඉතො පට්ඨාය ඉමෙසං අම්හාකං මත්ථකෙ පාදපංසුං ඔකිරන්තානං ගන්තුං දස්සාමී"ති උට්ඨාය සිනෙරුපාදං ගන්ත්වා තං අත්තභාවං විජහිත්වා සිනෙරුං සත්තක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි ඵණං කත්වා තාවතිංසභවනං අවකුජ්ජෙන ඵණෙන පටිග්ගහෙත්වා අදස්සනං ගමෙසි. අථ ඛො ආයස්මා **රට්ඨපාලො** භගවන්තං එතදවොච: "පුබ්බෙ භන්තෙ ඉමස්මිං පදෙසෙ ඨිතො සිනෙරුං පරිභණ්ඩං පස්සාමි, තාවතිංසං පස්සාමි, වෙජයන්තං පස්සාමි, වෙජයන්තපාසාදස්ස උපරිධජං පස්සාමි. කො නු ඛො භන්තෙ හෙතු කො පච්චයො යං එතරහි නෙව සිනෙරුං පස්සාමි-පෙ-න වෙජයන්තස්ස පාසාදස්ස උපරිධජං පස්සාමී"ති. "අයං **රට්ඨපාල**! **නන්දොපනන්දො** නාම නාගරාජා තුම්හාකං කුපිතො සිනෙරුං සත්තක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා උපරි ඵණෙන පටිච්ඡාදෙත්වා අන්ධකාරං කත්වා ඨිතො"ති. "දමෙමි නං භන්තෙ"ති. න භගවා නං අනුජානි. අථ ඛො ආයස්මා **භද්දියො**, ආයස්මා **රාහුලොති**, අනුක්කමෙන සබ්බෙපි භික්ඛූ උට්ඨහිංසු. න භගවා අනුජානි. අවසානෙ **මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො** "අහං භන්තෙ දමෙමී"ති ආහ.

---

a. විසුද්ධිමග්ග ඉද්ධිවිධනිද්දෙස. 1. අපි නු ඛො අස්ස උපනිස්සයො'ති විසුද්ධිමග්ග.
2. ආපානභූමින්ති විසුද්ධිමග්ග. 3. ධාරියමානෙන 4. උපට්ඨාපිතෙසු.

"දමෙහි **මොග්ගල්ලානා**"ති භගවා තං අනුජානි. ථෙරො අත්තභාවං විජහිත්වා මහන්තං නාගරාජවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා **නන්දොපනන්දං** චුද්දසක්ඛත්තුං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා තස්ස ඵණස්ස මත්ථකෙ අත්තනො ඵණං ඨපෙත්වා සිනෙරුනා සද්ධිං අභිනිප්පීළෙසි. නාගරාජා ධූමායි.

ථෙරො "න තුය්හං යෙව සරීරෙ ධූමො අත්ථි මය්හම්පි අත්ථී"ති ධූමායි, නාගරාජස්ස ධූමො ථෙරං න බාධති. ථෙරස්ස පන ධූමො නාගරාජං බාධති, තතො නාගරාජා පජ්ජලි, ථෙරො "න තුය්හං යෙව සරීරෙ අග්ගි අත්ථි මය්හම්පි අත්ථී"ති පජ්ජලි, නාගරාජස්ස තෙජො ථෙරං න බාධති, ථෙරස්ස පන තෙජො නාගරාජං බාධති, නාගරාජා "අයං මං සිනෙරුනා අභිනිප්පීළෙත්වා ධූමායති චෙව පජ්ජලති චා"ති චින්තෙත්වා "භො! ත්වං කොසී?"ති පුච්ඡි[1] "අහං ඛො **නන්ද! මොග්ගල්ලානො**"ති. "භන්තෙ! අත්තනො භික්ඛුභාවෙන තිට්ඨාහී"ති. ථෙරො තං අත්තභාවං විජහිත්වා තස්ස දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා වාමකණ්ණසොතෙන නික්ඛමි. වාමකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන නික්ඛමි. තථා දක්ඛිණනාසාසොතෙන පවිසිත්වා වාමනාසාසොතෙන නික්ඛමි. වාමනාසාසොතෙන පවිසිත්වා දක්ඛිණනාසාසොතෙන නික්ඛමි. තතො නාගරාජා මුඛං විවරි, ථෙරො මුඛෙන පවිසිත්වා අන්තොකුච්ඡියං පාචීනෙන ච පච්ඡිමෙන ච චඞ්කමති. භගවා "**මොග්ගල්ලාන!** මනසිකරොහි මහිද්ධිකො නාගො"ති ආහ. ථෙරො "මය්හං ඛො භන්තෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා භාවිතා බහුලීකතා යානීකතා වත්ථුකතා අනුට්ඨිතා පරිචිතා සුසමාරද්ධා, තිට්ඨතු භන්තෙ! **නන්දොපනන්දො**, අහං **නන්දොපනන්ද**සදිසානං නාගරාජානං සතම්පි සහස්සම්පි සතසහස්සම්පි දමෙය්‍ය"න්ති ආහ. නාගරාජා චින්තෙසි. "පවිසන්තො තාව මෙ න දිට්ඨො, නික්ඛමනකාලෙ දානි තං දාඨන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා ඛාදිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා "නික්ඛමථ භන්තෙ! මා මං අන්තොකුච්ඡියං අපරාපරං චඞ්කමන්තො බාධයිත්ථා"ති ආහ. ථෙරො නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨාසි. නාගරාජා "අයං සො"ති දිස්වා නාසාවාතං විස්සජ්ජි. ථෙරො චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජි. ලොමකූපම්පිස්ස වාතො චාලෙතුං නාසක්ඛි. අවසෙසා භික්ඛූ කිර ආදිතො පට්ඨාය සබ්බපාටිහාරියානි කාතුං සක්කුණෙය්‍යුං, ඉමං පන ඨානං පත්වා එවං ඛිප්පනිසන්තිනො හුත්වා සමාපජ්ජිතුං නාසක්ඛිස්සන්තීති නෙසං භගවා නාගරාජදමනං නානුජානි. නාගරාජා "අහං ඉමස්ස සමණස්ස නාසාවාතෙන ලොමකූපම්පි චාලෙතුං නාසක්ඛිං 'මහිද්ධිකො සො සමණො"ති චින්තෙසි. ථෙරො අත්තභාවං විජහිත්වා සුපණ්ණරූපං නිම්මිනිත්වා සුපණ්ණවාතං දස්සෙන්තො නාගරාජානං අනුබන්ධි. නාගරාජා තං අත්තභාවං විජහිත්වා මාණවකවණ්ණං අභිනිම්මිනිත්වා "භන්තෙ තුම්හාකං සරණං ගච්ඡාමී"ති වදන්තො ථෙරස්ස පාදෙ වන්දි. ථෙරො "සත්ථා **නන්ද!** ආගතො එහි ත්වං ගමිස්සාමා"ති නාගරාජානං දමෙත්වා නිබ්බිසං කත්වා ගහෙත්වා භගවතො සන්තිකං

---

1. 'පටිපුච්ඡි ති'පි අත්ථි

අගමාසි. නාගරාජා භගවන්තං වන්දිත්වා "භන්තෙ තුම්හාකං සරණං ගච්ඡාමී"ති ආහ. භගවා "සුඛී හොහි නාගරාජා"ති වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝ පරිවුතො අනාථපිණ්ඩිකස්ස නිවෙසනං අගමාසි. අනාථපිණ්ඩිකො "කිං භන්තෙ අතිදිවා ආගතත්ථා"ති ආහ. **මොග්ගල්ලානස්ස ච නන්දූපනන්දස්ස ච** සඞ්ගාමො අහොසී"ති. "කස්ස පන භන්තෙ ජයො? කස්ස පරාජයො?"ති. "**මොග්ගල්ලානස්ස** ජයො **නන්දස්ස** පරාජයො"ති. **අනාථපිණ්ඩිකො** "අධිවාසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා සත්තාහං එකපටිපාටියා භත්තං සත්තාහං ථෙරස්ස සක්කාරං කරිස්සාමී"ති වත්වා සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං මහාසක්කාරං අකාසි. තෙන වුත්තං "**නන්දූපනන්දදමනෙන** දීපෙතබ්බා"ති. **සො එතමභිජානාතීති** එතං යථාවුත්තං විමොක්ඛං පච්චක්ඛකරණවසෙන ජානාති. **න වෙ අග්ගි චෙතයති අහං බාලං ඩහාමීති** එවං න අග්ගි අභිසංචෙතෙති, නාපි ඩහනාය පයොගං පරක්කමං කරොති. **බාලො** එව නාම "අයං මන්දගතී"ති අතිජ්ජලන්තං විය **ජලිතං අග්ගිං ආසජ්ජ නං ඩය්හති. එවමෙව මාර!** මං ඩහිතුකාමො බාධෙතුකාමො **ත්වඤ්ඤෙව** පන තථාගමනාදි අඤ්ඤෙන **තථාගතං** අග්ගික්ඛන්ධසදිසං අරියසාවකං ආසජ්ජ **අත්තානං ඩහිස්සසි** ඩහ දුක්ඛතො න මුච්චිස්සසි. **අපුඤ්ඤං පසවීති** අපුඤ්ඤං පටිලභති. **න මෙ පාපං විපච්චතීති** මම පාපං න විපච්චති **කිං නු** මාර එවං **මඤ්ඤසි? කරොතො තෙ චීයතෙ පාප**න්ති එකංසෙන කරොන්තස්ස තෙ පාපං **චිරරත්තාය** චිරකාලං අනත්ථාය දුක්ඛාය උපචීයති. **මාර නිබ්බින්ද** බුද්ධමහාති චතුසච්චබුද්ධතො බුද්ධසාවකතො නිබ්බින්ද; නිබ්බිජ්ජ පරතො කම්මමාහ: **ආසං මාකාසි භික්ඛුසූති** භික්ඛූ විරොධෙමි* විහෙසෙමීති එතං ආසං මාකාසි. **ඉතීති** එවං **මාරං අතජ්ජයීති** මාර නිබ්බින්ද–පෙ–භික්ඛුසූති ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො භෙසකළාවනෙති** එවං නාමකෙ අරඤ්ඤෙ. **තතොති** තජ්ජනහෙතු. **සො දුම්මනො යක්ඛො**ති සො මාරො දොමනස්සිකො හුත්වා තත්ථෙව තස්මිංයෙව ඨානෙ අන්තරධායි. අදස්සනං අගමාසි. අයඤ්ච ගාථා ධම්මසඞ්ගායනකාලෙ ඨපිතා. යම්පනෙත්ථ අන්තරන්තරා අත්ථතො න විභත්තං තං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව. එවමයං මහාථෙරො මාරං තජ්ජෙත්වා දෙවචාරිකානිරයචාරිකාදිවසෙන අඤ්ඤෙහි සාවකෙහි අසාධාරණං සත්තූපකාරං[1] කත්වා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බායි. පරිනිබ්බායන්තො ච **අනොමදස්සිස්ස** භගවතො පාදමූලෙ පණිධානං කත්වා තතො පට්ඨාය තත්ථ තත්ථ භවෙ උළාරානි පුඤ්ඤානි කත්වා සාවක පාරමියා මත්ථකෙ ඨිතොපි අනන්තරා කතස්ස පාපකම්මස්ස වසෙන උපට්ඨිතාය කම්මපිලොතිකාය තිත්ථියෙහි උය්‍යොජිතෙහි චොරෙහි බාධිතො අනප්පකං සරීරඛෙදං පත්වා පරිනිබ්බායි. තෙන වුත්තං අපදානෙ:–

"**අනොමදස්සී** භගවා ලොකජෙට්ඨො නරාසභො,
විහාසි හිමවන්තම්හි දෙවසඞ්ඝපුරක්ඛතො.

---

* රොසෙමීති මූලපණ්ණාසට්ඨකථා.

1. සත්තූපකාරං, සී'මු අපි.

භගවා තතො ඔතරිත්වා විචරි චාරිකං ජිනො,
සත්තකායං අනුග්ගණ්හන්තො බාරාණසිං උපාගමි.

ඛීණාසවසහස්සෙහි පරිවුතො ලොකනායකො,
ඔභාසෙන්තො දිසා සබ්බා විරොචිත්ථ මහාමුනි.

තදහං ගහපති හුත්වා සරදෙන මහිද්ධිනා,
උය්‍යොජිතො සහායෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිං.

උපසඞ්කමිත්වාන සම්බුද්ධං නිමන්තෙත්වා තථාගතං,
අත්තනො භවනං නෙසිං මානයන්තො මහාමුනිං[1].

උපවිට්ඨං මහාවීරං දෙවදෙවං නරාසභං,
සභික්ඛුසඞ්ඝං තප්පෙමි අන්නපානෙනහං තදා.

අනුමොදි මහාවීරො සයම්භූ අග්ගපුග්ගලො,
භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වා ඉමා ගාථා අභාසථ.

යං සො සඞ්ඝමපූජෙසි බුද්ධඤ්ච ලොකනායකං,
තෙන චිත්තප්පසාදෙන දෙවලොකං ගමිස්සති.

සත්තසත්තතික්ඛත්තුඤ්ච දෙවරජ්ජං කරිස්සති,
පථව්‍යාරජ්ජං අට්ඨසතං වසුධං ආවසිස්සති.

පඤ්චපඤ්ඤාසක්ඛත්තුඤ්ච චක්කවත්ති භවිස්සති,
භොගා අසඞ්ඛියා තස්ස උප්පජ්ජිස්සන්ති තාවදෙ.

අපරිමෙය්‍යිතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම ගොත්තෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

නිරයා සො චවිත්වාන මනුස්සත්තං ගමිස්සති,
කොලිතො නාම නාමෙන බ්‍රහ්මබන්ධු භවිස්සති.

සො පච්ඡා පබ්බජිත්වාන කුසලමූලෙන චොදිතො,
ගොතමස්ස භගවතො දුතියො හෙස්සති සාවකො.

ආරද්ධවීරියො පහිතත්තො ඉද්ධියා පාරමිං ගතො,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය නිබ්බායිස්සතිනාසවො.

පාපමිත්තොපනිස්සාය කාමරාගවසං ගතො,
මාතරං පිතරඤ්චාපි ඝාතයිං දුට්ඨමානසො.

යං යං යොනුපපජ්ජාමි නිරයං අථ මානුසං,
පාපකම්මසමඞ්ගිත්තා භින්නසීසො[2] මරාමහං.

ඉදං පච්ඡිමකං මය්හං චරිමො වත්තතෙ භවො,
ඉධාපි[3] ඊදිසො මය්හං මරණකාලෙ භවිස්සති.

පවිවෙකමනුයුත්තො සමාධිභාවනාරතො,
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය විහරාමි අනාසවො.

---

1. පාළියං පනෙත්ථ දුතියගාථමාදිං කත්වා යාවායං තාව ගාථානං විසම්බතා දිස්සති.
2. සමඞ්ගිතා'තිපි.
3. ඉමාපී'තිපි.

ධරණිම්පි සුගම්භීරං බහලං දුප්පධංසියං,
වාමඞ්ගුට්ඨෙන චාලෙය්‍යං ඉද්ධියා පාරමිං ගතො.

අස්මිමානං න පස්සාමි මානො මය්හං න විජ්ජති,
සාමණෙරෙ උපාදාය ගරුචිත්තං කරොමහං.

අපරිමෙය්‍යිතො කප්පෙ යං කම්මමභිනීහරිං,
තාහං භූමිමනුප්පත්තො පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසනන්"ති.†

මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරගාථාවණ්ණනා
නිට්ඨිතා

සට්ඨිනිපාතවණ්ණනා
සමත්තා.

සත්තතිනිපාතෙ "නික්ඛන්තං වත මං සන්ත"න්තිආදිකා ආයස්මතො **වඞ්ගීසත්ථෙරස්ස** ගාථා. අයම්පි **පදුමුත්තර** බුද්ධකාලෙ **හංසවතී** නගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො පුරිමනයෙනෙව විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං පටිභානවන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තජ්ජං අධිකාරකම්මං කත්වා "අහම්පි අනාගතෙ පටිභානවන්තානං අග්ගො භවෙය්‍ය"න්ති පත්ථනං කත්වා සත්ථාරා බ්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා **වඞ්ගීසොති** ලද්ධනාමො තතො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හි. තතො ආචරියං ආරාධෙත්වා **ඡවසීසමන්තං** නාම සික්ඛිත්වා ඡවසීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා "අයං සත්තො අසුකයොනියං නිබ්බත්තො"ති ජානාති. බ්‍රාහ්මණා "අයං අම්හාකං ජීවනමග්ගො"ති ඤත්වා **වඞ්ගීසං** ගහෙත්වා පටිච්ඡන්නයානෙ නිසීදාපෙත්වා ගාමනිගමරාජධානියො විචරන්ති. **වඞ්ගීසොපි** තිවස්සමත්ථකෙ මතානම්පි සීසං ආහරාපෙත්වා නඛෙන ආකොටෙත්වා "අයං සත්තො අසුකයොනියං නිබ්බත්තො"ති වත්වා මහාජනස්ස කඞ්ඛාච්ඡෙදනත්ථං තං තං ජනං ආවිසාපෙත්වා අත්තනො ගතිං කථාපෙති. තෙන තස්මිං මහාජනො අභිප්පසීදති. තං නිස්සාය මහාජනස්ස හත්ථතො සතම්පි සහස්සම්පි ලභන්ති. බ්‍රාහ්මණා **වඞ්ගීස** මාදාය යථාරුචිං චරිත්වා පුන සාවත්ථිං අගමංසු. **වඞ්ගීසො** සත්ථු ගුණෙ පසීදිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිතුකාමො අහොසි. බ්‍රාහ්මණා සමණො **ගොතමො** මායාය තං ආවට්ටෙස්සතී"ති පටික්ඛිපිංසු. **වඞ්ගීසො** තෙසං වචනං අනාදියිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා

---

†. පඨමම්පි අපදානපාළියා උද්ධරිතත්තා එත්ථ පුන උද්ධරණෙ පයොජනං නපස්සාමාති තථාපි තං මයං විසෙසං අකත්වා තථෙව සොධෙත්වා මුද්දාපයිම්හ.

මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. තං සත්ථා පුච්ඡි, "**වඞ්ගීස,** කිඤ්චි සිප්පං ජානාසී"?ති ආම භො **ගොතම,** ඡවසීසමන්තං නාම ජානාමි, "තෙන තිවස්සමත්ථකෙ මතානම්පි සීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාමී"ති සත්ථා තස්ස එකං නිරයෙ නිබ්බත්තස්ස සීසං දස්සෙසි, එකං මනුස්සෙසු, එකං දෙවෙසු, එකං පරිනිබ්බුතස්ස සීසං දස්සෙසි. සො පඨමං සීසං ආකොටෙත්වා "භො **ගොතම,** අයං සත්තො නිරයෙ නිබ්බත්තො"ති ආහ. සාධු **වඞ්ගීස,** සුට්ඨු තයා දිට්ඨං. අයං සත්තො කුහිං නිබ්බත්තො?ති පුච්ඡි. මනුස්සලොකෙ, අයං කුහින්ති: දෙවලොකෙති තිණ්ණම්පි නිබ්බත්තට්ඨානං කථෙසි. පරිනිබ්බුතස්ස පන සීසං නඛෙන ආකොටෙන්තො නෙව ආදිං නකොටිං[1] පස්සති. අථ නං සත්ථා නසක්කොසි? **වඞ්ගීසා**ති, පුච්ඡි. උපපරික්ඛාමි තාවාති. පුනප්පුනං පරිවත්තෙත්වා ආකොටෙන්තොපි බාහිරක මන්තෙන ඛීණාසවස්ස ගතිං කථං ජානිස්සති? අථස්ස මත්ථකතො සෙදො මුච්චි. සො ලජ්ජිත්වා තුණ්හීභූතො අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා කිලමසි **වඞ්ගීසා**ති, ආහ. ආම භො **ගොතම,** ඉමස්ස උප්පන්නට්ඨානං ජානිතුං නසක්කොමි, සචෙ තුම්හෙ ජානාථ, කථෙථාති. වඞ්ගීස, අහං එතම්පි ජානාමි, ඉතො උත්තරිතරම්පි ජානාමීති වත්වා:

"චුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො,
අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.
යස්ස ගතිං නජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති[a]

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි. **වඞ්ගීසො** "තෙනහි භො **ගොතම,** තං විජ්ජං මෙ දෙථා"ති අපචිතිං දස්සෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි. "සත්ථා අම්හෙහි සමානලිඞ්ගස්ස දෙමා"ති ආහ. **වඞ්ගීසො** "යංකිඤ්චි කත්වා මයා ඉමං මන්තං ගහෙතුං වට්ටතී"ති බ්‍රාහ්මණෙ ආහ: "තුම්හෙ මයි පබ්බජන්තෙ මාචින්තයිත්ථ, අහං මන්තං උග්ගණ්හිත්වා සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි. තුම්හාකම්පි තෙන භද්දකමෙව භවිස්සතී"ති. මන්තත්ථාය සත්ථුසන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තදා ච ථෙරො **නිග්‍රොධකප්පො** භගවතො සන්තිකෙ ඨිතො හොති. තං භගවා ආණාපෙසි. "**නිග්‍රොධකප්ප,** ඉමං පබ්බාජෙහී"ති. සො සත්ථු ආණාය තං පබ්බාජෙසි. "අථස්ස සත්ථා මන්තපරිවාරං තාව උග්ගණ්හාහී"ති ද්වත්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං විපස්සනාකම්මට්ඨානඤ්ච ආචික්ඛි. සො ද්වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායන්තොව විපස්සනං පට්ඨපෙසි. බ්‍රාහ්මණා **වඞ්ගීසං** උපසඞ්කමිත්වා "කිං? භො **වඞ්ගීස,** සමණස්ස **ගොතමස්ස** සන්තිකෙ සිප්පං සික්ඛිත"න්ති පුච්ඡිංසු. කිං සිප්පසික්ඛණෙන?. ගච්ඡථ තුම්හෙ න මය්හං තුම්හෙහි කත්තබ්බ කිච්ච"න්ති. බ්‍රාහ්මණා "ත්වම්පි දානි සමණස්ස **ගොතමස්ස** වසං ආපන්නො මායාය ආවට්ටිතො කිං? මයං තව සන්තිකෙ චරිස්සාමා"ති ආගතමග්ගෙනෙව පක්කමිංසු. **වඞ්ගීසත්ථෙරො** විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං සච්ඡාකාසි.

1. නෙව අන්තං නකොටින්ති අඞ්ගුත්තරට්ඨකථා. a. ධම්මපද 26 බ්‍රාහ්මණවග්ග.

තෙන වුත්තං අපදානෙ :-

"පදුමුත්තරො නාම ජිනො සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා,
ඉතො සතසහස්සම්හි කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

යථාපි සාගරෙ ඌමි ගගනෙ විය තාරකා,
එවං පාවචනං තස්ස අරහන්තෙහි චිත්තිතං.

සදෙවාසුරනාගෙහි මනුජෙහි පුරෙක්ඛතො,
සමණබ්‍රාහ්මණාකිණ්ණෙ ජනමජ්ඣෙ ජිනුත්තමො.

පභාහි අනුරඤ්ජන්තො ලොකෙ ලොකන්තගූ මුනි[1],
වචනෙන විබොධෙන්තො වෙනෙය්‍යපදුමානි සො.

වෙසාරජ්ජෙහි සම්පන්නො චතූහි පුරිසුත්තමො,
පහීනභයසාරජ්ජො ඛෙමප්පත්තො විසාරදෙ.

ආසභං පවරං ඨානං බුද්ධභූමිඤ්ච කෙවලං,
පටිජානාති ලොකග්ගො නත්ථි සඤ්චොදකො ක්වචි.

සීහනාදම ජවම්භිතං නදතො තස්ස තාදිනො,
දෙවො නරො වා බ්‍රහ්මා වා පටිවත්තා න විජ්ජති.

දෙසෙන්තො පවරං ධම්මං සන්තාරෙන්තො සදෙවකං,
ධම්මචක්කං පවත්තෙති පරිසාසු විසාරදෙ.

පටිභානවතං අග්ගං සාවකං සාධු සම්මතං,
ගුණං බහුං පකිත්තෙත්වා එතදග්ගෙ ඨපෙසි තං.

තදාහං හංසවතියං බ්‍රාහ්මණො සාධු සම්මතො,
සබ්බවෙදවිදූ ජාතො වඞ්ගීසො වාදිසූදනො.

උපෙච්ච තං මහාවීරං සුත්වා තං ධම්මදෙසනං,
පීතිවරං පටිලභිං සාවකස්ස ගුණෙ රතො[2].

නිමන්තයිත්වා සුගතං සසංඝං ලොකනායකං,
සත්තාහං භොජයිත්වාහං දුස්සෙහච්ඡාදයිං තදා.

නිපච්ච සිරසා පාදෙ කතොකාසො කතඤ්ජලී,
එකමන්තං ඨිතො හට්ඨො සන්ථවිං ජිනමුත්තමං.

නමො තෙ වාදිමද්දන, නමො තෙ ඉසිසත්තම,
නමො තෙ සබ්බලොකග්ග, නමො තෙ අභයඞ්කර.

නමො තෙ මාරමථන, නමො තෙ දිට්ඨිසූදන,
නමො තෙ සන්තිසුඛද, නමො තෙ සරණඞ්කර.

අනාථානං භවං නාථො භීතානං අභයං දදෙ,
විස්සාසභූමිසන්තානං[3] සරණං සරණෙසිනං.

---

1. ජිනො'තිපි. 2. ගුණකථනෙ'තිපි, 3. සත්තානං තාණන්තිපි පාළි.

එවමාදීහි සම්බුද්ධං සන්ථවිත්වා මහාගුණං,
ආවොචං වාදිසූදස්ස ගතිං පප්පොමි භික්ඛුතො.

තදා අවොච භගවා අනන්තපටිභානවා,
යො සො බුද්ධං අභොජෙසි සත්තාහං සසාවකං.

ගුණඤ්ච මෙ පකිත්තෙසි පසන්නො සෙහි පාණිහි,
එසො පත්ථයතෙ ඨානං වාදිසූදස්ස භික්ඛුනො.

අනාගතම්හි අද්ධානෙ ලච්ඡසෙ තං මනොරථං,
දෙවමානුසසම්පත්තිං අනුභොත්වා අනප්පකං.

සතසහස්සිතො කප්පෙ ඔක්කාකකුලසම්භවො,
ගොතමො නාම නාමෙන සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදො ඔරසො ධම්මනිම්මිතො,
වඞ්ගීසො නාම නාමෙන හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

තං සුත්වා මුදිතො හුත්වා යාවජීවං තදා ජිනං,
පච්චයෙහි උපට්ඨහිං මෙත්තචිත්තො තථාගතං.

තෙන කම්මෙන සුකතෙන චෙතනාපණිධීහිච,
ජහිත්වා මානුසං දෙහං තුසිතං අගමාසහං.

පච්ඡිමෙච භවෙ පත්තෙ ජාතො විප්පකුලෙ අහං,
සම්පත්තොච යදා ආසි ජාතියා සත්තවස්සිකං.

සබ්බවෙදවිදූ ජාතො වාදසත්ථවිසාරදො,
වාදිස්සරො චිත්තකථී පරවාදප්පමද්දනො.

වඞ්ග ජාතොති වඞ්ගීසො වචනෙ ඉස්සරොතිවා,
වඞ්ගීසො ඉති මෙ නාමං අභවී ලොකසම්මතං.

යදාහං විඤ්ඤුතං පත්තො ඨිතො පඨමයොබ්බනෙ,
තදා රාජගහෙ රම්මෙ **සාරිපුත්ත**මහද්දසං.

පිණ්ඩාය විචරන්තං තං පත්තපාණිං සුසංවුතං,
අලොලක්ඛිමිතභාණිං යුගමත්තං නිදක්ඛිතං.

තං දිස්වා විම්හිතො හුත්වා අවොචං මමනුච්ඡවිං,
කණ්ණිකාරංව නිචිතං චිත්තගාථාපදං අහං.

ආචික්ඛි සො මෙ සත්ථාරං සම්බුද්ධං ලොකනායකං,
තදා සො පණ්ඩිතො ධීරො[1] උත්තරිං සමවොච මෙ.

විරාගසංහිතං වාක්‍යං කත්වා දුද්දසමුත්තමං,
විචිත්තපටිභානෙහි තොසිතො තෙන තාදිනා.

---

1. වීරො'ති පාළි.

නිපච්ච සිරසා පාදෙ පබ්බාජෙහීති මං බ්‍රවි,
තතො මං සුමහප්පඤ්ඤො බුද්ධසෙට්ඨමුපානයි.

නිපච්ච සිරසා පාදෙ නිසීදිං සත්ථු සන්තිකෙ,
මමාහ වදතං සෙට්ඨො කච්චි? **වඞ්ගීස** ජානසි.

කිඤ්චි සිප්පන්ති තස්සාහං ජානාමීතිච අබ්‍රවිං,
මතසීසං වනච්ඡුද්ධං අපි බාරස වස්සිකං,
තයා විජ්ජාවිසෙසෙන සචෙ සක්කොසි වාචය.

ආමොති මෙ පටිස්සුත්වා තීණි සීසානි දස්සයි,
නිරයනරදෙවෙසු උපපන්නෙහං[1] අවාචයිං.

අථ[2] පච්චෙක බුද්ධස්ස සීසං දස්සෙසි නායකො,
තතො හං විහතාරබ්භො පබ්බජ්ජං සමයාචිසං.

පබ්බජිත්වාන සුගතං සන්ථවාමි තහිං තහිං,
තතො මං **කබ්බවිත්තොසි** උජ්ඣායන්තීහ භික්ඛවො.

තතො වීමංසනත්ථං මෙ ආහ බුද්ධො විනායකො,
තක්කිකා නු? ඉමාගාථා[3] ඨානසො පටිභන්ති තං.

න**කබ්බවිත්තො**හං වීර, ඨානසො පටිභන්ති මං,
තෙනහි දානි **වඞ්ගීස**, ඨානසො සන්ථවාහි මං.

තදාහං සන්ථවිං වීරං ගාථාහි ඉසිසත්තමං,
ඨානසො මෙ තදා තුට්ඨො ජිනො අග්ගෙ ඨපෙසි මං.

පටිභානෙන චිත්තෙන අඤ්ඤෙසමතිමඤ්ඤහං,
පෙසලෙ තෙන සංවිග්ගො අරහත්තමපාපුණිං.

පටිභානවතං අග්ගො අඤ්ඤො කොචි නවිජ්ජති,
යථායං භික්ඛු **වඞ්ගීසො** එවං ධාරෙථ භික්ඛවො.

සතසහස්සෙ කතං කම්මං ඵලං දස්සෙසි මෙ ඉධ,
සුමුත්තො[4] සරවෙගොව කිලෙසෙ ඣාපයී මම.

කිලෙසා ඣාපිතා මය්හං භවා සබ්බෙ සමූහතා,
නාගොව බන්ධනං ඡෙත්වා විහරාමි අනාසවො.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි බුද්ධ සෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ,
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

පටිසම්භිදා චතස්සො විමොක්ඛාපිච අට්ඨිමෙ,
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති.

අරහා පන හුත්වා ථෙරො සත්ථුසන්තිකං ගච්ඡන්තො චක්ඛුපථතො පට්ඨාය චන්දෙන, සුරියෙන, ආකාසෙන, මහාසමුද්දෙන, සිනෙරුනා පබ්බතරාජෙන, සීහෙන මිගරඤ්ඤා, හත්ථිනාගෙනාති තෙන තෙන සද්ධිං

---

1. උපපන්නෙ'තිපි.
2. තද'තිපි.
3. තක්කිකාපන්නිමා ගාථා'තිපි පාළි.
4. පමුත්තොතිපෙච.

උපමෙන්තො අනෙකෙහි පදසතෙහි සත්ථාරං වණ්ණෙන්තොව උපගච්ඡති. තෙන තං සත්ථා සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නො පටිභානවන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. අථ ථෙරෙන අරහත්තුප්පත්තිතො පුබ්බෙ ච පච්ඡා ච තං තං විත්තං ආගම්ම භාසිතා ථෙරං උද්දිස්ස ආනන්දත්ථෙරාදීහි භාසිතාව,

නික්ඛන්තං වත මං සන්තං අගාරස්මානගාරියං,
විතක්කා උපධාවන්ති පගබ්භා[1] කණ්හතො ඉමෙ.

උග්ගපුත්තා මහිස්සාසා සික්ඛිතා දළ්හධම්මිනො[2],
සමන්තා පරිකිරෙය්‍යුං සහස්සං අපලායිනං.

සචෙපි එත්තකා භිය්‍යො ආගමිස්සන්ති ඉත්ථියො,
නෙව මං බ්‍යාධයිස්සන්ති ධම්මෙසම්හි[3] පතිට්ඨිතං.

සක්ඛිහි[4] මෙ සුතං එතං බුද්ධස්සාදිච්චබන්ධුනො,
නිබ්බානගමනං මග්ගං තත්ථ මෙ නිරතො මනො.

එවඤ්චෙ මං විහරන්තං පාපිම උපගච්ඡසි,
තථා මච්චු කරිස්සාමි නමෙ මග්ගම්පි දක්ඛසි.

අරතිං රතිඤ්ච පහාය සබ්බසො ගෙහසිතඤ්ච විතක්කං,
වනථං නකරෙය්‍ය කුහිඤ්චි නිබ්බනථො අවනථො සභික්ඛු.

යමිධ පථවිඤ්ච වෙහාසං රූපගතං ජගතොගධං කිඤ්චි,
පරිජීය්‍යති සබ්බමනිච්චං එවං සමෙච්ච චරන්ති මුතත්තා[5].

උපධීසු ජනා ගධිතාසෙ දිට්ඨෙ සුතෙ පටිඝෙච මුතෙච,
එත්ථ විනොදය ඡන්දමනෙජො යො හෙත්ථ නලිම්පති මුනි තමාහු.

අථසට්ඨිසිතා සවිතක්කා පුථුජ්ජනතායං අධම්මානිවිට්ඨා,
නච වග්ගගතස්ස කුහිඤ්චි නො පන දුට්ඨුල්ලගාහී[6]සභික්ඛු.

දබ්බො චිරරත්තසමාහිතො අකුහකො නිපකො අපිහාලු,
සන්තං පදමජ්ඣගමා මුනි පටිච්ච පරිනිබ්බුතො කඞ්ඛති කාලං.

මානං පජහස්සු ගොතම, මානපථඤ්ච ජහස්සු අසෙසං,
මානපථම්හි සමුච්ඡිතො විප්පටිසාරීහුවා චිරරත්තං.

මක්ඛෙන මක්ඛිතා පජා මානහතා නිරයං පපතන්ති,
සොචන්ති ජනා චිරරත්තං මානහතා නිරයං උපපන්නා.

නහි සොචති භික්ඛු කදාචි මග්ගජිනො සම්මාපටිපන්නො,
කිත්තිඤ්ච සුඛඤ්චානුභොති ධම්මදසොති තමාහු තථත්තං.

තස්මා අඛිලො පධානවා නීවරණානි පහාය විසුද්ධො,
මානඤ්ච පහාය අසෙසං විජ්ජායන්තකරො සමිතාවී.

---

1. පගබ්බා'තිපි අත්ථි.　3. සම්හි'ති වඞ්ගීසසං: පාළි.　5. මුතත්තා'ති කත්ථචි.
2. ධම්මිනොතිසබ්බත්ථ. 4. සක්ඛිහී'තිකත්ථචි. 6. දුට්ඨුල්ලභාණී'ති වඞ්ගීස සං: පාළි

කාමරාගෙන ඩය්හාමි චිත්තං මෙ පරිඩය්හති,
සාධු නිබ්බාපනං බ්‍රෑහි අනුකම්පාය ගොතම.

සඤ්ඤාය විපරියෙසා චිත්තං තෙ පරිඩය්හති,
නිමිත්තං පරිවජ්ජෙහි සුභං රාගූපසංහිතං.

සඞ්ඛාරෙ පරතො පස්ස දුක්ඛතො මා ච අත්තතො,
නිබ්බාපෙහි මහාරාගං මා ඩය්හිත්ථො පුනප්පුනං.

අසුභාය චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතං,
සති කායගතා ත්‍යත්ථු නිබ්බිදා බහුලො භව.

අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි මානානුසය මුජ්ජහ,
තතො මානාභිසමයා උපසන්තො චරිස්සසි.

තමෙව වාචං භාසෙය්‍ය යායත්තානං න තාපයෙ,
පරෙ ච න විහිංසෙය්‍ය සා වෙ වාචා සුභාසිතා.

පියවාචමෙව භාසෙය්‍ය යා වාචා පටිනන්දිතා,
යං අනාදාය පාපානි පරෙසං භාසතෙ පියං.

සච්චං වෙ අමතා වාචා එස ධම්මො සනන්තනො,
සච්චෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච ආහු සන්තො පතිට්ඨිතා.

යං බුද්ධො භාසති වාචං ඛෙමං නිබ්බානපත්තියා,
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය සා වෙ වාචානමුත්තමා.

ගම්භීරපඤ්ඤො මෙධාවී මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදො,
සාරිපුත්තො මහාපඤ්ඤො ධම්මං දෙසෙති භික්ඛුනං.

සඞ්ඛිත්තෙනපි දෙසෙති විත්ථාරෙනපි භාසති,
සාලිකායිව නිග්ඝොසො පටිභානං උදීරයි.

තස්ස තං දෙසයන්තස්ස සුණන්ති මධුරං ගිරං,
සරෙන රජනීයෙන සවණීයෙන වග්ගුනා,
උදග්ගචිත්තා මුදිතා සොතං ඔධෙන්ති[1] භික්ඛවො.

අජ්ජ පණ්ණරසෙ විසුද්ධියා භික්ඛූපඤ්චසතා සමාගතා,
සඤ්ඤොජනබන්ධනච්ඡිදා අනීඝා ඛීණපුනබ්භවා ඉසී.

චක්කවත්තී යථා රාජා අමච්චපරිවාරිතො,
සමන්තා අනුපරියෙති සාගරන්තං මහිං ඉමං.

එවං විජිතසඞ්ගාමං සත්ථවාහං අනුත්තරං,
සාවකා පයිරුපාසන්ති තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනො.

සබ්බෙ භගවතො පුත්තා පලාපෙත්ථ[2] න විජ්ජති,
තණ්හාසල්ලස්ස හන්තාරං වන්දෙ ආදිච්චබන්ධුනං.

---

1. ඔදෙන්ති සී. මං. පාළි. 2. පලාපෙත්ථ නත්ථෙත්ථ.

පරොසහස්සං භික්ඛූනං සුගතං පයිරුපාසති,
දෙසෙන්තං විරජං ධම්මං නිබ්බානං අකුතොභයං.

සුණන්ති ධම්මං විමලං සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං,
සොභති වත සම්බුද්ධො භික්ඛුසඞ්ඝපුරෙක්ඛතො.

නාගනාමොසි භගවා ඉසීනං ඉසි සත්තමො,
මහාමෙඝොව හුත්වාන සාවකෙ අභිවස්සති.

දිවාවිහාරා නික්ඛම්ම සත්ථුදස්සනකම්‍යතා,
සාවකො තෙ මහාවීර, පාදෙ වන්දති වඞ්ගීසො.

උම්මග්ගපථං මාරස්ස අභිභුය්‍ය, චරති පභිජ්ජඛිලානි,
තං පස්සථ බන්ධපමුඤ්චකරං, අසිත ච භාග සො පවිභජ්ජ [1]

ඔඝස්ස හි නිත්ථරණත්ථං, අනෙකවිහිතං මග්ගං අක්ඛාසි,
තස්මිඤ්ච අමතෙ අක්ඛාතෙ, ධම්මද්දසා ඨිතා අසංහීරා.

පජ්ජොතකරො අතිවිජ්ඣධම්මං, සබ්බට්ඨිතීනං අතික්කමමද්දස,
ඤත්වා ච සච්ඡිකත්වාච, අග්ගං සොදෙසයී දසද්ධානං. [2]

එවං සුදෙසිතෙ ධම්මෙ, කො පමාදො විජානතං ධම්මං,
තස්මාහි තස්ස භගවතො සාසනෙ, අප්පමත්තො සදා නමස්ස
මනුසික්ඛෙ.

බුද්ධානුබුද්ධො යො ථෙරො, කොණ්ඩඤ්ඤො තිබ්බනික්කමො, [3]
ලාභී සුඛවිහාරානං, විවෙකානං අභිණ්හසො.

යං සාවකෙන පත්තබ්බං සත්ථුසාසනකාරිනා,
සබ්බස්ස තං අනුප්පත්තං අප්පමත්තස්ස සික්ඛතො.

මහානුභාවො තෙවිජ්ජො චෙතොපරියකොවිදො,
කොණ්ඩඤ්ඤො බුද්ධදායාදො පාදෙ වන්දති සත්ථුනො.

නගස්ස පස්සෙ ආසීනං මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගුං,
සාවකා පයිරුපාසන්ති තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනො.

තෙ චෙතසා අනුපරියෙති මොග්ගල්ලානො මහිද්ධිකො,
චිත්තං නෙසං සමන්නෙසං විප්පමුත්තං නිරූපධිං.

එවං සබ්බඞ්ගසම්පන්නං මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගුං,
අනෙකාකාරසම්පන්නං පයිරුපාසන්ති ගොතමං.

චන්දො යථා විගතවලාහකෙ නභෙ
විරොචති වීතමලොව භානුමා,
එවම්පි අඞ්ගීරස ත්වං මහාමුනි
අතිරොචසි යසසා සබ්බලොකං.

---

1. පවිභජ්ජං. සී. ස. පාළි. 2. දසට්ඨානං. 3. තිබ්බනික්ඛමො. තථෙව.

කාවෙය්‍යමත්තා විචරිම්හ පුබ්බෙ ගාමාගාමං පුරාපුරං,
අථද්දසාම සම්බුද්ධං සබ්බධම්මානපාරගුං.

සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි මුනි දුක්ඛස්ස පාරගූ,
ධම්මං සුත්වා පසීදිම්හ අද්ධා නො උදපජ්ජථ.

තස්සාහං වචනං සුත්වා ඛන්ධෙ ආයතනානි ච,
ධාතුයො ච විදිත්වාන පබ්බජිං අනගාරියං.

බහූනං වත අත්ථාය උප්පජ්ජන්ති තථාගතා,
ඉත්ථීනං පුරිසානඤ්ච යෙ තෙ සාසනකාරකා.

තෙසං ඛො වත අත්ථාය බොධිමජ්ඣගමා මුනි,
භික්ඛූනං භික්ඛුනීනඤ්ච යෙ නියාමගතද්දසා.

සුදෙසිතා චක්ඛුමතා බුද්ධෙනාදිච්චබන්ධුනා,
චත්තාරි අරියසච්චානි අනුකම්පාය පාණිනං.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං,
අරියංචට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

එවමෙතෙ තථා වුත්තා දිට්ඨා මෙ තෙ යථා තථා,
සදත්ථො මෙ අනුප්පත්තො කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

ස්වාගතං වත මෙ ආසි මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙ,
සවිභත්තෙසු ධම්මෙසු යං සෙට්ඨං තදුපාගමිං.

අභිඤ්ඤාපාරමිප්පත්තො සොතධාතුං විසොධිතො,
තෙවිජ්ජා ඉද්ධිප්පත්තොම්හි චෙතොපරියකොවිදෙ.

පුච්ඡාමි සත්ථාරමනොමපඤ්ඤං
දිට්ඨෙව ධම්මෙ යො විචිකිච්ඡානං ඡෙත්වා,
අග්ගාළවෙ කාලමකාසි භික්ඛු
ඤාතො යසස්සී අභිනිබ්බුතත්තො.

නිග්‍රොධකප්පො ඉති තස්ස නාමං
තයා කතං භගවා බ්‍රාහ්මණස්ස,
සොහං නමස්සං අචරිං මුත්‍යපෙඛො
ආරද්ධවීරියො දළ්හධම්මදස්සී.

තං සාවකං සක්ක මයම්පි සබ්බෙ
අඤ්ඤාතුමිච්ඡාම සමන්තචක්ඛු,
සමවට්ඨිතා නො සවණාය හෙතුං
තුවං නො සත්ථා ත්වමනුත්තරොසි.

ඡින්ද නො විචිකිච්ඡං බ්‍රූහි මෙතං
පරිනිබ්බුතං වෙදය භූරිපඤ්ඤ,
මජ්ඣෙව නො භාස සමන්තචක්ඛු
සක්කො ච දෙවාන සහස්සනෙත්තො.

යෙ කෙචි ගන්ථා ඉධ මොහමග්ගා
අඤ්ඤාණපක්ඛා විචිකිච්ඡඨානා,
තථාගතං පත්වා න තෙ භවන්ති
චක්ඛු හි එතං පරමං නරානං.

නො චෙ හි ජාතු පුරිසො කිලෙසෙ
වාතො යථා අබ්භඝනං විහනෙ,
තමොවස්ස නිවුතො සබ්බලොකො
ජොතිමන්තා පි නප්පභාසෙය්‍යුං.

ධීරා ච පජ්ජොතකරා භවන්ති
තං තං අහං වීර! තථෙව මඤ්ඤෙ,
විපස්සිනං ජානමුපාගමිම්හා
පරිසාසු නො ආවිකරොහි කප්පං.

ඛිප්පං ගිරං එරය වග්ගුවග්ගුං
හංසො ව පග්ගය්හ සණිකං නිකූජ,
බින්දුස්සරෙන සුවිකප්පිතෙන
සබ්බෙ ච තෙ උජ්ජුගතා සුණොම.

පහීනජාතිමරණං අසෙසං
නිග්ගය්හ ධොනං පටිවෙදයාමි ධම්මං,
න කාමකාරො හොති පුථුජ්ජනානං
සඞ්ඛෙය්‍යකාරො ච තථාගතානං.

සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං තවෙදං
සමුජ්ජුපඤ්ඤස්ස සමුග්ගහීතං
අයමඤ්ජලි පච්ඡිමො සුප්පණාමිතො
මා මොහයි ජානමනොමපඤ්ඤ!

පරොපරං අරියධම්මං විදිත්වා
මා මොහයි ජානමනොමවීර!
වාරිං යථා ඝම්මනි ඝම්මතත්තො
වාචාභිකඞ්ඛාමි සුතං පවස්ස.

යදත්ථිකං බ්‍රහ්මචරියං අචාරී
කප්පායනො කච්චි සතං අමොඝං,
නිබ්බායි සො අනුපාදිසෙසා [1]
යථා විමුත්තො අහු තං සුණොම.

අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ(ති භගවා)
තණ්හාය සොතං දීඝරත්තානුසයිතං
අතාරි ජාතිං මරණං අසෙසං
ඉච්චබ්‍රවි භගවා පඤ්චසෙට්ඨො.

1. අනුපාදිසෙසො'ති කත්ථචි.

එස සුත්වා පසීදාමි වචො තෙ ඉසි සත්තම!
අමොඝං කිර මෙ පුට්ඨං න මං වඤ්චෙසි බ්‍රාහ්මණො.

යථාවාදී යථාකාරී[1] අහු බුද්ධස්ස සාවකො
අච්ඡෙජ්ජි මච්චුනො ජාලං තතං[2] මායාවිනො දළ්හං

අද්දස භගවා ආදිං උපාදානස්ස කප්පියො
අච්චගා[3] වත කප්පායනො මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං

තං දෙවදෙවං වන්දාමි පුත්තං තෙ ද්විපදුත්තම!
අනුජාතං මහාවීරං නාගං නාගස්ස ඔරස"න්ති.

ඉමාගාථා සඞ්ගීතිකාලෙ එකජ්ඣං කත්වා සඞ්ගහං ආරොපිතා. තත්ථ 'නික්ඛන්තං වත මං සන්ත'න්ති ආදයො පඤ්ච ගාථා ආයස්මා **වඞ්ගීසො** නවො අචිරපබ්බජිතො හුත්වා විහාරං උපගතා අලඞ්කතපටියත්තා සම්බහුලා ඉත්ථියො දිස්වා උප්පන්නාරාගො තං විනොදෙන්තො අභාසි. තත්ථ: **නික්ඛන්තං වත මං සන්තං අගාරස්මානගාරිය**න්ති අගාරතො නික්ඛමන්තං අනගාරියං පබ්බජිතං මං සමානං; **විතක්කා**ති කාමවිතක්කාදයො පාපවිතක්කා; **උපධාවන්තී**ති මම චිත්තං උපගච්ඡන්ති; **පගබ්භා**ති පාගබ්භියයුත්තා සාහසිනො;[4] "අයං ගෙහතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො නයිමං අනුද්ධංසිතුං යුත්ත"න්ති එවං අපරිහාරතො නිල්ලජ්ජා, **කණ්හතො**ති කාලකතො ලාමකභාවතොති අත්ථො. **ඉමන්ති** තෙසං අත්තනො පච්චක්ඛත්තා වුත්තා; අසුද්ධජීවිනො පරිවාරයුත්තා මනුස්සා උග්ගකිච්චතාය උග්ගාති වුච්චන්ති, තෙසං පුත්තා **උග්ගපුත්තා**; **මහිස්සාසා**ති මහා ඉස්සාසා; **සික්ඛිතා**ති ද්වාදසවස්සානි ආචරියකුලෙ උග්ගහිතසිප්පා; **දළ්හධම්මිනො**ති දළ්හධනුනො; දළ්හධනු නාම ද්විසහස්සථාමං වුච්චති ද්විසහස්සථාමන්ති ච යස්ස ආරොපිතස්ස ජියාය බද්ධො ලොහසීසාදීනං භාරො දණ්ඩෙ ගහෙත්වා යාව කණ්ඩප්පමාණා නභං උක්ඛිත්තස්ස පථවිතො මුච්චති. **සමන්තා පරිකිරෙය්‍යු**න්ති සමන්තතො කණ්ඩ ඛිපෙය්‍යුං; කිත්තකා?ති චෙ ආහ: 'සහස්සං අපලායින'න්ති. යුද්ධෙ පරම්මුඛානං සහස්සමත්තානං; ඉදං වුත්තං හොති "සික්ඛිතා කතහත්ථා දළ්හධම්මිනො මහිස්සාසා උග්ගපුත්තා සහස්සමත්තා කදාචිපි යුද්ධෙ පරාජයං අප්පත්තා අප්පමත්තා සමන්තතො ඨත්වා එමහං උපනිස්සාය සචෙ කණ්ඩ පවසෙය්‍යුං, තාදිසෙහිපි ඉස්සාසසහස්සෙහි සමන්තා සරෙ පරිකිරියන්තෙ සික්ඛිතො පුරිසො දණ්ඩං ගහෙත්වා සබ්බෙ සරෙ අත්තනො සරීරෙ අපතමානෙ කත්වා පාදමූලෙ පාතෙය්‍ය, තත්ථ එකොපි ඉස්සාසො චෙ සරෙ එකතො ඛිපන්තො නාම නත්ථි. ඉත්ථියො පන රූපාරම්මණාදිවසෙන පඤ්ච පඤ්ච සරෙ එකතො ඛිපන්ති. එවං ඛිපන්තියො **එත්තකා භිය්‍යො**ති ඉමාහි ඉත්ථීහි භිය්‍යොපි ඉත්ථියො; අත්තනො ඉත්ථිකුත්තභාව, භාවාදිතො විද්ධංසෙය්‍යු"න්ති. **සක්ඛිහි මෙ සුතං එත**න්ති

1. යථාවාදී තථාකාරී, පාළි.
2. අතං'තිසබ්බෙව.
3. අජ්ඣගා'තිපාළි.
4. ධංසිනො'තිපි අත්ථි.

සම්මුඛා මයා එතං සුතං; **නිබ්බානගමනං මග්ගන්ති** ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වුත්තං, නිබ්බානගාමිං මග්ගන්ති අත්ථො. විපස්සනං සන්ධාය ආහ. **තත්ථ මෙ නිරතො මනොති** තස්මිං විපස්සනාමග්ගෙ මය්හං චිත්තං නිරතං; **එවං භූතං විහරන්ත**න්ති එවං අසුභජ්ඣානභාවනාය ච විපස්සනාභාවනාය ච විහරන්තං මං; **පාපිමාති** කිලෙසමාරං ආලපති. **තථා මච්චු කරිස්සාමි න මෙ මග්ගම්පි දක්ඛසීති** මයා ගතමග්ගම්පි යථා න පස්සසි තථා මච්චු අන්තං කරිස්සාමීති යොජනා.

'අරතිඤ්චා'ති ආදිකා පඤ්ච ගාථා අත්තනො සන්තානෙ උප්පන්නෙ අරතිආදිකෙ විනොදෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ **අරති**න්ති අධිකුසලෙසු ධම්මෙසු පන්තසෙනාසනෙසු ච උක්කණ්ඨිතං; **රතිඤ්චාති** පඤ්චකාමගුණරතිං; **පහායාති** පජහිත්වා; **සබ්බසො ගෙහසිතඤ්ච විතක්ක**න්ති ගෙහස්සිතං පුත්තදාරාදිපටිසංයුත්තං ඤාතිවිතක්කාදිඤ්ච මිච්ඡාවිතක්කං; අනවසෙසතො පහාය; **වනථං න කරෙය්‍ය කුහිඤ්චීති** අජ්ඣත්තිකබාහියප්පභෙදෙ සබ්බස්මිං වත්ථුස්මිං තණ්හං න කරෙය්‍ය; **නිබ්බනථො අවනථො ස හි භික්ඛූති** යො හි සබ්බෙන සබ්බං නිත්තණ්හො[1] තතො එව කත්ථචිපි නන්දියා අභාවතො අවනථො සො භික්ඛු නාම; සංසාරභයස්ස සම්මදෙව ඉක්ඛණතාය භින්නකිලෙසතාය වාති අත්ථො. **යමිධ පථවිඤ්ච වෙහාසං රූපගතං ජගතොගධං කිඤ්චීති** යං කිඤ්චි ඉධ පථවිගතං භූමිනිස්සිතං; වෙහාසං වෙහාසට්ඨං දෙවලොකනිස්සිතං; රූපගතං රූපජාතං රුප්පනසභාවං; ජගතොගධං ලොකිකං භවත්තයපරියාපන්නං සඞ්ඛතං; **පරිජීයති සබ්බමනිච්ච**න්ති සබ්බන්තං ජරාභිභූතං; තතො එව අනිච්චං, තතො එව දුක්ඛං, අනත්තාති එවං තිලක්ඛණාරොපණං ආහ, අයං ථෙරස්ස විපස්සනාති වදන්ති. **එවං සමෙච්ච චරන්ති මුතත්තාති** එවං සමෙච්ච අභිසමෙච්ච විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය මග්ගපඤ්ඤාය පටිවිජ්ඣිත්වා; මුතත්තා පරිඤ්ඤාතත්තභාවා පණ්ඩිතා; චරන්ති විහරන්ති; **උපධීසූති** ඛන්ධූපධිආදීසු; **ජනාති** අන්ධපුථුජ්ජනා; **ගධිතාසෙති** පටිබද්ධචිත්තා; තත්ථ හි විසෙසතො කාමගුණූපධීසු ඡන්දො අපනෙතබ්බොති දස්සෙන්තො ආහ: "දිට්ඨෙ සුතෙ පටිඝෙ ච මුතෙ චා"ති. **දිට්ඨෙ සුතෙති** දිට්ඨෙසු චෙව සුතෙසු ච; රූපසද්දෙසූති අත්ථො. **පටිඝෙති** ඝට්ටිතෙ ඵොට්ඨබ්බෙ; **මුතෙති** වුත්තාවසෙසෙ මුතෙ; ගන්ධරසෙසූති වුත්තං හොති. **සාරත්ථප්පකාසනියං** "පටිඝසද්දෙන ගන්ධරසා ගහිතා, මුතසද්දෙන ඵොට්ඨබ්බං ගහිත"න්ති වුත්තං. **එත්ථ විනොදය ඡන්දමනෙජොති** එතස්මිං දිට්ඨාදිභෙදෙ පඤ්චකාමගුණෙ කාමච්ඡන්දං විනොදෙහි; තථා සති සබ්බත්ථ අනෙජො අවිකම්පො භවසි; **යො හෙත්ථ න ලිම්පති මුනි තමාහූති** යො හි එත්ථ කාමගුණෙ තණ්හාලෙපෙන න ලිම්පති තං මොනෙය්‍යධම්මට්ඨත්තා මුනීති පණ්ඩිතා වදන්ති; **අථ සට්ඨිසිතාති** පාළීති අධිප්පායෙන කෙචි ඡට්ඨධම්මාරම්මණනිස්සිතාති[2] අත්ථං

1. නිබ්බනථොති නික්කිලෙසවනතො'ති සංයුත්තට්ඨකථා.
2. ඡට්ඨධම්මාරම්මණනිස්සිතා'තිපි අත්ථි.

වදන්ති. **අට්ඨසට්ඨිසිතා සවිතක්කා**ති පන පාළි, අප්පකඤ්හි ඌනං අධිකං වා න ගණනූපගං හොතීති අට්ඨසට්ඨිසිතාති ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගත සන්නිස්සිතා මිච්ඡාවිතක්කාති අඤ්ඤෙති කෙචි වදන්ති. දිට්ඨි ගතිකා ච සත්තාවාසාභාවලද්ධිං අජ්ඣුපගතාති අධිච්චසමුප්පන්නවාදං ඨපෙත්වා ඉතරෙසං වසෙන අට්ඨසට්ඨිසිතා සවිතක්කාති වුත්තං. යථා හි තණ්හාලෙපාභාවෙන භික්ඛූති වුච්චති, එවං දිට්ඨිලෙපාභාවෙනපීති දස්සෙතුං 'අට්ඨසට්ඨිසිතා'ති ආදි වුත්තං. **පුථුජ්ජනතාය අධම්මා නිවිට්ඨා**ති තෙ පන මිච්ඡාවිතක්කා නිච්චාදිගාහවසෙන අධම්මා ධම්මතො අපෙතා; පුථුජ්ජනතාය අන්ධබාලෙ නිවිට්ඨා අභිනිවිට්ඨා; **න ච වග්ගගතස්ස කුහිඤ්චී**ති යත්ථකත්ථචි වත්ථුස්මිං සස්සතවාදාදිමිච්ඡාදිට්ඨිවග්ගගතො තංලද්ධිකො න ච අස්ස භවෙය්‍ය; අට්ඨකථායම්පන "අට්ඨසට්ඨිසිතා සවිතක්කා පුථුජ්ජනතාය අධම්මා නිවිට්ඨා"ති පදං උද්ධරිත්වා අට්ඨ ඡළාරම්මණනිස්සිතා පුථු අධම්මවිතක්කා ජනතාය නිවිට්ඨා"තිa වුත්තං. තථා "න ච වග්ගගතස්ස කුහිඤ්චී"ති තෙසං වසෙන කත්ථචි කිලෙසවග්ගගතො න ච භවෙය්‍යා"තිචa වුත්තං. **නො පන දුට්ඨුල්ලගාහී සභික්ඛූ**ති යො කිලෙසෙහි දූසිතත්තා අතිවිය දුට්ඨුල්ලත්තාව දුට්ඨුල්ලානං මිච්ඡාවාදානං ගණ්හනසීලො ච නො අස්ස නො භවෙය්‍ය සො භික්ඛු නාම හොතීති දට්ඨබ්බො. **දබ්බො** දබ්බජාතිකො පණ්ඩිතො; **චිරරත්ත සමාහිතො**ති චිරකාලතො පට්ඨාය සමාහිතො; **අකුහකො**ති කොහඤ්ඤරහිතො අසඨො අමායාවී; **නිපකො**ති නිපුණො ඡෙකො; **අපිහාලූ**ති නිත්තණ්හා; **සන්තං පදමජ්ඣගමා**ති නිබ්බානං අධිගතො; මොනෙය්‍යධම්මසමන්නාගතො **මුනි**; **පරිනිබ්බුතො**ති ආරම්මණකරණවසෙන නිබ්බානං **පටිච්ච** සඋපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බුතො; **කඞ්ඛති කාල**න්ති ඉදානි අනුපාදිසෙසනිබ්බානත්ථාය කාලං ආගමෙති; "න තස්ස කිඤ්චි කරණීයං අත්ථි යථා එදිසො භවිස්සති තථා අත්තානං සම්පාදෙතී"ති අධිප්පායො. "මානං පජහස්සූ"ති ආදයො චතස්සො ගාථා පටිභානසම්පත්තිං නිස්සාය අත්තනො පවත්තමානං මානං විනොදෙන්තෙන වුත්තා. **තත්ථ මානං පජහස්සූ**ති සෙය්‍යමානාදිනවවිධං මානං පරිච්චජ; **ගොතමා**ති ගොතමගොත්තස්ස භගවතො සාවකත්තා අත්තානං ගොතමගොත්තං කත්වා ආලපති; **මානපථ**න්ති මානස්ස පවත්තිට්ඨානභූතං අයොනිසොමනසිකාරපරික්ඛිත්තං ජාතිආදිං, තප්පටිබද්ධකිලෙසප්පහාණෙන **ජහස්සු** පජහ; **අසෙස**න්ති සබ්බමෙව; **මානපථම්හි සමුච්ඡිතො**ති මානවත්ථුනිමිත්තං මුච්ඡං ආපන්නො; **විප්පටිසාරීහුවා චිරරත්ත**න්ති ඉමස්මිං මානපථානුයොගක්ඛණෙ විතිවත්තෙන පුබ්බෙව අරහත්තං පාපුණිස්ස නාවෙට්ඨා හමස්මීති[1] විප්පටිසාරී අහුවා අහොසි; **මක්ඛෙන මක්ඛිතා පජා**ති සූරාදිනා අත්තානං උක්කංසෙත්වා පරෙ වම්භෙත්වා පරගුණමක්ඛණලක්ඛණෙන මක්ඛෙන පිසිතා[2] මක්ඛී පුග්ගලො හි යථා යථා පරෙසං ගුණෙ මක්ඛෙති තථා තථා අත්තනො ගුණෙ

a. සංයුත්තට්ඨකථා.

1. පාපුණිං භවෙය්‍යං ච නාසම්.'ති කත්ථචි.
2. පුඤ්ජිතා'ති කත්ථචි.

පුඤ්ඤන්ති නිරාකරොති නාම. **මානහතාති** මානෙන හතගුණා; **නිරයං පපතන්තීති** නිරයං උපපජ්ජන්ති; **මග්ගජිනොති** මග්ගෙන විජිතකිලෙසො; **කිත්තිඤ්ච සුඛඤ්චාති** විස්සුතිං පසංසිතඤ්ච කායිකචෙතසිකසුඛඤ්ච. **අනුභොති** පටිලභති; **ධම්මදසොති තමාහු තථත්තන්ති** තං තථභාවං සම්මාපටිපන්නං යාථාවතො ධම්මදස්සීති පණ්ඩිතා ආහු; **අඛිලොති** පඤ්චචෙතොඛිලරහිතො; **පධානවාති** සම්මප්පධානවීරියසම්පන්නො; **විසුද්ධොති** නීවරණසඞ්ඛාතවලාහකාපගමෙන විසුද්ධමානසො; **අසෙසන්ති** නවවිධම්පි මානං අග්ගමග්ගෙන පජහිත්වා; **විජ්ජායන්තකරො සමිතාවීති** සබ්බසො සමිතකිලෙසො තිවිධාය විජ්ජාය පරියොසානප්පත්තො හොතීති අත්තානං ඔවදති.

අථෙකදිවසං ආයස්මා ආනන්දො අඤ්ඤතරෙන රාජමහාමත්තෙන නිමන්තිතො පුබ්බණ්හසමයං තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි ආයස්මතා **වඞ්ගීසෙන** පච්ඡාසමණෙන, අථ තස්මිං ගෙහෙ ඉත්ථියො සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති ධම්මං සුණන්ති අථායස්මතො **වඞ්ගීසස්ස** නවපබ්බජිතත්තා ආරම්මණං පරිග්ගහෙතුං අසක්කොන්තස්ස විසභාගාරම්මණෙ රාගො උප්පජ්ජි. සො සද්ධො උජුජාතිකො කුලපුත්තො “අයං මෙ රාගො වඩ්ඪිත්වා දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකම්පි අත්ථං නාසෙය්‍යා”ති චින්තෙත්වා යථානිසින්නො ච ථෙරස්ස අත්තනො පවත්තිං ආවීකරොන්තො ‘කාමරාගෙනා’ති ගාථමාහ. තත්ථ යදිපි කිලෙසරජ්ජන පරිළාහො කායම්පි බාධති චිත්තං පන බාධෙන්තො චිරතරං බාධෙතීති දස්සෙතුං ‘කාමරාගෙන ඩය්හාමි’ති වත්වා ‘චිත්තං මෙ පරිඩය්හතී’ති වුත්තං. **නිබ්බාපනන්ති** රාගනිබ්බාපනකාරකං; රාගපරිළාහස්ස නිබ්බාපනසමත්ථං ඔවාදං කරොහීති අත්ථො. ‘සඤ්ඤාය විපරියෙසා’ති ආදිකා ගාථා තෙන යාචිතෙන ආයස්මතා ආනන්දත්ථෙරෙන වුත්තා. **විපරියෙසාති** විපල්ලාසෙන අසුභෙ සුභන්ති පවත්තෙන විපරීතග්ගාහෙන; **නිමිත්තන්ති** කිලෙසජනකනිමිත්තං; **පරිවජ්ජෙහීති** පරිච්චජ; **සුභං රාගූපසංහිතන්ති** රාගවඩ්ඪනාරම්මණං සුභං පරිවජ්ජෙන්තො අසුභසඤ්ඤාය පරිවජ්ජෙය්‍ය සබ්බත්ථ අනභිරතසඤ්ඤාය, තස්මා තදුභයම්පි දස්සෙන්තො අසුභායාති ආදිමාහ. තත්ථ **අසුභායාති** අසුභානුපස්සනාය; **චිත්තං භාවෙහි එකග්ගං සුසමාහිතන්ති** අනෙන, චිත්තවික්ඛෙපාභාවෙන එකග්ගං ආරම්මණෙසු සුසමාහිතං අප්පිතං කත්වා භාවෙහි තව අසුභානුපස්සනං සුකරං ආචික්ඛාමීති **සති කායගතා ත්‍යත්ථූති** වුත්තං. කායගතාසතිභාවනා තයා භාවිතා බහුලීකතා හොතූති අත්ථො. **නිබ්බිදා බහුලො භවාති** අත්තභාවෙ සබ්බස්මිඤ්ච නිබ්බිදබහුලො හොහි; **අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහීති** නිච්චනිමිත්තාදීනං උග්ඝාටනෙන විසෙසතො අනිච්චානුපස්සනා අනිමිත්තා නාම. තතො **මානානුසයමුජ්ජහාති** තං භාවෙන්තො මග්ගපටිපාටියා අග්ගමග්ගාධිගමෙන මානානුසයං සමුච්ඡින්ද; **මානාභිසමයාති** මානස්ස දස්සනාභිසමයා චෙව පහානාභිසමයා ච; **උපසන්තොති** [illegible]

රාගාදීනං සන්තතාය උපසන්තො; **චරිස්සසි** විහරිස්සසීති අත්ථො.
'තමෙව වාචං'ති ආදිකා චතස්සො ගාථා භගවතා සුභාසිතසුත්තෙ[a] දෙසිතෙ සොමනස්සජාතෙන ථෙරෙන භගවන්තං සම්මුඛා අභිත්ථවන්තෙන වුත්තා. **යායත්තානං න තාපයෙ**ති යාය වාචාය හෙතුභූතාය අත්තානං විප්පටිසාරෙන න තාපයෙ න බාධෙය්‍ය; **පරෙ ච න විහිංසෙය්‍යා**ති පරෙච පරෙහි භින්දන්තො න විහෙඨෙය්‍ය; **සා වෙ වාචා සුභාසිතා**ති සා වාචා එකංසෙන සුභාසිතා නාම; තස්මා **තමෙව වාචං භාසෙය්‍යා**ති යොජනා. ඉමාය ගාථාය අපිසුනවාචාවසෙන භගවන්තං ථොමෙති. **පටිනන්දිතා**ති පටිමුඛභාවෙන නන්දිතා පියායිතා සම්පති ආයතිඤ්ච සුණන්තෙහි සම්පටිච්ඡිතා; **යං අනාදායා**ති යං වාචං භාසන්තො **පාපානි පරෙසං** අප්පියානි අනිට්ඨානි ඵරුසවචනානි අනාදාය අගහෙත්වා; අත්ථබ්‍යඤ්ජන මධුරං පියමෙව දීපෙති. **තමෙව පියවාචං භාසෙය්‍යා**ති පියවාචාවසෙන අභිත්ථවි.

අමතාති සාධුභාවෙන අමතසදිසා; වුත්තඤ්හෙතං 'සච්චං හවෙ සාධුතරං රසාන'න්ති[b], නිබ්බානාමතපච්චයත්තා වා අමතා; **එස ධම්මො සනන්තනො**ති යා අයං සච්චවාචා නාම එස පොරාණො ධම්මො චරියා පවෙණී, ඉදමෙව හි පොරාණානං ආචිණ්ණං යං තෙ න අලිකං භාසිංසු. තෙනාහ: '**සච්චෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච ආහු සන්තො පතිට්ඨිතා**'ති. තත්ථ සච්චෙ පතිට්ඨිතත්තා එව අත්තනො ච පරෙසඤ්ච අත්ථෙ පතිට්ඨිතා, අත්ථෙ පතිට්ඨිතත්තා එව ධම්මෙ පතිට්ඨිතා හොන්තීති වෙදිතබ්බං. සච්චවිසෙසනමෙව වා එතං; ඉදඤ්හි වුත්තං හොති "සච්චෙ පතිට්ඨිතා කීදිසෙ අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච? යං පරෙසං අත්ථතො අනපෙතත්තා අත්ථානුපරොධං[1] ධම්මතො අනපෙතත්තා ධම්මං ධම්මිකමෙව අත්ථං සාධෙතී"ති. ඉමාය ගාථාය සච්චවාචාවසෙන අභිත්ථවි. **ඛෙම**න්ති අභයං නිරුපද්දවං; කෙන කාරණෙනා?ති චෙ **නිබ්බානපත්තියා දුක්ඛස්සන්තකිරියාය** යස්මා කිලෙසනිබ්බානං පාපෙති, වට්ටදුක්ඛස්ස ච අන්තකිරියාය සංවත්තති, තස්මා ඛෙමන්ති අත්ථො. අථ වා **යං බුද්ධො** නිබ්බානපත්තියා වා දුක්ඛස්සන්තකිරියාය වා ති විධං නිබ්බානධාතුං අත්ථාය ඛෙමමග්ගප්පකාසනතො ඛෙමං වාචං භාසති; **සා වෙ වාචාන මුත්තමා**ති සා වාචා සබ්බවාචානං සෙට්ඨාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉමාය ගාථාය සමත්තවචනවසෙන[2] භගවන්තං අභිත්ථවන්තො අරහත්තනිකූටෙන ථොමනං පරියොසාපෙති.
'ගම්භීරපඤ්ඤ'න්ති තිස්සො ගාථා ආයස්මතො **සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස** පසංසාවසෙන වුත්තා. තත්ථ **ගම්භීරපඤ්ඤ**න්ති ගම්භීරෙසු ඛන්ධායතනාදීසු පවත්තාය නිපුණාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා ගම්භීර

---

a. සගාථාවග්ග 8 වඞ්ගීස සංයුත්ත 4 සුත්ත.

b. සගාථාවග්ග දෙවතා සංයුත්ත 8 ඡෙත්වා වග්ග 3 සුත්ත.

1 අත්ථං අනුපරොධකරං'ති සංයුත්තට්ඨකථා.

2. සමන්තවචනවසෙනා'තිපි අත්ථි. සමත්තවචනවසෙනා'ති සංයුත්තට්ඨකථා.

පඤ්ඤො; මෙධාසඞ්ඛාතාය ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා **මෙධාවී**; අයං දුග්ගතියා මග්ගො අයං සුගතියා මග්ගො අයං නිබ්බානස්ස මග්ගොති එවං මග්ගෙ ච අමග්ගෙ ච කොවිදතාය **මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදො**; මහතියා සාවකපාරමිඤාණස්ස මත්ථකං පත්තාය පඤ්ඤාය වසෙන **මහාපඤ්ඤො**; **ධම්මං දෙසෙති භික්ඛූනන්ති** සම්මදෙව පවත්තිනිවත්තියො විභාවෙන්තො භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති; තස්සා පන දෙසනාය පවත්ති ආකාරං දස්සෙතුං 'සංඛිත්තෙනපී'ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **සඞ්ඛිත්තෙනපීති** "චත්තාරිමානි ආවුසො! අරියසච්චානි කතමානි චත්තාරි? දුක්ඛං අරියසච්චං. -පෙ- ඉමානි ඛො ආවුසො චත්තාරි අරියසච්චානි තස්මාතිහාවුසො ඉදං දුක්ඛන්ති යොගො කරණීයො"ති එවං සඞ්ඛිත්තෙනපි **දෙසෙති**. "කතමඤ්චාවුසො! දුක්ඛං අරියසච්චං ජාතිපි දුක්ඛා"ති[a] ආදිනා නයෙන තානෙව විභජන්තො **විත්ථාරෙනපි භාසති**. බන්ධාදිදෙසනාසුපි එසෙව නයො. **සාලිකායිව නිග්ඝොසොති** යථා මධුරං අම්බපක්කං සායිත්වා පක්ඛිපිත්වා තාලං[1] දත්වා මධුරරවං නිච්ඡාරෙන්තියා සාලිකාය නිග්ඝොසො එවං ථෙරස්ස ධම්මං කථෙන්තස්ස මධුරො නිග්ඝොසො හොති. ධම්මසෙනාපතිස්ස හි පිත්තාදීනං වසෙන අපලිබුද්ධවචනං හොති. අසදණ්ඩෙන පහටකංසතාලකො විය සද්දො නිච්ඡරති. **පටිභානං උදීරයීති** කථෙතුකම්‍යතාය සති සමුද්දතො වීචියො විය උපරූපරි අනන්තං පටිභානං උට්ඨහති. **තස්සාති** ධම්මසෙනාපතිස්ස; **තන්ති** ධම්මං; **දෙසයන්තස්ස සුණන්තීති** "යං නො ථෙරො කථෙති තං නො සොස්සාමා"ති ආදරජාතා සුණන්ති; **මධුරන්ති** ඉට්ඨං; **රජනීයෙනාති** කන්තෙන; **සවණීයෙනාති** කණ්ණසුඛෙන; **වග්ගුනාති** මට්ඨෙන මනොහරෙන; **උදග්ගචිත්තාති** ඔදග්‍යපීතියා වසෙන උදග්ගචිත්තා අලීනචිත්තා; **මුදිතාති** ආමොදිතා පාමොජ්ජෙන සමන්නාගතා; **ඔධෙන්තීති** අවදහන්ති අඤ්ඤාය චිත්තං උපට්ඨපෙත්වා සොතං උපනෙන්ති; 'අජ්ජ පණ්ණරසෙ'ති ආදිකා චතස්සො ගාථා පවාරණසුත්තන්තදෙසනායං[b] සත්ථාරං මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතං නිසින්නං දිස්වා ථොමෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ **පණ්ණරසෙති** යස්මිං හි සමයෙ භගවා පුබ්බාරාමෙ නිසින්නො සායන්හසමයෙ සම්පත්තපරිසාය කාලයුත්තං සමයයුත්තං ධම්මං දෙසෙත්වා උදකකොට්ඨකෙ ගත්තානි පරිසිඤ්චිත්වා නිවත්ථනිවාසනො එකංසං සුගතමහාචීවරං කත්වා මිගාරමාතුපාසාදෙ මජ්ඣිමත්ථම්භං නිස්සාය පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා සමන්තතො නිසින්නං භික්ඛුසඞ්ඝං අනුවිලොකෙත්වා තදහුපොසථෙ පවාරණදිවසෙ නිසින්නො හොති. ඉමස්මිං පණ්ණරසීඋපොසථෙති අත්ථො. **විසුද්ධියාති** විසුද්ධත්ථාය විසුද්ධිපවාරණාය; **භික්ඛුපඤ්චසතා සමාගතාති** පඤ්චසතමත්තා භික්ඛූ සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා නිසජ්ජවසෙනෙව අජ්ඣාසයවසෙන ච සමාගතා; **තෙ ච සඤ්ඤොජනබන්ධනච්ඡිදාති** සංයොජනසඞ්ඛාතෙන සනාතනස්ස බන්ධන

a. ම: නි: උ: 4. සච්චවිභඞ්ගසුත්ත. 1. පක්ඛිපිත්වා තාලං දත්වා 'තිසංයුත්තට්ඨකථා.
b. සං: නි: සගාථාවග්ගෙ 8 වඞ්ගීස: 7 සුත්ත.

භූතෙ කිලෙසෙ ඡින්දිත්වා ඨිතා; තතො එව **අනීඝා ඛීණපුනබ්භවා** **ඉසී**ති කිලෙසදුක්ඛාභාවෙන නිද්දුක්ඛා ඛීණපුනබ්භවා අසෙක්ඛානං සීලක්ඛන්ධාදීනං එසිතභාවෙන ඉසීති. **විජිතසඞ්ගාම**න්ති විජිතකිලෙස සඞ්ගාමත්තා විජිතමාරබලත්තා විජිතසඞ්ගාමං; **සත්ථවාහ**න්ති අට්ඨඞ්ගිකෙ අරියමග්ගරථෙ ආරොපෙත්වා විනෙය්‍යසත්තෙ වාහෙති සංසාරකන්තාරතො උත්තාරෙතීති භගවා සත්ථවාහො; තෙනාහ: බ්‍රහ්මා සහම්පති "උට්ඨෙහි වීර! විජිතසඞ්ගාම! සත්ථවාහා"ති[a] තං සත්ථවාහං; **අනුත්තරං** සත්ථාරං සාවකා පයිරුපාසන්ති, **තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනො**ති. එවරූපෙහි සාවකෙහි පරිවාරිතො **චක්කවත්ති** විය **රාජා අමච්චපරිවාරිතො,** ජනපදචාරිකාවසෙන **සමන්තා අනුපරියාතී**ති යොජනා. **පලාසො**ති තුච්ඡො අන්තොසාරරහිතො; සීලරහිතොති අත්ථො. **වන්දෙ ආදිච්චබන්ධුන**න්ති 'ආදිච්චබන්ධුං සත්ථාරං දසබලං වන්දාමී'ති වදති. 'පරොසහස්සං'ති ආදිකා චතස්සො ගාථා නිබ්බානපටිසංයුත්තාය ධම්මියා කථාය භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙන්තං භගවන්තං ථොමෙන්තෙන වුත්තා. **තත්ථ පරොසහස්ස**න්ති අතිරෙකසහස්සං; අඩ්ඪතෙළසානි භික්ඛුසහස්සානි සන්ධායෙතං වුත්තං. **අකුතොභය**න්ති නිබ්බානෙ කුතොචිපි භයං නත්ථි. නිබ්බානං පත්තස්ස ච කුතොචිපි භයං නත්ථීති නිබ්බානං අකුතොභයං නාම; 'ආගුං නකරොතී'ති ආදිනා වුත්තකාරණෙහි භගවා නාගොති වුච්චතීති **නාගනාමොසි භගවා; ඉසීනං ඉසිසත්තමො**ති සාවක පච්චෙකබුද්ධඉසීනං උත්තමො ඉසි; විපස්සීසම්මාසම්බුද්ධතො පට්ඨාය ඉසීනංවා සත්තමකො ඉසි; **මහාමෙඝොවා**ති චාතුද්දීපිකමහාමෙඝො විය **හුත්වාන; දිවාවිහාරා**ති පටිසල්ලානට්ඨානතො; **සාවකො තෙ මහාවීර පාදෙ වන්දති වඞ්ගීසො**ති ඉදං ථෙරො අරහත්තං පත්වා අත්තනො විසෙසාධිගමං පකාසෙන්තො වදති. 'උම්මග්ගපථං'ති ආදිකා චතස්සො ගාථා භගවතා "කිංනු තෙ වඞ්ගීස! ඉමා ගාථායො පුබ්බෙ පරිවිතක්කිතා උදාහු ඨානසොවෙතා පටිභන්තී?"ති පුට්ඨො. තෙන තා ඨානසො පටිභන්තීති දස්සෙන්තෙන වුත්තා. කස්මා පනෙවං තං භගවා අවොච? සඞ්ඝමජ්ඣෙ කිර කථා උදපාදි "වඞ්ගීසත්ථෙරො විසට්ඨගන්ථො නෙව උද්දෙසෙ, න පරිපුච්ඡාය, න යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොති ගාථං බන්ධන්තො චුණ්ණිය[1]පදානි කරොන්තො විචරතීති. අථ භගවා "ඉමෙ භික්ඛූ **වඞ්ගීසස්ස** පටිභානසම්පත්තිං න ජානන්ති අහමස්ස පටිභාන සම්පත්තිං ජානාපෙස්සාමී"ති චින්තෙත්වා "කිංනු තෙ වඞ්ගීසා"ති ආදිනා පුච්ඡි, **උම්මග්ගපථ**න්ති අනෙකානි කිලෙසුම්මුජ්ජනපථානි; වට්ටප්පසුතපථත්තාය[2]හි පථන්ති වුත්තං. **පභිජ්ජ ඛිලානී**ති රාගාදිඛිලානි පඤ්ච ඡින්දිත්වා චරති. **තං පස්සථා**ති තං එවං **අභිභුය්‍ය** ච ඡින්දිත්වා ච චරන්තං බුද්ධං පස්සථ; **බන්ධනපමුඤ්චකර**න්ති බන්ධනමොචනකරං. **අසිත**න්ති අනිස්සිතං; **භාගසො පවිභජ්ජා**ති සතිපට්ඨානාදි කොට්ඨාසතො ධම්මං පවිභජ්ජනීයං කත්වා; **පවිභජ්ජා**ති පි පාඨො, උද්දෙසාදි

---

a, විනයමහාවග්ග බ්‍රහ්මයාචනකථා, 1 චුණ්ණපදානී'තිපි අත්ථි.
2, වට්ටපථතාපනන්ති සංයුත්තට්ඨකථා,

කොට්ඨාසතො පකාරෙන විභජිත්වා විභජිත්වා ධම්මං දෙසෙතීති අත්ථො. **ඔඝස්සාති** කාමාදිචතුරොඝස්ස; **අනෙකවිහිතන්ති** සතිපට්ඨානාදිවසෙන අනෙකවිධං, අට්ඨතිංසාය වා කම්මට්ඨානානං වසෙන අනෙකප්පකාරං අමතාවහං **මග්ගං අක්ඛාසි** අභාසි; **තස්මිඤ්චෙ අමතෙ අක්ඛාතෙති** තස්මිං තෙන අක්ඛාතෙ අමතෙ අමතාවහෙ; **ධම්මදසාති** ධම්මස්ස පස්සිතාරො[1]; **ඨිතා අසංහීරාති** කෙනචි අසංහාරියා හුත්වා පතිට්ඨිතා; **අතිවිජ්ඣාති** අතිවිජ්ඣිත්වා; **සබ්බට්ඨිතීනන්ති** සබ්බෙසං දිට්ඨිට්ඨානානං විඤ්ඤාණට්ඨිතීනං වා; **අතික්කමමද්දූති** අතික්කමනභූතං නිබ්බානං අද්දස; **අග්ගන්ති** උත්තමං ධම්මං; **අග්ගොති** වා පාඨො පඨමතරන්ති අත්ථො. **දසද්ධානන්ති** පඤ්චවග්ගියානං; අග්ගං ධම්මං අග්ගෙ වා ආදිතො **දෙසෙසීති** අත්ථො. **තස්මාති** යස්මා එස ධම්මො සුදෙසිතොති ජානන්තෙන පමාදො න කාතබ්බො තස්මා; **අනුසික්ඛෙති** තිස්සො සික්ඛා විපස්සනාපටිපාටියා ච මග්ගපටිපාටියා ච සික්ඛෙය්‍ය.

'**බුද්ධානුබුද්ධො**'ති ආදිකා තිස්සො ගාථා ආයස්මතො **අඤ්ඤාතකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස** ථොමනවසෙන වුත්තා. තත්ථ **බුද්ධානුබුද්ධොති** බුද්ධානං අනුබුද්ධො; බුද්ධා හි පඨමං චත්තාරි සච්චානි බුජ්ඣිංසු, පච්ඡා ථෙරො සබ්බපඨමං තස්මා බුද්ධානුබුද්ධො; ථිරෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි සමන්නාගතත්තා **ථෙරො;** අකුප්පධම්මොති අත්ථො. **තිබ්බනික්කමොති** දළ්හවීරියො; **සුඛවිහාරානන්ති** දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං; **විවෙකානන්ති** තිණ්ණං විවෙකානං; **යං සාවකෙන පත්තබ්බං සබ්බස්ස තං අනුප්පත්තන්ති** යං සබ්බසාවකෙහි පත්තබ්බං අස්ස, අනෙන තං අනුප්පත්තං; **අප්පමත්තස්ස සික්ඛතොති** අප්පමත්තෙන හුත්වා සික්ඛන්තෙන; **තෙවිජ්ජො චෙතොපරියකොවිදොති** ඡසු අභිඤ්ඤාසු චතස්සො වදති, ඉතරා ච යදිපි න වුත්තා, ථෙරො පන ඡළභිඤ්ඤොව. යස්මා ථෙරං හිමවන්තෙ ඡද්දන්තදහතො ආගන්ත්වා භගවති පරමනිපච්චකාරං දස්සෙත්වා වන්දන්තං දිස්වා පසන්නමානසෙන භගවතො සම්මුඛා ථෙරං අභිත්ථවන්තෙන ඉමා ගාථා වුත්තා. තස්මා "කොණ්ඩඤ්ඤො බුද්ධදායාදො පාදෙ වන්දති සත්ථුනො"ති වුත්තං. '**නගස්ස පස්සෙ**'ති ආදිකා තිස්සො ගාථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සබ්බෙහෙව අරහන්තෙහි භගවති කාළසිලායං විහරන්තෙ ආයස්මා **මහාමොග්ගල්ලානො** තෙසං භික්ඛූනං චිත්තං සමන්නෙසන්තො අරහත්තඵලවිමුත්තිං පස්සිත්ථ, තං දිස්වා ආයස්මා **වඞ්ගීසො** භගවන්තං ථෙරෙච අභිත්ථවන්තො අභාසි. තත්ථ **නගස්ස පස්සෙති** ඉසිගිලිපබ්බතස්ස පස්සෙ කාළසිලායං; **ආසීනන්ති** නිසින්නං; **චෙතසාති** අත්තනො චෙතොපරියඤාණෙන; **චිත්තං නෙසං සමන්වෙසන්ති** තෙසං ඛීණාසවභික්ඛූනං චිත්තං සමන්නෙසන්තො; **අනුපරියෙතීති** අනුක්කමෙන පරිච්ඡින්දති. **එවං සබ්බඞ්ගසම්පන්නං මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගුන්ති** වුත්තාය සත්ථුසම්පත්තියා චෙව **තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනොති** වුත්තාය සාවකසම්පත්තියා චාති සබ්බෙහි අඞ්ගෙහි සම්පන්නං යමන්නා

1. පස්සිතාරොචිතා'ති මූ: සී: සං: අට්ඨකථා

ගතං; **මුනි**න්ති හි ඉමිනා පදෙන මොනසඞ්ඛාතෙන ඤාණෙන සබ්බ අනවසෙසඤෙය්‍යාවබොධො වුත්තොති අනාවරණඤාණෙන දසබලඤාණාදීනං සඞ්ගහො කතො හොති. තෙනස්ස ඤාණසම්පදං දස්සෙති. **දුක්ඛස්ස පාරගු**න්ති ඉමිනා පහානසම්පදං, තදුභයෙනච සබ්බ ආනුභාවාදිසම්පදා දස්සිතා හොතීති. **තෙවිජ්ජං මච්චුහායිනො**ති ඉමිනා සාවකානං ඤාණසම්පත්තිදීපනෙනච නිබ්බානධාතුයා අධිගමදීපනෙනච, පදද්වයෙන සබ්බසාවකසම්පත්ති දස්සිතා හොති. තථා හි යථාවුත්තමත්ථං පාකටතරං කාතුං "මුනිං දුක්ඛස්ස පාරගුං අනෙකාකාරසම්පන්නං පයිරුපාසන්ති ගොතම"න්ති වුත්තං. තත්ථ **අනෙකාකාරසම්පන්න**න්ති අනෙකෙහි ආකාරෙහි සම්පන්නං; අනෙකාකාරෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතන්ති අත්ථො.

'චන්දං යථා'ති ගාථා **චම්පානගරෙ** භගවන්තං ගග්ගරාය පොක්ඛරණියා තීරෙ මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන අනෙකෙහි ච දෙවනාගසහස්සෙහි පරිවුතං අත්තනො වණ්ණෙන ච යසසා ච විරොචමානං දිස්වා සොමනස්සජාතො අභිත්ථවන්තෙන වුත්තා. තත්ථ: **චන්දං, යථා විගතවලාහකෙ නභෙ**ති යථා සරදසමයෙ අපගතවලාහකෙ වලාහකසදිසෙන අබ්භෙන ච මහිකාදිනා උපක්කිලෙසෙන විමුත්තෙ ආකාසෙ පුණ්ණචන්දො විරොචති. **වීතමලොව භාණුමා**ති තෙනෙව වලාහකාදිඋපක්කිලෙසවිගමෙන විගතමලො **භාණුමා** සූරියො යථා **විරොචති, එවම්පි අඞ්ගීරස! ත්ව**න්ති එවං අඞ්ගෙහි නිච්ඡරණජුතීහි ජුතිමන්ත! ත්වම්පි **මහාමුනි!** භගවා! **අතිරොචසි** අත්තනො **යසසා** සදෙවකං ලොකං අතික්කමිත්වා විරොචසි.

'කාවෙය්‍යමත්තා'ති ආදිකා දසගාථා අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සත්ථු අත්තනොච ගුණෙ විභාවෙන්තෙන වුත්තා. තත්ථ: **කාවෙය්‍යමත්තා**ති කාවෙය්‍යෙන කබ්බකරණෙන මත්තා මානිතා සම්භාවිතගුණොදයං ආපන්නා; **අථද්දසාමා**ති අද්දසිම්හා; **අද්ධා නො උදපජ්ජථා**ති රතනත්තයං අද්ධා අම්හාකං උපකාරත්ථාය උප්පජ්ජි; **වචන**න්ති සච්චපටිසංයුත්තං ධම්මකථං; **ඛන්ධෙ ආයතනානි ච ධාතුයො ච**ාති පඤ්චක්ඛන්ධෙ ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරසධාතුයො ච; ඉමස්මිං ඨානෙ ඛන්ධාදිකථා වත්තබ්බා. සා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා එවාති තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. **විදිත්වානා**ති රූපාදිවිභාගාදිතො අනිච්චතාදිතොච පුබ්බභාගඤාණෙන ජානිත්වා; **යෙ තෙ සාසනකාරකා**ති යෙ තෙ සත්ථා තථාගතානං සාසනකාරකා; තෙසං **බහූනං අත්ථාය වත උප්පජ්ජන්ති තථාගතා. යෙ නියාමගතද්දසා**ති නියාමො එව නියාමගතං "යෙ භික්ඛූ භික්ඛුනියො ච සම්මත්තනියාමං අද්දසංසු අධිගච්ඡිංසු; **තෙසං අත්ථාය වත බොධිං** සම්මාසම්බොධිං **අජ්ඣගමා මුනි භගවා**"ති යොජනා. **සුදෙසිතා**ති වෙනෙය්‍යජ්ඣාසයානුරූපං සඞ්ඛෙපතො විත්ථාරතො ච සුට්ඨු දෙසිතා; 'චක්ඛුමතා'ති පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමතා; අත්තහිතකාමෙහි අරණීයානි කරණීයානි අරියභාවකරානි අරියස්සවා භගවතො සච්චානීති

අරියසච්චානි. 'දුක්ඛ'න්ති ආදි තෙසං අරියසච්චානං සරූපදස්සනං; ඉමස්මිං ඨානෙ අරියසච්චකථා වත්තබ්බා. සා සබ්බාකාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතාති තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. **එවමෙතං තථා**ති එතෙ දුක්ඛාදයො අරියසච්චධම්මා එවං දුක්ඛාදිපකාරෙන තථා අවිතථා අනඤ්ඤථා **වුත්තා. දිට්ඨා මෙ තෙ යථා තථා**ති යථා සත්ථාරා වුත්තා තථා මයා දිට්ඨා; අරියමග්ගඤාණෙන පටිවිද්ධාති තාව තෙසං. **සදත්ථො මෙ අනුප්පත්තො** අරහත්තං මයා සච්ඡිකතං; තතො ච කතං බුද්ධස්ස භගවතො සාසනං ඔවාදානුසිට්ඨියං අනුපටිපත්තියා; **ස්වාගතං වත මෙ ආසී**ති සු ආගමනං වත මෙ අහොසි; **මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙ**ති මම සම්බුද්ධස්ස භගවතො සන්තිකෙ සමීපෙ; **අභිඤ්ඤා පාරමිප්පත්තෙනා**ති ඡන්නම්පි අභිඤ්ඤානං පාරමිං උක්කංසං අධිගතො; ඉමිනා හි පදෙන වුත්තමෙවත්ථං විවරිතුං 'සොතධාතුං විසොධිතො'ති ආදි වුත්තං.

"**පුච්ඡාමි සත්ථාර**"න්ති ආදිකා ද්වාදස ගාථා අත්තනො උපජ්ඣායස්ස පරිනිබ්බුතභාවං පුච්ඡන්තෙන වුත්තා. ආයස්මතො **නිග්‍රොධකප්පත්ථෙරස්ස** හි පරිනිබ්බානකාලෙ ආයස්මා **වඞ්ගීසො** අසම්මුඛා අහොසි. දිට්ඨපුබ්බඤ්ච තෙන තස්ස හත්ථකුක්කුච්චාදි. පුබ්බවාසනාවසෙන[1] හි තාදිසඤ්ච, ආයස්මතො **පිලින්දවච්ඡස්ස** වසලවාදෙන සමුදාචාරො විය, ඛීණාසවානම්පි තාදිසං හොතියෙව. තෙන පරිනිබ්බුතො නු ඛො මෙ උපජ්ඣායො උදාහු නො?ති උප්පන්නපරිවිතක්කො සත්ථාරං පුච්ඡි.

තෙන වුත්තං "උපජ්ඣායස්ස පරිනිබ්බුතභාවං පුච්ඡන්තෙන වුත්තා"ති. තත්ථ: **සත්ථාර**න්ති දිට්ඨධම්මිකාදීහි වෙනෙය්‍යානං අනුසාසකං. **අනොමපඤ්ඤ**න්ති ඔමං වුච්චති පරිත්තං ලාමකං, න ඔමපඤ්ඤං අනොමපඤ්ඤං; මහාපඤ්ඤන්ති අත්ථො. **දිට්ඨෙව ධම්මෙ**ති පච්චක්ඛමෙව; ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙති අත්ථො. **විචිකිච්ඡාන**න්ති සංසයානං එවරූපානං වා පරිවිතක්කානං **ඡෙත්තා**. '**අග්ගාළවෙ**'ති අග්ගාළවචෙතිය සඞ්ඛාතෙ විහාරෙ; **ඤාතො**ති පාකටො; **යසස්සී**ති ලාභසක්කාර සම්පන්නො; **අභිනිබ්බුතත්තො**ති උපසන්තසභාවො අපරිඩය්හමාන චිත්තො; **තයා කත**න්ති තාදිසෙ ඣානසම්පන්නෙ **නිග්‍රොධ** රුක්ඛ මූලෙ නිසින්නත්තා '**නිග්‍රොධකප්පො**'ති තයා කතං නාමං; ඉති සො 'යථා අත්තනා උපලක්ඛිතං' තථා වදති. භගවා පන න නිසින්නත්තා එව තං තථා ආලපති, අපිච ඛො තත්ථ අරහත්තං පත්තත්තාපි. '**බ්‍රාහ්මණස්සා**'ති ජාතිං සන්ධාය වදති. සො කිර බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලා පබ්බජිතො. **නමස්සං අචරි**න්ති නමස්සමානො විහාසිං; **මුත්‍යපෙඛො**ති නිබ්බානෙ පතිට්ඨිතො[2]; **දළ්හධම්මදස්සී!** ති භගවන්තං ආලපති; දළ්හධම්මං හි නිබ්බානං අභිජ්ජනට්ඨෙන; තඤ්ච භගවා පස්සි දෙසෙසි ච. '**සක්කා**'ති පි භගවන්තමෙව කුලනාමෙන ආලපති. **මයම්පි සබ්බෙ**ති

1 පුබ්බාසෙවනං'ති සුත්තනිපාතට්ඨකථා.

2 මුත්‍යපෙඛොති නිබ්බානසඞ්ඛාතං මුත්තිං අපෙක්ඛමානො නිබ්බානං පත්ථෙන්තො'ති වුත්තං හොති, තථෙව.

අවසෙස පරිසං[1] සඞ්ගණ්හිත්වා අත්තානං දස්සෙන්තො වදති; **සමන්ත චක්ඛූ**ති පි භගවන්තමෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ආලපති. **සම්මවට්ඨිතා**ති සම්මා අවට්ඨිතා ආභොගං කත්වා ඨිතා; **නො**ති අම්හාකං; **සවණායා**ති ඉමස්ස පඤ්හා වෙය්‍යාකරණස්ස සවණත්ථාය; **සොතූ**න්ති සොතධාතුං; **තුවං නො සත්ථා ත්වමනුත්තරොසී**ති ථුතිවචනවසෙන වදති. **ඡින්ද නො විචිකිච්ඡ**න්ති විචිකිච්ඡාපතිරූපකං තං පරිවිතක්කං සන්ධායාහ. අකුසලවිචිකිච්ඡාය පන ථෙරො නිබ්බිචිකිච්ඡොව. **බ්‍රූහි මෙත**න්ති බ්‍රූහි මෙ එතං; යං මයා යාචිතොසි '**තං සාවකං සක්ක මයම්පි සබ්බෙ අඤ්ඤාතුමිච්ඡාමා**'ති යාචිතොව. තං බ්‍රාහ්මණං[2] '**පරිනිබ්බුතං වෙදය භූරිපඤ්ඤ මජ්ඣෙව නො භාසා**'ති පරිනිබ්බුතං ඤත්වා මහාපඤ්ඤ! භගවා! මජ්ඣෙව අම්හාකං සබ්බෙසං භාස; යථා සබ්බෙ මයං ජානෙය්‍යාම. **සක්කොව දෙවාන සහස්සනෙත්තො**ති ඉදං පන ථුතිවචනමෙව; අපි චෙත්ථ අයමධිප්පායො. "යථා සක්කො සහස්සනෙත්තො දෙවානං මජ්ඣෙ තෙහි සක්කච්චං සම්පටිච්ඡිතවචනො භාසති, එවං අම්හාකං මජ්ඣෙ අම්හෙහි සම්පටිච්ඡිතවචනො භාසා"ති. "යෙකෙචී"ති ඉමංපි ගාථං භගවන්තං ථුනන්තො වත්තුකාමතං ජනෙතුං භණති. තස්සත්ථො, **යෙකෙචි** අභිජ්ඣාදයො **ගන්ථා** තෙසං අප්පහානෙ සති මොහවිචිකිච්ඡානං පහානා භාවතො **මොහමග්ගා**තිව **අඤ්ඤාණපක්ඛා**තිව **විචිකිච්ඡට්ඨානා**තිව වුච්චන්ති. සබ්බෙ **තෙ තථාගතං පත්වා** තථාගතස්ස දෙසනා බලෙන විද්ධංසිතා භවන්ති නස්සන්ති, කිං කාරණන්ති?. **චක්ඛුං හි එතං පරමං නරානං** යස්මා තථාගතො සබ්බගන්ථවිධමනතො පඤ්ඤාචක්ඛුජනනතො නරානං පරමං චක්ඛූති වුත්තං හොති. 'නො චෙ හි ජාතූ'ති ඉමං ගාථං ථුනන්තො එව වත්තුකාමතං ජනෙන්තො භණති. තත්ථ: **ජාතූ**ති එකංස වචනං; **පුරිසො**ති භගවන්තං සන්ධායාහ; **ජොතිමන්තො**ති පඤ්ඤා ජොතිසම්පන්නා සාරිපුත්තාදයො; ඉදං වුත්තං හොති. "යදි භගවා පුරත්ථිමාදිභෙදො **වාතො අබ්භඝනං** විය දෙසනාවෙගෙන **කිලෙසෙ** විහනෙය්‍ය, තතො යථා අබ්භඝනනිවුතො ලොකො **තමොව** හොති එකන්ධකාරො, එවං **සබ්බොපි ලොකො** අඤ්ඤාණනිවුතො තමොව සියා; යෙවාපි ඉමෙ ඉදානි ජොතිමන්තො ඛායන්ති සාරිපුත්තාදයො. තෙපි **නපභාසෙය්‍යුං** නදීපෙය්‍යු"න්ති. 'ධීරාචා'ති ඉමම්පි ගාථං පුරිමනයෙනෙවාහ. තස්සත්ථො: ධීරාච පණ්ඩිතපුරිසා **පජ්ජොතකරා භව**න්ති පඤ්ඤාපජ්ජොතං උප්පාදෙන්ති. **තං** තස්මා **අහං තං වීර** පධාන වීරියසමන්නාගත! භගවා! **තථෙව මඤ්ඤෙ** ධීරො පජ්ජොතකරොත්වෙව මඤ්ඤාමි. මයම්පි **විපස්සිනං** සබ්බධම්මෙ යථාභූතං පස්සන්තං භගවන්තං ජානන්තා එව **උපාගමිම්හා**. තස්මා **පරිසාසු නො ආවිකරොහි කප්පං** නිග්‍රොධකප්පං; ආවිකරොහි පකාසෙහී"ති.[3] 'ඛිප්ප'න්ති ඉමම්පි

1. නිරවසෙස පරිසං-සුත්තනිපාතට්ඨකථා.
2. යං මයා යාචිතොසි තං සාවකං සක්ක මයම්පි සබ්බෙ අඤ්ඤාතුමිච්ඡාමාති බ්‍රූවන්තො ච සං. බ්‍රාහ්මණං'ති නත්ථෙව.
3. කප්පං නිග්‍රොධකප්පං ආවිකර-පෙ-පකාසෙහී'-.

ගාථං පුරිමනයෙනෙවාහ. තස්සත්ථො: "භගවා **ඛිප්පං ගිරං එරය වග්ගු වග්ගුං** අතරමානො වාචං භාස වග්ගු මනොහරං; '**හංසොව**' යථා සුවණ්ණහංසො ගොචර පරියෙසනතො ජාතස්සරවනසණ්ඩං දිස්වා ගීවං පග්ගය්හ පක්ඛෙ උද්ධුනිත්වා හට්ඨතුට්ඨෙන[1] **සණිකං** අතරමානො වග්ගුං නිකූජති ගිරං නිච්ඡාරෙති, එවමෙව ත්වං සනිකං **නිකූජ**. ඉමිනා මහා පුරිසලක්ඛණසුන්දරතරෙන **බින්දුස්සරෙන** සුවට්ටු විකප්පිතෙන අභිසඞ්ඛතෙන. "එතෙ මයං සබ්බෙ **උජුගතා** අවික්ඛිත්තමානසා හුත්වා තව නිකූජං සුණොමා"ති. 'පහීනජාතිමරණ'න්ති ඉමම්පි පුරිමනයෙනෙව ආහ. තත්ථ: නිස්සෙසන්ති අසෙසො තං **අසෙසං**. සොතාපන්නාදයො විය කිඤ්චි අසෙසෙත්වා **පහීනජාතිමරණ**න්ති වුත්තං හොති. **නිග්ගය්හාති** සුට්ඨු යාචිත්වා නිබන්ධිත්වා; **ධොන**න්ති ධුතසබ්බපාපං; **පවෙදයාමීති** කථාපෙස්සාමි **ධම්මං**; **න කාමකාරො හොති පුථුජ්ජනාන**න්ති පුථුජ්ජනසෙක්ඛාදීනං තිවිධානං ජනානං කාමකාරො නත්ථි, තෙ යං ඉච්ඡන්ති ඤාතුං වා වත්තුං වා තං න සක්කොන්ති. **සඞ්ඛෙය්‍යකාරොච තථාගතාන**න්ති තථාගතානං පන වීමංසාකාරො පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමා කිරියා. තෙ "යං ඉච්ඡන්ති ඤාතුං වා වත්තුං වා තං සක්කොන්තියෙවා"ති අධිප්පායො. ඉදානි තං සඞ්ඛෙය්‍යකාරං පකාසෙන්තො "සම්පන්නවෙය්‍යාකරණ"න්ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො: "තථා හි තව භගවා ඉදං **සමුජ්ජුපඤ්ඤස්ස** සබ්බත්ථ අප්පටිහතභාවෙන උජුගතපඤ්ඤස්ස සම්මදෙව වුත්තං පවත්තිතං සම්පන්නවෙය්‍යාකරණං; "**සන්තති**මහාමත්තො සත්ත තාලමත්තං අබ්භුග්ගන්ත්වා පරිනිබ්බායිස්සති, **සුප්පබුද්ධො** සක්කො සත්තමෙ දිවසෙ පථවිං පවිසිස්සතී"ති එවමාදි. **සමුග්ගහීතං** සම්මදෙව උග්ගහිතං අවිපරීතං දිට්ඨං; පුන සුට්ඨුතරං අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා ආහ: "අයමඤ්ජලි පච්ඡිමො සුප්පණාමිතො"ති. අයං අපරොපි අඤ්ජලි සුට්ඨුතරං පණාමිතො. **මා මොහයී ජාන**න්ති මා නො අවචනෙන මොහයි ජානන්තො කප්පස්ස ගතිං; '**අනොමපඤ්ඤා**'ති භගවන්තං ආලපති. **පරොපර**න්ති ඉමං පන ගාථං අපරෙනපි පරියායෙන අමොහනමෙව යාචන්තො ආහ. තත්ථ: **පරොපර**න්ති ලොකුත්තර ලොකියවසෙන සුන්දරාසුන්දරං දූරෙ සන්තිකෙ වා; **අරියධම්ම**න්ති චතුසච්චධම්මං; **විදිත්වා** පටිවිජ්ඣිත්වා; **ජාන**න්ති සබ්බං ඤෙය්‍යධම්මං ජානන්තො; **වාචාභිකඞ්ඛාමීති** යථා **ඝම්මනි** ඝම්මකාලෙ උණ්හාභිතත්තො පුරිසො කිලන්තො තසිතො **වාරිං**, එවං තෙ වාචං අභිකඞ්ඛාමි; **සුතං පවස්සාති** සුතසඞ්ඛාතං සද්දායතනං පවස්ස, පග්ඝර, මුඤ්ච, පවත්තෙහි; '**සුතස්ස වස්සා**'තිපි පාළි. වුත්තප්පකාරස්ස සද්දායතනස්ස වුට්ඨිං වස්සාති අත්ථො. ඉදානි යාදිසං වාචං අභිකඞ්ඛති තං පකාසෙන්තො 'යදත්ථික'න්ති ගාථමාහ. තත්ථ **කප්පායනො**ති කප්පමෙව පූජාවසෙන වදති. **යථා විමුත්තො**ති කිං අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා යථා අසෙක්ඛා, උදාහු සඋපාදිසෙසාය යථා සෙක්ඛා වා?ති පුච්ඡති. සෙසමෙත්ථ පාකටමෙව. එවං ද්වාදසහි ගාථාහි යාචිතො භගවා තං ව්‍යාකරොන්තො '**අච්ඡෙච්ඡි**'ති ආදිමාහ. තත්ථ

1. ගීවං පග්ගය්හ උන්නාමෙත්වා රත්තතුණ්ඩෙනා'ති සුත්තනිපාතට්ඨකථා.

අච්ඡෙජ්ජි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙති භගවා තණ්හාය සොතං. දීඝරත්තානුසයිතන්ති ඉමස්මිං නාමරූපෙ කාමතණ්හාදිභෙදං **දීඝ** රත්තං අප්පහීනට්ඨෙන අනුසයිතා තණ්හා නාම, තස්සා සොතන්තිපි වුච්චති. තං තණ්හාය සොතභූතං[1] දීඝරත්තානුසයිතං ඉධ නාමරූපෙ තණ්හං කප්පායනො ඡින්දි. **ඉති භගවාති** ඉදං පන සඞ්ගීතිකාරානං වචනං. **අතාරි ජාතිං මරණං අසෙසන්ති** සො තං තණ්හං ඡෙත්වා අසෙසං ජාතිමරණං අතරි; අනුපාදිසෙසාය පරිනිබ්බායීති දස්සෙති. **ඉච්චබ්රවි භගවා පඤ්චසෙට්ඨොති** ආයස්මතා **වඞ්ගීසෙන** පුට්ඨො භගවා එවං අවොච. පඤ්චහි සද්ධාදීහි ඉන්ද්‍රියෙහි වා අනඤ්ඤසාධාරණෙහි චක්ඛූහි වා සෙට්ඨො අථවා පඤ්චසෙට්ඨොති **පඤ්චහි** සීලාදීහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පඤ්චහි වා හෙතුසම්පදාදීහි **සෙට්ඨො** උත්තමො පවරොති සඞ්ගීතිකාරානමෙවිදම්පි වචනං. එවං වුත්තෙන **භගවතො භාසිතං** අභිනන්දමානො ආයස්මා **වඞ්ගීසො** 'එසසුත්වා'ති ආදිකා ගාථායො ආහ. තත්ථ: පඨමගාථායං **නාමං වඤ්චෙසීති** යස්මා පරිනිබ්බුතො තස්මා තස්ස පරිනිබ්බුතභාවං ඉච්ඡන්තං මං නවඤ්චෙසි; නාවිසංවාදෙසීති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙව. දුතියගාථායං යස්මා මුත්තපෙක්ඛො විහාසි තස්මා තං සන්ධායාහ: **යථාවාදී තථාකාරී අහු බුද්ධස්ස සාවකොති. මච්චුනො ජාලං තතන්ති** තෙභූමකවට්ටෙ විත්ථතං මාරස්ස තණ්හා ජාලං; **මායාවිනොති** බහුමායස්ස; **'තථා මායාවිනො'**තිපි කෙචි පඨන්ති. තෙසං "යො අනෙකාහි මායාහි අනෙකක්ඛත්තුං භගවන්තං උපසඞ්කමි තස්ස තථා මායාවිනො"ති අධිප්පායො. තතියගාථාය **ආදින්ති** මූලකාරණං; **උපාදානස්සාති** වට්ටස්ස; වට්ටඤ්හි කම්මකිලෙසෙහි උපාදාතබ්බට්ඨෙන උපාදානන්ති වුත්තං. තස්ස උපාදානස්ස ආදිං අවිජ්ජා තණ්හාදිභෙදං කාරණං ඤාණචක්ඛුනා අද්දස. කප්පො **කප්පියොති** එවං වත්තුං වට්ටතීති භගවාති අධිප්පායෙන වදති. **අච්චගා වතාති** අතික්කන්තො වත; **මච්චුධෙය්‍යන්ති** මච්චු එත්ථ ධීයතීති මච්චුධෙය්‍යං තෙභූමිකවට්ටං; **සුදුත්තරං අච්චගා වතාති** වෙදජාතො වදති. ඉදානි සත්ථරි අත්තනො උපජ්ඣායෙව පසන්නමානසො පසන්නාකාරං විභාවෙන්තො **තං දෙවදෙවන්ති** ඔසානගාථමාහ.

තත්ථ: **තං දෙවදෙවං වන්දාමීති** සම්මුතිදෙවො, උපපත්තිදෙවො, විසුද්ධිදෙවොති තෙසං සබ්බෙසම්පි දෙවානං උත්තමදෙවත්තා දෙවදෙවං; **ද්විපදුත්තම**! භගවා! තං වන්දාමි. න කෙවලං තං යෙව අථඛො තං තව සච්චාභිසම්බොධියා අනුධම්මජාතත්තා **අනුජාතං**; මාරවිජයෙන මහාවීරියතාය **මහාවීරං**; ආගුඅකරණාදිඅත්ථෙන **නාගං** තව උරස වායාම ජනිතජාතිතාය **ඔරසං පුත්තං** නිග්‍රොධකප්පඤ්ච වන්දාමි.

එවමෙතෙ **සුභූතිආදයො වඞ්ගීසපරියොසානා ද්විසතං** චතුසට්ඨිච මහාථෙරා ඉධ පාළියං ආරූළ්හා. තෙ සබ්බෙ යථා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවක

---

1. අනුසයිතං තණ්හානාමකස්ස මාරස්ස සොතං'තිපිවුච්චති තං තණ්හාසඞ්ඛාත සොතභූතං. සුත්තනිපාතට්ඨකථා.

පරික්ඛතාය, අබ්බූළ්හෙසිකතාය, නිරග්ගළතාය, පන්නද්ධජතාය,
භාවෙන එකවිධා. තථා අසෙක්ඛභාවෙන, උක්ඛිත්තපලිඝතාය, සංකි
හාරතාය, විසඤ්ඤුත්තතාය, දසසු අරියවාසෙසු වුත්ථවාසතාය ච තථා
"පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනා, ඡළඞ්ගසමන්නාගතා, එකාරක්ඛා, චතුරාපසෙ
පනුණ්ණපච්චෙකසච්චා, සමවයසට්ඨෙසනා, අනාවිලසඞ්කප්පා, පස
කායසඞ්ඛාරා, සුවිමුත්තචිත්තා, සුවිමුත්තපඤ්ඤා ච"[a] ඉති එවම
නයෙන එකවිධා. එහිභික්ඛුභාවෙන උපසම්පන්නා, න එහිභික්ඛුභා
උපසම්පන්නාති දුවිධා. තත්ථ **අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ**පමුඛා
වග්ගියත්ථෙරා, **යසත්ථෙරො**, තස්ස සහායභූතා **විමලො**, **සු**
පුණ්ණජි, ගවම්පතීති චත්තාරො, අපරෙපි තස්ස සහායභූතා පඤ්
තිංසභද්දවග්ගියා, **උරුවෙලකස්සප**පමුඛා සහස්සපුරාණජටිලා, **සෙ**
සාවකා, තෙසං පරිවාරභූතා අඩ්ඪතෙරසසතා පරිබ්බාජකා,
අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරොති සබ්බෙ සහස්සං පඤ්ඤාසාධිකානි තීණිසත
හොන්ති. තෙනෙදං වුච්චති:-

"සතත්තයං සහස්සඤ්ච පඤ්ඤාසඤ්ච පුනාපරෙ
එතෙ ථෙරා මහාපඤ්ඤා සබ්බෙව එහිභික්ඛුකා"ති.[b]

න කෙවලඤ්ච එතෙ එව අථඛො අඤ්ඤෙපි බහූ සන්ති.
පිදං **සෙලො** බ්‍රාහ්මණො, තස්ස අන්තෙවාසිකභූතා තිසතබ්‍රාහ
මහාකප්පිනො, තස්ස පරිවාරභූතං පුරිසසහස්සං, **සුද්ධොදන**
රාජෙන පෙසිතා **කපිල**වත්ථුවාසිනො දසසහස්සපුරිසා, **බාවරිය**
ණස්ස අන්තෙවාසිකභූතා **අජිතා**දයො සොළසසහස්සපරිමාණා'ති
වුත්තෙහි අඤ්ඤෙ න එහිභික්ඛුභාවෙන උපසම්පදා. තෙ පන
ගමනූපසම්පදා, ඔවාදපටිග්ගහණූපසම්පදා, පඤ්හාව්‍යාකරණූපස
ඤත්තිචතුත්ථකම්මූපසම්පදාති ඉමෙහි චතූහි ආකාරෙහි ලද්ධූප
ආදිතො හි එහිභික්ඛුභාවූපගතා ථෙරා[1] තෙසං භගවා පබ්බජ්
තීහි සරණගමනෙහෙව උපසම්පදම්පි අනුඤ්ඤාසි, අයං සරණග
සම්පදා. යා පන "තස්මාතිහ තෙ **කස්සප**! එවං සික්ඛිතබ්බං
මෙ හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨිතං භවිස්සති ථෙරෙසු නවෙසු ම
සුචාති එවං හි තෙ **කස්සප**! සික්ඛිතබ්බං. තස්මාතිහ තෙ **කස්**
එවං සික්ඛිතබ්බං යං කිඤ්චි ධම්මං සොස්සාමි කුසලූපසංහිතං සබ්
අට්ඨිං කත්වා මනසිකත්වා සබ්බචෙතසා සමන්නාහරිත්වා ඔහිතසො
ධම්මං සොස්සාමීති එවංහි තෙ **කස්සප**! සික්ඛිතබ්බං. තස්මාති
කස්සප! එවං සික්ඛිතබ්බං සාතසහගතා ච මෙ කායගතා සති
හිස්සතීති එවං හි තෙ **කස්සප**! සික්ඛිතබ්බ"න්ති[c] ඉමස්ස ඔව
පටිග්ගහණෙන **මහාකස්සපත්ථෙරස්ස** අනුඤ්ඤාත උපසම්පදා, අයං
පටිග්ගහණූපසම්පදා නාම. යා පුබ්බාරාමෙ චඞ්කමන්තස්ස භ

---

a. අඞ්ගුත්තර 2 නාථවග්ග 9 අරියාවාසසුත්ත, මගාහිදෙස
b. පොරාණට්ඨකථා　　　　1 සාමපොත්ථකෙසු
1. එහි භික්ඛුභාවූපගතා ථෙරා'ති කත්ථචි
c. නිදානවග්ග සංයුත්ත 5 කස්සපසංයුත්ත I වග්ග II සුත්ත

"උද්ධුමාතකසඤ්ඤාතිවා **සොපාක!** රූපසඤ්ඤාති? වා ඉමෙ ධම්මා නානත්ථා නානාබ්‍යඤ්ජනා උදාහු එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්?"ති ආදිනා අසුභනිස්සිතෙසු පඤ්හෙසු පුච්ඡිතෙසු භගවන්තං උපසඞ්කමන්තෙන සත්තවස්සිකෙන **සොපාක**සාමණෙරෙන "උද්ධුමාතකසඤ්ඤා"ති වා භගවා රූපසඤ්ඤාති වා ඉමෙ ධම්මා එකත්ථා බ්‍යඤ්ජනමෙව නානන්ති ආදිනා විස්සජ්ජිතෙසු "ඉමිනා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දිත්වා ඉමෙ පඤ්හා බ්‍යාකතා"ති ආරද්ධචිත්තෙන භගවතා අනුඤ්ඤාතඋපසම්පදා, අයං පඤ්හාබ්‍යාකරණූපසම්පදා නාම. ඤත්තිචතුත්ථකම්මඋපසම්පදා පාකටාව.

යථා එහි භික්ඛුභාවෙන උපසම්පදා, න එහිභික්ඛුභාවෙන උපසම්පදාති දුවිධා. එවං සම්මුඛාපරම්මුඛාභෙදතොපි දුවිධා යෙ හි සත්ථු ධරමානකාලෙ අරියාය ජාතියා ජාතා, තෙ **අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤා**දයො සම්මුඛසාවකා නාම. යෙ පන භගවතො පරිනිබ්බානතො පච්ඡා අධිගතවිසෙසා තෙ සතිපි සත්ථු ධම්මසරීරස්ස පච්චක්ඛභාවෙ සත්ථුසරීරස්ස අපච්චක්ඛභාවතො පරම්මුඛසාවකා නාම තථා උභතොභාගවිමුත්තපඤ්ඤාවිමුත්තතාවසෙන, ඉධ පාළියං ආගතා පන උභතොභාගවිමුත්තා එවාති වෙදිතබ්බා. වුත්තං හෙතං අපදානෙ **විමොක්ඛාපිච අට්ඨිමෙ ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා**ති. තථා සාපදාන අනපදානභෙදතො. යෙසං හි පුරිමෙසු සම්මාසම්බුද්ධෙසු පච්චෙකබුද්ධෙසු බුද්ධසාවකෙසුච පුඤ්ඤකිරියවසෙන පවත්තිතං සාවකපාරමිතාසඞ්ඛාතං අත්ථි අපදානං, තෙ සාපදානා සෙය්‍යථාපි අපදානපාළියං ආගතා ථෙරා. යෙසං පන තං නත්ථි. තෙ අනපදානා. කිං පන සබ්බෙන සබ්බං පුබ්බහෙතුසම්පත්තියා විනා සච්චාභිසම්බොධො සම්භවතීති?. නසම්භවති. නහි උපනිස්සයසම්පත්තිරහිතස්ස අරියමග්ගාධිගමො අත්ථි. තස්ස සුදුක්කරදුරභිසම්භවසභාවතො. යථාහ: "තං කිං මඤ්ඤසි භික්ඛවෙ කතමං නුඛො දුක්කරතරංවා දුරභිසම්භවතරංවා"ති ආදි. යදි එවං කස්මා වුත්තං යෙසං පන තං නත්ථි තෙ අනපදානාති? නයිදමෙවං දට්ඨබ්බං "යෙ සබ්බෙන සබ්බං උපනිස්සයසම්පත්ති රහිතා තෙ අනපදානා"ති. තාදිසානං ඉධ අනධිප්පෙතත්තා, යෙසං පන අතිඋක්කංසගතං අපදානං නත්ථි, තෙ ඉධ අනපදානාති වුත්තා. න සබ්බෙන සබ්බං උපනිස්සයරහිතායෙව. තථාහි ඉමෙ සත්තා බුද්ධුප්පාදෙසු අච්ඡරියාචින්තෙය්‍යගුණවිභූතිවිත්ථටං බුද්ධානං ආනුභාවං පස්සන්තා චතුප්පමාණිකස්ස ලොකස්ස සබ්බදාපි පසාදාවහත්තා සත්ථරි සද්ධං පටිලභන්ති. තථා සද්ධම්මස්සවණෙන, සාවකානං සම්මාපටිපත්තිදස්සනෙන, කදාචි මහාබොධිසත්තානං සම්මාසම්බොධියා චිත්තාභිනීහාරදස්සනෙන, තෙසං සන්තිකෙ ඔවාදානුසාසනපටිලාභෙනච සද්ධම්මෙ සද්ධං පටිලභන්ති. තෙ තත්ථ පටිලද්ධසද්ධා යදිපි සංසාරෙ නිබ්බානෙච ආදීනවෙ ආනිසංසෙ ච පස්සන්ති මහාරජක්ඛත්තාය පන යොගක්ඛෙමං අනභිසම්භුනන්තා අන්තරන්තරා විවට්ටූපනිස්සයං කුසලබීජං අත්තනො සන්තානෙ රොපෙන්ති යෙව සප්පුරිසූපනිස්සයබහුකාරභාවතො.

තෙනාහ :-

“යදිමස්ස ලොකනාථස්ස විරජ්ඣිස්සාම සාසනං,
අනාගතම්හි අද්ධානෙ හෙස්සාම සම්මුඛා ඉමං.

යථා මනුස්සා නදිං තරන්තා පටිතිත්ථං විරජ්ඣිය,
හෙට්ඨා තිත්ථං ගහෙත්වාන උත්තරන්ති මහානදිං.

එවමෙව මයං සබ්බෙ යදිමුඤ්චාමිමං ජිනං,
අනාගතම්හි අද්ධානෙ හෙස්සාම සම්මුඛා ඉම”න්ති.[*]

එවං විවට්ටං උද්දිස්ස උප්පාදිතකුසලචිත්තානං සතසහස්සාධිකචතුරසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යකාලන්තරෙ විමොක්ඛාධිගමස්ස උපනිස්සයො න හොතීති න සක්කා වත්තුං පගෙව පණිධානවසෙන අධිකාරං කත්වා පවත්තිතානං. එවං දුවිධාපෙතෙ අග්ගසාවකා, මහාසාවකා, පකතිසාවකාති තිවිධා. තෙසු ආයස්මා **අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤො, වප්පො, භද්දියො, මහානාමො, අස්සජි, නාළකො, යසො, විමලො, සුබාහු, පුණ්ණජී,[10] ගවම්පති, උරුවෙලකස්සපො, නදීකස්සපො, ගයාකස්සපො, සාරිපුත්තො, මහාමොග්ගල්ලානො, මහාකස්සපො, මහාකච්චානො, මහාකොට්ඨිකො, මහාකප්පිනො,[20] මහාචුන්දො, අනුරුද්ධො, කඞ්ඛාරෙවතො, ආනන්දො, නන්දකො, භගු, නන්දො, කිම්බිලො, භද්දියො, රාහුලො,[30] සීවලි, උපාලි, දබ්බො, උපසෙනො, ඛදිරවනියරෙවතො, පුණ්ණො මන්තානිපුත්තො, පුණ්ණො සුනාපරන්තකො, සොණො කුටිකණ්ණො, සොණො කොළිවිසො, රාධො,[40] සුභූති, අඞ්ගුලිමාලො, වක්කලි, කාළුදායී, මහාඋදායී, පිලින්දවච්ඡො,[1] සොභිතො, කුමාරකස්සපො, රට්ඨපාලො, වඞ්ගීසො[50] සභියො, සෙලො, උපවාණො, මෙඝියො, සාගතො, නාගිතො, ලකුණ්ඩකභද්දියො, පිණ්ඩොලභාරද්වාජො, මහාපන්ථකො, චූළපන්ථකො,[60] බාකුලො, කොණ්ඩධානො,[2] දාරුචීරියො, යසොජො, අජිතො, තිස්සමෙත්තෙය්‍යො, පුණ්ණකො, මෙත්තගූ, ධොතකො, උපසීවො,[70] නන්දො, හෙමකො, තොදෙය්‍යො, කප්පො, ජතුකණ්ණී, භද්‍රාවුධො, උදයො, පොසාලො, මොඝරාජා, පිඞ්ගියොති[80]** එතෙ අසීති මහාසාවකා නාම. කස්මා පන තෙ එව ථෙරා මහාසාවකාති වුච්චන්තී?ති. අභිනීහාරස්ස මහන්තභාවතො, තථා හි ද්වෙ අග්ගසාවකා පි මහාසාවකෙසු අන්තොගධා. තෙ හි සාවකපාරමීඤාණස්ස මත්ථකප්පත්තියා සාවකෙසු අග්ගධම්මාධිගමෙන අග්ගට්ඨානෙ ඨිතා පි අභිනීහාරමහන්තතාසාමඤ්ඤෙන මහාසාවකාති පි වුච්චන්ති. ඉතරෙ පන පකතිසාවකෙහි සාතිසයමහාභිනීහාරා. තථා හි තෙ **පදුමුත්තරස්ස** භගවතො කාලෙ කතපණිධානා, තතො එව සාතිසයං අභිඤ්ඤාසමාපත්තීසු වසිනො පභින්නපටිසම්භිදා ච. කාමං සබ්බෙපි අරහන්තො **සීල**විසුද්ධිආදිකෙ සම්පාදෙත්වා චතූසු සතිපට්ඨානෙසු පතිට්ඨිතචිත්තා සත්ත

---

[*] බුද්ධවංස සුමෙධකථා. 1. පිලින්දිවච්ඡො, සී. 2. කුණ්ඩධානො, සී.

බොජ්ඣඞ්ගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අනවසෙසතො කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨහන්ති. තථා පි යථා සද්ධාවිමුත්තතො දිට්ඨිප්පත්තස්ස පඤ්ඤාවිමුත්තතො ච උභතොභාගවිමුත්තස්ස පුබ්බභාග භාවනාවිසෙසො අද්ධා ඉච්ඡිතො විසෙසො. එවං අභිනීහාරමහන්තතා පුබ්බයොගමහන්තතාහි අත්තසන්තානෙ සාතිසයගුණවිසෙසස්ස නිප්ඵාදිතත්තා සීලාදිගුණෙහි මහන්තා සාවකාති මහාසාවකා. තෙසු යෙ ච පන තෙ බොධිපක්ඛියධම්මෙසු පාමොක්ඛභාවෙන ධුරභූතානං සම්මාදිට්ඨිසම්මාසමාධීනං සාතිසයකිච්චන්තරභාවනිප්ඵත්තියා කාරණභූතාය තජ්ජාභිනීහාරාභිනිහතාය සක්කච්චං නිරන්තරං චිරකාලං සමාහිතාය සම්මාපටිපත්තියා යථාක්කමං පඤ්ඤාය සමාධිසම්පදාය උක්කංසපාරමිප්පත්තියා සවිසෙසං සබ්බගුණෙහි අග්ගභාවෙ ඨිතා, තෙ **සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානත්ථෙරා** සතිපි මහාසාවකත්තෙ සාවකපාරමියා මත්ථකෙ සබ්බ සාවකානං අග්ගභාවෙ ඨිතත්තා අභිනීහාරමහන්තභාවතො පුබ්බයොග මහන්තභාවතො ච අග්ගසාවකා ඉච්චෙව වුච්චන්ති. යෙ පන අරියසාවකා අග්ගසාවකා විය ච මහාසාවකාවිය ච න පරිමිතාව, අථඛො අනෙකසතාඅනෙකසහස්සා තෙ පකතිසාවකා. ඉධ පාළියං ආරූළ්හා පන පරිමිතාව ගාථාවසෙන පරිග්ගහිතත්තා. තථාපි මහාසාවකෙසු පි කෙචි ඉධ පාළියං නාරූළ්හා.

එවං තිවිධා පි තෙ අනිමිත්තවිමොක්ඛාදිභෙදතො තිවිධා. විමොක්ඛ සමධිගමවසෙනපි තිවිධා. තයොහි ඉමෙ විමොක්ඛා සුඤ්ඤතොවිමොක්ඛො, අනිමිත්තො විමොක්ඛො, අප්පණිහිතො විමොක්ඛොති. තෙච විමොක්ඛා සුඤ්ඤතාදීහි අනිච්චානුපස්සනාදීහි තීහි අනුපස්සනාහි අධිගන්තබ්බා. ආදිතො හි අනිච්චාදීසු යෙන කෙනචි ආකාරෙන විපස්සනාභිනිවෙසො හොති. යදා පන වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය අනිච්චාකාරතො සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තියා මග්ගවුට්ඨානං හොති තදා විපස්සනා සතිපි රාගනිමිත්තාදීනං සමුග්ඝාටනෙ සඞ්ඛාරනිමිත්තං පන සා නවිස්සජ්ජෙතීති නිප්පරියායෙන අනිමිත්තනාමං අලභමානා අත්තනො මග්ගස්ස අනිමිත්තනාමං දාතුං නසක්කොතීති කිඤ්චාපි අභිධම්මෙ අනිමිත්ත විමොක්ඛො නඋද්ධටො සුත්තන්තෙන පන රාගාදිනිමිත්තානං සමුග්ඝාටෙන ලබ්භතීති:-

> අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි මානානුසයමුජ්ජහ,
> තතො මානාභිසමයා උපසන්තො චරිස්සසීති[a]

ආදිනා හි විපස්සනාය අනිමිත්තවිමොක්ඛභාවො, අනුත්තරස්ස අනිමිත්තවිමොක්ඛභාවොච වුත්තො. යදා වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය දුක්ඛතො සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තියා මග්ගවුට්ඨානං හොති තදා විපස්සනා රාගපණිධිආදීනං සමුග්ඝාටනෙන අප්පණිහිතවිමොක්ඛො නාම හොතී'ති තදනන්තරො මග්ගො අප්පණිහිතවිමොක්ඛො. යදා පන වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය අනත්තාකාරෙන සම්මසන්තියා මග්ගවුට්ඨානං හොති

---

a. වඞ්ගීසත්ථෙර ගාථා.

තදා විපස්සනා අත්තදිට්ඨියා සමුග්ඝාටනෙන සුඤ්ඤතනාමං ලභතී'ති සුඤ්ඤතවිමොක්ඛො නාම හොතී'ති තදනන්තරො මග්ගො සුඤ්ඤතවිමොක්ඛො නාම හොති. ඉමෙසු අග්ගමග්ගභූතෙසු තීසු විමොක්ඛෙසු ඉමෙසං ථෙරානං කෙචි අනිමිත්තවිමොක්ඛෙන මුත්තා, කෙචි අප්පණිහිතවිමොක්ඛෙන, කෙචි සුඤ්ඤතවිමොක්ඛෙන, තෙන වුත්තං: "අනිමිත්තවිමොක්ඛාදිභෙදතො තිවිධා විමොක්ඛසමධිගමෙනපි තිවිධා"ති පටිපදාවිභාගෙන චතුබ්බිධා චතස්සො හි පටිපදා දුක්ඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, දුක්ඛපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤාති. තත්ථ රූපමුඛාදීසු විපස්සනාභිනිවෙසෙසු යො රූපමුඛෙන විපස්සනං අභිනිවිසිත්වා චත්තාරි මහාභූතානි පරිග්ගහෙත්වා උපාදාරූපං පරිග්ගණ්හාති, අරූපං පරිග්ගණ්හාති, රූපාරූපං පන පරිග්ගණ්හන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරිග්ගහෙතුං සක්කොති තස්ස දුක්ඛපටිපදා නාම හොති. පරිග්ගහිතරූපාරූපස්ස පන විපස්සනාපරිවාසෙ මග්ගපාතුභාවදන්ධතාය දන්ධාභිඤ්ඤා නාම හොති. යොපි රූපාරූපං පරිග්ගහෙත්වා නාමරූපං වවත්ථපෙන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො වවත්ථපෙති වවත්ථපිතෙ ච නාමරූපෙ විපස්සනාපරිවාසං වසන්තො චිරෙන මග්ගං උප්පාදෙතුං සක්කොති තස්සපි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො නාමරූපම්පි වවත්ථපෙත්වා පච්චයෙ පරිග්ගණ්හන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරිග්ගණ්හාති පච්චයෙ ච පරිග්ගහෙත්වා විපස්සනාපරිවාසං වසන්තො චිරෙන මග්ගං උප්පාදෙති එවම්පි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො පච්චයෙපි පරිග්ගහෙත්වා ලක්ඛණානි පටිවිජ්ඣන්තො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පටිවිජ්ඣති පටිවිද්ධලක්ඛණො ච විපස්සනාපරිවාසං වසන්තො චිරෙන මග්ගං උප්පාදෙති එවම්පි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා නාම හොති. අපරො ලක්ඛණානිපි පටිවිජ්ඣිත්වා විපස්සනාඤාණෙ තික්ඛෙ සූරෙ පසන්නෙ වහන්තෙ උප්පන්නං විපස්සනානිකන්තිං පරියාදියමානො දුක්ඛෙන කසිරෙන කිලමන්තො පරියාදියති නිකන්තිඤ්ච පරියාදියිත්වා විපස්සනාපරිවාසං වසන්තො චිරෙන මග්ගං උප්පාදෙති එවම්පි දුක්ඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා නාම හොති. යථාවුත්තාසු යෙව පටිපදාසු මග්ගපාතුභාවස්ස ඛිප්පතාය දුක්ඛපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා, තාසං පන පටිපදානං අකිච්ඡසිද්ධියා මග්ගපාතුභාවස්ස දන්ධතාය ඛිප්පතාය ච යථාක්කමං සුඛපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා, සුඛපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා ච වෙදිතබ්බා. ඉමාසං චතස්සන්නං පටිපදානං වසෙන අග්ගමග්ගප්පත්තියා ථෙරානං චතුබ්බිධතා වෙදිතබ්බා. න හි පටිපදාහි විනා අරියමග්ගාධිගමො අත්ථි තථා හි අභිධම්මෙ "යස්මිං සමයෙ ලොකුත්තරං ඣානං භාවෙති නිය්‍යානිකං අපචයගාමිං -පෙ- දුක්ඛපටිපදං දන්ධාභිඤ්ඤ"න්ති ආදිනා පටිපදාය සද්ධිංයෙව අරියමග්ගො විභත්තො. තෙන වුත්තං: "පටිපදාවිභාගෙන චතුබ්බිධා"ති. ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන පඤ්චවිධා. සතිපි තෙසං සච්චාභිසම්බොධනාමඤ්ඤෙ එකච්චෙ ථෙරා සද්ධුත්තරා සෙය්‍යථාපි ථෙරො වක්කලි, එකච්චෙ විරියුත්තරා සෙය්‍යථාපි ථෙරො සො[illegible]

කොළිවිසො, එකචෙච සතුතතරා සෙය්‍යථාපි ථෙරො **සාගතො**, එකචෙච සමාධුනතරා සෙය්‍යථාපි ථෙරො **චූළපනථකො**, එකචෙච පඤඤුතතරා සෙය්‍යථාපි ථෙරො **ආනනෙදා**, තථාහි සො ගතිමනත තාය අත්‍ථකොසලලාදිවනතතායච පසංසිතො. අයඤච විභාගො පුබබ භාගෙ ලබභමානවිසෙසවසෙන වුතෙතා. අගගමගගකඛණෙ පන සෙසානමපි ඉනද්‍රියානං එකසභාවා ඉචඡිතාති. තථා පාරමිපපතතා, පටිසමභිදපපතතා, ඡළභිඤඤා, තෙවිජජා, සුකඛවිපසසකාති පඤචවිධා. සාවකෙසු හි එකචෙච සාවකපාරමියා මත්‍ථකපපතතා යථා තං ආයසමා **සාරිපුතෙතා** ආයසමා ච **මහාමොගගලලානො**. එකචෙච අත්‍ථපටි සමභිදා, ධමමපටිසමභිදා, නිරුතතිපටිසමභිදා, පටිභානපටිසමභිදාති ඉමාසං චතුනනං පටිසමභිදානං වසෙන පටිසමභිදපපතතා. එකචෙච ඉදධිවිධ ඤාණාදීනං අභිඤඤානං වසෙන ඡළභිඤඤා. එකචෙච පුබෙබනිවාස ඤාණාදීනං තිසසනනං විජජානං වසෙන තෙවිජජා. යෙ පන ඛණික සමාධිමතෙතන ඨතවා විපසසනං පටඨපෙතවා අධිගතඅගගමගගා තෙ ආදිතො අනතරනතරාච සමාධිජෙන ඣානඞගෙන විපසසනාභනතර පටිසඞඛානානං අභාවා සුකඛා විපසසනා එතෙසනති සුකඛවිපසසකා නාම. අයඤච විභාගො සාවකානං සාධාරණභාවං උපපරිකඛිතවා වුතෙතා. ඉධ පාළියං ආගතා නතෙව සුකඛවිපසසකා. තෙනෙවාහ:-

"පටිසමභිදා චතසෙසා විමොකඛාපිච අටඨිමෙ,
ඡළභිඤඤා සචඡිකතා කතං බුදධසස සාසන"නති—ආදි.

එවං පාරමිපපතතාදිවසෙන පඤචවිධා. අනිමිතතාදිවසෙන ඡබබිධා අනිමිතතවිමුතෙතාතිආදයො සදධාධුරො, පඤඤාධුරොති දුවිධා. තථා අපපණිහිතවිමුතෙතා, පඤඤාවිමුතෙතාති. එවං අනිමිතතවිමුතතා දිවසෙන ච පරියායවිමුතතිභෙදෙන සතතවිධා. චතූසු හි අරූප සමාපතතීසු එකමෙකං පාදකං කතවා විපසසනං ආරභිතවා අරහතතං පතතා චතතාරො නිරොධතො වුටඨාය අරහතතං පතතාචාති පඤච, උභතොභාගවිමුතතා සදධාධුරපඤඤාධුරවසෙන ද්වෙ පඤඤාවිමුතතාති එවං විමුතතිභෙදෙන සතතවිධා. ධුරපටිපදා විභාගෙන අටඨවිධා. සොහි දුකඛපටිපදාය දනධාභිඤඤාය නියයාති සො සදධාධුරපඤඤාධුරවසෙන දුවිධො තථා සෙසපටිපදාසුපීති. එවං ධුරපටිපදාවිභාගෙන අටඨවිධා. විමුතතිභෙදෙන නවවිධා. පඤච උභතොභාගවිමුතතා, ද්වෙ පඤඤා විමුතතා, පඤඤාවිමුතතියං චෙතොවිමුතතියඤච පාරමිපපතතා ද්වෙ අගග සාවකාචාති එවං නවවිධා. විමුතතිවසෙනෙව දසවිධා චතූසු අරූපා වචරජඣානෙසු එකමෙකං පාදකං කතවා අරහතතං පතතා චතතාරො, සුකඛවිපසසකොති පඤච පඤඤාවිමුතතා. යථා වුතතාච උභතොභාග විමුතතාචාති එවං විමුතතිභෙදෙන දසවිධා තෙ යථාවුතෙතන ධුර භෙදෙන භිජජමානා වීසති හොනති. පටිපදාභෙදෙන භිජජමානා චතතාලීස හොනති. පුනපටිපදාභෙදෙන ධුරභෙදෙනච භිජජමානා අසීති හොනති. අථ තෙ සුඤඤතවිමුතතාදිවිභාගෙන භිජජමානා

චත්තාලීසාධිකවෙසතං හොන්ති. පුන ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන භිජ්ජමානා වීසතුත්තරං සහස්සං හොන්තීති එවං අත්තනො ගුණවසෙන අනෙකභෙදවිභත්තෙසු මග්ගට්ඨඵලට්ඨෙසු අරියසාවකෙසු යෙ අත්තනො පටිපත්තිපවත්තිආදිකෙව විභාවෙන්ති. යෙ "ඡන්නා මෙ කුටිකා"ති ආදිකා ගාථා උදානාදිවසෙන අභාසිංසු තෙව ඉධ ගාථාමුඛෙන සඞ්ගහං ආරූළ්හා තෙනාහ:- "සීහනාදං නදන්තානං-පෙ-ඵුසිත්වා අච්චුතං පදන්"ති.a එවමෙත්ථ පකිණ්ණකකථා වෙදිතබ්බා.

වඞ්ගීසත්ථෙරගාථාවණ්ණනා

නි ට්ඨි තා .

සත්තතිනිපාතවණ්ණනා

ස ම ත්තා .

බදරතිත්ථමහාවිහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන කතා

ථෙරගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

a. ථෙරගාථා ඛුද්දක.

සංවණ්ණිතපදානං අකාරාද්‍යනුක්කමණිකා.

INDEX.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි.

නා

පිට්ඨඞ්කානි.

නි

පිට්ඨඞ්කා ති.

පිට්ඨඞ්කා ති.

පිට්ඨඞ්කානි.

පිට්ඨඞ්කානි

පිට්ඨඞ්කානි.

සී

සු

පිට්ඨඞ්කානි.

සෙ

සො

සමත්තං.